

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران

بررسی وضعیت فرایند داوری مقالات در مجلات معتبر علمی ایران

مجری

دکتر سپرویس علیدوستی

همکاران اصلی

دکتر محمد آبرویی اردکان

سید آیت الله میرزایی

فاطمه شیخ شاعری

بهمن ماه ۱۳۸۷

پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران

بررسی وضعیت فرایند داوری مقالات
در مجلات معتبر علمی ایران

مجری

دکتر سیروس علیدوستی

همکاران اصلی

دکتر محمد ابویی اردکان

سید آیت‌الله میرزایی

فاطمه شیخ شعاعی

بهمن‌ماه ۱۳۸۷

سلام افلا

تجسلی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران

Iranian Research Institute
for Scientific Information
and Documentation
(IRANDOC)

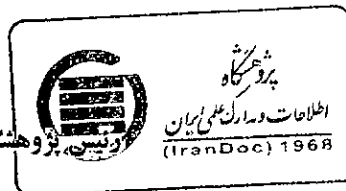
شماره: ۳۳۱۲۲۸۳
NO.....
تاریخ: ۱۳۸۸/۷/۱
Date.....
پیوست:
Ref.....

ریاست

گواهی

بدین وسیله انجام طرح پژوهشی «بررسی وضعیت فرایند داوری مقالات در مجلات معتبر علمی ایران» توسط آقای دکتر سیروس علیدوستی با همکاری آقای دکتر محمد ابویی، آقای سیدآیتا.. میرزایی، و خانم فاطمه شیخ شعاعی در پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران و گزارش علمی نهایی آن بر اساس نتیجه داوری، تایید می شود.
لازم می داند مراتب قدردانی و سپاس خود را به تمامی همکاران این طرح تقدیم دارد.

با آرزوی توفیق الهی
سید امید فاطمی
رئیس پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران

تهران - خیابان انقلاب، چهارراه فلسطین، شماره ۱۱۸۸ صندوق پستی: ۱۳۷۱ - ۱۳۱۸۵
تلفن: ۶۶۹۵۱۴۲۰ (خط ۱۰) - ۶۶۴۹۴۹۸۰ (خط ۵) دورنگار: ۶۶۴۶۲۲۵۴ تلفن گویا: ۶۶۴۹۴۹۵۴

1188, Enqelab Ave, Tehran, Iran, P.O. Box: 13185 - 1371 Tel: (+9821) 6649 4955 - 6646 2548
Fax: (+9821) 6646 2254 Email: info@irandoc.ir
www.irandoc.ac.ir

تقدیر و تشکر

آقای رضا جاروندی در بخش تحلیل اطلاعات آماری، سرکار خانم مریم صابری در تدوین بخش‌هایی از مرور پیشینه پژوهش و سرکار خانم معصومه سادات کشفی در ماشین‌نویسی بخش‌هایی از گزارش ما را یاری نموده‌اند. خانم بنفشه عزیزآبادی پیگیری‌های مربوط به توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها را به عهده داشتند. دکتر بهزاد سلطانی مدیر کل وقت امور پژوهشی وزارت «عتف» در مرحله گردآوری داده‌ها از پژوهش حاضر حمایت جدی به عمل آوردند. کارشناسان دفتر امور پژوهشی کمیسیون نشریات، به خصوص آقای مهدی رستگار، در مرحله گردآوری داده‌ها همکاری بیدریغ داشتند. عده زیادی از سردبیران، مدیران اجرایی، اعضای هیئت تحریریه و سایر دست‌اندرکاران مجلات علمی با شرکت در مصاحبه‌های اولیه و نیز قبول زحمت تکمیل پرسشنامه‌ها، بر کیفیت طرح حاضر افزودند.

انجام پژوهش حاضر بدون همیاری و تلاش این عزیزان مقدور نبود. صمیمانه از زحمات این عزیزان تشکر می‌کنیم و تلاش‌های آنان را قدر می‌نهیم.

سیروس علیدوستی

محمد ابوبی اردکان

سید آیت‌الله میرزایی

فاطمه شیخ‌شعاعی

چکیده

این پژوهش با معرفی فرایند داوری و اهمیت و ضرورت آن در نظارت بر کیفیت آثار علمی منتشر شده، به بررسی وجود یا عدم وجود فرایند رسمی داوری، نوع/انواع داوری‌های رایج، روش/های تصمیم‌گیری، معیارهای مؤثر بر پذیرش مقاله، تصمیم‌گیرندگان اصلی و هنجارهای رایج در فرایند داوری، منابع انتخاب داوران، معیارهای انتخاب داوران، عملکرد داوران و نقایص و کاستی‌های رایج در گزارش‌های داوران و مسائل و مشکلات سردبیران مجلات علمی ایران می‌پردازد. تا با شناخت و ادراک سیمای وضعیت داوری در مجلات علمی، امکان اصلاح، بازنگری و بهبود کیفیت در تولیدات علمی ایران را فراهم کند. این پژوهش بر مبنای هدف مطالعاتی‌اش از نوع پژوهش‌های اکتشافی و توصیفی است و از حیث فرایند پژوهش از نوع مطالعات کمی است و نتایج حاصل از این پژوهش نیز آن را در زمره مطالعات کاربردی قرار می‌دهد. بنابراین با توجه به هدف و فرایند پژوهش از مصاحبه و سپس پیمایش با استفاده از پرسشنامه، برای گردآوری اطلاعات بهره‌برده‌ایم. جمعیت آماری این پژوهش شامل ۲۴۵ مجله علمی شامل ۸۶ درصد مجلات پژوهشی و ۱۴ درصد ترویجی بوده که ۹۰ درصدشان به زبان فارسی و ۱۰ درصد دیگر به سایر زبان‌ها منتشر می‌شدند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد نوع داوری رایج در مجلات علمی ایران «داوری دوطرفه پنهان» است و روش غالب در پذیرش مقاله در بین مجلات ایرانی «اعلام نتیجه مقاله پس از داوری و طرح در جلسه هیئت تحریریه» است و دو معیار «اصیل و بدیع بودن پژوهش» و «ارتباط موضوع با خط مشی موضوعی مجله» نقش مؤثری در پذیرش مقالات دارند. مجلات علمی ایرانی اختلاف نظر بین داوران را با «ارجاع مقاله به داورانی دیگر» و مراجعه به نظر «اعضای هیئت تحریریه» حل و فصل می‌کنند. از میان پنج عنصر دخیل در فرایند داوری مجلات علمی ایران «هیئت تحریریه» نقش اساسی‌تری در کلیدی‌ترین بخش‌های فرایند داوری دارد. بنابر نتایج این پژوهش، مجلات علمی ایران دارای فرایند داوری و سیستم هم‌ترازخوانی^۱ با محوریت «هیئت تحریریه» هستند. در مجلات علمی ایران از دو منبع «اعضای هیئت تحریریه» و «فهرست اسامی داوران موجود در مجله» برای انتخاب داور بیشتر استفاده می‌شود. از میان معیارهای انتخاب داوران مجلات نیز سه معیار «سرشناس بودن در حوزه‌های موضوعی مجله»، «سابقه گزارش‌های داوری مفید و سازنده» و «داشتن تجربه در حوزه داوری برای مجلات علمی» بیشتر حائز اهمیت هستند. در بحث نقایص و کاستی‌های داوری «طولانی بودن زمان داوری» مهم‌ترین مشکل مجلات ایرانی است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد، عملکرد داوران جوان در سه ویژگی «نظم و رعایت وقت»، «دقت نظر در داوری مقاله»، «ارائه پیشنهادها» سازنده برای اصلاح مقاله از داوران مسن‌تر است. نهایتاً این که در مجلات علمی ایران تمایل بیشتری به استفاده از داور داخلی به نسبت داور خارجی وجود دارد، و سه مسئله «طولانی بودن زمان داوری مقاله‌ها»، «کیفیت ضعیف نگارش مقاله‌ها» و «مشکلات مالی» به ترتیب مهم‌ترین مشکلات مطرح شده توسط سردبیران مجلات علمی ایران هستند.

کلیدواژه‌گان: فرایند داوری، مجلات علمی، نوع داوری، عملکرد داوری، داور، داور داخلی

فهرست مطالب

فصل اول: معرفی پژوهش

۱-۱ مقدمه	۲
۲-۱ بیان مسئله	۲
۳-۱ هدف(های) پژوهش	۳
۴-۱ قلمروی پژوهش	۳
۵-۱ ضرورت انجام پژوهش / اهمیت پژوهش	۴
۶-۱ تعریف واژه‌ها و اصطلاحات	۴
۷-۱ چارچوب و پشتوانه نظری	۵
۸-۱ فرضیه‌ها/ سؤالهای پژوهش	۵
۹-۱ روش انجام پژوهش و ابزار گردآوری اطلاعات	۵
۱۰-۱ محدودیت‌های پژوهش	۶

فصل دوم: پیشینه و مباحث نظری پژوهش

۱-۲ مقدمه	۸
۲-۲ فرایند داوری	۸
۱-۲-۲ تاریخچه و روند تحول	۱۰
۲-۲-۲ نحوه عملکرد فرایند همترازخوانی	۱۲
۳-۲-۲ انواع داوری	۱۵
۴-۲-۲ معیارهای مورد استفاده برای ارزیابی مقالات	۱۶
۵-۲-۲ مشکلات و کاستیهای فرایند «همترازخوانی»	۱۸
۶-۲-۲ استفاده از فناوری اطلاعات برای بهبود بخشیدن فرایند همترازخوانی	۲۴
۳-۲ داوران	۲۵
۱-۳-۲ انتخاب داوران	۲۵
۲-۳-۲ ویژگیهای داوران	۲۶
۳-۳-۲ مسئولیت‌ها و وظایف داوران	۲۶
۴-۳-۲ ارزیابی داوران	۲۹
۵-۳-۲ مقایسه وضعیت داوران داخلی و خارجی	۳۱
۴-۲ سردیران و اعضاء هیئت تحریریه	۳۳
۱-۴-۲ نحوه انتخاب و معیارها	۳۳

۲-۴-۲ وظایف و مسئولیت‌های سردبیران.....	۳۷
۳-۴-۲ نقش اعضای هیئت تحریریه در تصمیم‌گیری‌ها.....	۳۸

فصل سوم: طراحی ابزار

۱-۳ مقدمه.....	۴۱
۲-۳ ساخت ابزار اولیه (ویرایش اول) با استفاده از ابزارهای قبلی.....	۴۱
۳-۳ روش.....	۴۵
۴-۳ نمونه مورد بررسی.....	۴۷
۵-۳ روایی ابزار پژوهش.....	۴۹
۶-۳ ساخت ابزار نهایی برای پیمایش.....	۱۰۱

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته‌های پیمایش نهایی

۱-۴ مقدمه.....	۱۱۳
۲-۴ ویژگی‌های جمعیت آماری.....	۱۱۳
۱-۲-۴ توزیع آماری مجلات مورد مطالعه در بین رشته‌های پنج‌گانه.....	۱۱۳
۲-۲-۴ اعتبار علمی مجلات مورد مطالعه.....	۱۱۵
۳-۲-۴ توزیع مجلات پژوهشی و ترویجی در بین رشته‌های پنج‌گانه.....	۱۱۶
۴-۲-۴ توزیع جغرافیایی مجلات مورد مطالعه.....	۱۱۷
۵-۲-۴ تنوع زبانی مجلات مورد مطالعه.....	۱۱۷
۳-۴ ویژگی‌های پاسخگویان.....	۱۱۸
۱-۳-۴ فراوانی پاسخگویان با توجه به سمت‌شان در مجله مورد مطالعه.....	۱۱۸
۲-۳-۴ درجه دانشگاهی پاسخگویان.....	۱۱۸
۳-۳-۴ محل اخذ مدرک پاسخگویان.....	۱۱۹
۴-۳-۴ جنس پاسخگویان.....	۱۲۰
۵-۳-۴ سن پاسخگویان.....	۱۲۰
۶-۳-۴ سابقه همکاری پاسخگو با مجله موردنظر.....	۱۲۱
۷-۳-۴ وضعیت همکاری پاسخگویان با سایر مجلات.....	۱۲۱
۸-۳-۴ تعداد مقالات منتشر شده در مجلات داخلی.....	۱۲۲
۹-۳-۴ تعداد مقالات منتشر شده در مجله تحت مطالعه.....	۱۲۳
۴-۴ بخش اول: داوران.....	۱۲۴
۱-۴-۴ منابع انتخاب داوران.....	۱۲۴
۲-۴-۴ در اختیار داشتن فهرست اسامی داوران.....	۱۲۶

۱۲۷	۳-۴-۴ تعداد داوران انتخاب شده برای هر مقاله
۱۲۷	۴-۴-۴ میزان استفاده از داوران داخلی
۱۲۸	۵-۴-۴ تماس با داور قبل از ارسال مقاله
۱۲۹	۶-۴-۴ ارزیابی عملکرد داوران
۱۳۰	۷-۴-۴ در اختیار داشتن سوابق عملکرد داوران
۱۳۰	۸-۴-۴ وجود شواهدی دال بر سوگیری داوران
۱۳۱	۹-۴-۴ دلایل دخیل در سوگیری داوران
۱۳۲	۱۰-۴-۴ نقایص و کاستی‌های گزارش‌های داوران
۱۳۴	۱۱-۴-۴ معیارهای انتخاب داور
۱۳۶	۱۲-۴-۴ استفاده از داوران متخصص غیر از حوزه موضوعی مجله
۱۳۷	۱۳-۴-۴ مقایسه عملکرد داوران جوان و مسن
۱۳۹	۱۴-۴-۴ پرداخت حق الزحمه
۱۳۹	۱۵-۴-۴ پراکندگی داوری‌ها
۱۴۱	۵-۴ بخش دوم: فرایند داوری
۱۴۱	۱-۵-۴ انجام فرایند داوری به صورت الکترونیکی
۱۴۱	۲-۵-۴ انجام الکترونیکی برخی از فعالیت‌های مجله
۱۴۲	۳-۵-۴ مدت زمان لحاظ شده برای داوری یک مقاله
۱۴۳	۴-۵-۴ وضعیت مقالات
۱۴۳	۵-۵-۴ مقالات دریافتی
۱۴۴	۶-۵-۴ مقالات پذیرفته شده
۱۴۴	۷-۵-۴ مقالات رد شده
۱۴۵	۸-۵-۴ مقالات در دست داوری
۱۴۵	۹-۵-۴ نوع داوری مورد استفاده در مجلات مورد مطالعه
۱۴۶	۱۰-۵-۴ نوع مقالات مورد داوری
۱۴۷	۱۱-۵-۴ روش پذیرش مقاله
۱۴۸	۱۲-۵-۴ تصمیم گیرندگان اصلی در فرایند داوری
۱۵۱	۱۳-۵-۴ ارسال گزارش داوری برای نویسنده
۱۵۲	۱۴-۵-۴ ارسال تفسیر گزارش داوری برای نویسنده
۱۵۳	۱۵-۵-۴ اعلام نام داوران به نویسنده
۱۵۳	۱۶-۵-۴ دادن اطلاعات نویسندگان به داوران

۱۵۴	۱۷-۵-۴ ارسال مقاله اصلاح شده برای داور قبلی آن
۱۵۵	۱۸-۵-۴ تأثیر وجهه و منزلت نویسنده بر پذیرش مقاله‌اش
۱۵۶	۱۹-۵-۴ توجه به درخواست نویسنده برای ارسال مقاله‌اش به یک داور خاص
۱۵۶	۲۰-۵-۴ پیروی از نظر یکسان داوران در مورد یک مقاله
۱۵۷	۲۱-۵-۴ مرجع حل اختلاف نظر داوران
۱۵۹	۲۲-۵-۴ معیارهای مؤثر بر پذیرش یا رد مقالات
۱۶۲	۲۳-۵-۴ تصمیم‌گیرنده نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله
۱۶۴	۲۴-۵-۴ نحوه واکنش به اعتراض نویسنده
۱۶۵	۲۵-۵-۴ زمان صرف شده از دریافت تا انتشار یک مقاله
۱۶۶	۲۶-۵-۴ مرجع انتخاب داور
۱۶۷	۲۷-۵-۴ متوسط زمان ماندن یک مقاله نزد داور
۱۶۹	۶-۴ بخش سوم: سردبیر و اعضای تحریریه
۱۶۹	۱-۶-۴ استفاده از همکار
۱۶۹	۲-۶-۴ تعداد همکاران
۱۷۰	۳-۶-۴ ساعات همکاری با مجله
۱۷۰	۴-۶-۴ اختیارات همکار/دستیار سردبیر
۱۷۰	۵-۶-۴ نظم جلسات
۱۷۱	۶-۶-۴ تعداد جلسات فصلی
۱۷۱	۷-۶-۴ مسائل و مشکلات روزمره سردبیران
۱۷۴	۸-۶-۴ مسئول تعیین اعضای هیئت تحریریه
۱۷۴	۹-۶-۴ وظایف اعضای هیئت تحریریه
۱۷۵	۱۰-۶-۴ معیارهای انتخاب سردبیر و اعضای تحریریه
۱۷۶	۱۱-۶-۴ داوری مقالات سردبیر و اعضای هیئت تحریریه

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۱۷۸	۱-۵ مقدمه
۱۷۹	۲-۵ داوران
۱۸۲	۳-۵ فرایند داوری
۱۸۵	۳-۵-۱ وضعیت عملکرد فرایند داوری
۱۸۶	۳-۵-۲ معیارهای مؤثر بر پذیرش یا رد مقالات
۱۸۶	۳-۵-۳ تصمیم‌گیرنده نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله

۱۸۶.....	۴-۳-۵ مرجع انتخاب داور
۱۸۶.....	۴-۵ سردیر و اعضای تحریریه
۱۸۶.....	۱-۴-۵ استفاده از همکار
۱۸۷.....	۲-۴-۵ مسائل و مشکلات روزمره سردیران
۱۸۷.....	۳-۴-۵ مسوول تعیین اعضای هیئت تحریریه
۱۸۸.....	۴-۴-۵ معیارهای انتخاب سردیر و اعضای هیئت تحریریه
۱۸۸.....	۵-۴-۵ وظایف اعضای هیئت تحریریه
۱۸۸.....	۵-۵ خلاصه نتایج
۱۸۹.....	۶-۵ پیشنهادها
۱۹۰.....	کتابنامه
۱۹۶.....	پیوست ها

فهرست جداول

جدول ۱-۲: وظایف یک سردیر	۳۴
جدول ۱-۳: خلاصه پژوهش‌های بررسی شده توسط ولر (۱۹۹۱) برای ساخت پرسشنامه	۴۲
جدول ۲-۳: مجلات انتخاب شده برای مصاحبه	۴۸
جدول ۳-۳: ویژگی‌های مصاحبه‌های انجام شده	۴۹
جدول ۴-۳: خلاصه نظرهای متخصصین در مورد گزاره‌های ابزار	۹۹
جدول ۶-۳: تصمیم‌گیری نهایی گروه برای ویرایش گزاره‌های پرسشنامه	۱۰۲
جدول ۱-۴: توزیع مجلات در بین رشته‌های پنج‌گانه	۱۱۳
جدول ۲-۴: توزیع مجلات در بین رشته‌های پنج‌گانه	۱۱۴
جدول ۳-۴: توزیع امتیاز پژوهشی و ترویجی در بین مجلات علمی ایران	۱۱۵
جدول ۴-۴: فراوانی مجلات پژوهشی در رشته‌های پنج‌گانه	۱۱۶
جدول ۵-۴: توزیع مجلات ترویجی در رشته‌های پنج‌گانه	۱۱۶
جدول ۶-۴: پراکندگی جغرافیایی مجلات علمی معتبر در ایران	۱۱۷
جدول ۷-۴: تنوع زبانی مجلات علمی معتبر در ایران	۱۱۷
جدول ۸-۴: توزیع فراوانی پاسخگویان	۱۱۸
جدول ۹-۴: توزیع فراوانی پاسخگویان	۱۱۹
جدول ۱۰-۴: محل اخذ مدرک پاسخگویان	۱۱۹
جدول ۱۱-۴: جنس پاسخ‌گویان	۱۲۰
جدول ۱۲-۴: سن پاسخگویان	۱۲۰
جدول ۱۳-۴: سابقه همکاری پاسخگو با مجله	۱۲۱
جدول ۱۴-۴: فراوانی همکاری پاسخگویان با سایر مجلات	۱۲۲
جدول ۱۵-۴: فراوانی انتشار مقاله در مجلات داخلی	۱۲۲
جدول ۱۶-۴: فراوانی انتشار مقاله در مجله مورد مطالعه	۱۲۳
جدول ۱۷-۴: میزان استفاده از منابع مختلف برای انتخاب داوران	۱۲۴
جدول ۱۸-۴: اختلاف میانگین منابع مورد استفاده برای گزینش داور با سطح متوسط	۱۲۵
جدول ۱۹-۴: رتبه‌بندی منابع مورد استفاده در انتخاب داوران	۱۲۶
جدول ۲۰-۴: میزان دسترسی به فهرست اسامی داوران	۱۲۶
جدول ۲۱-۴: میزان استفاده از داور داخلی در مجلات مورد مطالعه	۱۲۷
جدول ۲۲-۴: آزمون آماری (□) تی تک نمونه‌ای منابع مورد استفاده برای گزینش داور	۱۲۸
جدول ۲۳-۴: میزان تماس با داوران قبل از ارسال مقاله برای آنها	۱۲۸

جدول ۴-۲۴: آزمون آماری (□) تی تک نمونه‌ای برای تماس با داوران قبل از ارسال مقاله برای آنها.....	۱۲۹
جدول ۴-۲۵: میزان ارزیابی عملکرد داوران.....	۱۲۹
جدول ۴-۲۶: آزمون آماری (□) تی تک نمونه‌ای برای ارزیابی عملکرد داوران.....	۱۲۹
جدول ۴-۲۷: میزان در اختیار داشتن سوابق داوران.....	۱۳۰
جدول ۴-۲۸: آزمون آماری (□) تی تک نمونه‌ای برای اختیار داشتن سوابق داوران.....	۱۳۰
جدول ۴-۲۹: میزان وجود شواهدی مبنی بر سوگیری داوران.....	۱۳۱
جدول ۴-۳۰: آزمون آماری (□) تی تک نمونه‌ای برای وجود شواهدی مبنی بر سوگیری داوران.....	۱۳۱
جدول ۴-۳۱: میانگین دلایل دخیل در سوگیری داوران.....	۱۳۱
جدول ۴-۳۲: اختلاف میانگین دلایل دخیل در سوگیری داوران با سطح متوسط.....	۱۳۲
جدول ۴-۳۳: میانگین‌های نقایص و کاستی‌های گزارش‌های داوران.....	۱۳۲
جدول ۴-۳۴: اختلاف میانگین‌های نقایص و کاستی‌های گزارش‌های داوران.....	۱۳۳
جدول ۴-۳۵: رتبه‌بندی نقایص و کاستی‌های گزارش‌های داوران.....	۱۳۴
جدول ۴-۳۶: میزان استفاده از معیارها و ملاک‌های انتخاب داور.....	۱۳۴
جدول ۴-۳۷: آزمون آماری (□) تی تک نمونه‌ای معیارهای انتخاب داور.....	۱۳۵
جدول ۴-۳۸: رتبه‌بندی معیارهای انتخاب داور.....	۱۳۶
جدول ۴-۳۹: میزان استفاده از داوران متخصص خارج از حوزه موضوعی مجله.....	۱۳۷
جدول ۴-۴۰: میانگین عملکرد داوران جوان نسبت به داوران مسن.....	۱۳۷
جدول ۴-۴۱: اختلاف عملکرد داوران با توجه به سن آنها.....	۱۳۸
جدول ۴-۴۲: رتبه‌بندی مقایسه داوران جوان و مسن.....	۱۳۸
جدول ۴-۴۳: پرداخت حق الزحمه به داوران.....	۱۳۹
جدول ۴-۴۴: میزان تمرکز داوری‌ها در تهران.....	۱۳۹
جدول ۴-۴۵: انجام فرایند داوری به صورت الکترونیکی.....	۱۴۱
جدول ۴-۴۶: انجام فعالیت‌های ذیل فرایند داوری به صورت الکترونیکی.....	۱۴۲
جدول ۴-۴۷: میزان دریافت مقاله در سال.....	۱۴۳
جدول ۴-۴۸: میزان پذیرش مقاله در سال.....	۱۴۴
جدول ۴-۴۹: میزان رد مقاله در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵.....	۱۴۴
جدول ۴-۵۰: میزان مقاله‌های در دست داوری در سال.....	۱۴۵
جدول ۴-۵۱: نوع داوری مورد استفاده در مجلات مورد مطالعه.....	۱۴۵
جدول ۴-۵۲: میزان انجام داوری با توجه به نوع مقاله.....	۱۴۶
جدول ۴-۵۳: میزان انجام داوری با توجه به نوع مقاله.....	۱۴۶

جدول ۴-۵۴: روش پذیرش مقاله در مجلات مورد مطالعه	۱۴۷
جدول ۴-۵۵: میزان استفاده از روش های پذیرش مقاله	۱۴۷
جدول ۴-۵۶: مسئول دریافت مقاله	۱۴۸
جدول ۴-۵۷: مسئول بررسی اولیه مقاله	۱۴۸
جدول ۴-۵۸: مرجع تعیین داور مقاله	۱۴۹
جدول ۴-۵۹: مرجع قضاوت بر روی نظر داور	۱۴۹
جدول ۴-۶۰: مرجع تصمیم گیری در مورد پذیرش مقاله	۱۵۰
جدول ۴-۶۱: مرجع اعلام نتیجه به نویسنده	۱۵۰
دول ۴-۶۲: میزان ارسال گزارش داور برای نویسنده	۱۵۱
جدول ۴-۶۳: آزمون آماری (□) تی تک نمونه ای در مورد ارسال گزارش داوری برای نویسنده	۱۵۱
جدول ۴-۶۴: میزان ارسال تفسیر گزارش داوری برای نویسنده	۱۵۲
جدول ۴-۶۵: آزمون آماری (□) تی تک نمونه ای در مورد ارسال تفسیر گزارش داوری برای نویسنده	۱۵۲
جدول ۴-۶۶: میزان اعلام نام داوران به نویسنده	۱۵۳
جدول ۴-۶۷: آزمون آماری (□) تی تک نمونه ای در مورد اعلام نام داوران به نویسنده	۱۵۳
جدول ۴-۶۸: میزان دادن اطلاعات نویسنده به داور	۱۵۴
جدول ۴-۶۹: آزمون آماری (□) تی تک نمونه ای در مورد دادن اطلاعات نویسنده به داور	۱۵۴
جدول ۴-۷۰: ارسال مقاله اصلاح شده برای داور قبلی آن	۱۵۴
جدول ۴-۷۱: آزمون آماری (□) تی تک نمونه ای در مورد ارسال مقاله اصلاح شده برای داور قبلی آن	۱۵۵
جدول ۴-۷۲: تأثیر وجهه نویسنده بر پذیرش مقاله اش	۱۵۵
جدول ۴-۷۳: آزمون آماری (□) تی تک نمونه ای در مورد تأثیر وجهه نویسنده بر پذیرش مقاله اش	۱۵۵
جدول ۴-۷۴: توجه به درخواست نویسنده برای ارسال مقاله اش به یک داور خاص	۱۵۶
جدول ۴-۷۵: آزمون آماری (□) تی تک نمونه ای در مورد توجه به درخواست نویسنده برای ارسال مقاله اش به یک داور خاص	۱۵۶
جدول ۴-۷۶: مرجع حل اختلاف نظر داوران	۱۵۷
جدول ۴-۷۷: اختلاف میانگین های منابع حل اختلاف نظر داوران نسبت به سطح متوسط	۱۵۸
جدول ۴-۷۸: رتبه بندی منابع حل اختلاف نظر داوران داوران	۱۵۹
جدول ۴-۷۹: میانگین معیارهای مؤثر در پذیرش یا رد مقاله	۱۵۹
جدول ۴-۸۰: اختلاف میانگین های معیارهای مؤثر در پذیرش یا رد مقاله	۱۶۱
جدول ۴-۸۱: رتبه بندی معیارهای مؤثر در پذیرش یا رد مقاله	۱۶۱
جدول ۴-۸۲: تصمیم گیرنده نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله	۱۶۲

جدول ۴-۸۳: آزمون آماری (□) تی تک نمونه‌ای در مورد تصمیم گیرنده نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله.....	۱۶۲
جدول ۴-۸۴: رتبه‌بندی تصمیم گیرندگان نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله.....	۱۶۳
جدول ۴-۸۵: نحوه واکنش به اعتراض نویسنده.....	۱۶۴
جدول ۴-۸۶: آزمون آماری (□) تی تک نمونه‌ای در خصوص نحوه واکنش به اعتراض نویسنده.....	۱۶۴
جدول ۴-۸۷: آزمون فریدمن برای نحوه واکنش به اعتراض نویسنده.....	۱۶۵
جدول ۴-۸۸: استفاده از همکار یا دستیار سردبیر.....	۱۶۹
جدول ۴-۸۹: تعداد همکاران سردبیر.....	۱۶۹
جدول ۴-۹۰: میزان ساعات همکاری با مجله در هفته.....	۱۷۰
جدول ۴-۹۱: اختیارات همکار/ دستیاران سردبیر.....	۱۷۰
جدول ۴-۹۲: نظم جلسات.....	۱۷۱
جدول ۴-۹۳: فراوانی تعداد جلسات هیئت تحریریه در یک فصل.....	۱۷۱
جدول ۴-۹۴: مسائل و مشکلات روزمره سردبیران.....	۱۷۱
جدول ۴-۹۵: آزمون آماری (□) تی تک نمونه‌ای در خصوص مشکلات و مسائل سردبیران.....	۱۷۲
جدول ۴-۹۶: رتبه‌بندی مشکلات و مسائل سردبیران.....	۱۷۳
جدول ۴-۹۷: مسئول تعیین اعضای هیئت تحریریه.....	۱۷۴
جدول ۴-۹۸: وظایف اعضای هیئت تحریریه.....	۱۷۵
جدول ۴-۹۹: معیارهای انتخاب سردبیر و اعضای هیئت تحریریه.....	۱۷۵
جدول ۴-۱۰۰: داوری مقالات سردبیر و اعضای هیئت تحریریه.....	۱۷۶

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱-۲. روند ارائه دستنوشته به مجلاتی که دارای سیستم همترازخوانی هستند (Weller ۲۰۰۱, ۲)..... ۱۳
- شکل ۲-۲: تقسیم‌بندی انواع معیارهای داوری مقالات..... ۱
- شکل ۱-۳: فرایندهای بنیادین پژوهش (Berkeley Thomas ۲۰۰۴, ۱۷)..... ۱

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۴: توزیع مجلات نمونه در بین رشته‌های پنج‌گانه..... ۱۱۵
- نمودار ۲-۴: فراوانی تعداد داوران انتخابی برای هر مقاله در مجلات مورد مطالعه..... ۱۲۷
- نمودار ۳-۴: میزان تمرکز داوری‌ها در تهران..... ۱۴۰
- نمودار ۴-۴: زمان‌های لحاظ شده برای داوری مقاله..... ۱۴۳
- نمودار ۵-۴: میزان پیروی از نظر یکسان داوران..... ۱۵۷
- نمودار ۶-۴: زمان طی شده از دریافت تا انتشار یک مقاله..... ۱۶۶
- نمودار ۷-۴: مراجع دخیل در انتخاب داور..... ۱۶۷
- نمودار ۸-۴: متوسط زمان ماندن یک مقاله نزد داور..... ۱۶۸

فصل اول

۱ معرفی پژوهش

مجلات به عنوان رایج ترین کانال و رسانه رسمی جهت تبادل یافته ها و نتایج علمی روزآمد شناخته می شوند. مجلات علمی مسئول جذب و ارزیابی مقالات و نوشته های تولید شده در یک علم هستند؛ به همین دلیل می توان آنها را نمایندگان رشته ها و حرفه های تخصصی در سطح جوامع علمی دانست. مهمترین عملکردی که می توان برای مجلات علمی در نظر گرفت، کنترل کیفیت اطلاعات منتشر شده به منظور اشاعه اطلاعات صحیح و معتبر است. از آنجا که پژوهشها بعد از چاپ در مجلات علمی، مورد استناد جامعه متخصصان و پژوهشگران قرار می گیرند، سردبیران مجلات وظیفه سنگینی در زمینه تضمین کیفیت پژوهشهای منتشر شده دارند. این امر به تضمین کیفیت مقالات منتشر شده در یک رشته علمی و در نهایت تضمین کیفیت فعالیتهای آن رشته علمی می انجامد. اما از آنجا که سردبیران مجلات نمی توانند در همه زمینه های موضوعی تحت پوشش مجله متخصص باشند، به خصوص اگر مجلات در یک حوزه عمومی علمی منتشر شوند، به ناچار باید از متخصصان گوناگون برای بررسی مقالات دریافت شده کمک بگیرند (Van Rooyen 2001). رایج ترین روشی که مجلات برای این تضمین کیفیت در نظر می گیرند، استفاده از فرایند داوری یا سیستم همترازخوانی^۱ است. در این سیستم، مقاله توسط متخصصان همتراز نویسنده اثر بررسی می شود. این نوع سیستم بررسی دارای مجموعه ای از فرایندهاست که از طریق آن کیفیت مقالات منتشر شده، تضمین می شود. پر واضح است که سرانجام مقالات منتشر شده به دلیل نقد و انتقادهای سازنده داوران و سردبیران، نسبت به نسخه اولیه ارائه شده به مجله، بهتر خواهند شد (Williamson 2003). در بعضی از نوشتجات، این سیستم جزء حیاتی و قلب فرایند کلی انتشارات معرفی شده است، که موجب ایجاد ارزش افزوده در مقالات منتشر شده می شود (Benos, Kirk, & Hall 2003; Coelho, & La Forge 2000). این موضوع به اندازه ای اهمیت پیدا کرده است که حتی شهرت و وجهه سازمانی اعضای هیئت علمی نیز در اکثر موارد بسته به تعداد مقالات منتشر شده آنها در مجلاتی است که دارای سیستم همترازخوانی هستند (Hernon, & Schwartz, 2003). هیچ شکی وجود ندارد که سیستم همترازخوانی، ارزش آموزشی زیادی برای نویسندگان، داوران و سردبیران دارد. این سیستم برای خوانندگان مجلات نیز ارزشمند است، چرا که نگران خواندن مقالات نامناسب و غیر استاندارد نخواهند بود. ولی بهر حال امکان دارد که با اجرای ضعیف، منجر به ایجاد یکسری مشکلات در راه انتشار مقالات شود (Williamson, 2003).

۲-۱ بیان مسئله

مسئله این پژوهش بررسی وضعیت فرایند داوری مقالات در مجلات علمی معتبر در ایران است. این پژوهش به بررسی وجود یا عدم وجود فرایند رسمی داوری در مجلات علمی، تاریخ شروع استفاده از آن، تعریف این مجلات از

۱. تمامی مطالب این فصل از طرح پیشنهادی تصویب شده توسط شورای پژوهش پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران نقل شده است.

۲. اصطلاح «همترازخوانی» به عنوان معادل Peer review توسط آقای دکتر سمایی، زبان شناس و عضو هیئت علمی پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران به نویسندگان مقاله پیشنهاد شده است.

فرایند داوری، نحوه انجام آن، نوع سیستم داوری مورد استفاده (مانند داوری باز یا آزاد، داوری پنهان، و داوری پنهان دوطرفه)، نحوه انتخاب داوران و مسئولیتها و وظایف آنها، و معیارهای مورد استفاده برای ارزیابی مقالات علمی در این مجلات، می‌پردازد. در این طرح مجلاتی که کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور آنها را دارای اعتبار و درجه علمی-پژوهشی یا علمی-ترویجی دانسته، مورد بررسی قرار می‌گیرند. این طرح به دنبال آن است که روشهای گوناگون برخورد این مجلات را با فرایند داوری مورد بررسی قرار دهد. در این راستا مقایسه‌هایی میان گروههای مختلف مجلات صورت خواهد گرفت و با استفاده از نظرهای سردبیران و سایر دست‌اندرکاران مجلات علمی، راهکارهایی را برای بهبود فرایند داوری در مجلات ایران ارائه می‌دهد.

۳-۱ هدف(های) پژوهش

هدف اصلی: مشخص کردن و توصیف وضعیت فرایند داوری مقالات در مجلات معتبر علمی داخل کشور

اهداف فرعی:

۱. بررسی وجود یا عدم وجود فرایند رسمی داوری در مجلات معتبر علمی داخل کشور و تاریخ شروع استفاده از این فرایند
۲. بررسی تعریف مجلات معتبر علمی داخل کشور از فرایند داوری و نحوه انجام آن
۳. بررسی نوع سیستم داوری مورد استفاده (مانند داوری باز یا آزاد، داوری پنهان، و داوری پنهان دوطرفه) در مجلات مورد بررسی
۴. بررسی وظایف سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه مجله
۵. بررسی ارتباط سردبیر با اعضاء هیئت تحریریه و نقش این اعضاء در تصمیم‌گیریهای سردبیر
۶. بررسی نحوه انتخاب داوران و مسئولیتها و وظایف آنها در مجلات مورد بررسی
۷. مشخص کردن معیارهای مورد استفاده در ارزیابی مقالات علمی
۸. مشخص کردن مشکلات فرایند داوری مجلات معتبر علمی ایران و ارائه رهنمودهایی برای بهبود وضعیت آن
۹. بررسی نظر سردبیران درباره عملکرد فرایند داوری

۴-۱ قلمروی پژوهش

حوزه زمانی: مجلات معتبر علمی موجود در سیاهه کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور در سال ۱۳۸۵

حوزه مکانی: تمامی نشریات علمی معتبر از نظر کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور

مورد یا واحد مطالعه: مجله معتبر علمی

۵-۱ ضرورت انجام پژوهش / اهمیت پژوهش

چنانکه گفته شد فرایند داوری و سیستم همترازخوانی نقش مهمی در تضمین کیفیت علمی مقالات و مجلات علمی ایفا می کنند. اما گاهی اوقات اجرای ضعیف این فرایند نه تنها موجب تضمین کیفیت نمی شود بلکه مشکلاتی را در فرایند انتشار نوشته های علمی به وجود می آورد. بعضی از مجلات برای جلوگیری از بروز پاره ای از این مشکلات، از یک سری معیارها برای ارزیابی مقالات علمی استفاده می کنند. این معیارها تا حدودی جلوی اعمال نظرات شخصی داوران را در فرایند انتشار دستنوشته ها می گیرد و هم چنین به بهبود کیفیت دستنوشته های علمی کمک می کند. نتیجه مطالعه مقدماتی پژوهشگران این طرح درباره فرایند داوری در مجلات نشان داد که هیچ پژوهش جامعی درباره فرایند داوری، معیارهای ارزیابی دستنوشته ها و کاستیهای فرایند داوری وجود ندارد. تنها پژوهشی که در ایران به توصیف وضعیت مجلات علمی پرداخته است توسط محسنی و همکارانش (۱۳۷۸) با عنوان «بررسی ویژگیها و مسائل مجلات علمی - تخصصی ایران» انجام شده است. البته هدف اصلی پژوهش مورد اشاره ارائه پروفایلی از مجلات و شرایط انتشار آنها بوده است و فرایند داوری دستنوشته ها به طور مختصر مورد اشاره قرار گرفته است. بنابراین پژوهشگران ضرورت انجام یک بررسی جامع درباره وضعیت فرایند داوری در مجلات ایرانی به منظور ارائه تصویری روشن از این فرایند و مشکلات و کاستیهای آن لازم دیدند. در ایران به خصوص در دهه اخیر مجلات زیادی مسئولیت انتشار مقالات و نوشته های علمی را بر عهده دارند، اما همه آنها از ارزش و اعتبار علمی یکسان برخوردار نیستند. با توجه به اینکه مجلات معتبر علمی اطلاعات صحیح تر و با کیفیت تری را که نتیجه پژوهشهای انجام شده است، ارائه می دهند لذا پژوهشگران بر آن شدند که در این میان مجلاتی را که از نظر علمی اعتبار بیشتری دارند را بررسی کنند.

۶-۱ تعریف واژه ها و اصطلاحات

- **فرایند داوری:** داوری ارزیابی یک دستنوشته اعم از مقاله یا کتاب است که توسط یک متخصص حرفه ای انجام می شود. داوری در مجلات علمی، همترازخوانی خواننده می شود که توسط افراد متخصص و هم سطح با نویسنده دستنوشته تهیه می شود. در واقع این سیستم به سردبیر کمک می کند از محتوای علمی و وضعیت نگارشی یک مقاله آگاه شده و سپس تصمیم نهایی در خصوص چاپ دستنوشته را اتخاذ کند.

- **مقاله:** در این طرح منظور از مقاله جزء اصلی و سازنده هر مجله علمی است که در طی آن افراد متخصص نتیجه کار و پژوهش علمی خود را به متخصصان دیگر عرضه می کنند. انواع گوناگونی از مقالات مانند پژوهشی، مروری، و تئوریک وجود دارد. در این پژوهش فرایند داوری درباره انواع مقالات چاپ شده در مجلات جامعه پژوهش مورد بررسی قرار می گیرد.

- **مجله معتبر علمی:** در این طرح منظور مجلاتی هستند که کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور آنها را دارای اعتبار و درجه علمی - پژوهشی یا علمی - ترویجی دانسته است.

۷-۱ چارچوب و پشتوانه نظری

در حوزه پژوهش حاضر، تئوری خاصی مدنظر قرار ندارد. به دلیل، ماهیت توصیفی و اکتشافی طرح، در این مرحله فرضیه‌ای نیز در نظر گرفته نشده، و از اینرو چارچوب نظری خاصی نیز برای تحقیق تدوین نشده است.

۸-۱ فرضیه‌ها / سؤالهای پژوهش

چون اساس این پژوهش توصیف وضعیت فرایند داوری در مجلات معتبر علمی است، این پژوهش به جای فرضیه دارای سؤال پژوهش است که این سؤالات در ادامه آمده‌اند:

۱. در چه تعداد از مجلات معتبر علمی کشور فرایند رسمی داوری وجود دارد و تاریخ شروع استفاده از این فرایند چه زمانی بوده است؟

۲. چه تعاریفی از فرایند داوری در مجلات مورد بررسی وجود دارد و نحوه انجام این فرایند چگونه است؟

۳. نوع سیستم داوری مورد استفاده (مانند داوری باز یا آزاد، داوری پنهان، و داوری پنهان دوطرفه) در مجلات مورد بررسی چیست؟

۴. وظایف سردبیر و اعضای هیئت تحریریه مجله چیست؟

۵. ارتباط سردبیر با اعضای هیئت تحریریه چگونه است و آنها چه نقشی در تصمیم‌گیریهای سردبیر ایفا می‌کنند؟

۶. نحوه انتخاب داوران در مجلات مورد بررسی چگونه است؟ آیا آنها از بین اعضای هیئت تحریریه انتخاب می‌شوند یا داورانی غیر از این اعضا هستند؟

۷. مسئولیتها، وظایف و اختیارات داوران چیست؟

۸. در چه تعداد از مجلات مورد بررسی سیاهه معیارها برای ارزیابی مقالات علمی وجود دارد؟ آیا این سیاهه‌ها طبق استاندارد خاصی تهیه شده‌اند؟ و به چه میزان اعمال می‌شوند؟

۹. مشکلات فرایند داوری از نظر سردبیران در مجلات مورد بررسی چیست و چه راهکارهایی برای بهبود وضعیت آنها وجود دارد؟

۱۰. نظر سردبیران درباره عملکرد فرایند داوری چیست؟

۹-۱ روش انجام پژوهش و ابزار گردآوری اطلاعات

روش اجرایی این پژوهش، پیمایشی و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه و در مرحله اولیه طرح، مصاحبه است.

۱۰-۱ محدودیت‌های پژوهش

محدودیت اصلی پژوهش ناشی از تعریف حوزه مطالعه است. در این مطالعه تمرکز اصلی بر گردآوری اطلاعات از درون مجلات و پرسش از دست‌اندرکاران آنهاست. برای به دست آوردن دیدگاهی جامع از عملکرد مجلات علمی گردآوری اطلاعات محیطی به خصوص پرسش از نویسندگان مقالات (اعم از پذیرفته شده یا رد شده) ضروری است. رفع این محدودیت از پژوهش در قالب طرح دیگری که پس از این پژوهش تعریف خواهد شد، امکان‌پذیر است.

از سوی دیگر، پژوهش با مشکل احتمال عدم همکاری از سوی برخی مجلات به خصوص مجلاتی که در شهرستان‌ها فعالیت می‌کنند، نیز روبرو است.

فصل دوم

۲ پیشینه و مباحث نظری پژوهش

فرایند داوری و سیستم همترازخوانی نقش مهمی در تضمین کیفیت مقالات و مجلات علمی ایفا می‌کنند و از رسیدن اطلاعات ناصحیح به دست متخصصان و پژوهشگران یک رشته جلوگیری می‌کنند. اما گاهی اوقات اجرای ضعیف این فرایند نه تنها موجب تضمین کیفیت نمی‌شود، بلکه مشکلاتی را نیز در فرایند انتشار نوشته‌های علمی به وجود می‌آورد. به عنوان نمونه گاهی اوقات از زمان دریافت یک دستنوشته تا انتشار آن در بعضی از مجلات چندین سال طول می‌کشد، یا داوران به علت داشتن یک سری مشکلات با نویسندگان، دستنوشته‌های آنها را بدون دلیل و توجیه خاصی رد می‌کنند یا زمان جوابگویی به آنها را عمدتاً به تعویق می‌اندازند (van Rooyen 2001; Weller 2001).

نتیجه مطالعه پژوهشگران طرح حاضر پیرامون فرایند داوری مقالات در ایران حاکی از آن است که تاکنون پژوهش جامعی درباره فرایند داوری، معیارهای ارزیابی دستنوشته‌ها^۱ و کاستیهای فرایند داوری انجام نشده است. تنها پژوهشی که در ایران به توصیف وضعیت مجلات علمی پرداخته توسط محسنی و همکارانش (۱۳۷۸) با عنوان «بررسی ویژگیها و مسائل تولید، نشر، و مطالعه مجلات علمی در ایران» انجام شده است. هدف اصلی پژوهش مورد اشاره چنانکه از عنوان آن نیز مشخص است ارائه پروفایلی از مجلات و شرایط انتشار آنها بوده است و فرایند داوری دستنوشته‌ها به طور اختصار مورد اشاره قرار گرفته است. از آنجا که معمولاً پژوهش در حوزه‌هایی صورت می‌گیرد که احساس ضرورت و اهمیت در آنها به وجود آید؛ این موضوع می‌تواند نشان‌دهنده کم سابقه بودن فرایند داوری در مجلات ایرانی باشد. صحت این ادعا می‌تواند با بررسی نوشته‌های خارجی موجود در موضوع فرایند داوری بررسی شود؛ از جمله اینکه موضوع داوری در حوزه علوم پزشکی بسیار مورد توجه قرار گرفته و بیش از نیمی از پژوهشهای این حوزه در مجلات پزشکی چاپ شده‌اند (Weller 2001).

با توجه به این موارد، پژوهشگران ضرورت انجام یک بررسی جامع درباره وضعیت فرایند داوری در مجلات ایرانی را به منظور ارائه تصویری روشن از این فرایند و مشکلات و کاستیهای آن لازم دیدند. در ایران به خصوص در دهه اخیر مجلات زیادی مسئولیت انتشار مقالات و نوشته‌های علمی را بر عهده داشته‌اند، اما همه آنها از ارزش و اعتبار علمی یکسان برخوردار نیستند. از آنجا که مجلات معتبر علمی اطلاعات صحیح‌تر و با کیفیت‌تر حاصل از پژوهشهای علمی را عرضه می‌کنند؛ لذا پژوهشگران بر آن شدند تا در این میان مجلاتی را که از نظر علمی اعتبار بیشتری دارند، بررسی کنند.

۲-۲ فرایند داوری

داوری ارزیابی یک دستنوشته اعم از مقاله یا کتاب است که توسط یک متخصص حرفه‌ای انجام می‌شود. داوری در مجلات علمی، همترازخوانی خواننده می‌شود. همترازخوانی از دو اصطلاح بررسی^۲ و افراد همتراز^۱ تشکیل شده

1. manuscripts
2. review

است. برای تعریف دقیق‌تر این کلمه، ابتدا دو جزء سازنده آن مورد بررسی قرار می‌گیرند و سپس در ادامه، تعریف همترازخوانی ارائه می‌شود.

پروسی. عبارتست از گزارش ارزیابی‌ای^۱ از یک عملکرد^۲، محصول عرضه شده^۳، و یا اثر علمی یا ادبی^۴ که اخیراً منتشر شده است. آثار علمی یا ادبی معمولاً توسط اشخاص واجد شرایط برای انتشار در یک روزنامه، مجله عمومی یا مجله علمی تهیه می‌شوند. این گزارش ارزیابی می‌تواند به صورت توصیفی^۵، گزارشی^۶، تطبیقی^۷ یا انتقادی^۸ ارائه شود (Reitz 2000).

افراد همتراز. واژه «peer» در فرهنگ لغت به معنای هم سطح، همراز و هم سنخ ذکر شده است و در واقع به افرادی اطلاق می‌شود که از لحاظ سن یا وضعیت تجربه و تخصص در یک حوزه و یا در یک سطح مشغول به فعالیت باشند (Sinclair et al. 1995).

همترازخوانی. از آنجا که این کلمه علاوه بر مجلات در موارد دیگر نیز دارای کاربرد است، ابتدا لازم است موارد کاربرد این کلمه مشخص شود و سپس بر اساس کاربردها، تعریف این کلمه به صورت مشخص ارائه شود. بررسی نوشتجات نشان می‌دهد که سیستم همترازخوانی به طور کلی در دو مورد عمده مورد استفاده قرار می‌گیرد (Rowland 2002):

الف. سیستم همترازخوانی برای اشخاص: در این مورد سیستم بررسی روش سازماندهی شده‌ای است که معمولاً با انتخاب کمیته‌ای از متخصصان در داخل یک سازمان انجام می‌شود. وظیفه این کمیته ارزیابی عملکرد متخصصان یا کارمندان آن سازمان در برآوردن استانداردهای سازمانی یا تخصصی‌شان است (National Library of Medicine 2004). اعضای این کمیته از لحاظ سطح و درجه، همتراز کارمندان و متخصصان مورد ارزیابی هستند. از این سیستم معمولاً برای اعطای بورسیه‌های تحصیلی، قراردادهای پژوهشی و ارتقاء درجه در سازمانها استفاده می‌شود.

ب. سیستم همترازخوانی برای انتشارات: این انتشارات شامل مقالات ارائه شده به مجلات علمی، مقالات پیشنهاد شده به کنفرانسها، تک‌نگاشتها^۹ و کتابهای علمی هستند. به طور معمول ادبیات علمی در این حوزه کاربرد سیستم همترازخوانی در مورد مقاله‌های مجلات علمی را بیشتر مورد توجه قرار می‌دهند. این سیستم در مجلات علمی به عنوان یکی از معیارهای اصلی ارزشیابی مورد استناد قرار می‌گیرد. ارزیابی انتقادی، مستقل و بدون سوگیری^{۱۱}، بخش ضروری فرایند داوری همه آثار است که در فرایند تولیدات علمی قرار می‌گیرند (Reitz 2000).

1. peer
2. evaluative account
3. performance
4. exhibit
5. literary or scholarly work
6. descriptive
7. reportorial
8. comparative
9. critical
10. monographs
11. unbiased

با توجه به این مقدمات، همترازخوانی را می‌توان به صورت ارزیابی‌ای انتقادی و سازنده از دستنوشته‌های ارائه شده به مجلات که توسط افراد متخصص و هم سطح با نویسنده دستنوشته تهیه می‌شود، تعریف کرد. این افراد متخصص، معمولاً عضو هیئت تحریریه^۱ نیستند (van Rooyen 1998). هر چند تصمیم نهایی در خصوص چاپ دستنوشته بر عهده سردبیر^۲ است، اما در واقع این سیستم است که به سردبیر کمک می‌کند از محتوای علمی و وضعیت نگارشی یک مقاله آگاه شده و سپس تصمیم‌گیری کند (van Rooyen 2001). به طور کل این شیوه روشی استاندارد در انتشارات علمی به حساب می‌آید (Hernon & Schwartz 2003; International Committee of Medical Journal Editors 2004; National Library of Medicine 2004).

با توجه به عملکرد اصلی مجلات علمی، یعنی کنترل کیفیت اطلاعات منتشر شده، هدف سیستم همترازخوانی دو جانبه است: اول اینکه با توجه به پژوهشهای منتشر شده و منتشر نشده قبلی، بین پژوهشهای خوب و بد تمایز قائل می‌شود؛ دوم اینکه نویسنده را از روند اصلاحات برای بهبود مقاله‌اش آگاه می‌کند (van Rooyen 2001).

۱-۲-۲ تاریخچه و روند تحول

سرآغاز ابداع مفهوم یک سیستم داوری^۳ یا بررسی به بیش از ۳۰۰ سال قبل برمی‌گردد. این فرایند از اواخر قرن هجدهم در بریتانیا زمانی شروع شد که انجمن‌های پزشکی کمیته‌هایی را برای ارزیابی مقالات ارائه شده به مجلاتشان تشکیل دادند. «انجمن سلطنتی ادینبورگ»^۴ در سال ۱۷۳۱ در مقدمه اولین شماره از مجله «مشاهدات و مقالات پزشکی»^۵ اعلام کرد که دستنوشته‌های ارائه شده، به افراد صاحب تخصص در آن موضوع ارائه می‌شوند و تا زمانی که مهر تأیید دریافت نکرده‌اند، چاپ نمی‌شوند. انجمن سلطنتی لندن در سال ۱۷۵۲ و انجمن ادبی-فلسفی منچستر در ۱۷۵۸ نیز کمیته‌هایی را با مسئولیت‌های مشابه تشکیل دادند (Manske 1997). اکثریت قریب به اتفاق منابع «نشریه فلسفی انجمن سلطنتی»^۶ را که در سال ۱۶۶۵ در لندن بنیانگذاری شد، پایه‌گذار این فرایند می‌دانند (Crawford 1988; Hernon & Schwartz 2003; Weller 2001, 1). چنانکه گفته شد از سال ۱۷۵۲ دستنوشته‌های ارائه شده به این نشریه، توسط کمیته‌ای متشکل از اعضای شورای انجمن^۷ با عنوان کمیته مقالات با هدف بررسی و تضمین کیفیت آثار منتشر شده، مورد بررسی قرار می‌گرفتند (Kronick 1990).

همزمان با افزایش تعداد روزنامه‌ها و مجلات عمومی در اوایل قرن نوزدهم، تعداد مجلات تخصصی پزشکی نیز افزایش یافت. با توجه به معرفی مفهوم داوری در اواخر قرن هجدهم، انتظار می‌رفت که این فرایند نیز همزمان با افزایش تعداد مجلات پیشرفت سازماندهی شده و منظمی را طی کند، اما چنانکه از شواهد برمی‌آید چندین عامل سبب شدند که این فرایند کاملاً بدون ساختار و غیر منظم تا اواسط قرن نوزدهم به راه خود ادامه دهد. اول اینکه،

1. editorial staff

2. editor

3. refereeing system

4. Royal society of Edinburg

5. Medical essays and observations

6. Philosophical Transactions of the Royal Society

7. society's council

مالکیت و انتشار مجلات پزشکی قرن نوزدهم را اغلب سردیرانی بر عهده داشتند که بیشتر نگران کمیت بودند تا کیفیت و در نتیجه این مجلات که فرایند داوری را طی نکرده بودند، بیشتر بیانگر عقاید شخصی سردیر بودند. ثانیاً، در این قرن مجلاتی که متعلق به مؤسسات خصوصی بودند و در زمینه‌های تخصصی کار می‌کردند، افزایش چشمگیری داشتند. از آنجا که رئیس این مؤسسات که سردیر مجله نیز بود مسئولیت همه کارها را بر عهده داشت، فرایند داوری از نظر آنها غیر ضروری می‌نمود. از جمله عوامل محدودکننده دیگر می‌توان به کمی تعداد دستنوشته‌های ارائه شده، نمایشی بودن سمت اعضاء هیئت تحریریه و عدم همکاری آنها در داوری دستنوشته‌ها، و حاکمیت روحیه قبول نداشتن کار داوری دیگران، اشاره کرد. اما کم‌کم بین اعضای انجمن‌ها این اجماع نظر پیش آمد که هر دستنوشته‌ای را نباید منتشر کرد.

به تدریج دو عامل مقاومت نسبت به فرایند داوری را کاهش دادند. اولین مورد تخصصی شدن مداوم و تدریجی علم پزشکی در نواحی بالینی و علوم پایه بود. رؤسای مؤسسات خصوصی به تدریج دریافته بودند که قادر نیستند به تنهایی وضعیت همه دستنوشته‌های ارائه شده را مشخص کنند، و بنابراین نظرات متخصصان را جویا شدند. عامل دوم افزایش قابل توجه تعداد دستنوشته‌های ارائه شده در اوایل قرن نوزدهم بود که انتخاب و گزینش دستنوشته‌ها را ضروری می‌ساخت (Manske 1997). «بی ام جی»^۱ و «نیچر»^۲ در نیمه دوم قرن نوزدهم و «لنس»^۳ در اوایل قرن بیستم جزء اولین مجلاتی بودند که فرایند داوری دقیق و جدی‌ای را به مرحله اجرا گذاشتند. در سال ۱۹۰۵ مجلات «جراحی»^۴، «جنین‌شناسی»^۵، و «مامائی»^۶ اعلام کردند که ۱۱ متخصص از اعضای مجلاتشان را برای داوری دستنوشته‌های ارائه شده در نظر گرفته‌اند. در عوض مجله معروف انجمن پزشکی آمریکا، «جاما»^۷، هیچ فرایند داوری تا سال ۱۹۴۰ اتخاذ نکرد (Burnham 1990; Manske 1997; Weller 2001, 3).

با این وجود «رولند» معتقد است که شیوه‌های به کار گرفته شده برای بررسی مقالات از قرن هفدهم تا قبل از جنگ جهانی دوم، پیش‌با افتاده و معمولی بوده است. در این دوران فرایند بررسی اغلب غیر مدون بوده و سردیران همه تصمیمهای مورد نظر را شخصاً اتخاذ می‌کرده‌اند (Rowland 2002; Burnham 1990). مشکل دیگر اینکه، علیرغم سابقه طولانی سیستم هم‌ترازخوانی برای تصمیم‌گیریهای سردیران مجلات، و اهمیت وجود آن برای علم، این سیستم موضوع بررسیهای دقیق علمی نبوده است (Lock 1994). این وضعیت کما بیش تا اوایل دهه ۱۹۹۰ ادامه داشت تا اینکه پژوهشها در این زمینه جنبه رسمی به خود گرفت و در مجلات گوناگونی به چاپ رسید (van Rooyen 2001).

همزمان با افزایش تعداد مجلات علمی و پژوهشی در قرن بیستم، موضوع داوری نیز از اهمیت و جایگاهی ویژه و کاملاً متفاوت از سه قرن قبل برخوردار شده است. این موضوع به میزان زیادی در زمینه علوم پزشکی مورد مطالعه

1. British Medical Journal (BMJ)
2. Nature
3. Lancet
4. Surgery
5. Gynecology
6. Obstetrics
7. Journal of the American Medical Association

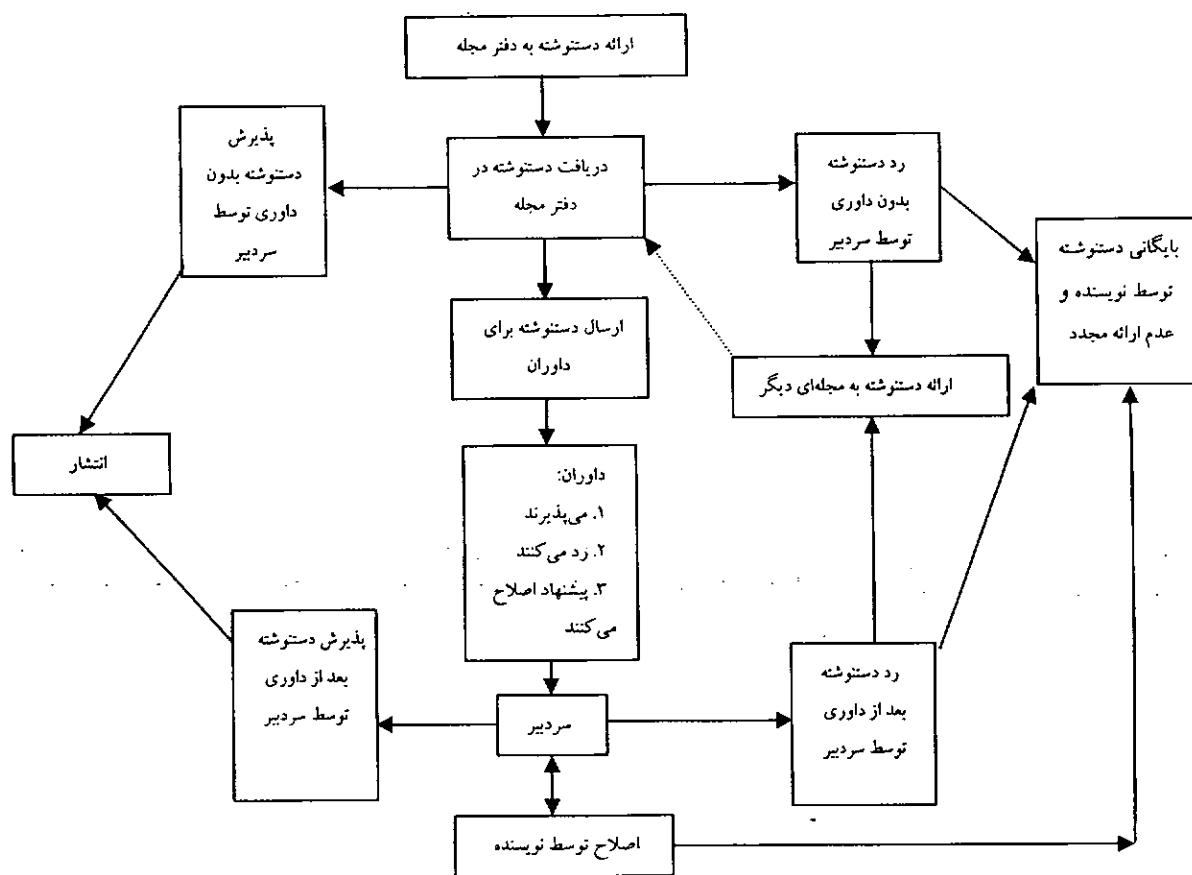
قرار گرفته و مجله انجمن پزشکی آمریکا (جاما)^۱، تاکنون مسئولیت چهار کنگره بین‌المللی را در زمینه همترازخوانی در انتشارات زیست پزشکی^۲ برعهده داشته است (Benos, Kirk, & Hall 2003; Rowland 2002). موضوعات مورد بررسی در این کنگره‌ها در شماره‌های ویژه مجله انجمن پزشکی آمریکا منتشر می‌شوند. از موارد دیگر می‌توان به فعالیت دانشمندان حوزه‌های علوم پزشکی در این زمینه مانند «لانک نت»^۳، جلسه‌ای است که به بحث و تبادل نظر الکترونیکی درباره موضوعات مرتبط با همترازخوانی می‌پردازد، و نوشته‌های متنوع اعضای هیئت تحریریه مجلات «بی ام جی»^۴ و «جاما» اشاره کرد. هدف مشترک این تلاش‌ها توسعه برنامه همکاری بین‌المللی و پژوهشی در زمینه همترازخوانی در موضوع پزشکی است. این کار به منظور افزایش کیفیت انتشارات پزشکی صورت می‌گیرد (Rowland 2002).

از میان پژوهشهای مهم در زمینه فرایند داوری مجلات علمی، دو پژوهش عمده به بررسی وجود یا عدم وجود فرایند داوری و تاریخ شروع استفاده از این فرایند در مجلات پرداخته‌اند. «کلاپتون» و «بویل» در سال ۱۹۸۱ طی پژوهشی به شناسایی مجلات دارای فرایند داوری و نوع سیستم مورد استفاده در جامعه پرستاری پرداختند. به این منظور پرسشنامه‌ای برای ۳۰ سردبیر ارسال شد. با توجه به پاسخهای ۲۵ پرسشنامه بازگشت داده شده، مشخص شد که اغلب مجلات پرستاری در آن زمان از سیستم داوری استفاده می‌کردند و الگوی معمول، استفاده از سه داور برای داوری دستنوشته قبل از انتشار آن بود (Clayton & Boyle 1981). در دهه ۱۹۹۰ «فاندیلر» در پژوهش خود به بررسی فرایند همترازخوانی در مجلات پرستاری آمریکا پرداخته است و به این منظور پرسشنامه ۴۲ گزینه‌ای برای ۸۰ سردبیر مجلات پرستاری فرستاد. یکی از پرسشهای مورد بررسی این پژوهش تاریخ شروع استفاده از فرایند داوری در این مجلات بوده است. بر اساس پاسخهای به دست آمده تقریباً نیمی از پاسخ‌دهندگان تاریخ شروع استفاده از فرایند همترازخوانی را بعد از سال ۱۹۸۰ و ۲۰ درصد این تاریخ را بین سالهای ۱۹۷۰ تا ۱۹۷۹ اعلام کرده، و ۳۰ درصد قادر به شناسایی این تاریخ نبوده‌اند (Fondiller 1994).

۲-۲-۲ نحوه عملکرد فرایند همترازخوانی

در یک سیستم همترازخوانی تصمیم‌گیریهایی گوناگونی از مرحله ارائه دستنوشته توسط نویسنده تا پذیرش و چاپ مقاله صورت می‌گیرد که نمای کلی این مراحل در شکل ۱-۲ آمده است. در این سیستم پس از ارائه دستنوشته توسط نویسنده به دفتر مجله، سردبیر یا همکاران او دستنوشته را دریافت می‌کنند. سردبیر در بررسی اولیه دستنوشته ممکن است به دلایلی از جمله: عدم ارتباط موضوع مقاله با دامنه موضوعات مجله و یا سطح کیفیت غیر قابل قبول، قبل از ارائه به داوران، آن را رد کند.

1. Journal of the American Medical Association (JAMA)
2. Biomedical sciences
3. Lonknet
4. British Medical Journal (BMJ)

شکل ۱-۲. روند ارائه دستنوشته به مجلاتی که دارای سیستم هم‌ترازخوانی هستند (Weller 2001, 2)

دست‌نوشته‌هایی که از این موانع رد شوند، یا بدون داوری پذیرفته شده یا برای داورانی در زمینه موضوعی مقاله فرستاده می‌شوند. داوران ممکن است اعضای هیئت تحریریه مجله یا افراد دیگری باشند که به سردبیر معرفی شده‌اند. معمولاً سردبیر سعی می‌کند تا داورانی را انتخاب کند که از لحاظ سطح و درجه در موضوع مورد بررسی، هم‌پایه نویسندگان یا بالاتر از او باشند. از ابتدای شکل‌گیری مفهوم هم‌ترازخوانی در قرن ۱۷ تا پس از جنگ جهانی دوم، داوران عمدتاً نقش ارائه مشاوره به سردبیر را به عهده داشتند و سردبیر شخصاً در مورد چاپ مقالات تصمیم‌گیری می‌کرد؛ اما در سالهای اخیر سیستم «سردبیر به اضافه دو داور»^۱ متداول شده است که داوران نیز در تصمیم‌گیری در مورد دست‌نوشته‌ها سهم دارند. در این سیستم سردبیر از داوران می‌خواهد که به‌طور کلی دست‌نوشته‌های مورد بررسی را به سه رده تقسیم‌بندی کنند (Hernon & Schwartz 2003; Rowland 2002; Weller 2001, 2):

۱. قابل انتشار، بدون هیچ‌گونه اصلاحی، یا با تغییرات جزئی: گاهی اوقات دفتر مجله تغییرات جزئی از قبیل اشتباهات تایپی یا اشکالات نگارشی را برطرف می‌کند و نیازی به ارسال دست‌نوشته به نویسنده برای اصلاح نیست.
۲. غیر قابل انتشار: زمانی که سطح دست‌نوشته از نظر معیارهای کمی و کیفی مورد نظر مجله بسیار پایین باشد داوان آن را رد می‌کنند.

۳. قابل انتشار به شرط اصلاح دستنوشته: در این حالت، داوران اصلاحات لازم را پیشنهاد می‌کنند. این عملکرد اصلاح، باعث بالا رفتن ارزش نوشتجات علمی می‌شود. آمار استفاده از گزینه پیشنهاد اصلاحات نسبت به دو مورد دیگر بیشتر است. «رولند» به نقل از «لاک»^۱ گزارش می‌دهد که در حدود ۸۰ درصد مقالات منتشر شده، یک‌سری اصلاحات را دریافت می‌کنند (Rowland 2002).

داوری ممکن است بر اساس فرمهای از پیش تعیین شده صورت گیرد که این فرمها در قالب راهنماهایی برای داوران و در چند صفحه طراحی می‌شوند؛ یا اینکه فقط از داوران خواسته شود تا درباره دستنوشته، اظهارنظرهای خود را ارائه کنند. گزارش داوران به چند شیوه مورد استفاده قرار می‌گیرد: ارائه اصل گزارش داوران به نویسنده، خلاصه کردن گزارش داوران توسط سردبیر و سپس ارائه به نویسنده، و یا ارائه پیشنهادها و یا ارائه پیشنهادها نهایی به نویسنده توسط سردبیر بدون انعکاس توصیه‌های داوران.

دستنوشته‌ها بعد از بررسی و ارائه پیشنهادها توسط داوران، برای تصمیم‌گیری نهایی در اختیار سردبیر قرار می‌گیرند. اگر دو داور درباره یک دستنوشته اختلاف نظر داشته باشند، ممکن است دستنوشته برای داور سومی فرستاده شود یا اینکه سردبیر شخصاً بر اساس نظرهای داوران، نظر خود را اعلام کند. به هر حال تصمیم‌گیری نهایی بر عهده سردبیر است و داوران فقط نقش مشاور را برای سردبیر ایفا می‌کنند. بعد از پذیرش، دستنوشته در نوبت انتشار قرار می‌گیرد. اگر دستنوشته‌ای رد شود، چندین گزینه برای نویسنده دستنوشته وجود دارد: درخواست بررسی مجدد از سردبیر مجله، یا ارائه آن به یک مجله دیگر همراه با اصلاحات لازم؛ و یا بایگانی کردن دستنوشته در پرونده کارهای نویسنده و عدم ارائه آن به جایی دیگر (Weller 2001, 1-3).

مراحل فرایند همترازخوانی توضیح داده شده در بالا، یک توضیح کلی از این فرایند است و نشان‌دهنده اجرای کامل آن در مجلات گوناگون نیست. پژوهشهای انجام شده در این حوزه نشان می‌دهد که تعریف و شیوه عملکرد این فرایند در مجلات گوناگون پزشکی آمریکا متفاوت است (Eldredge 1997). «رنی» معتقد است که همه ما ایده‌های متفاوتی درباره تعریف فرایند همترازخوانی و نحوه عملکرد آن در مجلات گوناگون داریم (Rennie 1993). «رلمان» و «آنجل» درباره گستره این فقدان توافق رایج در جامعه پزشکی گفته‌اند که: «نه تنها افرادی که بیرون از جوامع و مؤسسات علمی قرار دارند، بلکه بسیاری از پژوهشگران و داوران درگیر در فرایند همترازخوانی نیز به‌طور گسترده برداشتهای متفاوتی از عملکردها و روشهای این فرایند دارند. حتی سردبیرانی که بر اجرای این فرایند نظارت می‌کنند دیدگاههای متفاوتی درباره نحوه اجرای این فرایند و اهداف آن دارند» (Relman, & Angell 1989).

«برنهام» در پژوهش تاریخی خود به فقدان هر گونه الگوی قابل تشخیصی برای تحول فرایند همترازخوانی اشاره می‌کند. او افزایش تخصص‌گرایی و عرضه بیش از حد دستنوشته‌ها در زمینه‌های مختلف را عواملی برای گسترش این فرایند می‌داند. با این همه توجهات موجود برای گسترش این فرایند چندان جالب به نظر نمی‌رسند. به عنوان نمونه، به جای اینکه از این فرایند به عنوان ابزاری برای کنترل کیفیت استفاده شود، اخیراً یکی از مجلات معروف پزشکی به دست آوردن و حفظ سهم فروش را دلیل استفاده از فرایند همترازخوانی ذکر کرده است (Burnham 1990).

«کلینی» با هدف تعیین اینکه آیا مجلات انگلیسی زبان نمایه شده در ایندکس مدیکوس در چهار حوزه تخصصی، خط‌مشی‌های فرایند همترازخوانی‌شان را منتشر می‌کنند و همچنین به دست آوردن اطلاعاتی در زمینه نحوه اجرای این فرایند در این مجلات پرسشنامه‌ای را برای سردبیران آنها ارسال کرد. نتایج این پژوهش نشان داد که سردبیران این مجلات اگر چه معتقدند که ۵۶ تا ۶۵ درصد مقالاتشان داوری می‌شود، اما بیانیه واضحی درباره این فرایند و نحوه اجرای آن در مجلاتشان ندارند و بسیاری از آنها درباره تعریف یک مجله دارای سیستم داوری دچار ابهام هستند (Colaianne 1994).

«الد ردج» با هدف شناسایی مجلات پزشکی بالینی داوری شده، به بررسی سیاهه مجلات دارای فرایند همترازخوانی در دو راهنمای مجلات ال‌ریخ^۱ و سریالها^۲ پرداخته است. تعیین میزان اختلاف سیاهه مجلات این دو راهنما و علت این اختلافات از اهداف دیگر این پژوهش بوده است. نتایج این پژوهش نشان داد که فقط ۵۴ درصد مجلات موجود در این دو راهنما مشترک بودند، در حالی که ۴۶ درصد بقیه منحصر به یکی از این دو راهنما بودند. همچنین ابهام و سردرگمی درباره شناسایی مجلات پزشکی بالینی همترازخوانی شده، همچنان وجود دارد. کارها و فعالیت‌هایی که مجلات با اشاره به آنها خود را دارای فرایند همترازخوانی معرفی می‌کنند، از جمله‌ای به مجله دیگر کاملاً متفاوت است. در حالی که انتظار می‌رفت نتایج پژوهش روشهای جمع‌آوری اطلاعات این دو راهنما را علت اصلی اختلاف آنها معرفی کند ولی یکی از دلایل اصلی اختلاف بین سیاهه مجلات داوری شده موجود در دو راهنمای مجلات، همین ابهام و سردرگمی معرفی شد. این نتایج نیاز به بکارگیری یک مکانیسم واحد برای کاهش سردرگمی درباره شناسایی این مجلات و نیز ارائه یک تعریف استاندارد از این فرایند را نشان می‌دهد. همچنین نویسنده نیاز به پژوهش‌های بیشتر را برای توصیف فرایند همترازخوانی و مقایسه آن در مجلات پزشکی بالینی ذکر می‌کند (Eldredge 1997).

۳-۲-۲ انواع داوری

به‌طور کل دو نوع سیستم داوری در مجلات علمی قابل شناسایی است:

۱. سیستم بررسی توسط سردبیر: در این حالت فرایند اغلب کاملاً غیرمدون است و سردبیران همه تصمیمها را به‌تنهایی اتخاذ می‌کنند. البته گاهی اوقات نیز به‌صورت غیررسمی مشورت‌هایی با همکاران انجام می‌دهند. همانطور که در تاریخچه ذکر شد، این روش امروزه چندان مرسوم نیست.
۲. سیستم همترازخوانی: الگوی متداول و معمول آن، سیستم سردبیر به‌اضافه دو داور است. در این حالت داوران و نویسندگان به چهار صورت می‌توانند با هم رابطه داشته باشند (Hernon & Schwartz 2003; Rowland 2002):

1. Ulrich's periodicals directory
2. Serials directory

- داوری باز یا آزاد^۱: در این حالت هویت نویسنده(ها) و داور(ها) برای یکدیگر آشکار است. مجله «بی ام جی» جزء اولین پیشگامان داوری باز، با ارائه یکسری توجیهات این نوع داوری را بهتر از حالت داوری پنهان می‌داند (Williamson 2003).

- داوری پنهان^۲: در این حالت هویت نویسنده برای داور آشکار است، ولی نویسنده هیچ اطلاعی درباره داور ندارد.

- داوری امضاء شده^۳: این حالت کاملاً برعکس حالت قبل است و هویت داور برای نویسنده مشخص است.

- داوری پنهان دوطرفه^۴: در این حالت هیچ کدام از دو طرف-نویسنده و داور- از هویت یکدیگر آگاه نیستند. برخلاف مجله «بی ام جی»، «انجمن روانشناسی آمریکا» طرفدار این نوع فرایند داوری است (American Psychological Association 2005). این نوع داوری دارای یکسری معایب است؛ از جمله آنکه سبک نویسندگی^۵ از طریق یکسری علائم مثل فهرست کتابشناسی^۶، برای داوران آگاه و باهوش مشخص است (Rowland 2002). برای حل این مشکل گروهی از سردبیران سعی می‌کنند که دستنوشته را از ارجاعات کتابشناسی یا متنی آشکارکننده هویت نویسنده، پاک کنند. هدف از این کار تضمین این موضوع است که نام یا وابستگی شخص، بر روی قضاوت تأثیر نگذارد.

۴-۲-۲ معیارهای مورد استفاده برای ارزیابی مقالات

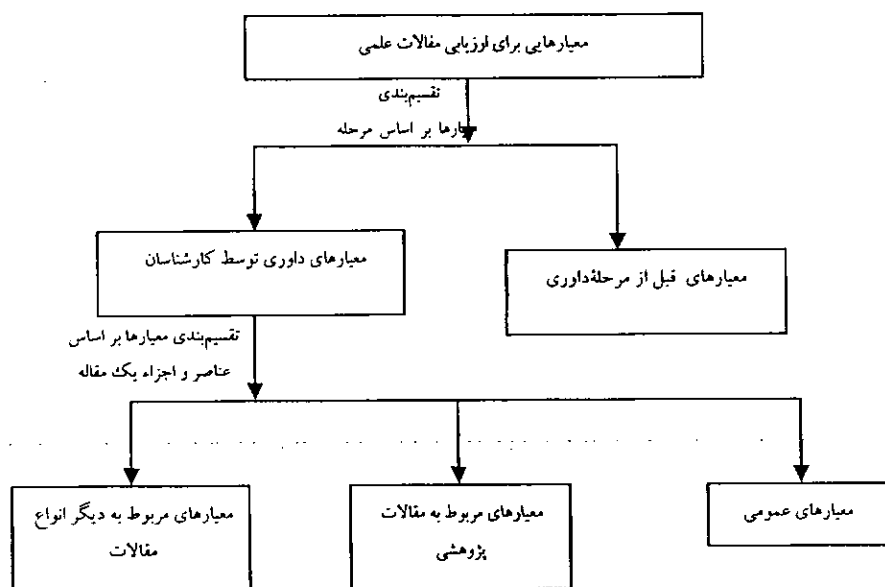
چنانکه گفته شد، فرایند همترازخوانی مسائل قابل توجه و مهمی را که می‌تواند بر دیدگاهها و نتیجه‌گیری‌های مطالعه اثر منفی بگذارد، قبل از رسیدن مقاله به خوانندگان مجله برطرف می‌کند. این فرایند سبب پیشرفتهای قابل ملاحظه‌ای در کیفیت دستنوشته‌ها و آثار علمی شده است. به همین دلیل در سالهای اخیر به‌طور روزافزونی بر روی فرایند همترازخوانی تأکید شده است (Seals & Tanaka 2000). ولی در همین حال ارزیابی کیفیت علمی آثار که وظیفه این فرایند است، مسئله‌ای اساسی است که هیچ راه حل استاندارد ندارد (Ammenwerth et al. 2003). به همین دلیل، علیرغم اهمیت اساسی این فرایند، بسیاری از افراد تازه‌کار از مهارت کافی برای ارزیابی مؤثر دستنوشته‌ها برخوردار نیستند. در این حالت ممکن است هدف فرایند همترازخوانی نقض شده و این فرایند به مانعی بر سر راه انتشار دستنوشته‌های علمی تبدیل شود. «رولند» به بعضی از کاستیهای فرایند همترازخوانی مانند ذهنیت‌گرایی، سوگیری و شکست در یافتن اشتباهات اشاره می‌کند. او معتقد است که این کاستیها را می‌توان با آموزش داوران و استفاده از چک‌لیستهای استاندارد به‌جای نظرات شخصی به حداقل رساند (Rowland 2002). هدف راه‌حل استفاده از معیارها و چک‌لیستها که طی سالهای اخیر مورد توجه زیادی قرار گرفته است، تهیه و توسعه مجموعه‌ای از معیارهای واقعی و منطقی برای ارزیابی آثار علمی است (Ammenwerth et al. 2003).

1. open refereeing
2. blinded refereeing
3. signed refereeing
4. double-blinded refereeing
5. authorship
6. reference list

(Seals & Tanaka 2000). در بررسی انجام شده توسط «سیلز» مشخص شده است که بسیاری از داوران تازه کار از وجود چنین معیارها و دستورالعملهای کلی استقبال کرده و بسیاری از سردبیران مایلند که از چنین وسیله کمکی و آموزشی به عنوان مکانیسمی برای حمایت از بررسیهایی با کیفیت بالا بهره بگیرند (Seals & Tanaka 2000). «آمنورث» و دیگران به بررسی آثار و نوشته‌هایی در زمینه معیارهای ارزیابی مقالات علمی پرداخته‌اند. آنها در انتهای گزارششان سیاهه جامعی از معیارهای کیفی را برای ارزیابی مقالات علمی در زمینه علوم پزشکی و زیستی ارائه داده‌اند. سپس این سیاهه برای بررسی و نظر سنجی در اختیار گروهی از داوران قرار گرفته است. از نظر داوران این معیارها تصور کلی مناسبی از معیارهای کیفی در اختیار قرار می‌دهند و از این طریق داوران می‌توانند دلایل موجه‌تری برای نقاط ضعف مورد نظرشان به نویسندگان ارائه کنند (Ammenwerth et al. 2003).

انواع معیارهای ارزیابی. به علت پراکندگی و تنوع معیارها در نوشته‌های گوناگون و عدم وجود یک تقسیم‌بندی استاندارد، در این نوشتار با مرور انواع معیارها تقسیم‌بندی‌ای مطابق شکل ۲-۲ به ترتیب زیر انجام شده است.

۱. معیارهایی که قبل از داوری مورد بررسی قرار می‌گیرند که این معیارها نیز خود بر دو دسته‌اند. دسته اول معیارهای مربوط به ظاهر دستنوشته هستند و توسط ویراستاران فنی بررسی می‌شوند. از این معیارها می‌توان تحت عنوان معیارهای ظاهری یا صوری نیز نام برد. از جمله این معیارها می‌توان به شیوه ماشین‌نویسی، صفحه‌بندی، ذکر

شکل ۲-۲: تقسیم‌بندی انواع معیارهای داوری مقالات

مشخصات کامل نویسنده و مانند اینها اشاره کرد. اغلب مجلات این معیارها را تحت عنوان شیوه‌نامه^۱ یا آیین‌نامه چاپ مقاله همراه با مجله منتشر می‌کنند و معمولاً نویسندگان این معیارها را رعایت می‌کنند. به هر حال بررسی این معیارهای ظاهری برای جلوگیری از اشتباه صورت می‌گیرد. دسته دوم معیارهایی هستند که توسط سردبیر اعمال می‌شوند و در واقع خلاصه‌ای کلی از معیارهای داوری هستند. به طور کلی می‌توان گفت دستنوشته‌هایی که به دفتر

مجله می‌رسند، ابتدا توسط سردبیر مورد بررسی کلی قرار می‌گیرند، تا از وارد شدن دست‌نوشته‌هایی با کیفیت پایین به مرحله داوری جلوگیری شود.

۲. معیارهایی که داوران برای بررسی مقالات مورد استفاده قرار می‌دهند. به این دسته از معیارها، معیارهای محتوایی یا کیفی نیز می‌گویند. این معیارها را می‌توان به سه دسته معیارهای عمومی مقالات، معیارهای مربوط به اجزاء مقالات پژوهشی، و معیارهای مربوط به دیگر انواع مقالات تقسیم‌بندی کرد. از نظر معیارهای عمومی مقالات صرف نظر از نوع آنها مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. این معیارها به‌طور کلی تحت چهار گروه کلی اهمیت^۱، کیفیت محتوای علمی^۲، نوآوری و ابتکار^۳، و سازماندهی و وضوح ارائه^۴ قابل دسته‌بندی هستند (Ammenwerth et al. 1993; Campion 2003). از آنجا که هدف اصلی مجلات علمی انتشار نتایج پژوهش‌های دست اول است، نوشتجات موجود در این حوزه معیارهای مربوط به این مقالات پژوهشی را با تفصیل بیشتری مورد بررسی قرار می‌دهند. بر این اساس معیارهای متعددی برای اجزای یک مقاله پژوهشی شامل: عنوان، چکیده، مقدمه، روش، یافته‌ها، بحث و نتیجه‌گیری، و منابع توسط نویسندگان گوناگون پیشنهاد شده است (APA 1997; Fletcher & Fletcher 2004; ICMJE 2001, 7-22). داوری دیگر انواع مقالات شامل مقالات مروری و نظری نیز هر یک به معیارهای خاصی نیازمند است (Ammenwerth et al. 2003).

۵-۲-۲ مشکلات و کاستیهای فرایند «همترازخوانی»

هر چند امروزه فرایند همترازخوانی در انتشار مقالات علمی کاملاً رایج و پذیرفته شده است، اما مانند دیگر فرایندهای انتشار مشکلات خاص خود را دارد. این فرایند، نسبتاً کند، هزینه‌بر، ذهنی و در معرض پیش‌داوری است و گاهی اوقات راه را برای سوء استفاده داوران و سردبیران باز می‌گذارد و در شناسایی کاستیها ضعیف عمل می‌کند. هم‌چنین همیشه در شناسایی تقلبها و رفتارهای ناشایست نویسندگان قابل کاربرد نیست (Weller 2001, 207-209).

جدیدترین گزارش «ویلیامسون» تأثیرات منفی فرایند «همترازخوانی» را بر سه گروه داوران، نویسندگان، و سردبیران مورد بررسی قرار داده است (Williamson 2003).

۱. داوران. از جمله این تأثیرات می‌توان موارد زیر را برشمرد:

- پیش‌داوری. در یک فرایند داوری ایده‌آل، داوران باید کاملاً عینیت‌گرا بوده و گزارشی مبتنی بر واقعیت‌های موجود در دست‌نوشته‌ها را ارائه دهند. اما در واقع چنین نیست و ذهنیت‌گرایی و پیش‌داوری از مشکلات اصلی داوران در فرایند همترازخوانی است، تا جایی که در بعضی موارد آن را غیر قابل اعتماد و بی‌فایده ساخته است. این تأثیر منفی معمولاً در داوری‌هایی که هویت نویسنده بر داور معلوم است، اتفاق می‌افتد و امکان آن در داوریهای پنهان دو طرفه خیلی کم است. برای تشخیص پیش‌داوری باید مشخص کرد که آیا اصلاحات و پیشنهادات داور بر اساس

1. significance
2. quality of scientific content
3. originality and innovativeness
4. organization and clarity of presentation

اهمیت، نوآوری، و طراحی و نگارش دستنوشته بوده یا بر اساس سن و تجربه، جنسیت، وابسته بودن به یک سازمان معتبر، تضاد منافع و ملیت نویسنده دستنوشته صورت گرفته است. اگر گزینه دوم تأیید شود، پیش‌داوری صورت گرفته است. پیش‌داوری می‌تواند مثبت (مانند علاقه داور یا سردبیر به نویسندگان معروف یا دستاوردهای پژوهشی مطبوع) یا منفی (مانند مخالفت با دستنوشته‌های مؤسسات و یا افراد غیر مشهور) باشد.

در پیش‌داوری بر اساس سن، داور دستنوشته‌ها را با توجه به سن و میزان تجربه نویسندگان دستنوشته‌ها مورد بررسی قرار می‌دهد. ذهنیت شکل گرفته در بسیاری از افراد این است که پژوهشگران با تجربه، پژوهشهای بهتری انجام می‌دهند. لذا احتمال دارد که داوران بدون بررسی دقیق، دستنوشته‌های متعلق به نویسندگان معروف و با تجربه را بپذیرند و بالعکس دستنوشته‌های پژوهشگران تازه‌کار را به راحتی رد کنند. نوع دیگر پیش‌داوری، پیش‌داوری وابسته به جنسیت است که در پژوهش‌ها شواهدی از این نوع پیش‌داوری به دست آمده است و معمولاً علیه زنان اعمال می‌شود. البته اثبات این پیش‌داوری به دلیل کم بودن تعداد داوران زن چندان هم آسان نیست (van Rooyen 1998; 2001).

زمینه‌های سازمانی منبع بالقوه دیگر پیش‌داوری است. از آنجا که پژوهشگران مجرب و صاحب صلاحیت، معمولاً در مؤسسات معتبر و معروف مشغول به کار هستند، سردبیران و داوران معمولاً نسبت به نویسندگان و دستنوشته‌هایی از مؤسسات غیر معروف ذهنیت خوبی ندارند (Meadows 1998).

تضاد منافع هم عامل دیگری در پیش‌داوری نسبت به دستنوشته‌ها یا نویسندگان خاص است. به همین دلیل بسیاری از سردبیران از داوران می‌خواهند که هر گونه تضاد منافی را هنگام پذیرش داوری یک دستنوشته اعلام کنند. اگر تضاد منافع بسیار زیاد باشد، این سؤال به وجود می‌آید که آیا داور انتخاب شده برای دستنوشته مورد نظر مناسب است یا خیر؟ نمونه‌هایی از موارد تضاد منافع عبارتند از: داوری دستنوشته‌هایی که از طرف یک گروه یا مؤسسه رقیب داور ارائه می‌شود، داوری دستنوشته‌ای که نویسندگان آن در تعریف موضوع پژوهش با داور اختلاف نظر دارند، و یا داوری دستنوشته‌ای که قبلاً در مطالعه مرتبط دیگری با داور همکار بوده است و داور در آن زمینه نویسنده مشهوری است. دو مورد اول سبب پیش‌داوری منفی یا رد دستنوشته می‌شوند، و گزینه آخر بر حسب نوع ارتباط داور و نویسنده می‌تواند بسته به نوع ارتباط داور و نویسنده در کارهای مشترکشان، هم سبب پیش‌داوری منفی و هم مثبت شود.

انواع دیگر پیش‌داوری داوران، عبارتند از: پیش‌داوری جغرافیایی یا وابسته به ملیت نویسنده، پیش‌داوری به سود نتایج پژوهشی مثبت یا علیه نتایج منفی، پیش‌داوری وابسته به ارائه افکار، مدلها، و روشهای جدید و موارد دیگری از این قبیل (Weller 2001, 223).

«وان روین» برای کاهش این پیش‌داوریها، در مقاله‌اش به معرفی ابزار سنجش کیفیت گزارش داوری می‌پردازد که می‌تواند توسط نویسندگان و سردبیران استفاده شود. این ابزار مجموعه‌ای از ویژگیها را برای یک گزارش داوری خوب تعریف می‌کند و با طرح یکسری سؤالات به سنجش آنها می‌پردازد (van

(Rooyen 2001). اما از آنجا که تعیین این موضوع که آیا پیش‌داوری صورت گرفته یا نه و میزان پیش‌داوری مشکل است، این ابزار کارایی چندانی ندارد. ابزار «وان روین» شبیه به معیارهایی است که برای فرایند داوری در اختیار داوران قرار می‌گیرد، با این تفاوت که به شکلی خلاصه‌تر تنظیم شده است. بنابراین در صورت استفاده از معیارهای داوری، استفاده از چنین ابزاری علاوه بر مشکل بودن کاری بی‌فایده است.

بسیاری از پژوهشها برای کاهش پیش‌داوری، تغییر سیاست داوری مجله را پیشنهاد می‌کنند. از آنجا که بیشتر پیش‌داوریه‌ها در حالت داوری پنهان یک طرفه اتفاق می‌افتد، گروهی استفاده از داوری پنهان دو طرفه، و گروهی استفاده از داوری باز را که مجله «بی ام جی» نماینده آنهاست، پیشنهاد می‌کنند. هر کدام از این دو گروه برای خود توجیهاتی داشته و نتیجه تحقیقاتشان در مجلات مختلف به چاپ رسیده است. گروه طرفدار داوری باز بر این باورند که در این نوع داوری، داوران به نویسندگان کمک می‌کنند تا به بهبود دستنوشته‌شان بپردازند، امکان مکالمه مفید بین نویسندگان و داوران به وجود می‌آید و منجر به احترام و ملاحظه بیشتر از طرف داوران خواهد شد (van Rooyen et al. 1999). اما گروه دیگر معتقدند که داوری پنهان دو طرفه سبب بررسی و تصمیم‌گیری درباره دستنوشته بدون توجه به ویژگیهای نویسنده و نیز موجب آسانی اجرا می‌شود. در مجموع این دو گروه از پژوهشگران معتقدند که داوری پنهان دو طرفه از نظر سردبیران، و داوری باز از دیدگاه نویسندگان سبب بهبود کیفیت دستنوشته می‌شوند. معایبی که به این دو روش وارد است، عبارتند از: شناسایی هویت نویسنده از روی محتوا، ارجاعات، و میزان بالاتر در پذیرفته‌نشدن دستنوشته‌ها در روش داوری پنهان دو طرفه؛ و احتمال پذیرش بیشتر دستنوشته‌ها، مکالمات تند و زننده یا دشمنی و خصومت بین داوران و نویسندگان، و عدم پذیرش این سیاست از طرف بعضی داوران برای داوری باز. ولی به طور کلی مجلات باید فواید و کاستیهای احتمالی هر کدام از این دو مورد را قبل از هر گونه تصمیم‌گیری برای سیاست داوری در نظر بگیرند. با وجود اجرای این دو روش در مجلات گوناگون هیچ مدرک مشخصی دال بر اینکه فرایند بررسی در کدامیک از این دو مورد منجر به کیفیت بهتری شده‌اند، به دست نیامده است (Ross & et al. 2006; van Rooyen & et al. 1999; Williamson 2003).

روش دیگری که برای کاهش پیش‌داوری ارائه شده است، داوری توسط چندین نفر است. پیش‌فرض این روش آن است که اگر دستنوشته‌ای به بیش از یک داور فرستاده شود، امکان کاهش تأثیر پیش‌داوری توسط یک داور وجود دارد. اما مشکلات این روش، هزینه‌های زیاد آن و دشواری تصمیم‌گیری سردبیر بر اساس بررسی گزارشهای داوری متفاوت است (van Rooyen 1998).

«ویلیامسون» بر اساس تحقیقاتش به این نتیجه رسیده است که ذهنیت‌گرایی و پیش‌داوری می‌تواند با آموزش داوران، استاندارد کردن روشها، و استفاده از چک‌لیستها به حداقل برسد (van Rooyen 1998).

(Williamson 2003). به هر حال هر مجله‌ای می‌تواند با توجه به سیاستهایش از یکی یا همه این روشها برای کاهش پیش‌داوری استفاده کند.

- عدم تشخیص اشتباهات^۱: این گزینه نگران توانایی داوران در تشخیص صحیح اشتباهات دستنوشته‌ها است. موضوع مورد توجه این است که اگر چه داور در زمینه موضوعی‌اش متخصص است، ولی ممکن است اهداف یک دستنوشته را اشتباه درک کند و بنابراین یک گزارش دآوری ناآگاهانه و ضعیف ارائه دهد. این حالت معمولاً در مورد پژوهشهای نو و بدیع که هیچ پیشینه‌ای در آثار منتشر شده ندارند، اتفاق می‌افتد. نویسندگان معترض به رد دستنوشته‌شان ادعا می‌کنند که داور به نکته اصلی دستنوشته آنها توجه نکرده است و در بسیاری موارد ممکن است ادعای نویسنده کاملاً موجه باشد (Weller 2001, 61-62). در تحقیقی که در مجله پزشکی بریتانیا یا «بی ام جی» صورت گرفت، کارکنان مجله عمداً هشت اشتباه را در یک دستنوشته پذیرفته شده به وجود آوردند و آن را برای ۴۰۰ داور فرستادند. میانگین اشتباهات کشف شده در ۲۲۱ گزارش دآوری برگشته، دو بود و تنها ۱۰ درصد داوران چهار اشتباه را شناسایی کرده بودند، و ۱۶ درصد اصلاً به این اشتباهات پی نبرده بودند (Godlee et al. 1998). راه‌حلی که برای این روش ارائه شده، آموزش داوران و استفاده از چک‌لیستهای استاندارد است.

در مطالعه‌ای که در مجله «بی ام جی» صورت گرفته از اطلاعات جمعیت‌شناختی داوران چنین استنباط شده است که داوران جواتر، سرشناس، وابسته به یک مؤسسه آکادمیک، و دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد یا دکتری در رشته «همه‌گیری‌شناسی»^۲ یا آمار، گزارش‌های دآوری بهتری ارائه می‌دهند. هم‌چنین اعضای هیئت تحریریه مجله گزارش‌های دآوری ضعیف‌تری را نسبت به بقیه داوران تولید می‌کنند (van Rooyen 1998; 2001).

- سوءاستفاده^۳: سوءاستفاده‌ای که داوران می‌توانند از فرایند «همترازخوانی» به عمل آورند، «سرقت ادبی»^۴ است. سرقت ادبی در این حالت به معنای دزدیدن مطالب دستنوشته‌ای است که هنوز منتشر نشده و برای بررسی به داور فرستاده شده است. در چنین مواقعی داوران، انتشار اثر را به تعویق می‌اندازند تا خودشان زودتر آثارشان را به چاپ برسانند (Meadows 1998). خطر رفتارهای ناشایست در زمینه انتشار با تلاشهای سازمانهایی مانند «اداره آمریکایی درستی پژوهش»^۵، «انجمن ویراستاران پزشکی»^۶، «کمیته اخلاق انتشار»^۷، و «شورای دانمارکی تقلب علمی»^۸ تا حدودی کاهش یافته است. همه این سازمانها راهنماهای آسانی را توزیع

1. detecting defects

2. epidemiology

3. abuse

4. plagiarism

5. US Office of Research Integrity (<http://ori.dhhs.gov>)

6. World Association of Medical Editors (www.wame.org)

7. COPE (www.publicationethics.org.uk)

8. Danish Council on Scientific Dishonesty

می‌کنند که می‌تواند برای تضمین کیفیت گزارش داوری استفاده شود. هم‌چنین آنها تأکید زیادی بر روی نقش آموزش دارند (Willimson 2003).

۲. **نویسندگان.** «ویلیامسون» از جمله تأثیرات منفی فرایند هم‌ترازخوانی بر نویسندگان به موارد زیر اشاره کرده است (Williamson 2003).

– سوءاستفاده. سوءاستفاده نویسندگان به صورت تهیه پژوهشهای فراوان و بی‌فایده از یک پژوهش، آثار تکراری، و هم‌چنین حذف کردن یا کم‌اهمیت جلوه دادن اشخاص زیردست و همکار نویسنده در تهیه مقاله صورت می‌گیرد. برای نمونه کمیته اخلاق انتشار، ۷۰ مورد نشر و انتشار بی‌فایده را در طی چهار سال فعالیتش شناسایی کرده است (Committee on Publication Ethics 2001).

– «قلب و رفتار ناشایست»^۱. این ویژگی در مورد نویسندگانی به کار می‌رود که به تحریف و دستکاری مخفیانه داده‌ها و یافته‌ها دست می‌زنند، یا نتایج را از خودشان می‌نویسند.

این دو مورد، چنانکه در مورد سوء استفاده‌های داوران نیز گفته شد، از طریق سازمانهای مربوط به این کار قابل حل و فصل است.

۳. **سردبیران.** تنها ویژگی نگران‌کننده‌ای که «ویلیامسون» در مورد سردبیران ذکر می‌کند، ذهنیت است. باید توجه داشت که تمامی فرایندهایی که بر تصمیم‌گیری سردبیر تأثیر می‌گذارند، مستعد پیش‌داوری هستند و فرایند هم‌ترازخوانی نیز از این اصل مستثنی نیست. سردبیران ممکن است دستنوشته‌هایی را که مورد علاقه‌شان نیست به راحتی رد کنند یا دستنوشته‌های مورد علاقه‌شان را بپذیرند. این کار به دو صورت اعمال می‌شود، رد/پذیرش دستنوشته‌ها بدون فرستادن به داوران، و یا انتخاب داورانی سخت‌گیر/بی‌توجه برای دستنوشته‌ها (Weller 2001, 96). این گزینه نیز با آموزش سردبیران، ارزیابی گزارش نهایی دستنوشته و یا استفاده از روشهای استاندارد قابل پیشگیری است.

از جمله معایب دیگری که به فرایند هم‌ترازخوانی وارد می‌شود، عبارتند از:

– کند بودن سرعت (Clark, Singleton-Jackson, and Newsom 2000). بسیاری از سردبیران مجلات، به‌منظور سرعت بخشیدن به فرایند هم‌ترازخوانی، یک مهلت زمانی برای داوری تعیین می‌کنند. به‌عنوان مثال سردبیر «سالنامه بیماریهای روماتیسمی»^۲ مهلت ۸ هفته‌ای را برای داوری دستنوشته‌ها، از زمان ارائه تا اولین تصمیم‌گیری درباره آنها در نظر گرفته است. اولین گزارش سالانه این مجله نشان‌دهنده اجرای این مهلت برای ۸۶ درصد دستنوشته‌ها بوده است (Doherty 1993). با این وجود حتی سردبیران مصمم و جدی نیز ممکن است با رعایت‌نشدن این مهلت زمانی از سوی داوران مواجه شوند. این موضوع به‌خصوص برای دستنوشته‌هایی که موضوعات خیلی خاص را بررسی کرده‌اند و تنها تعداد کمی پژوهشگر در این زمینه

1. fraud and misconduct

2. Annals of the Rheumatic Diseases

در دنیا وجود دارد، پیش می‌آید؛ به این دلیل که بسیاری از این پژوهشگران دارای گرفتاری و مشغله زیاد هستند. یک سردبیر کارآمد، پایگاه اطلاعاتی بزرگی از داوران خواهد داشت و در نتیجه ترافیک کاری برای همکارانش ایجاد نخواهد کرد. البته لازم به ذکر است که گاهی اوقات اشتباهات غیر عمدی نیز در زمینه تأخیر در بررسی دستنوشته‌ها اتفاق می‌افتد که قابل چشم‌پوشی است. گروهی از مجلات برای افزایش سرعت، به داوران پاداش نقدی یا غیر نقدی می‌دهند، گروهی دیگر سیاهه داوران را منتشر و از آنها تشکر می‌کنند، و گروهی نیز مانند «بی ام جی» و «لنست»^۱ در توافق قبلی با نویسندگان، «پیگیری سریع»^۲ را اجرا می‌کنند. هم‌چنین سردبیران می‌توانند با رد دستنوشته‌های ضعیف یا غیر مرتبط، ضمن سرعت بخشیدن به کار نویسندگان، از گذاشتن بار اضافی بر دوش داوران جلوگیری کنند (Williamson 2003).

- هزینه‌بر بودن. مشکل دیگر فرایند همترازخوانی، هزینه‌بر بودن آن برای مجلات است. «دونودان» در سال ۱۹۹۸ هزینه‌های تعدادی از مجلات را مطالعه کرد و نتیجه گرفت که این فرایند چیزی در حدود ۱۰۰ تا ۴۰۰ پوند برای هر مقاله هزینه می‌برد (Donovan 1998). بر اساس محاسبات «کین اسپارگ»^۳، انتشار مقالات با لغو فرایند همترازخوانی ده برابر ارزاتر تمام می‌شود (Williamson 2003). از آنجا که این فرایند قابل حذف نیست، سردبیران مجلات باید سعی کنند تا با بهبود بخشیدن این فرایند در راستای کاهش هزینه‌ها، در صورت امکان صرف هزینه برای این فرایند را توجیه نمایند.

دو راه حل کلی که می‌توان علاوه بر راه‌حلهای ذکر شده برای اصلاح فرایند همترازخوانی ارائه داد، به شرح زیر هستند:

الف. امکان ارائه گزارش از فعالیتهای داوری مجله به منظور پاسخگویی به نویسندگان: فرایند داوری مجله باید برای حسابرسی باز باشد و داوران و سردبیران در قبال کارهایشان پاسخگو باشند. بعضی مجلات مانند «لنست»، یک مأمور برای رسیدگی به شکایات نویسندگان درباره فرایند داوری تعیین کرده‌اند. این مأمور رسیدگی گزارش سالانه‌ای از فعالیتهایش منتشر می‌کند و در اختیار دیگران قرار می‌دهد.

ب. الکترونیکی کردن فرایند داوری: مشکلات فرایند داوری که در بالا به آنها اشاره شد، می‌تواند با الکترونیکی کردن این فرایند به حداقل برسد. سرعت این فرایند در محیطهای الکترونیکی افزایش قابل توجهی پیدا خواهد کرد. از آنجا که بیشترین تأخیر در زمان فرایند داوری در سیستم پست سنتی است، با الکترونیکی شدن این مشکل عمده حل می‌شود. هزینه‌هایی مانند چاپ، پست و تلفن برای نویسندگان، مجلات و داوران با الکترونیکی شدن، کاهش قابل ملاحظه‌ای می‌یابد. هم‌چنین در این روش امکان افزایش تعداد داوران در سطح ملی و بین‌المللی فراهم خواهد شد و چنانکه قبلاً گفته شد در این حالت احتمال پیش‌داوری کاهش خواهد یافت. علاوه بر این، در محیط الکترونیکی خوانندگان نیز می‌توانند درباره مقالات

1. Lancet
2. fast track
3. Ginsparg

منتشر شده اظهار نظر کنند. شناسایی اشتباهات، سوءاستفاده‌ها و تقلبها با ارتباطات سریعی که به وجود می‌آید، به راحتی صورت می‌گیرد (Rowland 2002, Wood 1998).

۶-۲-۲ استفاده از فناوری اطلاعات برای بهبود بخشیدن فرایند همتراز خوانی

ظهور مجلات الکترونیکی در طی دهه ۱۹۹۰، اعم از آنهایی که از همان ابتدا به صورت الکترونیکی منتشر شدند و مواردی که با اضافه کردن نسخه‌های جایگزین الکترونیکی به جای عناوین چاپی موجود بوجود آمدند، به طور طبیعی منجر به تأمل و پژوهش درباره اجرای فرایند همتراز خوانی در محیط الکترونیکی شد. اولین ایده کلیشه‌ای در این زمینه را «کمبل» در ۱۹۹۳ ارائه کرد که در آن به توصیف اعمال و فرایندهایی می‌پرداخت که با اجرای آنها یک ناشر کارآمد می‌توانست سیستم انتشار مجلاتش را در یک محیط کاملاً الکترونیکی سازماندهی کند، حتی اگر محصول نهایی این سیستم به شکل چاپی منتشر شود (Rowland 2002). امروزه بسیاری از ناشران دانشگاهی و پژوهشی از سیستم پست الکترونیکی، و امکان پیوست کردن مدارک برای دریافت دستنوشته‌ها از نویسندگان، فرستادن آنها برای داوران و دریافت گزارشهای داوری، برگرداندن دستنوشته به نویسنده برای اصلاح، و سرانجام انتشار آنها استفاده می‌کنند. ناشران بزرگی مانند اتحادیه آمریکایی ژئوفیزیک اقدام به برگزاری کنفرانسها و کارگاههای آموزشی درباره سیستمهای مدیریت داوری کامپیوتری خود کرده‌اند، اما به دلایل تجاری و اقتصادی از انتشار این اطلاعات به صورت چاپی اجتناب ورزیده‌اند. بعضی از شرکتهای طراحی نرم افزار در حال توسعه سیستمهای کنترل داوری برای ناشران کوچکتر هستند تا بتوانند آنها را به صورت آماده و با هزینه کم خریداری کنند. هم چنین این امکان برای ناشران وجود دارد تا از فناوری وب در قالب اینترنت استفاده کنند. دستنوشتههای دریافت شده می‌توانند روی یک وب سایت اختصاصی قرار داده شوند که فقط اعضای هیئت تحریریه و داوران مجاز به آن دسترسی دارند. به عنوان نمونه این فناوری برای داوری دستنوشتههای ارائه شده به کنفرانس نشر الکترونیکی در سال ۲۰۰۱ به کار گرفته شده است (Hubler et al. 2001). «فریدمن» سیستم مدیریت داوری کامپیوتری مورد استفاده در مجله آمریکایی «رانت جنولوژی»^۱ را در مقاله‌اش توصیف کرده است (Friedman 1995).

یکی از پروژههای تحقیقاتی که در «برنامه کتابخانههای الکترونیکی بریتانیا»^۲ (ایلیب) در اواخر دهه ۱۹۹۰ انجام شد، «پروژه ارائه دستنوشته و همتراز خوانی الکترونیکی»^۳ بود که هدف دیگرش کمک به ناشران کوچکتر برای اتخاذ این روش بود (Wood 1998). اگر چه استفاده از فناوری اطلاعات برای انجام فرایند داوری مستلزم هزینه کردن برای سخت افزار، نرم افزار، و آموزش کارمندان است اما در عوض در هزینه‌هایی مانند هزینه‌های پستی صرفه‌جویی می‌شود و اما مهمترین فایده‌اش صرفه‌جویی در زمان و افزایش سرعت انتشار است که از مشکلات عمده فرایندهای دستی انتشار به حساب می‌آید.

1. Roentgenology
2. UK Electronic Libraries (eLib) Programme
3. Electronic Submission and Peer Review Project (ESPERE)

بنا به عقیده «فرهنگ پیوسته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی»^۱ داور کارشناسی است که حوزه تخصصی‌اش مشتمل بر موضوع تخصصی یک کتاب یا مقاله مجله و معمولاً هم‌تراز با پدیدآورنده مقاله یا کتابی است که سردبیر مجله یا ناشر آن را قبل از نشر برای اظهار نظر وی می‌فرستد (Reitz 2000). «استیج»^۲ نیز داور را همانند یک «دروازه‌بان»^۳ می‌داند که وظیفه اصلی‌اش قضاوت در مورد کیفیت یک مقاله به منظور چاپ در یک مجله است. برای رسیدن به این مهم داور بایستی دانشی کلی از تمامی متونی که در حوزه موضوعی مقاله منتشر شده‌اند، داشته باشد (Steig 1983). بنابراین، داوران متخصصینی هستند که در رشته و حوزه تخصصی خویش صاحب‌نظرند و از نظر سطح تخصص هم‌سنگ با نویسندگان مقالات محسوب می‌شوند.

۱-۳-۲ انتخاب داوران

انتخاب داوران به صورتهای مختلفی انجام می‌شود. یک روش بسیار معمول، انتخاب داوران مجله توسط سردبیر آن مجله است. معمولاً سردبیران از افرادی که در حوزه‌ها و موضوعات تخصصی مورد نیاز مجله صاحب‌نظر و صاحب آثار و تألیفاتی هستند، برای داوری مقالات مجله دعوت می‌کنند (polak 1995). هر سردبیر معمولاً سیاهه‌ای از اسامی داوران بالقوه را دارد که ممکن است از سردبیر قبلی، اعضای هیئت تحریریه، اسامی استاد شده در یک دست‌نویس یا اسامی جستجو شده در نوشتجات به دست آورده باشد. همچنین بعضی از آنها ممکن است شخصاً با سردبیر آشنا باشند. به عقیده «هرون»^۴ و «شوارتز»^۵ سردبیران به دو صورت می‌توانند داوران را انتخاب نمایند:

۱. انتخاب داوران از میان هیئت تحریریه مجله

۲. انتخاب داوران از میان افرادی که خارج از حوزه سازمانی مجله هستند (Hernon & Schwartz 2003).

روش دیگر درخواست داوطلبانه داوران برای داوری مقالات یک مجله است که در این حالت داوران درخواست خود را در اختیار سردبیر مجله قرار می‌دهند (polak 1995).

در اوایل سال ۱۹۷۲ میلادی نرم‌افزارهای کامپیوتری به عنوان ابزار کمکی بالقوه برای سردبیران هم برای فرایند انتخاب داوران و هم عملکردهای مدیریتی مجله مطرح شدند. در بعضی از این نرم‌افزارها پایگاه داده‌ها به طور خودکار داوران را با موضوع دست‌نویس مطابقت می‌دهد. «ولر»^۶ (welle 2001, 152-153) دریافت که مجلات بزرگ پزشکی در مقایسه با مجلات کوچک بیشتر از سیستم‌های داوری خودکار استفاده می‌کنند (۸۱/۳ درصد در مقابل ۳۵/۵ درصد).

«ولر» اعتقاد دارد که روش‌های دیگری که سردبیران برای تهیه سیاهه‌ای از داوران می‌توانند به کار بگیرند، عبارتند

از:

1 On line Dictionary Library and Information Science = ODLIS

2 Stieg

3 gatekeeper

4 Hernon

5 Schwartz

6 Weller

- درخواست از نویسندگان برای معرفی پژوهشگران به عنوان داور.
- چاپ سیاهه‌ای از موضوعات تحت پوشش مجله و درخواست از خوانندگان (داوران بالقوه) برای انتخاب نواحی تخصصی‌شان،
- تشکیل کمیته منظمی از داوران و درخواست از آنها برای معرفی داور دوم برای هر دست‌نوشته،
- پست کردن پرسشنامه برای داوران بالقوه،
- درخواست از خوانندگان برای تکمیل پرونده تخصصی‌شان،
- دنبال کردن توصیه‌های داوران کنونی،
- دعوت از خوانندگان بالقوه برای داوطلب شدن در نگارش،
- استفاده از پژوهشگرانی که به‌طور مستقیم با سردبیر تماس گرفته‌اند،
- انتشار فرم علائق داوران.

در تحقیق «اسکروتر و همکارانش»^۱ بر روی ۱۰ مجله زیست‌پزشکی^۲ مشخص شد که داورانی که توسط نویسندگان مقالات انتخاب شده‌اند، پیشنهادات مفیدتری را ارائه کرده بودند و کیفیت عملکردشان بهتر بوده است (Schroter et al. 2006).

۲-۳-۲ ویژگیهای داوران

«پولاک»^۳ معیارهایی از قبیل نویسنده اول پنج مقاله بودن یا متخصص بودن در آمار یا طرحهای تجربی را برای داوران توصیه می‌کند (Polak 1995). «سالاسچی»^۴ سیاهه‌ای از شش ویژگی را برای یک داور ذکر می‌کند. این شش ویژگی عبارتند از: داشتن تخصص در موضوع مورد بررسی، ولی نه به این معنا که در آن زمینه کارشناس باشند، وقت کافی برای بررسی کردن مقاله، هدف و خواست بهبود وضعیت دست‌نوشته، توانایی تصمیم‌گیری آگاهانه و بدون پیش‌داوری و نداشتن هیچ‌گونه برخورد تعصب‌آلود با نویسندگان موضوع و دست‌نوشته (Salasche 1997). بعضی از نویسندگان معتقدند که سن یا تجربه ممکن است در عملکرد داوران نقش اساسی ایفا کند. به‌عنوان نمونه «گوردون»^۵ دریافت که سردبیران معتقدند که داوران جوانتر نسبت به داوران دیگر یا داوران مشهور کار را جدی‌تر می‌گیرند (Gordon 1980).

۳-۳-۲ مسئولیت‌ها و وظایف داوران

داور در هر مجله‌ای نقش مهمی ایفا می‌کند. مجله محلی است که در آن داور، قاضی کیفیت دست‌نوشته‌های ارائه شده است (Provenzale and Stanley 2006). مهمترین وظیفه داور اینست که نظر یا عقیده آگاهانه خود را

1 Schroter et al

2 biomedical

3 Polak

4 Salasche

5 Gordon

درباره یک دستنوشته بیان کند. تصمیم‌گیری نهایی در رابطه با انتشار دستنوشته، منحصرأبرعهده سردیر است. بنابراین سردیر باید قادر باشد تا به دقت افکار و عقاید داوران را تشخیص بدهد و آن عقاید را با عقیده خودش در یک راستا، یا در جهت‌های مختلف مورد سنجش قرار دهد. سردیران معمولاً از ارزیابی‌های عمیق و اساسی داوران استقبال می‌کنند.

«مک لنیز» عقیده دارد که وظیفه اصلی داوران ارتقای کیفی مطالب منتشرشده است (MacInnis 2003). اگر داوری با نتیجه‌گیری نویسنده‌ای مخالف باشد، لازم است که برای مخالفتش دلایل مشخصی همراه با استندهای مناسب تهیه کند. اظهارنظرهای ساده‌ای مانند «من به سختی داده‌های شما را باور می‌کنم»، «محتمل است که این چنین نباشد»، قابل قبول نیست. اگر داوری در مقابل نوشته‌ای پیش‌داوری یا تعصبی دارد، باید مقاله را بدون بررسی به سردیر برگرداند. داور باید درباره موضوع آگاه و فاضل باشد و درک و فهم واضحی از شرایط یا موقعیت تاریخی انجام پژوهش داشته باشد.

از آنجا که امروزه بسیاری از دستنوشته‌ها، تلاش مشترکی بین مراکز تحقیقاتی گوناگون هستند و از فنون تجزیه و تحلیلی متعددی استفاده می‌کنند، بعید به نظر می‌رسد که یک داور در تمامی روشها و فنون مورد استفاده در مقاله‌ای معین، متخصص باشد؛ بنابراین داوران باید تنها در موضوعاتی اظهارنظر کنند که با آنها آشنایی کافی دارند و لازم است که سردیر را از این موضوع آگاه کنند. داوران باید سعی کنند تا از قانون طلایی داوری تبعیت کنند: «با همه دستنوشته‌ها به گونه‌ای برخورد کنید که انتظار دارید با دستنوشته‌های خودتان برخورد شود» (ابوبی و شیخ‌شعاعی ۱۳۸۴).

«پولاک» علاوه بر آنکه عقیده دارد که داوری یک کار سخت، پیچیده و وقت‌گیر است، وظایف داوران را اینگونه شرح می‌دهد:

۱. ارزیابی دقیق دستنوشته‌های ارائه شده و بررسی صلاحیت و شایستگی علمی و طبقه‌بندی آنها؛
۲. بکارگیری کلیه روشهای علمی در هنگام ارزیابی دستنوشته‌ها؛
۳. مطالعه و بررسی کلیه متون منتشرشده در آن حوزه تخصصی؛
۴. تأیید ارجاعات و تضاویر؛
۵. کمک به سردیران در انتخاب مقالات و کمک به نویسندگان در انتقال صریح و واضح پیام خود به خوانندگان (Polak 1995).

به‌طور کلی داوران دو کار عمده انجام می‌دهند:

۱. قضاوت در مورد صلاحیت انتشارات (معمولاً بعد از اصلاح و ویرایش) و اعلام نتیجه بر اساس معیارهای عمومی «پذیرش»^۱، «پذیرش به شرط اصلاح»^۲، «بازبینی بعد از اصلاحات اصلی»^۳ یا «عدم پذیرش»^۴؛
۲. انتقاد سازنده از نویسندگان علیرغم پذیرش مقالات آنها.

1 accept

2 accept pending revisions

3 reconsider after major revisions

4 reject

به عقیده «پروونزال» و «استانلی» بسیاری از داوران وظیفه اول خود را به خوبی انجام می‌دهند، اما می‌توانند وظیفه دوم را بهتر انجام داده و در نقش یک مشاور برای نویسندگان عمل کنند (Provenziale and Stanley 2006). همانطور که یک نویسنده گفته است: وظیفه یک داور دیدن آن چیزی است که نویسنده ندیده است. بنابراین یک داور می‌تواند همانند یک همکار آزمایشگاهی یا یک استاد مشاور، یاریگر نویسنده باشد.

«بنوس»^۱، «کرک»^۲ و «هال»^۳ مسئولیت‌های داوران را به صورت زیر خلاصه کرده‌اند:

۱. داور باید ارزیابی‌ای انتقادی و صادقانه از پژوهش تهیه کند. وظیفه داور، تجزیه و تحلیل نقاط قوت و ضعف پژوهش و تهیه پیشنهادهایی جهت اصلاح پژوهش است. داور باید از شیوه و لحنی برای بیان پیشنهادها استفاده کند که شور و شوق نویسندگان را برای اجرای پیشنهادها افزایش دهد. داور نباید فرایند ارزیابی مقاله را به گونه‌ای دستکاری کند که نویسندگان مجبور باشند به موضوعاتی بپردازند که صرفاً از نظر داور جالب توجه و با اهمیت هستند اما در واقع برای هدف تحقیق کم اهمیت یا جانبی باشند.

۲. داور باید حالت محرمانه بودن محتوا و موجودیت دستنوشته را حفظ کند. داور نباید دستنوشته را در اختیار دیگران قرار دهد یا در مورد جزئیات آن با دیگران بحث کند. البته یکسری استثنائات نیز وجود دارد که باید ابتدا به تأیید سردبیر برسد؛ از جمله، مشورت داور با همکاری که به لحاظ سطح علمی از خودش پائین‌تر است ولی در زمینه مورد بررسی تجربه دارد. در این صورت همکار داور نیز باید حالت محرمانه بودن دستنوشته را حفظ کند.

۳. داور نباید در سرفت ادبی مشارکت کند. استفاده از داده‌ها یا مفاهیم جدید دستنوشته‌ای، قبل از انتشار آن، برای پیشرفت پژوهش شخص داور، نوعی تجاوز و تخطی جدی محسوب می‌شود.

۴. داور باید همیشه از نشان دادن هرگونه تضاد منافع اجتناب کند. برای مثال داور باید بررسی دستنوشته‌هایی را که با موضوعات آنها اختلاف نظر اصولی دارد و احساس می‌کند که نتواند بررسی منصفانه‌ای انجام دهد، نپذیرد. از این موارد می‌توان به پیش‌داوری بر علیه مطالعاتی با نتایج نامطبوع یا وجود رابطه شخصی یا حرفه‌ای نزدیک بین نویسندگان و داور اشاره کرد. در این حالت ممکن است واقع‌بینی داور به خطر افتد.

۵. داور باید دستنوشته‌هایی را برای داوری بپذیرد که با حوزه تخصصی‌اش ارتباط داشته باشند. اگرچه سردبیران به دقت سعی می‌کنند تا هر دستنوشته‌ای را برای داوران متخصص در آن زمینه بفرستند ولی گاهی اوقات اشتباهاتی رخ می‌دهد. به طور کلی اگر داور تخصص کافی را برای بررسی دستنوشته‌ای نداشته باشد، این موضوع برای نویسندگان و به طور کلی فرایند بررسی غیر منصفانه است. البته استثناء در این حالت زمانی است که سردبیر دیدگاه داور را به عنوان یک غیر متخصص بخواهد یا به دنبال عقیده داور در جنبه‌های خاصی از دستنوشته مانند آمارهای ارائه شده باشد.

۶. داور باید بررسی دستنوشته‌هایی را بپذیرد که می‌تواند آنها را به موقع آماده کند. گاهی اوقات شرایط غیرقابل پیش‌بینی‌ای پیش می‌آید که مانع از تحویل دستنوشته‌ها در موعد مقرر می‌شود. در این گونه موارد، داور باید سریعاً با سردبیر تماس بگیرد. به تعویق انداختن بررسی دستنوشته‌ها به دلیل تعلل داوران، از نظر نویسندگان غیر منصفانه است.

1 Benos

2 Krik

3 Hall

گاهی اوقات این موضوع باعث می‌شود که نویسندگان به داورانی که در همان موضوع کار می‌کنند، اتهام سوءاستفاده وارد کنند. نویسندگان علت کارشکنی را انتشار زودتر آثار داوران می‌دانند.

۷. داوران باید با آثار متهم به مواردی مانند تقلب، سرقت ادبی و نادیده گرفتن ملاحظات اخلاقی تحقیق برخورد جدی داشته باشند.

۸. داور باید بررسی‌اش را به سبکی سازنده و آموزشی بنویسد و از بحث در مورد نقاط قوت و ضعف یک مطالعه فراتر نرود. این موضوع به‌خصوص برای پژوهشگران تازه کار مفید است؛ چرا که هیچ‌چیز ناامید کننده‌تر از این نیست که پژوهشگری تازه کار (یا حتی مجرب) ارزیابی‌ای طعنه‌آمیز یا مخرب از مقاله‌اش دریافت کند. هیچ‌کس دوست ندارد مقاله‌اش رد شود، اما یک بررسی دقیق همراه با پیشنهادهای مناسبی برای اصلاحات، می‌تواند خیلی مفید باشد. به‌همین دلیل اگر فرایند بررسی اشتباهات موجود در مقاله‌ها به‌خوبی پیش رفته باشد، نویسندگان از اینکه مقالاتشان رد شود؛ چندان احساس خوشایندی نخواهند داشت. به‌رحال این وظیفه سردبیر است که تبحر علمی داوران را مورد بررسی قرار دهد و داورانی شایسته را انتخاب کند. در انتها می‌توان به‌صورت خلاصه معیارهای زیر را برای ارزیابی داوران ارائه داد:

۱. وقت‌شناسی؛

۲. استناد به شواهد معتبر و متناسب برای حمایت از اظهارنظرهایی که برای نویسنده تهیه شده است؛

۳. انتقاد سازنده؛

۴. واقع‌بینی؛

۵. بیانی واضح برای سردبیر در باب میزان مناسب بودن و اولویت‌های پژوهش برای انتشار.

علاوه بر معیارهای ذکر شده، ویژگیهای دیگری که می‌توان برای داوران در نظر گرفت، عبارتند از: انصاف، خوش‌قولی، ادب و نزاکت (Benos, Kirk and Hall 2003).

۴-۳-۲ ارزیابی داوران

در ارزیابی داوران موضوعاتی از قبیل رابطه بین کیفیت گزارش داوری و ویژگیهای داوران، تجربه آنها در زمینه داوری و موقعیت علمی و حرفه‌ای آنها مورد نظر قرار می‌گیرد. «نیلنا»، «ریس» و «کارلسون» در تحقیقی که در سال ۱۹۹۴ میلادی بر روی ۳۱۲ مرور دست‌نوشته مربوط به ۱۵۶ داور انجام شد، دریافتند که داوران جوان و با تجربه ارزیابیهای دقیق‌تری را ارائه می‌کنند. همچنین این تحقیق نشان داد که جنسیت، تخصص و ملیت داوران تأثیر قابل توجهی بر کیفیت داوری آنها ندارد (Nylenna, Riis & Karlsson 1994; Gordon 1980). مشابه این نتایج را «کلیور و همکارانش» از بررسی ۹۸۹ داور مجله «ای. جی. آر»^۱ بدست آوردند. بر این اساس کیفیت داوری ارتباط مستقیم و مثبتی با عواملی مانند جوان‌بودن داور، متخصص بودن وی و وابستگی داور به مؤسسات دانشگاهی دارد. این در حالی است که عواملی مانند جنسیت، سالهای داوری، رتبه دانشگاهی و وضعیت نهایی دست‌نوشته‌ها تأثیری بر کیفیت فرایند داوری ندارد (Kliwer et al 2005). «فریدمن» دریافت که داوران با تجربه و پرکار جزء بهترین

1 American journal of Roentgenology = AJR

داوران بوده و بیشترین ارزیابی‌ها را تولید می‌کنند (Friedman 1995). «گلوگوف» نیز عقیده دارد که داوران باید از اعضای هیئت علمی دانشگاه و دارای انتشارات منظم باشند (Glogoff 1988). به عقیده «اندرس»^۱ و «وردن»^۲ گروه داوری یک مجله باید یکدست باشند (Endres & Wearden 1990).

«ولر» در کتابش به ۱۷ مطالعه اشاره می‌کند که به این موضوع پرداخته‌اند (Weller 2001, 155). تعدادی از این مطالعات یافته‌هایی را درباره مدت زمان بازگرداندن دستنوشته‌ها توسط داوران ذکر کرده‌اند. «ردمن»^۳ دریافت که اعضای هیئت تحریریه مجله (۷۱ درصد در سه هفته) سریعتر از داوران دیگر (۵۲ درصد در سه هفته) دستنوشته‌ها را برمی‌گردانند (Rodman 1970). «گلوگوف»^۴ در زیست‌شناسی (Glogoff 1988) و «گیدز»^۵ در علوم کتابداری (Gidz 1990; 1991) دریافت‌اند که بیش از ۹۰ درصد دستنوشته‌ها در طی چهار هفته برگشت داده شده‌اند. گروه دیگری از مطالعات، تعداد مجلاتی را که یک داور برای آنها داوری می‌کند، تعیین کرده و دریافتند که داوران معمولاً برای بیش از یک مجله داوری می‌کنند (Pigg 1987; Endres & Wearden 1990). پنج مطالعه در پزشکی به بررسی زمانی پرداخته‌اند که یک داور برای داوری یک دستنوشته صرف می‌کند. در اولین مطالعه، «یانکاور»^۶ دریافت که ۲۶۵ داور مجله «بهداشت عمومی آمریکا»^۷ ۲/۷ ساعت برای داوری هر دستنوشته صرف می‌کنند. تنها ۱۳ درصد از این داوران فقط برای مجله مزبور داوری می‌کنند (Yankauer 1990). در دومین مطالعه که توسط «لاک» و «اسمیت» (سر دبیران مجله بی. ام. جی.^۸) به منظور مقایسه دستنوشته‌های روانپزشکی و کودکان انجام شده است، آنها در طی ۹ ماه بررسی دریافتند که هر داور به طور متوسط ۶ دستنوشته دریافت کرده و زمان صرف شده برای هر دستنوشته ۲ ساعت بوده است (Lock & Smith 1990). سومین مطالعه توسط «مک‌نات و همکارانش» به مقایسه مدت زمان داوری در روش داوری پنهان و آشکار می‌پردازد. این تحقیق نشان می‌دهد که داوران در حدود سه ساعت برای هر دستنوشته در هر دو روش صرف می‌کنند و بنابراین دو روش از لحاظ صرف زمان توسط داوران تفاوتی با یکدیگر ندارند (McNutt et al. 1990). در چهارمین مطالعه، داوران مجله «درمان و داروشناسی بالینی»^۹ نشان داده‌اند که آنها در حدود سه ساعت در طول دو روز را صرف داوری آخرین دستنوشته کرده‌اند (Reidenberg & Reidenberg 1991) و بالاخره در آخرین مطالعه نیز «نیلنا»، «رایس» و «کارلسون» همانند «لوک» و «اسمیت» بر روی مدت زمان صرف شده توسط داوران بررسی کرده و دریافت‌اند که آنها برای داوری هر دستنوشته ۱/۶ ساعت صرف می‌کنند (Nylenna, Riss & Karlson 1994). علاوه بر پزشکی در حوزه‌های موضوعی دیگر پژوهشهای مشابهی انجام شده‌اند: «کینگ»، «مک دونالد» و «رودر» در علوم پایه، «جاک»

1 Endres

2 Wearden

3 Rodman

4 Glogoff

5 Gidz

Yankauer

7 american journal of health

8 BMJ

9 clinical pharmacology and therapeutics

و «وال» در مدیریت و «گیدز» در زیست‌شناسی در زمینه مدت زمانی که داروان برای داوری هر دستنوشته صرف می‌کنند، تحقیق کرده‌اند (King, McDonald & Roderer 1981; Jauch & Wall 1989; Gidez 1990). نکته بعدی تفاوتی است که میان زمان خالص^۱ صرف شده توسط داروان با کل مدت زمان صرف شده برای داوری هر مقاله وجود دارد. سه پژوهش در حوزه پزشکی به بررسی مدت زمان خالص صرف شده برای داوری دستنوشته‌ها توسط داروان پرداخته‌اند (Lock & Smith 1990; McNutt et al. 1990; Nylenna et al. 1994). داروان در این پژوهش به‌طور متوسط ۱/۹۸ ساعت برای هر دستنوشته صرف کرده بودند. دو مطالعه نیز به بررسی مدت زمان صرف شده توسط داروان پرداخته‌اند (Yankauer 1990; Reideberg & Reideberg 1991). در این تحقیقات مشخص شد که داروان به طور متوسط ۲/۸ ساعت را صرف داوری هر دستنوشته کرده بودند.

«کینگ و همکارانش»^۲ در سال ۱۹۷۷ دریافتند که داروان دستنوشته‌های علمی تقریباً ۶ ساعت برای هر دستنوشته‌ای که رد می‌کنند صرف می‌کنند و این مدت زمان ۱۵ دقیقه بیشتر از مدت زمانی است که برای داوری مقالات پذیرش شده صرف می‌شود. این یافته‌ها مجدداً در سال ۱۹۹۵ تکرار شدند (King & Griffins 1995).

۲-۳-۵ مقایسه وضعیت داروان داخلی و خارجی

«هرنون»^۳ و «شوارتز»^۴ عقیده دارند که سردبیران به دو صورت می‌توانند داروان را انتخاب نمایند:

۱. انتخاب داروان از میان هیئت تحریریه مجله
 ۲. انتخاب داروان از میان افرادی که خارج از حوزه سازمانی مجله هستند (Hernon & Schwartz 2003).
بر این اساس داورانی که توسط داور از میان هیئت تحریریه مجله انتخاب می‌شوند، «داور داخلی» و داورانی که خارج از حوزه سازمانی مجله هستند را «داور خارجی» می‌نامیم.
- چهل سال بعد از انتشار اولین مجله پژوهشی با نام *the Historische Zeitschrift* فرایند داوری در آن شکل گرفت (۱۸۹۸ میلادی). در این مدت تمام ارزیابی‌ها توسط سردبیر مجله و دستیار وی انجام می‌شد. مجله «بررسی تاریخی آمریکا»^۵ اولین مجله‌ای دارای هیئت تحریریه بود که در سال ۱۸۹۵ میلادی منتشر گردید. بنیانگذار فرایند داوری داخلی با شرکت سردبیر و هیئت تحریریه، مجلات پژوهشی آمریکایی مانند «بررسی تاریخی دهکده می‌سی‌سی‌پی»^۶ (که امروز با نام «مجله تاریخی آمریکا»^۷ شناخته می‌شود) و «مجله تاریخ جنوبی»^۸ بودند (Steig 1983).
- داوری داخلی طرفداران و مخالفان خاص خود را دارد. «بو» عقیده دارد که داوری مقالات یکی از سه وظیفه مهم اعضای هیئت تحریریه است (Baue 1993). قبل از وی «رودمن» نیز در تحقیق خود بر روی داروان مجلات

1 actual time

2 King et al

3 hernon

4 schwartz

5 the American historical review

6 mississippi valley historical review

7 journal of American history

8 Journal southern history

جامعه‌شناسی به این نتیجه رسیده است که داوران داخلی با انگیزه‌تر از داوران خارجی هستند (Rodman 1970). «ریدبرگ» و «ریدبرگ» نیز در تحقیقی که بر روی داوران یک مجله پزشکی انجام داده‌اند، پیش‌بینی کرده‌اند که داوران داخلی نسبت به هم‌تایان خارجی خود کار داوری را با کیفیت بهتری انجام می‌دهند (Reideberg & Reideberg 1991). در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز «گلوگوف» تحقیقی را بر روی داوران ۳۱ مجله هسته علوم کتابداری انجام داد. ۸۲ درصد اعضای هیئت تحریریه این مجلات در طی یکسال به‌عنوان داور انتخاب شده بودند. ۴۰ درصد این افراد یک تا سه دست‌نوشته را در طی این مدت داوری کرده بودند؛ درحالی‌که ۸ درصد بیش از ۱۵ دست‌نوشته را داوری کرده بودند (Glogoff 1988). اما «استیج» عقیده دیگری دارد. وی معتقد است که داوران داخلی در کنار تمام مزایا و خصوصیات خوبی که دارند، به دلیل تعصبی که به مجله دارند، نسبت به دست‌نوشته‌ها نسبتاً سخت‌گیر و شکاک هستند و مقالاتی که توسط آنها داوری می‌شود باید به فرد دیگری که او هم در همان حوزه تخصصی فعالیت می‌کند، برای داوری داده شود (Steig 1983).

بعد از جنگ جهانی دوم، به دلیل رواج تخصص‌گرایی استفاده از داوران خارجی معمول شد. در سال ۱۹۴۱ میلادی، «لوئیس پلزر»^۱ سردبیر مجله «مجله تاریخی دهکده می سی سی پی» از «فرانسیس ویسنبرگ»^۲ به عنوان هیئت تحریریه موقت دعوت کرد. به این ترتیب اولین داوری خارجی در تاریخ مجلات تخصصی شکل گرفت.

داوران خارجی به شیوه‌های مختلفی انتخاب می‌شوند. معمولاً سردبیران یکسری معیارها برای انتخاب داوران دارند. آشنایی با سردبیر و هیئت تحریریه مجله یکی از فاکتورهای مهم انتخاب داوران خارجی است و تخصص داوران در درجه دوم اهمیت قرار دارد. به‌عنوان مثال «وب»^۳، سردبیر مجله «مرور تاریخی امریکا»^۴ و متخصص تاریخ بریتانیا در قرن نوزدهم، سعی کرد که از میان آشنایان خود کسانی را به‌عنوان داور انتخاب نماید. وابستگی افراد به دانشگاه کلمبیا، دانشگاه محل تحصیل «وب»، نقش مهمی در انتخاب آنها به‌عنوان داور داشت. نکته بعدی که سردبیران در هنگام انتخاب داوران خارجی باید به آن توجه کنند، عدم وجود چالش و مغایرت مقالات و دست‌نوشته‌ها با فعالیتهای فردی است که قرار است به عنوان داور انتخاب شود.

مجلات آمریکایی و کانادایی بیش از سایر مجلات از داوری خارجی استقبال کرده‌اند به طوری‌که ۳۲ درصد از مجلات علمی و پژوهشی آمریکایی و کانادایی از داور خارجی استفاده می‌کنند، این در حالی است که رقم استفاده از داور خارجی در مجلات سایر کشورها تنها ۱۱ درصد می‌باشد یکی از چالشهایی که مجلات با داوری خارجی با آن روبرو هستند مدت زمانی است که صرف فرایند داوری می‌شود. به‌عنوان مثال «وب» دریافت که اگر یک مقاله توسط خودش داوری و سپس رد شود حداقل پنج هفته بعد از آنکه نویسنده مقاله را به دفتر مجله فرستاده طول می‌کشد. این مدت زمان از ۲ تا ۹۵ روز متغیر خواهد بود. این در حالی است که اگر همین مقاله توسط یک داور خارجی مورد بررسی قرار گیرد، فرایند پاسخگویی بین ۲۱ تا ۱۳۶ روز (میانگین ۵۸ روز) طول خواهد کشید و با

1 Louis Pelzer

2 Francis Wiesenburge

3 Webb

4 American Historical Review = AHR

افزایش تعداد داوران خارجی به بیش از دو نفر این مدت زمان به میانگین ۸۳ روز افزایش خواهد یافت (Steig 1983).

۴-۲ سردبیران و اعضاء هیئت تحریریه

۱-۴-۲ نحوه انتخاب و معیارها

انتخاب سردبیران و اعضای هیئت تحریریه یک مجله به دلیل نقش کلیدی که این دو گروه در تصمیم‌گیری‌ها، تعیین خط‌مشی مجله، فرایند داوری و پذیرش مقالات دارند، باید براساس معیارهای تدوین شده‌ای انجام شود. بررسی مجلات آموزشی نشان داده است که یک سردبیر توسط سردبیر قبلی، رئیس یا هیئت اجرایی یک انجمن تخصصی، ناشر یا کمیته انتشاراتی انجمن تخصصی انتخاب می‌شود (Silverman 1976). در شرایط مشابه اغلب انجمن‌های پژوهشی شیوه و خط‌مشی «انجمن روانشناسی آمریکا»^۱ را برای انتخاب سردبیر به کار می‌گیرند. در این شیوه ناشران و اعضای کمیته‌های تخصصی مسئول انتخاب سردبیر هستند (Eichon & VandenBos 1985). «به‌یر» با بررسی ۱۰ مجله مشهور در حوزه‌های شیمی، فیزیک، جامعه‌شناسی و علوم سیاسی، معیارهای زیر را برای انتخاب سردبیر مطرح کرد:

- انتشارات قبلی در آن مجله
- وابستگی سازمانی (معمولاً به یک دانشگاه)
- وجهه در یک رشته یا یک تخصص
- شناخت فردی از اشخاص
- موقعیت در انجمن حرفه‌ای
- همکاری با سایر مجلات (Beyer 1978)

«سیلورمن» نیز معیارهای زیر را برای انتخاب اعضای هیئت تحریریه برمی‌شمارد:

- نماینده علایق مختلف خوانندگان
- داشتن دانش در متون و زمینه موضوعی
- تخصص در یک حوزه موضوعی
- نشان دادن توانایی پژوهشی
- علاقه به کار برای مجله (Silverman 1978).

«آرمسترانگ»^۲ نیز ویژگی‌های سردبیران مجلات علمی را در ۶ دسته تقسیم کرده و وظایف سردبیران را در حیطه هر کدام از ویژگی‌ها مشخص می‌نماید (جدول ۱-۲).

1 American Psychological Association = APA

2 Armstrong

در تحقیق «بیر» که در بالا هم به آن اشاره شد، معیار اصلی انتخاب اعضای هیئت تحریریه، داشتن وجهه در یک رشته و حوزه تخصصی ذکر شده است. «فوسیلو و هلمز» نیز یافته‌های «بیر» را تأیید کرده‌اند. (Beyer 1978; Fuccillo & Holmes 1980)

«میشل»^۱ عقیده دارد که در اغلب مجلات فیزیک اعضای هیئت تحریریه بیشتر «نقش تزئینی»^۲ دارند (Michel 1982). به عقیده «استفن و رابینز» اعضای هیئت تحریریه باید فاکتورهایی مانند تخصص در حوزه و روش شناسی موضوع، وابستگی سازمانی، علاقه شخصی و پراکندگی جغرافیایی مناسب را داشته باشند (Steffens & Robbins 1991). «دوبکی» نیز عقیده دارد که اعضای هیئت تحریریه باید دانش لازم در حیطه موضوعی به منظور بررسی دستنوشته‌ها را داشته باشند (DeBakey 1976).

جدول ۲-۱ وظایف یک سردبیر (Armstrong 1982)	
معیار	وظیفه سردبیران
بی طرفی ^۳	داوری پنهان حمایت از نظریه‌های چندگانه انتخاب داوران توسط نویسندگان یادداشت داوران نظریات دو وجهی ^۴ توسط داوران مشارکت خارج از حالت داوری فرایند همتراز خوانی باز یا آزاد
ترویج گرایی ^۵	آشکار کردن روشها و داده‌های مقالات دسترسی عمومی به داده‌ها و روشها تشویق انتشار مطالب
اعتبار و اهمیت ^۶	به کارگیری یادداشت داوران به منظور نشان دادن درجه اعتبار و اهمیت مجله پیش‌بینی نتایج پی بردن به کاربرد نتایج بررسی میزان استناد به کارگیری داورانی از رشته‌های دیگر

- 1 Michel
2 Decorative role
3 Objectivity
4 Two sides
5 Replicability
6 Importance

نشان دادن تقدم و برتری فرایند همترازخوانی طراحی راهنماهای ساختاریافته برای داوران داشتن صلاحیت و شایستگی کافی داوری پنهان به کارگیری یادداشت داوران به منظور ارزیابی شایستگی و صلاحیت بررسی و مرور فنی بررسی متون به شکل کامل و دقیق فرایند همترازخوانی باز	صلاحیت و شایستگی
پرسیدن از داوران در مورد: درجه خوانایی مقاله ارائه پیشنهاداتی برای بهبود مقاله انتشار نمایه قابل خواندن استفاده از داورانی با زمینه‌های موضوعی متنوع دریافت یک نسخه ویرایش شده مقاله از ناشر عدم محدودیت در صفحات طول مقاله در مقابل ارائه آن انتشار فهرست مقالات پذیرفته شده پرداخت حق‌الزحمه ۲ و مشخص کردن زمان سررسید ۳ داوران	هوشمندی^۱ کفایت و کارآیی

اعضای هیئت تحریریه بسته به نیاز مجله یا سردبیر نقشهای گوناگونی را به عهده می‌گیرند و اغلب توسط سردبیر انتخاب شده و ممکن است برای انجام وظایف سردبیر یک بخش (موضوع) یا به عنوان داور به ایفای نقش پردازند (در مورد نقش اعضای هیئت تحریریه به عنوان داور در بخش وضعیت داوران داخلی و خارجی به طور مفصل بحث شده است). علاوه بر اینها، گاهی وجود یک فرد صاحب نام به عنوان هیئت تحریریه مجله در شروع و ادامه کار مجله (به خصوص مجلات تجاری) نقش مهمی دارد (Fuccillo & Holmes 1980).

جنسیت سردبیر و اعضای هیئت تحریریه نیز می‌تواند فاکتور مهمی در انتخاب آنها محسوب شود. در تحقیقی بر روی سردبیران ۱۰۰ مجله طب بالینی مشخص شد که تعداد ۹۲ نفر از جامعه پژوهش را مردان تشکیل می‌دادند، ۴ نفر زن بودند و ۴ مجله باقیمانده سردبیر مشخصی نداشتند (Hatfield, Ostbye & Sori 1995). همچنین در تحقیق دیگری که توسط سردبیران مجله «جاما»^۴ در مورد جنسیت اعضای هیئت تحریریه انجام شد، مشخص گردید که در مجله مزبور در سال ۱۹۹۱ میلادی مردان در مقایسه با زنان بیشتر با مقالات پژوهشی سروکار داشته‌اند، به صورت تمام وقت به استخدام مجله درآمده‌اند و سالهای بیشتری تجربه عضویت در هیئت تحریریه را داشته‌اند (Gilbert,

1 Intelligibility

2 Honorariums

3 Time deadlines

4 Journal of the American Medical Association = JAMA

(Williams & Lundberg 1994). «بندیک»^۱ در یک مطالعه روانپزشکی دریافت که اکثریت سردبیران و اعضای هیئت تحریریه مجلات روانپزشکی مردان هستند (Benedek 1976). اما «اور»^۲ در نتایجی متفاوت نشان داد که زنان حضور بسیار خوبی در هیئت تحریریه مجلات روانشناسی داشته‌اند (Over 1981).

فاکتور دیگری که می‌تواند به عنوان یکی از معیارهای انتخاب هیئت تحریریه یک مجله مورد توجه قرار گیرد، وابستگی سازمانی است. «فیفر و همکارانش» به بررسی تئوری وابستگی سازمانی بر روی انتخاب هیئت تحریریه بر روی تعداد زیادی از مجلات در حوزه‌های شیمی، جامعه‌شناسی و علوم سیاسی پرداختند. نتایج این بررسی نشان داد که وابستگی سازمانی اعضای هیئت تحریریه در مجلات علوم سیاسی (که کمترین کاربرد علمی را دارند) در بیشترین حد خود و در مجلات شیمی (با بیشترین کاربرد علمی) در کمترین حد خود می‌باشد (Pfeffer et al 1977).

«ولر» در کتاب خود ۲۱ مطالعه را معرفی کرده که معیارهای انتخاب سردبیران و اعضای هیئت تحریریه و پاسخ به این سؤال که آیا انتخاب این افراد مرتبط با موقعیت حرفه‌ای آنها است، مورد نظر قرار داده‌اند (Weller 2001, 85-92).

۱. علوم اجتماعی و روانشناسی: هشت مطالعه در این دو رشته انجام شده است. این دو رشته به این دلیل با هم آمده‌اند که مطالعات مقایسه‌ای در آنها انجام شده است. یافته‌های «کرین» افزایش درصد سردبیرانی که وابسته به دانشگاه‌های معروف هستند را در فاصله سالهای ۱۹۴۰ تا ۱۹۶۰ میلادی نشان می‌دهد (Crane 1967).

یافته‌های «یولز» شواهد آشکاری از وجود یک دور باطل را نشان می‌دهد که در آن فارغ التحصیلان مدارس و دانشگاه‌های مشهور این امتیاز را دارند که پست سردبیری و هیئت تحریریه را به دست آورده و دستنوشته‌هایی را بپذیرند که متعلق به فارغ التحصیلان همان مدارس و دانشگاهها است (Yoles 1974 Qouted in Weller 2001, 85).

«لیندسی»، قدرت تولید علمی اعضای هیئت تحریریه را (شامل تعداد استنادها به انتشاراتشان و درجات بالایی که آنها داشتند) اندازه‌گیری کرد و نتیجه گرفت که در رشته روانشناسی اعضای هیئت تحریریه بهره‌وری و تعداد استنادهای بیشتری نسبت به کسانی که در آن رشته کار می‌کردند ولی عضو هیئت تحریریه نبودند، داشتند (Lindsey 1992).

۲. پرستاری: دو مطالعه برای مجلات پرستاری ذکر شده است:

مطالعه «بینگر» بر روی ۵۸ سردبیر مجلات پرستاری نشان داد که سردبیران دارای مدرک بالاتری نسبت به متوسط پرستاران هستند. سه چهارم از سردبیران همچنین یک پست حرفه‌ای داشتند و کمتر از ۴۰ درصد وقتشان را صرف انجام ویراستاری مجله می‌کردند (Binger 1982).

«فوندیلر»^۲ براساس کار «بینگر» بر روی ۸۰ سردبیر مجله پرستاری امریکا یک کار پیمایشی انجام داد و دریافت که بیش از نیمی از آنها تجربه قبلی با خبرنامه‌ها، هیئت تحریریه و آموزش روزنامه‌نگاری داشتند (Zsindely & Schubert 1989 Qouted in Weller 2001, 91).

۳. پزشکی و علوم: چهار مطالعه الگوهای بین‌المللی موقعیت حرفه‌ای سردبیران و هیئت تحریریه را در این دو رشته بررسی کرده‌اند.

«سیندلی، شوبرت و براون» تعداد سردبیران مجلات علوم را از کشورهای گوناگون با تعداد دانشمندان این کشورها مقایسه کردند و نتیجه گرفتند که توزیع سردبیران مجلات بین‌المللی براساس هر کشور ممکن است با توجه به فعالیت‌های پژوهشی و علمی آن کشور مشخص شود. همچنین روابط بین‌المللی هر کشور بر مبنای سیاست ارتباطات باز، ممکن است سبب شناساندن دانشمندان آن کشور به جامعه علمی بین‌الملل و دعوت از آنها برای عضویت در هیئت تحریریه مجلات بین‌المللی شود (Zsindely, Schubert & Braun 1982).

«بیکر و ریگتر» در یک مطالعه بزرگ بین‌المللی به بررسی وضعیت هیئت تحریریه در ۱۱۶۸ مجله پزشکی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که میزان فعالیت‌های پژوهشی پژوهشگران یک کشور بر میزان عضویت آنها در سازمانهای بین‌المللی تأثیر دارد (Bakker & Rigter 1985).

«سیندلی و شوبرت» الگوهای استنادی سردبیران ۷۶۹ مجله پزشکی را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که سردبیران متوسط نرخ استناد بالایی ندارند و این اشخاص مسئولیت مجله را برعهده دارند و در زمینه موضوعی مجله متخصص نیستند (Zsindely & Schubert 1989 Qouted in Weller 2001, 91).

۲-۴-۲ وظایف و مسئولیت‌های سردبیران

سردبیران رکن اصلی یک مجله، انتخاب کننده داوران (Benos, Kirk and Hall 2003, Salasche 1997) و واسطه میان نویسندگان و مخاطبان (Borysewicz 1977) محسوب می‌شوند. «رولند»^۱ عقیده دارد که اولین وظیفه سردبیر بررسی و تأیید مقالات و ارائه آنها به داوران می‌باشد (Rowland 2002). نویسندگان به سردبیران برای انتخاب داوران متخصص برای ارزیابی دستنوشته‌هایشان اعتماد می‌کنند (Donovan 1998). آنچنانکه که یک نویسنده می‌گوید: «انتظار من اینست که سردبیر همه مقالات مرا بلافاصله پذیرش و چاپ نماید و نهایت دقت و سختگیری را در مورد مقالات رقابیم انجام دهد» (Parker et al. 1984)، انتظارات و توقعات نویسندگان از سردبیران بالا و در برخی موارد حتی غیرمنطقی است و همین امر سبب می‌شود که وظیفه سردبیران سنگین و چالش‌برانگیز باشد. به عقیده «گاستون» سردبیران هماهنگ کنندگان فرایند همترازخوانی هستند (Gaston 1979). «کلارک، جکسون و نیوسام» نیز عقیده دارند که سردبیران در فرایند همترازخوانی همانند طراحان برنامه‌های کاری^۲ هستند (Clark, Jackson and Newsom 2000). تصمیم‌های سردبیران دستاوردهای مهمی برای محققان، جامعه علمی و تمامی کسانی دارد که از اطلاعات صحیح سود می‌برند و از نتایج اشتباه تحقیقات متضرر می‌شوند (Fletcher & Fletcher 1997).

در فرایند همترازخوانی، هنگامی که یک مقاله به دفتر مجله می‌رسد اولین وظیفه سردبیر مطابقت دادن موضوع مقاله با علایق خوانندگان و موضوعات مورد نظر مجله است. «آنجل» عقیده دارد که سردبیران به توده مردم،

1 Rowland
2 agenda

خوانندگان، نویسندگان و خودشان خدمت می‌کنند (Angell 1991). آرمسترانگ نیز، همانطور که در جدول ۱-۲ نشان داده شد، وظایفی مانند داوری پنهان، استفاده از داورانی متناسب با موضوع مقاله، استفاده از داوران رشته‌های دیگر (در صورتی که موضوع مقاله بین رشته‌ای باشد)، طراحی راهنما برای داوران و... را برای سردبیران مشخص کرده است (Armstrong 1982). همچنین وی عقیده دارد که سردبیران با به‌کارگیری فرایند هم‌ترازخوانی می‌توانند به ارتقای سطح کیفی مقالات و فرایند داوری باز و انتشار مقالات به‌صورت الکترونیکی کمک نمایند (Armstrong 1997).

«سلسله» در تحقیقی که بر روی ۷۶ سردبیر مجلات علمی در زمینه معیارهای یک نشریه انجام داد، دریافت که اکثر سردبیران به معیارها و ویژگیهای مورد بررسی که براساس کیفیت و مشروعیت فعالیتها مرتب و طبقه‌بندی شده بود، هیچگونه توجهی ندارند. همچنین معیار «بهره‌وری و کارایی داوران دستنوشته‌ها» مورد توجه اغلب سردبیران قرار گرفته است و این نشان‌دهنده اینست که سردبیران تمایل زیادی به تسریع روند بررسی مقالات دارند (Leslie 1992). (Quoted in Clark, Jackson and Newsom 2000)

برخی دیگر از نویسندگان وظایف زیر را برای سردبیران به‌شرح زیر برشمرده‌اند:

۱. توجه سریع و بدون سوگیری به مقالات و پیگیری هرگونه تخلف و خطا در انتشار مقالات (Claxton 2004, Sharp 1990)

۱. موضع گرفتن در مقابل داوریهایی ضعیف و بدون صلاحیت (Einhorn 1971)

۲. شکل دهی جهت و مسیر مقررات (Rodman & Mancini 1977)

۳. حفظ حالت محرمانه بودن دستنوشته‌ها و منصفانه و مؤدبانه برخورد کردن (Schiedermayer & Siegler 1986)

۴. راهنمایی نویسندگان تازه کار (Kole 1989)

۵. مشخص کردن اینکه آیا نظرات داور رو به نویسنده است (ارائه پیشنهادات مفید به نویسنده) یا رو به سردبیر (پیشنهاد رد یا پذیرش دستنوشته) (Bornstein 1991)

۶. پذیرش استعفای هر کدام از اعضای هیئت تحریریه به‌منظور جلوگیری از هرگونه برخورد سلیقه‌ای (Baue 1993)

۷. پیگیری انسجام در پژوهش، انتشار دستورالعمل‌ها، پیگیری همه اشتباهات، انتشار اصلاحات و انصرافها (Caelleigh 1993)

۸. ارائه یک نقش مشاوره‌ای مهم (Saidman 1995)

۳-۴-۲ نقش اعضای هیئت تحریریه در تصمیم‌گیری‌ها

اعضای هیئت تحریریه را سردبیران تعیین می‌کنند. اعضای هیئت تحریریه سه وظیفه اصلی برعهده دارند: ۱. بررسی دستنوشته‌ها؛ ۲. فراهم‌آوری اطلاعات برای تعیین خط‌مشی؛ ۳. تأثیرگذاری مثبت بر روی مجله با استفاده از وجهه اجتماعی، ارائه دستنوشته و انتشار مطالب (Baue 1993). «میدوز» عقیده دارد که هیئت تحریریه‌ای با تعداد اعضای محدود اغلب به اندازه یک سیستم داوری ترکیبی (داخلی و خارجی در کنار هم) کارایی دارند (Meadows 1977)

در یک جلسه بحث^۱ که در سال ۱۹۸۰ در کنفرانس سالانه شورای سردبیران زیست‌شناسی برگزار شد، همه اعضا معتقد بودند که وجود هیئت تحریریه در مجلات بنا به دلایل زیر ضروری است:

- اعضای هیئت تحریریه بسته به نیازهای مجله یا سردبیر نقشهای گوناگونی بر عهده می‌گیرند،
- این فرض وجود دارد که اعضای هیئت تحریریه به‌خاطر وجهه‌ای که به مجله می‌دهند و رشته تخصصی‌شان انتخاب می‌شوند،

- اعضای هیئت تحریریه معمولاً توسط سردبیر تعیین می‌شوند و ممکن است برای انجام وظایف سردبیر یک بخش یا به‌عنوان داور به ایفای نقش بپردازند،

- وجود یک هیئت تحریریه صاحب‌نام، گاهی اوقات برای شروع و ادامه کار بعضی مجلات تجاری لازم است،
- گاهی اوقات بعضی از داوران سخت‌کوش و دارای پشتکار به عضویت هیئت تحریریه در می‌آیند،
- عضویت در هیئت تحریریه معمولاً مفهوم خدمت را می‌رساند و با توجه به این مفهوم حذف عضو غیرکارآمد نسبتاً آسان است،

- اعضای هیئت تحریریه به‌عنوان حامیان مجله در نظر گرفته می‌شوند.

همچنین شرکت‌کنندگان در این بحث وظایفی مانند سیاست‌گذاری، داوری، بررسی مشکلات اخلاقی، شرکت در جلسات هیئت تحریریه، حمایت از مقالات برای انتشار در مجله، و سازماندهی داوران را برای اعضای هیئت تحریریه برشمردند (Weller 2001, 82).

«استفن» و «رابینز» تعیین و توسعه و تغییر خط مشی و حوزه یک مجله و تسريع و بهبود فرایند داوری دستنوشته‌های ارائه شده و متقاضی را از وظایف اصلی هیئت تحریریه می‌دانند (Steffens & Robbins 1991).
در مجموع اینطور می‌توان نتیجه گرفت که اعضای هیئت تحریریه نقش مهمی در یک مجله دارند. این گروه علاوه بر آنکه در تعیین خط‌مشی و سیاست‌های مجله مشاور و همراه سردبیر و در تصمیم‌گیریها دست راست سردبیر هستند، در داوری و ارزیابی کیفی مقالات مجله (به‌عنوان داور داخلی) نیز نقش مهمی را ایفا می‌کنند.

فصل سوم

۳ طراحی ابزار

فصل سوم به تشریح مراحل طراحی ابزار برای پیمایش اختصاص یافته است. بدین منظور ابتدا ابزارهای موجود در منابعی که برای نگارش مرور پیشینه استفاده شده بودند، بررسی و ابزار اولیه‌ای طراحی شد. به منظور کسب درک مناسبی از حال و هوای فرایند داوری در مجلات علمی کشور نمونه‌ای از مجلات انتخاب و مصاحبه‌های نیمه‌ساختار یافته و عمیق با سردبیران و مدیران اجرایی انجام شد. سپس پرسشنامه برای بررسی و اظهار نظر متخصصین به تعدادی از افراد دست‌اندرکار مجلات و نیز نویسندگان مقالات برای این مجلات در اختیار ایشان قرار گرفت. با استفاده از تحلیل نتایج مصاحبه‌ها، نظرهای کتبی متخصصین و نیز بحث و تبادل نظر در گروه پژوهش روایی محتوا و روایی صوری پرسشنامه بهبود یافت. در انتها با استفاده از این نتایج ابزار نهایی برای پیمایش طراحی شد.

بررسی ابزارهای موجود در منابع اصلی

چنانکه در فصل قبلی - فصل مرور پیشینه - گفته شد، نتیجه مطالعه پژوهشگران این طرح پیرامون فرایند داوری مقالات در ایران حاکی از آن است که تاکنون پژوهش جامعی درباره فرایند داوری، معیارهای ارزیابی دستنوشته‌ها^۱ و کاستیهای فرایند داوری انجام نشده است. تنها پژوهشی که در ایران به توصیف وضعیت مجلات علمی پرداخته توسط محسنی و همکارانش (۱۳۷۸) با عنوان «بررسی ویژگیها و مسائل تولید، نشر، و مطالعه مجلات علمی در ایران» انجام شده است؛ که در این تحقیق مسئله فرایند داوری دستنوشته‌ها مطرح نبوده است. در نتیجه پرسشنامه‌ای نیز در منابع فارسی وجود نداشت که به عنوان منبعی برای طراحی پرسشنامه این طرح استفاده شود. بنابراین به منابع لاتین مراجعه شد و با کندوکاوی که در این منابع انجام شد و بعد از مقایسه چند پرسشنامه معرفی شده در حوزه فرایند داوری (Clark, Singleton-Jackson, and Newsom 2000; Fletcher & Fletcher 1997; Glogoff 1988; Hamermesh 1994; Marusic & et al. 2002; Ross & et al. 2006; van Rooyen & et al. 1999) پرسشنامه مقاله «ولر»^۲ (۱۹۹۰) با توجه به جامع بودنش به عنوان منبع اصلی کار انتخاب شد (پیوست ۱).

۲-۳ ساخت ابزار اولیه (ویرایش اول) با استفاده از ابزارهای قبلی

در ابتدای امر پرسشنامه «ولر» به فارسی برگردانده شد (پیوست ۲). و برای بحث و تبادل نظر اولیه در جلسه‌ای با حضور همکاران طرح مطرح شد. پس از بحث و تبادل نظر اولیه نتیجه بحث تکمیل پرسشنامه با استفاده از منابع دیگر بود. برای راحتی کار این پرسشنامه به گروههایی با عنوان *داوران*، *فرایند داوری*، *ویژگیهای کلی مجله*، و *سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه* تقسیم‌بندی شد و سؤالهایی از منابع و بحث و تبادل نظرهای گروهی به آن اضافه شد (پیوست ۳).

همانطور که در بند قبل ذکر شد، پرسشنامه‌های معرفی شده در سایر منابع - به جز ولر (۱۹۹۰) - به جنبه‌های محدودی از فرایند داوری توجه داشتند. علاوه بر این برخی از این پژوهش‌ها به جنبه‌هایی از فرایند داوری پرداخته بودند که در حوزه اهداف پژوهش حاضر قرار نمی‌گرفتند؛ جنبه‌هایی از قبیل: کیفیت داوری، میزان رضایت

^۱. manuscripts

^۲. «ولر» Weller به عنوان متخصصی معروف در حوزه فرایند همتراخوانی شناسایی شده است.

نویسندگان، اعتبار نتایج داوری و غیره. ناگفته نماند که مشکل اساسی که در پژوهش‌هایی شبیه به پژوهش حاضر که مبتنی بر یک چارچوب نظری خاص انجام نمی‌شوند، رخ می‌دهد اینست که منابع مورد بررسی پرسشنامه‌های مورد استفاده را ارائه نمی‌کنند. کما اینکه به جز پرسشنامه ولر (۱۹۹۰)، سایر منابع پرسشنامه خود را عرضه نکرده بودند. برای بحث گروهی پیرامون پرسشهایی که لازم بود تا به سؤالات پرسشنامه ولر اضافه شوند، پژوهش‌های مورد اشاره از نظر هدف، سؤالات پژوهش، و نتایج مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. جدول ۳-۱ خلاصه‌ای از این تجزیه و تحلیل را ارائه کرده است.

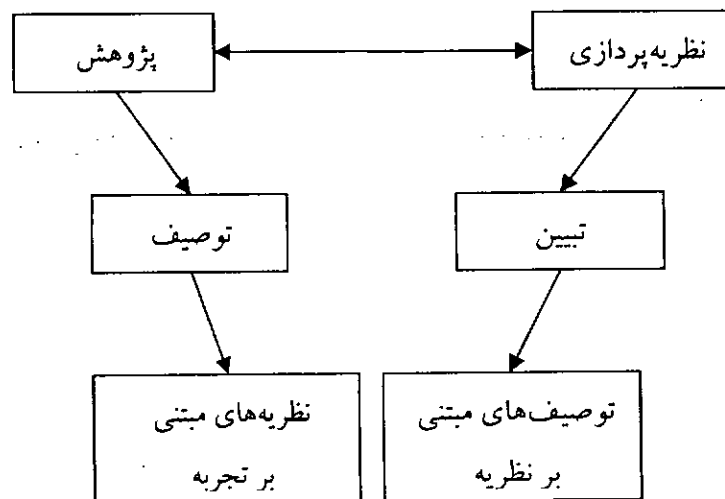
جدول ۳-۱: خلاصه پژوهش‌های بررسی‌شده توسط ولر (۱۹۹۱) برای ساخت پرسشنامه

شماره	هدف پژوهش	سؤالات پژوهش	نتایج
۱	هدف این پژوهش ارائه اطلاعات و نکاتی درباره فرایند هم‌ترازخوانی در یکی از مجلات حوزه پزشکی به منظور معرفی و تشریح این فرایند برای نویسندگان و خوانندگان آن مجله بوده است.	- تقسیم‌بندی داوران بر اساس تخصص و توزیع جغرافیایی: معایب و مزایا - نوع سیستم داوری و مدت زمان داوری - تعداد دستنوشته‌های دریافت شده در طول یک سال و داوری شده از ابتدای کار مجله - تعداد دستنوشته‌های داوری شده توسط یک داور از ابتدا و تعداد داوران انتخاب شده برای هر دستنوشته - معیارهای ارزیابی دستنوشته - نگهداری سابقه‌ای از گزارشهای داوری، اطلاعات داوران - میزان داوری هر داور در طول یک سال و رابطه آن با امتیاز داور - افزایش تعداد داوران برای یک دستنوشته و رابطه آن با کیفیت و سرعت فرایند داوری - کامپیوتری کردن کارها	- در این مجله اسامی داوران در ۲۹ رده موضوعی (بر اساس ارکان- سیستم) قرار گرفته‌اند و اکثریت داوران به منظور سرعت بخشیدن به فرایند از آمریکای شمالی انتخاب شده‌اند. - نوع سیستم داوری، پنهان و دو هفته برای داوری در نظر گرفته شده است. - تعداد ۲۱۰۰ دستنوشته در طول یک سال دریافت و ۱۰۶۰۱ دستنوشته در طول ۸ سال کار مجله داوری شده است. - در طول این هشت سال به‌طور متوسط هر داور ۲۰ یا بیشتر دستنوشته داوری کرده است. سردیر برای هر دستنوشته ۲ داور بر اساس تخصص‌شان انتخاب کرده است. - متناسب بودن نوع و موضوع دستنوشته با سیاستها و خوانندگان مجله، حمایت داده‌های دستنوشته از نتیجه‌گیریهای نویسنده، نقش اصلاحی دستنوشته در موضوع مورد بررسی - یک پایگاه اطلاعات کامپیوتری سابقه‌ای از گزارشهای داوری، و اطلاعات داوران را نگهداری می‌کند. - معمولاً داورانی که تعداد داوریهای کمتری داشته‌اند امتیاز کمتری نیز کسب کرده‌اند و به استثنای تخصصهای منحصر به فرد داوران دارای امتیاز پایین از لیست حذف می‌شوند. - کم‌کاری یا غرض‌ورزی بعضی از داوران با افزایش تعداد داوران کم‌رنگ‌تر می‌شود، و نقایص و پیشنهادات بیشتری ارائه می‌شود. اما بررسیها نشان داد که این کار افزایش هزینه‌ها و برخورد علایق را در پی دارد و بررسیهای

شماره	هدف پژوهش	سؤالات پژوهش	نتایج
			بعدی همان سیستم دو داور را تأیید کرد. - کامپیوتری کردن کارها اجازه بررسی تمامی جنبه‌های فرایند داوری را به تیم پژوهشی این بررسی داد.
منبع ۱: Friedman 1995			
۲	هدف این پژوهش بررسی رابطه بین ویژگیهای داوران و عملکرد آنها که این کار توسط سردبیران یکی از مجلات پزشکی انجام شد.	- از داوران اطلاعات جمعیت‌شناختی مانند سن، جنس، تخصصشان در حوزه رادیولوژی، تعداد سالهایی که به عنوان داور خدمت کرده‌اند، درجه دانشگاهی، محل کار (دانشگاه یا موسسات خصوصی) در قالب یک پرسشنامه گرفته شد. - گرفتن امتیاز و نمره کیفی داوران از مجله مورد بررسی	- ۸۲۱ داور اطلاعات جمعیت شناختی خود را ارسال کردند این در حالی بود که فقط امتیاز کیفی ۷۱۴ داور در دسترس بود. نتایج نشان داد که: - داوران جوان و از موسسات آکادمیک امتیاز کیفی بالاتری گرفته‌اند. - هیچ ارتباطی بین امتیاز کیفی داوران، جنسیت، درجه دانشگاهی، سالهایی که به عنوان داور ایفای نقش کرده‌اند، و تخصص پیدا نشد.
منبع ۲: Kliewere et al. 2005			
۳	ارائه اطلاعاتی درباره نقش داوران در فرایند همترازخوانی در یکی از مجلات پزشکی	- نحوه انتخاب داوران - وظایف داوران - نقش و قدرت عمل داوران در فرایند همترازخوانی - ویژگیهای داوران خوب - سنجش عملکرد داوران و تشویق آنها - نقش فناوری در فرایند داوری	- سردبیران این مجله افرادی که در دامنه‌های موضوعی مجله انتشاراتی دارند، مقاله ارائه می‌کنند یا تدریس دارند را دعوت به همکاری می‌کنند که معمولاً داوران این دعوت را می‌پذیرند. هم‌چنین آشنایه‌های شخصی یا معرفیه‌های کتبی و یا داوطلب بودن داور نیز جزء موارد انتخاب داوران هستند. - ارزیابی دقیق دست‌نوشته‌های ارائه شده و پیشنهاد پذیرش، رد، یا پذیرش همراه با اصلاحات، اتخاذ یک روش سیستماتیک و منظم برای ارائه نظرات داوری

شماره	هدف پژوهش	سؤالات پژوهش	نتایج
			- داوران غیر از اوزیابی دستنوشته و ارائه نظرات، نقش دیگری در فرایند همتراخوانی ایفا نمی کنند و وظیفه و نقش اصلی بر عهده سردبیر است. - تعداد دستنوشته های داوری شده، زمانی که آخرین دستنوشته برای داور فرستاده شده است، امتیاز ذهنی که سردبیر به کیفیت داوری داده است، و زمان صرف شده برای داوری - چاپ لیستی از اسامی آنها، پذیرفتن آنها در هیئت تحریریه مجله، در نظر گرفتن یک گزیت - فناوری اطلاعات نقش بزرگی در افزایش سرعت داوری و استفاده از داوران بین المللی ایجاد می کند
منبع ۳: Polak 1995			
۴	نگاهی به فرایند همتراخوانی از دیدگاه اعضای هیئت تحریریه و دستیاران سردبیر مجله «درمان و داروشناسی بالینی» با هدف تعیین اینکه آیا این فرایند به خوبی کار می کند؟ زمان داوری واقعی منطقی است؟ شیوه داوری پنهان باید اعمال شود؟ چه تعداد انتشارات اعضای هیئت تحریریه مجله در طی ۲ سال گذشته داشته اند؟	- بررسی داوریهای انجام شده توسط اعضای هیئت تحریریه مانند: تعداد مقالاتی داوری شده، مدت زمان داوری، وجود یا عدم وجود دستورالعمل داوری، و پیش داوری - دیدگاهشان درباره جنبه های مختلف فرایند داوری مانند نوع داوری (پنهان یا باز) و مشکلات داوری (تقلب، انتشارات تکراری، پیش داوری) - دلایل بازگشت یک دستنوشته بدون انجام داوری - عضویت هیئت تحریریه در مجلات دیگر غیر از مجله مورد بررسی - متوسط تعداد مقالات داوری شده در طول یک سال	- داوری ۳ دستنوشته در طول ۶ ماه گذشته برای مجله مورد بررسی و ۸/۵ برای مجلات دیگر، به طور متوسط ۱۶ سال کار داوری، و عدم وجود دستورالعمل رسمی ای برای داوری دستنوشته ها - اکثریت معتقد به داوری پنهان و عدم به وجود آمدن هر گونه پیش داوری و احتمال ضعیف شناسایی هر گونه تقلب و انتشارات تکراری در داوری پنهان هستند. - مشکلات دسترسی، مشغله زیاد، فقدان تخصص، و برخورد علایق - اعضای هیئت تحریریه این مجله عضو ۹۷ هیئت تحریریه مجلات دیگر هستند. به طور متوسط هر کدام از اعضا در سه مجله دیگر عضو هستند. - این بررسی نشان داد که اعضا به طور متوسط ۱۹ دستنوشته در هر سال داوری و برای هر کدام ۳ ساعت وقت صرف کرده اند.
منبع ۴: Reidenberg & Reidenberg 1991			

همانطور که قبلاً توضیح داده شد، پژوهش حاضر فاقد یک چارچوب نظری خاص است. از اهدافی که در پیشنهاد طرح تحقیق آمده‌اند نیز مشخص است که هدف اصلی تحقیق توصیف^۱ وضعیت داوری در مجلات علمی کشور می‌باشد؛ توصیفی که ریشه در پژوهش تجربی و مشاهده میدانی دارد تا نظریه (Berkeley Thomas 2004). در واقع پژوهش‌هایی از این دست مقدمات لازم را برای نظریه‌پردازی در حوزه‌هایی که فاقد نظریه‌های منسجم هستند، فراهم می‌کنند.

شکل ۱-۱: فرایندهای بنیادین پژوهش (Berkeley Thomas 2004, 17)

مرحله دوم پژوهش - با عنوان مصاحبه با سردبیران مجلات نمونه - به دو منظور در طرح تحقیق گنجانده شده است. هدف اول کسب تصویری اجمالی از وضعیت فرایند داوری در مجلات علمی کشور از طریق مطالعه وضعیت این فرایند در مجلات نمونه و هدف دوم استفاده از نظر دست‌اندرکاران مجلات به عنوان خبرگان فن در اصلاح پرسشنامه بوده است. این مرحله از پژوهش از نظر مقصود، فرایند، منطق، و خروجی تحقیق به ترتیب توصیفی، کیفی، استقرایی، و کاربردی است (Collis and Hussey 2003, 10-15). از میان استراتژی‌های مختلف پژوهش، برای مطالعه وضع موجود داوری در مجلات نمونه، «موردکاوی»^۲ مناسب تشخیص داده شد. در شکل ایده‌آل خود، موردکاوی به دنبال بررسی نمونه یا مثالی منفرد از گروهی بزرگ از موارد یک پدیده تا بتوان به کمک آن درکی سرشار از اطلاعات از پدیده مورد بررسی بدست آورد (Berkeley Thomas 2004, 21). برکلی (۲۰۰۴) ضمن مرور تعاریف متعددی از موردکاوی به نقل از یین (۱۹۸۹) موردکاوی را کاوش تجربی‌ای می‌شناسد که یک پدیده هم عصر [محقق] را در زمینه حیات واقعی‌اش مورد مذاقه قرار می‌دهد؛ پدیده‌ای که مرزش با زمینه بروز آن کاملاً واضح نیست.

^۱ description در مقابل explanation

^۲ case-study

مورد کاوی‌های منفرد برای مطالعه عمیق یک پدیده و درک ارتباط آن با سایر پدیده‌ها، به منظور تمهید مقدمات ساخت نظریه یکی از شایع‌ترین شیوه‌های اینگونه از استراتژی پژوهش هستند. اما در پژوهش حاضر، از آنجا که بر اساس تجربه قبلی فعالیت در برخی از این مجلات، پژوهشگران از تفاوت‌های چشمگیری میان فرایند داوری در مجلات علمی مختلف از نظر انواع (پژوهشی و ترویجی)، رشته‌های دانشگاهی (گروه‌های علوم انسانی، فنی مهندسی، کشاورزی، و هنر) و سازمانهای متبوع (دانشگاه، پژوهشگاه، انجمن علمی، و سازمان‌های متفرقه) آگاه بودند، «مورد کاوی چندگانه»^۱ مناسب تشخیص داده شد. در این نوع از مورد کاوی، با منطقی مشابه نمونه‌گیری در مطالعات پیمایشی تلاش می‌شود تا مورد‌های به گونه‌ای انتخاب شوند که تنوع لازم را برای معرف بودن جامعه از خود نشان دهند (Berkeley Thomas 2004, 129-130).

از میان روش‌های مختلفی که برای جمع‌آوری داده‌های چنین مطالعه کیفی می‌توان تصور کرد، روش مصاحبه انتخاب شد (Saunders, Lewis, and Thornhill 2003). همانطور که قبلاً صحبت شد، مطالعه فرایند داوری در مجلات نمونه برای کمک به ساخت ابزار پیمایش در نظر گرفته شده است. از اینرو از روش‌های دیگر جمع‌آوری داده‌های کیفی اعم از مشاهده - به دلیل وقت‌گیر بودن - و یا مطالعه اسناد و مدارک فعالیت مجلات - به دلیل کیفیت نازل مستندات و سوابق مجلات - صرف‌نظر شد.

اولین عامل مهمی که در مصاحبه باید به آن توجه شود، درجه ساختارمندی مصاحبه است (Easterby-Smith, Thrope, and Lowe 2002, 87). مصاحبه‌ها به روش «نیمه‌ساخت‌یافته»^۲ سازماندهی و انجام شدند. فرض اساسی این نوع مصاحبه اینست که پرسش‌هایی که از پیش تنظیم شده‌اند، باید با توجه به ویژگیهای خاص هر مصاحبه‌شونده به نحو بخصوصی بیان شوند و ترتیب پرسشها بستگی به زمینه و سیاق تعامل مصاحبه‌کننده-پاسخگو دارد (Berkeley Thomas 2004, 164). از آنجا که پرسشنامه اولیه‌ای (به شیوه‌ای که در بند ۳ آمد) تهیه شده بود، استفاده از این پرسشنامه برای ساختارمند کردن مصاحبه مفید تشخیص داده شد. اما به دلیل طولانی بودن پرسشنامه و برای توجه به ویژگیهای خاص هر مجله و یا تجربه‌های مصاحبه‌شوندگان که می‌توانستند در اصلاح و ویرایش پرسشنامه بکار آیند؛ پرسشنامه به عنوان محور انجام‌بخش مصاحبه استفاد شد، در عین حال این امکان به شخص مصاحبه‌گر داده شد تا بر حسب ضرورت مباحث خاص را با مصاحبه‌شونده پیگیری کند.

عامل مهم دیگر در مصاحبه، ویژگیهای فرد مصاحبه‌شونده است. از نظر ویژگیهای مصاحبه‌شونده، مصاحبه‌های پژوهش حاضر از نوع «مصاحبه خبره»^۳ است. این نوع از مصاحبه که فلیک (۲۰۰۲) آن را از «مویزر و ناجل» نقل کرده است، شیوه‌ای از بکارگیری مصاحبه‌های نیمه‌ساخت‌یافته است. در مقایسه با مصاحبه‌های بیوگرافیک (که در رسانه‌ها معمول است)، در مصاحبه خبره شخص مصاحبه‌شونده چندان مورد توجه قرار نمی‌گیرد، بلکه قابلیت او برای اینکه نمایندگی جمعی از خبرگان/آگاهان را به نمایش بگذارد، ملاک است. واضح است که در این حالت شخص مصاحبه‌شونده مورد انتخاب شده برای مطالعه نیست، بلکه او نماینده یک گروه از افراد مطلع در مورد پدیده محسوب

¹ multiple case-study

² semi-structured

³ the expert interview

می‌شود. یک مزیت عمده انتخاب یک خبره برای مصاحبه اینست که انبوهی از اطلاعات نامربوط و غیرضرور از مصاحبه حذف می‌شوند (Flick 2002, 89-90).

۴-۳ نمونه مورد بررسی

در این پژوهش ابتدا از آخرین فهرست مجلات دارای اعتبار وزارت علوم (سال ۸۴) ۱۸ مجله دارای درجه علمی-پژوهشی یا علمی-ترویجی در گروه‌های مختلف علوم انسانی، فنی و مهندسی، کشاورزی، علوم پایه، و هنر و معماری انتخاب شدند. در مرحله بعد مشخصات کامل این مجلات از سایت بانک اطلاعات نشریات کشور (۱۳۸۵) استخراج و با تمامی آنها تماس گرفته شد. بعد از گزینش اولیه، از بین این ۱۸ مجله، به دلایلی مانند در دسترس نبودن، وقت نداشتن سردبیر برای مصاحبه، و... ۸ مورد در گروه‌های مختلف باقی ماندند که شامل سه مورد در حوزه علوم انسانی، دو مورد در حوزه فنی-مهندسی، و یک مورد در حوزه کشاورزی، علوم پایه و هنر و معماری بودند که مشخصات آنها در جدول ۳-۲ آمده است. سپس با دفاتر این مجلات تماس گرفته و زمان انجام یک مصاحبه با آنها تعیین شد. مصاحبه تمام این مجلات در طول مدت سه ماه (بهمن ماه تا فرودین ماه) صورت گرفت. مصاحبه از نوع حضوری و عمیق ۱ همراه با پرسشهایی از پیش برنامه‌ریزی شده که از پرسشنامه طراحی شده اولیه استخراج شده بودند. برای انجام این مصاحبه ابتدا از شخص مصاحبه‌شونده (سردبیر یا مدیر اجرایی) درخواست شد تا فرایند هم‌ترازخوانی را به طور خلاصه در دفتر مجله خود تشریح کنند و سپس پرسشهای آماده شده در قالب پرسشهای باز از آنها پرسیده شد. ویژگیهای این مصاحبه مانند شخص مصاحبه‌کننده، مدت زمان، و تاریخ مصاحبه در جدول ۳-۳ آمده است. اطلاعات این مصاحبه‌ها بر روی فایل‌های صوتی ضبط و هم‌چنین به صورت مکتوب یادداشت شد. سپس کاستیهای اطلاعات به دست آمده از مصاحبه‌ها با استفاده از فایل‌های صوتی تکمیل شده و در مدت یک ماه در قالب یک پرسشنامه برای هر مجله پیاده‌سازی شد.

¹. Intensive

جدول ۲-۱: مجلات انتخاب شده برای مصاحبه

ردیف	عنوان مجله	صاحب امتیاز	سردبیر	حوزه موضوعی	درجه	فرد مصاحبه‌شونده	رشته/ درجه مصاحبه‌شونده
۱	فصلنامه کتاب	کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	دکتر فربرز خسروری	کتاب، کتابداری و اطلاع‌رسانی	علمی-ترویجی	مدیر اجرایی مجله (خانم شادان پور)	فوق لیسانس کتابداری/ عضو هیئت علمی
۲	نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر کرمان	دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر کرمان	دکتر رحیمی طالبیان	—	علمی-پژوهشی	مدیر اجرایی و سردبیر (خانم ایرانشین)	فوق لیسانس ادبیات، دکترای ادبیات/ عضو هیئت علمی
۳	فصلنامه شریف	دانشگاه صنعتی شریف	دکتر ابوالحسن وفایی	علوم پایه و مهندسی	علمی-پژوهشی	مدیر داخلی (خانم خیرمندی)	NA
۴	فصلنامه فنی و مهندسی مدرس	دانشگاه تربیت مدرس	دکتر محمد حکاک	فنی و مهندسی	علمی-پژوهشی	سردبیر	دکترای مهندسی برق
۵	مجله علوم دانشگاه تهران	دانشگاه تهران	دکتر شاهین زارع مبارکه	علوم پایه	علمی-پژوهشی	سردبیر	دکترای
۶	مجله جامعه‌شناسی ایران	انجمن جامعه‌شناسی ایران	دکتر ارشاد	جامعه‌شناسی و حوزه‌های وابسته	علمی-پژوهشی	سردبیر	دکترای
۷	فصلنامه منابع طبیعی ایران	دانشکده منابع طبیعی	دکتر کریمی	کشاورزی	علمی-پژوهشی	سردبیر	NA
۸	فصلنامه هنرهای زیبا	دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران	دکتر محمد مهدی عزیزی	هنرهای تجسمی، شهرسازی، معماری، نمایشی، موسیقی	علمی-پژوهشی	سردبیر	دکترای

جدول ۳-۱: ویژگی‌های مصاحبه‌های انجام‌شده

شماره	عنوان مجله	مصاحبه‌کننده	مدت زمان	زمان
۱	فصلنامه کتاب	محمد ابویی/فاطمه شیخ‌شعاعی	۱ ساعت	اسفندماه
۲	نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر کرمان	فاطمه شیخ‌شعاعی	۱ ساعت	فرودین ماه
۳	فصلنامه شریف	فاطمه شیخ‌شعاعی	۳۰ دقیقه	اسفندماه
۴	فصلنامه فنی و مهندسی مدرس	محمد ابویی/فاطمه شیخ‌شعاعی	۱ ساعت و ۳۰ دقیقه	اسفندماه
۵	مجله علوم دانشگاه تهران	مریم صابری	۱ ساعت	فرودین ماه
۶	مجله جامعه‌شناسی ایران	فاطمه شیخ‌شعاعی	۳۰ دقیقه	بهمن‌ماه
۷	فصلنامه منابع طبیعی ایران	مریم صابری	۱ ساعت	فرودین ماه
۸	فصلنامه هنرهای زیبا	فاطمه شیخ‌شعاعی مریم صابری	۱ ساعت	اسفندماه

۵-۳ روایی ابزار پژوهش

این پژوهش از آنجایی که پیشینه‌مکتوبی از این دست تحقیقات در ایران وجود نداشت در توافق بر سر مفاهیم مشکلاتی را به همراه داشت. ذیل مفهوم «فرایند داوری» مفاهیم عدیده‌ای قرار می‌گیرند که اگرچه برخی از آنها در امور روزمره مجلات نیز به کار گرفته می‌شوند و ظاهراً سهل و ساده به نظر آیند اما ممکن است برداشت‌های مختلفی از آنها به عمل آید. لذا در این پژوهش برای یافتن شاخص‌های اولیه پرسشنامه تحقیق ابتدا به سنج‌های تحقیقات قبلی در این خصوص مراجعه شد و سعی شد برخی از این سنج‌ها در وضعیت ایران مورد استفاده قرار گیرد (بنگرید به بند ۲). این کار امکان مقایسه نتایج کار در زمینه ایران با نتایج به دست آمده توسط پژوهشگران دیگر را فراهم می‌نمود و از سویی زمینه را برای اثبات دانش مرتبط ایجاد می‌کرد. از آنجایی که قرار بود این پرسشنامه در زمینه ایران مورد مطالعه قرار گیرد ابزار از حیث توانایی سنجش همه جانبه موضوع، مطابق با اهداف تحقیق و حصول اطمینان از توافق بر سر مفاهیم به کار رفته نیز مورد مطالعه قرار گرفت. در ادامه به دو گونه دیگر سنجش روایی ابزار تحقیق می‌پردازیم.

- روایی محتوا^۱

روایی به مقدار اطلاعات مناسبی که ابزار در ارتباط با فرایند تصمیم‌گیری در اختیار می‌گذارد، مربوط می‌شود (هومن ۱۳۶۱، ۱۸۷). لذا سنج معتبر سنج‌ای است که آن چیزی را که قرار است اندازه بگیرد، اندازه‌گیری کند و این نیز به چگونگی تعریف ما از مفهومی که در نظر است مورد آزمون قرار گیرد، بستگی دارد (دواس ۱۳۷۶، ۶۶). از این میان، روایی محتوا به این مطلب اشاره دارد که یک سنج تا چه میزان طیفی از فضا‌هایی را که در مفهوم گنجانده

^۱. content validity

شده است را در بر می گیرد (ببی ۱۳۸۱، ۲۸۵). یا به زعم دواس (۱۹۹۴) بر میزان سنجش جنبه های مختلف مفهوم توسط شاخص ها تأکید می کند. [لذا] روایی یک آزمون بستگی به استفاده ای دارد که برای آن در نظر گرفته شده و به خود آزمون بستگی ندارد (دواس ۱۳۷۶، ۶۶). و معمولاً برای بررسی اجزای تشکیل دهنده یک ابزار اندازه گیری به کار برده می شود و به سؤال های آن بستگی دارد (سرمد و دیگران ۱۳۷۹، ۱۷۱). در این پژوهش برای بررسی روایی سنجه های مرتبط با موضوع پرسشنامه اولیه پس از مطالعات مکرر و جرح و تعدیل پرسش ها توسط پژوهشگران به صورت یک ابزار کمکی و راهنمایی برای انجام مصاحبه در اختیار ۱۸ نفر از سردبیران یا دست اندرکاران نمونه ای از مجلات قرار گرفت که از این تعداد ۸ مورد تکمیل و ارجاع داده شد که مورد استفاده قرار گرفت (بنگرید به جداول ۱-۳ و ۲-۳). تحلیل پاسخ های برگرفته از مصاحبه های صورت گرفته برداشت های اولیه ما را تا حدودی تعدیل و در زمینه ایرانی موضوع قرار می داد. یافته های حاصل از این مصاحبه ها به تعدیل، اصلاح، حذف و اضافه نمودن برخی سنجه ها در ذیل موضوع مورد مطالعه به طور عام و در ارتباط با هر کدام از مفاهیم به کار رفته به طور خاص کمک شایانی کرد که اثر آن در تنظیم پرسشنامه نهایی تحقیق مشهود است. پس از این مرحله پرسشنامه تنظیم شده برای سنجش روایی صوری در اختیار خبرگان قرار گرفت که در مباحث بعدی به آن پرداخته ایم.

الف- بخش اول:

داوران

سؤال ۱ (سؤال ۱ پرسشنامه): از چه منابعی داوران را انتخاب می‌کنید؟

فصلنامه کتاب	در مجله لیستی از اسامی بیش از چهل نفر داور وجود دارد که از اساتید دانشگاه‌های سرتاسر کشور هستند.
هنرهای زیبا	انتخاب داور به این ترتیب است که از هر گرایشی و رشته‌ای حداقل یک متخصص در هیئت تحریریه وجود دارد. و این شخص براساس شناخت خود از موضوع سه داور را انتخاب می‌کند. اگر مقاله خیلی تخصصی باشد با استفاده از بانک اطلاعاتی داوران فهرست داوران متخصص در یک حوزه موضوعی مورد بررسی قرار گرفته یا اینکه ممکن است خود نویسنده داورانی را پیشنهاد کند که این پیشنهاد در جلسه هیئت تحریریه مطرح میشود و در نهایت سه داور انتخاب می‌شوند.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	از طرف سردبیر هر چند وقت یک‌بار با دانشگاه‌های مختلف و بزرگ مکاتبه می‌شود و از آنها اسامی اساتید بزرگ و مطرحی که در حوزه‌های مختلف ادبیات صاحب نظرند، درخواست می‌شود. همچنین آشنایی شخصی و ارتباطات و شرکت در سمینارها هم راه‌های انتخاب داوران است
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس	- اسامی موجود در لیست اسامی داوران - اشخاص ملاقات شده در جلسات و سمینارها - درخواست از نویسندگان برای معرفی متخصصان به‌عنوان داور - درخواست از داوران برای معرفی داور برای هر دست‌نویشته - ارتباطات و آشنایی‌های شخصی - اعضای هیئت تحریریه - جستجو در سایت‌ها
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	داوران مجله توسط کمیته تخصصی معرفی می‌شوند و بانک اطلاعاتی مدونی از داوران وجود ندارد.
مجله علوم دانشگاه تهران	در این مجله یک پرونده از آدرس و مشخصات داوران و نوع تخصص آنها وجود دارد که براساس موضوع مقاله داوران برحسب تخصص‌شان مشخص می‌شوند.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	اسامی موجود در لیست اسامی داوران، هیئت علمی دانشگاه، پیشنهادهای هیئت تحریریه برای داوران، و درخواست از نویسندگان برای معرفی متخصصان به‌عنوان داور
مجله انجمن جامعه‌شناسی	استفاده از فهرست اسامی داوران، اشخاص ملاقات شده در جلسات و سمینارها، اعضای هیئت تحریریه

با توجه به پاسخ‌های ارائه شده، منابعی که این مجلات برای انتخاب داوران خود مورد استفاده قرار می‌دهند به ترتیب عبارتند از:

۱. داشتن فهرستی از داوران که در صورت نیاز به آن رجوع می‌شود.
۲. پیشنهاد نویسنده مقاله برای انتخاب داور
۳. درخواست از دیگر داوران برای معرفی داوران جدید
۴. استفاده از اعضای هیئت تحریریه به عنوان داور،
۵. آشنائی‌های شخصی و پیشنهاد اعضای هیئت تحریریه،
۶. جستجو در سایت‌ها برای یافتن داوران،
۷. استفاده از افراد صاحب نظر ملاقات شده در سمینارها و همایش‌ها.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: نگارش سؤال ۱ به این شکل تغییر کند. «برای انتخاب داوران از چه منابعی استفاده می‌کنید؟»

سؤال ۲ (سؤال ۲ پرسشنامه): آیا مجله لیستی از اسامی داوران را نگهداری می‌کند؟

پاسخ‌های ارائه شده به این سؤال به شرح ذیل است: از میان مجلات مذکور، فصلنامه کتاب، هنرهای زیبا، ادبیات دانشگاه باهنر کرمان، فصلنامه فنی-مهندسی مدرس، مجله علوم دانشگاه تهران، فصلنامه فنی - مهندسی شریف، مجله انجمن جامعه‌شناسی ایران به این سؤال پاسخ «بلی» و تنها مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران به این سؤال پاسخ «خیر» داده است. (توضیح: در فصلنامه فنی-مهندسی مدرس یک پایگاه اسامی از داوران نگهداری می‌شود. سردبیر و هر کدام از دبیران تخصصی، لیست مخصوص به خود را دارند.) در مجموع ۷ پاسخ «بلی» و یک پاسخ «خیر» به این سؤال داده شده است.

همان گونه که از پاسخ‌های این سؤال بر می‌آید اکثر مجلات لیستی از داوران دارند اما بعضی از مجلات نیز چنین لیستی را ندارند.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: نگارش سؤال ۲ به این شکل تغییر کند. «یا مجله فهرستی از اسامی داوران را نگهداری می‌کند؟»

سؤال ۳ (سؤال ۵ پرسشنامه): متوسط تعداد داوران در نظر گرفته شده برای هر دستنوشته چند نفر است؟

فصلنامه کتاب	دفتر مجله (مدیر اجرایی و همکاران) پیشنهاد سه یا چهار نفر را می‌دهد و سردبیر یک نفر را به عنوان داور انتخاب می‌کند. اگر دستنوشته رد شود اغلب برای داور دیگری فرستاده می‌شود.
هنرمای زیبا	به طور کلی برای هر دستنوشته سه داور در نظر گرفته می‌شود ولی اشاره‌ای به داخلی یا خارجی بودن آنها نشده است.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	در مرحله اول مقاله به یک داور فرستاده می‌شود. حتی المقدور به اعضای هیئت تحریریه فرستاده می‌شود و با دقت خوانده می‌شوند اگر مقاله از خارج از کرمان باشد اولین داور از اعضای هیئت تحریریه است ولی اگر مقاله از داخل دانشگاه کرمان باشد از اعضای هیئت تحریریه خارج از کرمان است. اگر مقاله در این مرحله رد شود در ۹۹ درصد موارد به داوری فرستاده نمی‌شود. بعد از این مرحله اگر مقاله اصلاح بگیرد. به داوری می‌رود و داوران توسط سردبیر انتخاب می‌شوند. در این مرحله نیز اگر مقاله خارج از دانشگاه کرمان (دانشگاههای سرتاسر کشور) باشد باید حتماً یک داور خارجی و دو داور داخل دانشگاه کرمان داشته باشد. و اگر مقاله‌ای توسط اساتید و دانشجویان دانشگاه کرمان و سایر دانشگاه‌های اقماری نوشته شده باشد حتماً باید دو داور خارج از کرمان و یک داور از داخل دانشگاه باشد.
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس	درصدی برای داور داخلی و خارجی وجود ندارد. به طور کلی برای هر مقاله ۵ داور انتخاب می‌شود و معمولاً هیئت تحریریه و بقیه مسئولین مجله به ندرت داوری می‌کند.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	در کمیته‌های تخصصی برای هر مقاله ۴ داور انتخاب می‌شود. در گذشته برای مقالات، سه داور انتخاب می‌شد ولی در حال حاضر تعداد داوران به ۴ نفر افزایش یافته است. دلیل این افزایش این است که اگر داوری جواب نداد بتوان از نظرات داور چهارم (به صورت جایگزین) استفاده کرد. سعی می‌شود که داوران در حوزه موضوعی مقاله متخصص موضوعی باشند و هیچ گونه وابستگی سازمانی با نویسنده نداشته باشند.
مجله علوم دانشگاه تهران	ابتدا سه نفر به عنوان داور توسط هیئت تحریریه انتخاب می‌شوند. این انتخاب بر اساس تخصص داوران و ارتباط آن با موضوع مقاله انتخاب می‌شوند. برای مقالات فارسی، داور ایرانی و مقالات انگلیسی داور خارجی انتخاب می‌شوند. بعد از ۲۰ روز اگر پیگیری داوری نتیجه نداد دو داور دیگر انتخاب می‌شوند.

فصلنامه فنی - مهندسی شریف	بعد از دریافت دستنوشته از بانک اطلاعاتی داوران، سه داور انتخاب می‌شود و بسته به اینکه دستنوشته توسط اعضای هیئت علمی دانشگاه نوشته شده باشد یا خارج از دانشگاه، سعی می‌شود ۸۰ درصد داورهای دستنوشته خارج از حوزه جغرافیایی نویسنده باشند.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	سه نفر

در نمونه مورد مطالعه تعداد داوران انتخاب شده برای هر دستنوشته از تنوع بالایی برخوردار است یعنی در این هشت مجله تعداد داوران از یک تا پنج متغیر است.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش:
سؤال به همین صورت شفاف و قابل استفاده در پرسشنامه نهایی است.

سؤال ۴ (سوالات ۶ پرسشنامه): متوسط تعداد داوران داخلی (اعم از سردبیر، دستیاران سردبیر، و هیئت تحریریه) و خارجی که هر دستنوشته را ارزیابی می‌کنند، چند نفر است؟ تا چه حد داوری دستنوشته‌ها توسط اعضای هیئت تحریریه، مجله انجام می‌شود؟

فصلنامه کتاب	-----
هنرهای زیبا	اشاره‌ای به داخلی یا خارجی بودن داوران نشده است.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	مقاله حتی المقدور برای اعضای هیئت تحریریه فرستاده می‌شود و با دقت خوانده می‌شود. اگر مقاله از خارج از کرمان باشد اولین داور از اعضای هیئت تحریریه است ولی اگر مقاله از داخل دانشگاه کرمان باشد از اعضای هیئت تحریریه خارج از کرمان است. در این مرحله نیز اگر مقاله خارج از دانشگاه کرمان (دانشگاههای سرتاسر کشور) باشد باید حتماً یک داور خارجی و دو داور داخل دانشگاه کرمان داشته باشد. و اگر مقاله‌ای توسط اساتید و دانشجویان دانشگاه کرمان و سایر دانشگاه‌های اقماری نوشته شده باشد، حتماً باید دو داور خارج از کرمان و یک داور از داخل دانشگاه باشد.
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس	درصدی برای داور داخلی و خارجی وجود ندارد و معمولاً هیئت تحریریه و بقیه مسئولین مجله به ندرت داوری می‌کنند.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	اکثر داوران مجله خارجی (خارج از اعضای هیئت تحریریه) هستند و تمایل به انتخاب داوران خارجی بیشتر از داوران داخلی است.
مجله علوم دانشگاه تهران	-----

فصلنامه فنی - مهندسی شریف	و بسته به اینکه دستنوشته توسط اعضای هیئت علمی دانشگاه نوشته شده باشد یا خارج از دانشگاه، سعی می‌شود ۸۰ درصد داورهای دستنوشته خارج از حوزه جغرافیایی نویسنده باشند.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	بستگی به موضوع دستنوشته دارد، گاهی هر سه داور خارج از هیئت تحریریه هستند ندرتاً هم ممکن است دو نفر از سه داور از هیئت تحریریه باشند.

از پاسخ‌های ارائه شده در می‌یابیم که اکثر مجلات تمایل دارند که از داوران خارجی استفاده نمایند. هر چند که انتخاب داور بیشتر به نویسنده مقاله و محل و شرایط وی بستگی دارد.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: به نظر می‌رسد بهتر است سؤال ۴ در یک قسمت و به صورت شفاف و صریح مطرح شود. پیشنهاد می‌شود سؤال بدین صورت اصلاح گردد. «چه میزان از داوران داخلی (اعم از سردبیر، دستیاران سردبیر، و هیئت تحریریه) استفاده می‌شود؟»

سؤال ۵ (سؤالات ۱۲ و ۱۳ پرسشنامه): آیا سابقه‌ای از کیفیت گزارش‌های داورى نگهداری می‌شود؟ آیا کیفیت فعالیت داوران مورد ارزیابی قرار می‌گیرد؟

سؤال ۵ به دو سؤال ۵-۱ و ۵-۲ به شرح ذیل تفکیک گردید:

۵-۱- آیا عملکرد داوران مورد ارزیابی قرار می‌گیرد؟

فصلنامه کتاب	بله، اما معیار مدونی برای ارزیابی کار داوران وجود ندارد. ولی به طور ضمنی عملکرد داوران مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و بعد از هر بار داوری با سردبیر در مورد عملکرد داور صحبت می‌شود.
مهرهای زیبا	بله در مورد داورانی که عملکرد ضعیفی دارند با توافق هیئت تحریریه دیگر برای آنها مقاله‌ای ارسال نمی‌شود.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	بله، به طور ضمنی اگر چند مقاله بدهند و ببینند که داوران سطحی داوری کرده‌اند دیگر برای آنها مقاله فرستاده نمی‌شود.
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	ارزیابی رسمی‌ای از کار داوران صورت نمی‌گیرد اما به صورت غیر رسمی و ذهنی انجام می‌شود.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	خیر، ارزیابی مدونی در قالب یک فرم یا گزارش وجود ندارد.
مجله علوم دانشگاه تهران	بله، سردبیر بر روی کار داوران نظر می‌دهد. سرعت و کیفیت کار داوران دو معیار مهم هستند.

فصلنامه فنی - مهندسی شریف	بله، و به رسم تقدیر هدیه کوچکی به داوران تقدیم می شود.
مجله انجمن جامعه شناسی	بله، همیشه.

اما در مورد سنجش کیفیت کار داوران معیار و الگوی مدون و یا فرم از پیش تعیین شده ای وجود ندارد و اگر این ارزیابی صورت گیرد نیز به شکلی ذهنی و غیر رسمی انجام می گیرد البته مجلاتی نیز اشاره نموده اند که ارزیابی کیفی صورت می گیرد اما به شیوه آن اشاره ای نشده است.

۲-۵- آیا سابقه ای از عملکرد داوران نگه داری می شود؟

فصلنامه کتاب	بله، گزارش عملکرد داوری هر سال ارائه می شود. اما گزارشها کمی است و گزارش کیفی وجود ندارد.
هنرهای زیبا	خیر، از لحاظ کیفی در مورد کار داوران ارزیابی انجام نشده است اما آمار کمی از میزان داوریهای هریک از داوران در دسترس است.
ادبیات دانشگاه باهتر کرمان	خیر، گزارش عملکردی وجود ندارد.
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	بله، معمولاً پایگاه اطلاعاتی از گزارشهای داوری نگه داری می شود.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	خیر، ارزیابی مدونی در قالب یک فرم یا گزارش وجود ندارد.
مجله علوم دانشگاه تهران	خیر، رتبه بندی و گزارش مدونی در این زمینه وجود ندارد (شروع شده ولی هنوز کامل نشده).
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	بله، این گزارش به صورت سالانه تهیه می شود.
مجله انجمن جامعه شناسی	بله، گاهی اوقات.

آن گونه که از پاسخها معلوم می شود همه مجلات گزارشهایی در این مورد دارند اما این گزارشها نیز دارای ویژگیهایی هستند: ۱. گزارشها سالانه است، ۲. کمی و آماری هستند و نه کیفی و بیشتر تعداد داوریهای یک داور را می شمارند و در مواردی نیز زمان داوری را.

سؤال ۶ (سؤال ۱۵ پرسشنامه): اگر تا به حال با شواهدی از سوگیری داوران مواجه شده اید، حتی اگر به ندرت، فکر می کنید دلایل آن چیست؟

پاسخهای ارائه شده به این سؤال به شرح ذیل است: از میان مجلات مذکور، فصلنامه کتاب، ادبیات دانشگاه باهنر کرمان، فصلنامه فنی-مهندسی مدرس، مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران، مجله علوم دانشگاه تهران، فصلنامه فنی -

مهندسی شریف، پاسخی به این سؤال نداده‌اند. مجله هنرهای زیبا و مجله جامعه‌شناسی ایران به این سؤال پاسخ "بلی" داده‌اند.

توضیح: پاسخ مجله هنرهای زیبا بدین صورت است: داشتن تخصص در حوزه‌های موضوعی مجله و سرشناس بودن در حوزه‌های موضوعی مجله. و در مجله جامعه‌شناسی ایران «دخالل سلیقه شخصی» داوران را به عنوان علت سوگیری شناخته شده است. در مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران با اینکه پاسخ به این سؤال منفی است اما در صورت وجود سوءگیری و مشاهده آن بلافاصله مجله نسبت به تعویض داور اقدام می‌کند. نیز گفته شده است. در مجله علوم دانشگاه تهران نیز پاسخ منفی داده شده است و در ضمن گفته شده است که: «در موارد مشاهده سوگیری مقاله نویسنده برای داور سوم فرستاده می‌شود. و سردبیر هم به روند رسیدگی به اعتراضات نظارت می‌کند.» در مواردی که پاسخ ارائه شده است عنوان شد که رویه مشخصی برای تشخیص و پیگیری سوگیری داوران وجود ندارد. در عین حال در صورت مشاهده مواردی از سوگیری اظهار شده است سردبیر یا هیئت تحریریه برای رفع مشکل اقدام می‌کند.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است سؤال تفکیک شود و سؤال اصلی به این صورت تدوین شود. آیا تا کنون مواردی از سوگیری داوران مجله گزارش شده است؟ و قسمت دوم می‌تواند به این صورت باشد: به نظر شما دلیل سوگیری‌های داوران در موارد مذکور چه بود؟

سؤال ۷ (سؤال ۱۶ پرسشنامه): کاستی‌های گزارش‌های داوران‌ای که با آنها مواجه شده‌اید را به ترتیب اهمیت مشخص کنید؟

فصلنامه کتاب	پاسخی به این سوال داده نشده است.
هنرهای زیبا	متخصص‌ترین و سرشناس‌ترین فرد موجود در لیست اسامی داوران در رابطه با موضوع دستنوشته.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	پاسخی به این سوال داده نشده است.
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	- تکمیل ناقص فرم داوران. - داور بدون اظهار نظر مقاله را رد می‌کند. - نظر داور با داوران دیگر هماهنگی ندارد که نشان‌دهنده اهمیت ندادن داور به داوران. داوران.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	پاسخی به این سوال داده نشده است.
مجله علوم دانشگاه تهران	پاسخی به این سوال داده نشده است.
فصلنامه فنی -	کند بودن فرایند داوران، داوران به اندازه‌ای طول کشیده است که فرایند انتشار را

به تأخیر انداخته است.	مهندسی شریف
۱- داوری به اندازه‌ای طول کشیده است که فرایند انتشار را به تأخیر انداخته است. ۲- داور نسبت به نویسنده خشن و توهین آمیز برخورد کرده است. ۳- گزارش داوری به حدی مختصر است که نمی‌توان از آن استفاده کرد. ۴- غیر سیستماتیک و داوری سلیقه‌ای (ارزشگذاری شخصی). ۵- داور بیش از حد با دستنوشته انتقادی برخورد کرده است. ۶- داور دستنوشته را نفهمیده است.	مجله انجمن جامعه‌شناسی

با توجه به پاسخ‌های ارائه شده می‌توان مهمترین کاستی‌های موجود را از نگاه پاسخ‌گویان به این ترتیب بر شمرد:

۱. تکمیل ناقص فرم داوری، ۲. رد مقاله بدون اظهار نظر از سوی داور، ۳. نظر داور با داوران دیگر هماهنگی ندارد که نشان‌دهنده اهمیت ندادن داور به داوری، ۴. کند بودن فرایند داوری، ۵. برخورد خشن و توهین آمیز داور با نویسنده، ۶. گزارش داوری به حدی مختصر است که نمی‌توان از آن استفاده کرد، ۷. داوری سلیقه‌ای، ۸. داور بیش از حد با دستنوشته انتقادی برخورد کرده است و ۹. داور دستنوشته را نفهمیده است.

که این موارد را می‌توان در دو دسته کلی تقسیم بندی نمود: ۱. دخالت دادن علایق و سلیق شخصی در امر داوری، ۲. سبک شمردن و اهمیت ندادن کافی به داوری.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است سؤال ۷ به صورت زیر تغییر یابد. گزارش‌های داوری در مجله شما با چه نقایص و کاستی‌هایی همراه هستند؟

سؤال ۸ (سؤال ۱۷ پرسشنامه): ملاک‌ها و معیارهای انتخاب داوران مجله به‌طور کلی چیست؟ معیارهای انتخاب داوران برای هر دستنوشته چیست؟

فصلنامه کتاب	متناسب بودن با موضوع و متخصص بودن داور در زمینه موضوعی.
هنرهای زیبا	پاسخی به این سوال داده نشده است.
ادبیات دانشگاه باهر کرمان	پاسخی به این سوال داده نشده است. اما گفته شده معمولاً سردبیر به همراه اعضای هیئت تحریریه تصمیم می‌گیرند اما اگر مقاله در همان ابتدا خوب تشخیص داده نشود رد می‌شود صاحب نظر بودن در حوزه ادبیات
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس	- داشتن تخصص در حوزه‌های موضوعی مجله. - سرشناس بودن در حوزه‌های موضوعی مجله. - مرتبه دانشگاهی. - درجه تحصیلی.
مجله منابع طبیعی دانشگاه	ملاک و معیار مدونی وجود ندارد. همانطور که قبلاً هم گفته شد داوران

تهران	توسط اعضای هیئت تحریریه و کمیته‌های تخصصی پیشنهاد می‌شوند فقط سعی می‌شود که رتبه و درجه علمی داور همتراز یا بالاتر از نویسنده مقاله باشد.
مجله علوم دانشگاه تهران	پاسخی به این سوال داده نشده است.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	درجه علمی (بالاترین رتبه علمی)، صاحب‌نظر و متخصص بودن، و وضعیت انتشارات است.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	متخصص‌ترین و سرشناس‌ترین فرد موجود در لیست داوران داشتن تخصص در حوزه‌های موضوعی مجله؛ داشتن نظم و رعایت وقت؛ درجه تحصیلی؛ داشتن وقت برای همکاری در داوری دستنوشته‌ها.

اگر چه در این مورد معمولاً معیار مدونی وجود ندارد اما موارد ذکر شده را می‌توان در موارد زیر خلاصه نمود:

۱. داشتن تخصص در حوزه‌های موضوعی مجله، ۲. سرشناس بودن در حوزه‌های موضوعی مجله، ۳. رتبه و درجه علمی داور، ۴. داشتن وقت کافی برای بررسی دستنوشته، ۵. وضعیت انتشارات داور، ۶. متخصص‌ترین سرشناس‌ترین فرد موجود در لیست داوران.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است سؤال ۸ به صورت زیر تغییر یابد. در مجله شما چه ملاک‌ها و معیارهایی برای انتخاب داوران مورد نظر است؟

سؤال ۹ (سؤال ۲۱ پرسشنامه): آیا مجله شما به داوران مقالات حق الزحمه پرداخت می‌کند؟ در صورتی که پاسخ مثبت باشد، مبلغ حق الزحمه چگونه تعیین می‌شود؟

پاسخ‌های ارائه شده به این سؤال به شرح ذیل است: از میان مجلات مذکور، فصلنامه کتاب، هنرهای زیبا، مجله علوم دانشگاه تهران، فصلنامه فنی - مهندسی شریف، مجله انجمن جامعه‌شناسی ایران به این سؤال پاسخ «خیر» و مجله ادبیات دانشگاه باهنر کرمان، فصلنامه فنی - مهندسی مدرس، مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران به این سؤال پاسخ «بله» داده‌اند.

توضیح: در مجله ادبیات دانشگاه باهنر کرمان اظهار شده است: «حق داوری برای هر مقاله ۷۰۰۰ تومان است که ۷۰۰ تومان بابت مالیات کم می‌شود. داوران نسبت به این پرداخت پایین معترض هستند ولی سه سال است که وضعیت ثابت بوده است.» و مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران: «داوران برای هر مقاله ۱۰ هزار تومان دریافت می‌کنند و پرداخت حق الزحمه هر ۶ ماه یکبار انجام می‌شود. همانگونه که از جواب‌ها پیداست اکثر داوری‌ها بدون پرداخت حق الزحمه و به صورت افتخاری و رایگان انجام می‌شود. در دو مورد نیز یکی مبلغ ۱۰۰۰۰ تومان و دیگری ۶۳۰۰ تومان بابت داوری پرداخت می‌گردد.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است سؤال ۹ فقط به یک سؤال دو گزینه‌ای (بلی و خیر) تبدیل گردد که آیا مجله شما به داوران حق الزحمه پرداخت می‌کند؟

سؤال ۱۰ (سؤال ۲۴ پرسشنامه): وضعیت استفاده شما از داوران داخلی و خارجی چگونه است؟

فصلنامه کتاب	پاسخی به این سوال داده نشده است.
هنرهای زیبا	پاسخی به این سوال داده نشده است.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	بستگی به مقاله دارد، اگر مقاله خارج از کرمان (دانشگاههای سرتاسر کشور) باشد باید حتماً یک داور خارجی و دو داور داخل دانشگاه کرمان داشته باشد ولی اگر مقاله ای توسط اساتید و دانشجویان دانشگاه کرمان و سایر دانشگاههای اقماری نوشته شده باشد حتماً باید دو داور خارج از کرمان و یک داور از داخل دانشگاه باشد.
فصلنامه فنی- مهندسی مدرس	پاسخی به این سوال داده نشده است
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	اکثر داوران مجله خارجی (خارج از اعضای هیئت تحریریه) هستند و تمایل به انتخاب داوران خارجی بیشتر از داوران داخلی است.
مجله علوم دانشگاه تهران	بیش از هفتاد درصد داوران خارجی هستند. اما تأکید در انتخاب اساتید دانشگاه تهران به عنوان داور است. برای دستنوشته های فارسی، داور ایرانی و مقالات انگلیسی داور خارجی انتخاب می شوند.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	بسته به اینکه دستنوشته توسط اعضای هیئت علمی دانشگاه نوشته شده باشد یا خارج از دانشگاه، سعی می شود ۸۰ درصد داورهای دستنوشته خارج از حوزه جغرافیایی نویسنده باشند.
مجله انجمن جامعه شناسی	از ترکیب این دو استفاده می کنیم.

در کل در میان آن مجلاتی که به این سؤال پاسخ داده اند تمایل به استفاده از داوران خارجی وجود دارد و همانگونه که ذکر شد اگر نویسنده مقاله از اعضای مجله و یا موسسه مورد نظر باشد سعی می شود تا از داوران خارجی استفاده شود.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: سؤال ۱۰ از آنجا که با سؤال ۴ همپوشانی دارد بهتر است حذف شود.

سؤال ۱۱ (سؤال ۲۶ پرسشنامه): توزیع جغرافیایی داوران چگونه است و آیا متناسب است؟

فصلنامه کتاب	در مجله لیستی از اسامی بیش از چهل نفر داور وجود دارد که از اساتید دانشگاه های سرتاسر کشور هستند.
هنرهای زیبا	-----
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	در مجله هم از داوران داخلی (هیئت تحریریه و اعضاء هیئت علمی دانشگاه باهنر)

و هم از داوران خارجی (هیئت تحریریه خارج از دانشگاه و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های دیگر) استفاده می‌شود.	
۹۰ درصد از اساتید دانشگاه‌های کل کشور (تهران، مشهد، شیراز، صنعتی اصفهان) و ۷۰-۸۰ درصد تهرانی هستند.	فصلنامه فنی-مهندسی مدرس
اکثر داوران مجله خارجی (خارج از اعضای هیئت تحریریه) هستند و تمایل به انتخاب داوران خارجی بیشتر از داوران داخلی است. داوران مجله از سرتاسر ایران انتخاب می‌شوند.	مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران
در مجله هم از داور ایرانی و هم از داور خارجی (خارج از ایران) استفاده می‌شود. بیش از هفتاد درصد داوران خارجی (خارج از دانشگاه تهران) هستند. اما تأکید در انتخاب اساتید دانشگاه تهران به عنوان داور است. برای دستنوشته‌های فارسی، داور ایرانی و مقالات انگلیسی داور خارجی انتخاب می‌شوند.	مجله علوم دانشگاه تهران
بسته به اینکه دستنوشته توسط اعضای هیئت علمی دانشگاه نوشته شده باشد یا خارج از دانشگاه، سعی می‌شود ۸۰ درصد داورهای دستنوشته خارج از حوزه جغرافیایی نویسنده باشند.	فصلنامه فنی - مهندسی شریف
تقریباً از همه شهرها داور داریم ولی به دلیل تمرکز مراکز دانشگاهی و متخصصان جامعه‌شناس در تهران بیشتر از داوران ساکن تهران استفاده می‌کنیم.	مجله انجمن جامعه‌شناسی

داورانی که مورد استفاده قرار می‌گیرند معمولاً در دانشگاه‌های سرتاسر کشور پراکنده‌اند و یا حتی در مواردی از داوران خارج از کشور نیز استفاده می‌گردد اما در مواردی که امکان آن وجود داشته باشد تأکید بر استفاده از داورانی است که در تهران هستند.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است سؤال ۱۱ به صورت زیر تغییر یابد. توزیع جغرافیایی داوران چگونه است؟ یا اینکه بررسییم چند درصد از داوران مجله شما از دانشگاه‌های تهران انتخاب می‌شوند؟ این سؤال بهتر است به صورت طیف مطرح گردد.

سؤال ۱۲ (سؤال ۲۷ پرسشنامه): آیا ارزیابی گزارشهای داوری و کار داوران تأثیری بر بازبینی لیست داوری دارد؟

پاسخی به این سؤال داده نشده است. اما چنانکه از مصاحبه بر می‌آید تأثیر دارد..	فصلنامه کتاب
از لحاظ کیفی در مورد کار داوران ارزیابی انجام نشده است اما آمار کمی از میزان داوریهای هریک از داوران در دسترس است. در مورد داورانی که عملکرد ضعیفی دارند با توافق هیئت تحریریه دیگر برای آن داور مقاله‌ای ارسال نمی‌شود.	هنرهای زیبا

ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	بله، اگر چند مقاله بدهند و ببینند که داوران سطحی داوری کرده‌اند دیگر برای آنها مقاله فرستاده نمی‌شود.
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	-----
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	ارزیابی مدونی در قالب یک فرم یا گزارش وجود ندارد فقط سعی می‌شود به صورت سیاستهای تشویقی مقالات داورانی که بهتر و زودتر جواب می‌دهند، سریعتر چاپ شود.
مجله علوم دانشگاه تهران	پاسخی به این سوال داده نشده است. اما چنانکه از مصاحبه بر می‌آید تأثیر دارد «سرمد بر روی کار داوران نظر می‌دهد. سرعت و کیفیت کار داوران دو معیار مهم هستند. ولی رتبه‌بندی و گزارش مدونی در این زمینه وجود ندارد (شروع شده ولی هنوز کامل نشده).
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	-----
مجله انجمن جامعه‌شناسی	بله

در اکثر موارد گزارش‌ها و شیوه کار داوری بر بازبینی لیست داوران تأثیر دارد البته همان گونه که ذکر شد گزارش‌ها و ارزیابی‌های داوری معمولاً کمی است کیفیت کار داوران بیشتر به سلیقه ارزیابی‌های ذهنی سردبیر مجله مربوط می‌شود.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است که این سؤال حذف گردد.

ب - بخش دوم: فرایند داوری

سؤال ۱ (سؤال ۱ پرسشنامه): آیا فرایند داوری در مجله شما به صورت الکترونیکی انجام می‌شود؟

پاسخ‌های ارائه شده به این سؤال به شرح ذیل است: از میان مجلات مذکور، فصلنامه کتاب، و مجله ادبیات دانشگاه باهنر کرمان، علوم دانشگاه تهران، فصلنامه فنی - مهندسی شریف، به این سؤال پاسخ «بله» داده‌اند و مجله هنرهای زیبا، فصلنامه فنی - مهندسی مدرس، مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران، مجله انجمن جامعه‌شناسی ایران، به این سؤال پاسخ «خیر» داده‌اند.

توضیح: در مجلات ادبیات دانشگاه باهنر کرمان و مجله علوم دانشگاه تهران بخش‌هایی از فعالیت‌های مجله الکترونیکی است.

در میان مجلات مورد مطالعه برخی از مجلات هستند که بخشی از این فرایند را به شکل کامپیوتری انجام می‌دهند و جهت‌گیری به سمت استفاده بیشتر از کامپیوتر در این جهت است.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش:

سؤال ۱ به همین صورت دو گزینه‌ای مناسب است.

سؤال ۲ (سؤال ۲ پرسشنامه): در صورت مثبت بودن پاسخ، کدامیک از فعالیتهای زیر در مجله شما الکترونیکی شده‌اند؟

فصلنامه کتاب	فرایند دریافت، آماده‌سازی تا انتشار.
هنرهای زیبا	با توجه به پاسخ سوال اول جواب منفی است.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	بخاطر اینکه باید از کارهای داوری سند داشته باشند بیشتر کارهای مجله به صورت پستی انجام می‌شود. نویسنده‌ها مقاله را به صورت ایمیل می‌فرستند ولی خود نویسنده‌ها ترجیح می‌دهند پستی مقالات را بفرستند. تمام کارهای داوری کامپیوتری است اما تبادل فرم‌های داوری و مقالات به صورت پستی انجام می‌شود بخاطر عدم اعتماد به ارتباطات الکترونیک.
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	با توجه به سؤال یک جواب منفی است
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	با توجه به پاسخ سوال ۱ جواب این سوال منفی است.
مجله علوم دانشگاه تهران	در حال حاضر دریافت مقالات و ارسال آنها به داور از طریق ایمیل و کامپیوتر انجام می‌شود.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	از ابتدا تا آخرین مرحله (لیتوگرافی) کارها کامپیوتری است و نویسنده‌ها می‌توانند کامپیوتری با مجله در تماس باشند.

مجلات‌تی که در این کار از کامپیوتر کمک می‌گیرند بیشتر برای ارسال و دریافت مقالات و نظرهای داوران از طریق ایمیل است ولی در مواردی که احساس می‌کنند کارها باید دارای سند باشد از طریق پست این کار را صورت می‌دهند، زیرا به ارتباطات الکترونیک اعتماد ندارند.

البته در دیگر فرایندهای آماده‌سازی مجله نیز از کامپیوتر استفاده می‌شود که با سؤال مطرح شده مرتبط نمی‌باشد.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: از آنجا که بعضی از پاسخ‌گویان در پاسخ به این سؤال دچار اشتباه می‌شوند و تمامی روند کاری مجله را در نظر می‌گیرند بهتر است که متن این سؤال به صورت زیر تصحیح شود: در صورت مثبت بودن پاسخ، کدام یک از مراحل فرایند داوری به صورت الکترونیکی انجام می‌شود؟

سؤال ۳ (سؤال ۵ پرسشنامه): به‌طور متوسط چه مدت زمانی برای داوری یک دستنوشته در نظر گرفته شده است؟

فصلنامه کتاب	-----
هنرهای زیبا	-----
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	حداکثر ۴۵ روز
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	سه هفته
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	معمولاً یک فرصت ۲۱ روزه در اختیار داوران برای پاسخ‌گویی به مقاله داده می‌شود.
مجله علوم دانشگاه تهران	۲۰ روز
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	یک فرصت یک ماهه در نظر گرفته شده.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	تا ۳۰ روز

پاسخ‌های ارائه شده حاکی از این است که اکثراً حدود ۲۰-۳۰ روز و در مواردی نیز تا ۴۵ روز به داوران فرصت می‌دهند اما معمولاً فرایند داوری بیشتر و گاهی تا ۷ ماه نیز طول می‌کشد!

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است سؤال به این صورت مطرح گردد: چه مدت زمانی برای داوری یک دستنوشته در نظر گرفته شده است؟

سؤال ۴ (سؤال ۹ پرسشنامه): داوری در مجله شما چگونه انجام می‌شود؟

- چه کسی؟

- چگونه؟

آیا شما به نویسنده نام داوران دستنوشته‌اش را می‌گویید؟ (سؤال ۱۶ پرسشنامه)

آیا شما اطلاعات نویسندگان دستنوشته یا وابستگی سازمانی آنها را در اختیار داوران آن دستنوشته قرار می‌دهید؟ (سؤال ۱۷ پرسشنامه)

مجله انجمن جامعه‌شناسی	فصلنامه فنی - مهندسی شریف	مجله علوم دانشگاه تهران	مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	فصلنامه فنی - مهندسی مدریس	ادبیات دانشگاه باهر کرمیان	هنرهای زیبا	فصلنامه کتاب	سؤال / مجله
-----	دسترش از برگشته از داورى پس از بررسى اولیه توسط سردبیر اعلام نتیجه می‌شود.	دسترش پس از یک دور داورى اعلام نتیجه می‌شود.	دسترش پس از یک دور داورى اعلام نتیجه می‌شود.	دسترش پس از یک دور داورى اعلام نتیجه می‌شود.	دسترش پس از یک دور داورى توسط داور اولک برای داورى دوم می‌رود.	دسترش پس از بررسى اولیه توسط سردبیر (دستیاران سردبیر) اعلام نتیجه می‌شود.	دسترش پس از یک دور داورى اعلام نتیجه می‌شود.	داورى در مجله شما چگونه انجام می‌شود؟
داوران و هیئت تحریریه	توسط داوران داخلى و خارجى	داوران	داوران	داوران خارج از مجله	داوران و اعضا هیئت تحریریه	داوران خارج از مجله	داوران	چه کسى؟
double blind	double blind	Single-blind	double blind	Single-blind	double blind	double blind	double blind	چگونه؟
هرگز	خیر	نه، مگر در مواردی که اعتراضی صورت گیرد و ضرورت داشته باشد.	در مورد داوران خارجی داورى بهمان است اما در مورد داوران داخلى، داورى نیمه بهمان است یعنی داوران از هویت نویسندگان مطلع هستند.	نه	به ندرت	خیر، با توجه به نوع سیستم داورى مجله	نه	آیا شما به نویسنده نام داوران دسترسی‌اش را می‌گیرید؟
هرگز	اما گاهی اوقات به داور اطلاعات نویسنده گفته می‌شود	بله، چون سیاست داورى مجله یک طرفه است.	در مورد داوران خارجی داورى بهمان است اما در مورد داوران داخلى، داورى نیمه بهمان است یعنی داوران از هویت نویسندگان مطلع هستند.	معمولاً بله	-----	خیر، با توجه به نوع سیستم داورى مجله	نه	آیا شما اطلاعات نویسنده‌گان دسترسی‌اش یا وابستگی سازمانی آنها را در اختیار داوران آن دسترسی قرار می‌دهید؟

سیستم داوری در مجلات اغلب به صورت پنهان است و در بعضی از موارد بر حسب مورد به صورت نیمه پنهان انجام می‌شود. نام داور معمولاً به نویسنده گفته نمی‌شود مگر در مواردی که نویسنده اعتراض می‌کند بعضی از مجلات چنین کاری می‌کنند. در مورد ارائه اطلاعات نویسنده به داور اکثر مجلات گفته‌اند که چنین کاری را انجام می‌دهند (حداقل در مورد داوران داخلی) مگر یک مجله که گفته چنین کاری را در هیچ صورتی انجام نمی‌دهد.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: نخست اینکه سؤال طولانی و چند قسمتی است و بهتر است که کوتاه شود.

قسمت اول سؤال و قسمت سوم سؤال هردو همپوشانی دارند و یک چیز را می‌پرسند، بهتر است که یکی شوند و به صورت زیر اصلاح گردند: سبک (شیوه) داوری در مجله شما چگونه است؟
بخش سوم چهارم سؤال با توجه به پاسخ‌های داده شده بهتر است به صورت سه گزینه‌ای (بله، خیر، گاهی) مطرح گردند.

سؤال ۵ (سؤال ۱۴ پرسشنامه): آیا تا کنون مجله شما برای نویسنده عین گزارش داور را ارسال کرده است؟
در صورت مثبت بودن جواب، از میان موارد زیر دلیل آن را مشخص کنید.

مجله انجمن جامعه‌شناسی	فصلنامه فنی - مهندسی شریف	مجله علوم دانشگاه تهران	مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	هنرهای زیبا	فصلنامه کتاب	سؤال / مجله
بله	معمولاً گزارش داور فقط با تغییر سبک نوشتاری برای نویسنده ارسال می‌شود.	بله اگر نظرات داوران گویا باشد عین همان نظرات به نویسندگان منتقل می‌شود.	بله در این مجله سعی می‌شود که عین نظرات داوران به نویسنده منتقل شود.	بله معمولاً عین گزارش داور برای نویسنده فرستاده می‌شود.	عین گزارش داور برای نویسنده فرستاده نمی‌شود.	نام مجله جداگانه به اطلاع نویسنده می‌رسد.	نظر داوران در هر صورتی (حتی رد مقاله) در یک کتاب	آیا تا کنون مجله شما برای نویسنده عین گزارش داور را ارسال کرده است؟
در صورت مثبت بودن جواب، از میان موارد زیر دلیل آن را مشخص کنید. جوابی به این سؤال داده نشده است.								

در پاسخ به این سؤال پاسخ‌گویان گفته‌اند که در مواردی که پاسخ داوران گویا باشد عیناً و یا با تغییر ادبی آن و یا با تغییرات سبک نوشتاری و اشکال دیگر آن را در اختیار نویسندگان قرار می‌دهند و که البته این همان عین گزارش داور که مورد نظر سؤال کننده بوده نمی‌باشد.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: قسمت اول سؤال ۵ بهتر است به صورت بله یا خیر طرح گردد
قسمت دوم این سؤال پاسخ روشنی دریافت نکرده است و مفهوم نیست.

سؤال ۶ (سؤال ۱۱ پرسشنامه): مجله کدام نوع از نوشته ها را چاپ می کند و کدام نوع از آنها را مورد داوری قرار می دهد؟

این سؤال در دو قسمت است:

۱-۶- (سؤال ۱۱ الف پرسشنامه): مجله کدام نوع از نوشته ها را چاپ می کند؟

فصلنامه کتاب	مقالات مروری، علمی - پژوهشی، معرفی و نقد کتاب، و گزارش، و ترجمه با نسبت کم چاپ می شود.
هنرهای زیبا	مقالات پژوهشی. مقالات ترجمه و مروری در این مجله سهمی ندارند.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	مقاله ها به دلیل علمی پژوهشی بودن مجله باید علمی پژوهشی باشند. مقاله مروری و ترجمه ندارند.
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	مقالات پژوهشی و مقالات تحلیلی - تئوریک به صورت یادداشت فنی و تحقیقاتی (۵ درصد) چاپ می شوند و تعداد مقالات مروری چاپ شده بسیار کم است.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	مجله ترجمه قبول نمی کند
مجله علوم دانشگاه تهران	تنها مقالات پژوهشی پذیرفته می شوند و مقاله ترجمه و مروری ندارند (مگر در موارد استثنایی) و همه انواع دستنوشته ها داوری می شوند.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	پژوهشی، یادداشت فنی و تحقیقاتی
مجله انجمن جامعه شناسی	مقالات پژوهشی، مقالات مروری گاهی اوقات و گزارشات و مصاحبه های علمی، نقد و بررسی،

۲-۶- (سؤال ۱۱ ب پرسشنامه): کدام نوع از آنها را مورد داوری قرار می دهد؟

فصلنامه کتاب	-----
هنرهای زیبا	همه دستنوشته ها داوری می شوند.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	-----
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	همه دستنوشته ها داوری می شوند.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	تمام مقالات داوری می شوند.
مجله علوم دانشگاه تهران	همه انواع دستنوشته ها داوری می شوند.

فصلنامه فنی - مهندسی شریف	همه آنها داوری می‌شوند.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	-----

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: نخست اینکه این سؤال بهتر است در دو بخش مجزا آن طور که در بالا آمده پرسیده شود؟

در سؤالات طرح شده انواع دستنوشته‌های مورد نظر پرسیده شوند: مجله شما کدام نوع از نوشته‌ها را مورد داوری قرار می‌دهد؟ (علمی، پژوهشی، ترویجی، مروری، گزارش، نقد، مصاحبه، ترجمه)

در اکثر مجلات مورد مصاحبه تمام مقالات و نوشته‌ها مورد داوری قرار می‌گیرند و اگرچه در اغلب موارد مقالات پژوهشی مورد داوری همیشگی و انواع دیگر نوشته‌ها گاهی مورد داوری قرار می‌گیرند.

سؤال ۷ (سؤال ۱۹ پرسشنامه): چه کسی تصمیم می‌گیرد که یک دستنوشته باید اصلاح شود؟

چند درصد از دستنوشته‌ها نیاز به بازنگری، بیشتر از یک بار دارند؟

آیا دستنوشته‌های بازنگری شده برای داوران قبلی آن دستنوشته‌ها فرستاده می‌شوند؟

چند درصد از دستنوشته‌های پذیرفته شده، قبل از پذیرش مورد بازنگری قرار می‌گیرند؟

به طور کلی چند درصد مقالات پذیرش می‌شوند؟

چه کسی در خصوص پذیرش یا رد دستنوشته تصمیم نهایی را می‌گیرد؟

معمولاً با نظر داوران و یا همسوئی نظر داوران و سردبیر و هیئت تحریریه مقاله برای اصلاح فرستاده می‌شود و

نسخه اصلاح شده آن نیز باز در اختیار داور یا داورانی از گروه داوران قبلی قرار می‌گیرد تا توافق نهادی به شیوه‌های

گوناگون حاصل گردد. میزان پذیرش مقالات در رشته‌های گوناگون بسیار متفاوت است.

مجله انجمن جامعه‌شناسی	فصلنامه فنی - مهندسی شریف	مجله علوم دانشگاه تهران	مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	هنرهای زیبا	فصلنامه کتاب	سوال / مجله
دوران و توافق نظر در جلسه هیئت تحریریه	دوران	دوران	دوران	توافق نظر در جلسه اعضا هیئت تحریریه	دوران	اعضاء هیئت تحریریه با توجه به نظر دوران	مدیر اجرایی، داور، سردبیر و اعضا هیئت تحریریه	چه کسی تصمیم می‌گیرد یک دست‌نوشته باید اصلاح شود؟
۲۱-۱ درصد	-----	-----	-----	توافق نظر در جلسه اعضا هیئت تحریریه	-----	-----	-----	چند درصد از دست‌نوشته‌ها نیاز به بازنگری، بیشتر از یک بار دارند؟
معمولاً	بله وقتی نسخه اصلاح شده آمد باز از بین سه یا چهار داور قبلی یک داور که بیشترین نظر را داده انتخاب می‌شود و تمامی نظرات و نسخه اصلاح شده برای داور فرستاده می‌شود	-----	-----	-----	-----	-----	-----	آیا دست‌نوشته‌های بازنگری شده برای دوران قبلی آن دست‌نوشته‌ها فرستاده می‌شوند؟
۲۰-۱ درصد	-----	-----	-----	توافق نظر در جلسه اعضا هیئت تحریریه	-----	-----	اعضای مقالات نظر اصلاحی می‌گیرند	چند درصد از دست‌نوشته‌های پذیرفته شده قبل از پذیرش مورد بازنگری قرار می‌گیرند؟
-----	-----	-----	-----	توافق نظر در جلسه اعضا هیئت تحریریه	-----	-----	-----	به طور کلی چند درصد مقالات پذیرش می‌شوند؟
توافق نظر در جلسه هیئت تحریریه	تصمیم نهایی را سردبیر اتخاذ می‌کند.	از هر گزینشی یک عضو هیئت تحریریه داریم و این فرد بر روی کار دوران نظر می‌دهد.	نظر نهایی توسط سردبیر اعلام می‌شود.	توافق نظر در جلسه اعضا هیئت تحریریه	توافق نظر در جلسه اعضا هیئت تحریریه	توافق نظر در جلسه اعضا هیئت تحریریه	سردبیر و اعضا هیئت تحریریه	چه کسی در خصوص پذیرش یا رد دست‌نوشته تصمیم نهایی را می‌گیرد؟

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: همانگونه که دیده می‌شود این سؤال به دلیل اینکه چندین سؤال را یک جا مطرح کرده نتوانسته از پاسخ درخور برخوردار گردد و اکثر بخش‌های سؤال بی‌پاسخ باقی مانده‌اند. لذا پیشنهاد می‌گردد که تمامی سؤالات آن به گونه‌ای مجزای از یکدیگر مطرح شوند و بخشهایی که در آن از درصد سؤال شده به صورت طیف در اختیار پاسخگویان گذاشته شود و بخش سوم سؤال نیز به شکل دو گزینه‌ای (بله، خیر).

سؤال ۸ (سؤال ۲۱ الف پرسشنامه): در مواقعی که داوران یک دست‌نویس به‌طور عمومی نظر یکسانی دارند، در چه درصدی از مواقع از پیشنهادهای آنها پیروی می‌کنید؟

فصلنامه کتاب	از آنجا که در فصلنامه کتاب فقط یک داور در نظر گرفته می‌شود، پاسخ این سوال منتفی است..
هنرهای زیبا	نظر داوران در هر صورتی (حتی رد مقاله) در یک نامه جداگانه به اطلاع نویسنده می‌رسد.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	صد درصد
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس	-----
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	صد درصد
مجله علوم دانشگاه تهران	صد درصد
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	در اکثریت مواقع از نظرشان پیروی می‌شود.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	صد درصد.

سؤال ۸ (سؤال ۲۱ ب پرسشنامه): در مواقعی که داوران با هم اختلاف دارند، مرجع حل مسئله کدام یک از گزینه‌های زیر است؟

فصلنامه کتاب	با توجه به جواب سوال ۲۱، جواب منتفی است.
هنرهای زیبا	در جلسه بعدی هیئت تحریریه، داور چهارم انتخاب می‌شود و نظر داور چهارم مرجع می‌شود.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	-----
فصلنامه فنی-مهندسی	-----

مدرس	
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	«داور حکم» از میان داورانی انتخاب می‌شود که انتقادی‌ترین نظرات را نسبت به مقالات دارند.
مجله علوم دانشگاه تهران	ارجاع دستنوشته به داورانی دیگر
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	ارجاع دستنوشته به داورانی دیگر
مجله انجمن جامعه‌شناسی	ارجاع دستنوشته به داورانی دیگر و اعضاء هیئت تحریریه

در مورد پیروی از نظر داوران در صورت داشتن نظری واحد، معمولاً احتمال فراوانی دارد که از نظر آنها تبعیت شود و در بعضی مجلات نیز صددرصد تبعیت می‌شود. اما اگر این توافق نظر میان داوران وجود نداشته باشد و یا اکثریتی در میان آنها همسو نباشند کار به داور دیگری ارجاع می‌گردد تا وی اظهار نظر کند.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است که این سؤال به صورت زیر اصلاح شود. اولاً در دو بخش مجزا طرح گردد و از نظر ادبیات نیز بدین گونه اصلاح گردد. زمانی که داوران نظر یکسانی در مورد یک دستنوشته دارند، شما چند درصد از نظر آنها پیروی می‌کنید؟ اگر داوران درباره یک مقاله هم نظر نباشند، تصمیم نهایی را چه کسی می‌گیرد؟ ثانیاً از پاسخ‌های بسته استفاده شود.

سؤال ۹ (سؤال ۲۲ پرسشنامه): چه معیارهایی بر پذیرش یا رد دست نوشته‌ها تأثیر می‌گذارد؟

فصلنامه کتاب	-----
هنرهای زیبا	-----
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	بدیع بودن و رسا بودن مقاله، ارتباط عنوان با محتوای مقاله، رعایت روش علمی در مقاله، رعایت شیوه اجرایی (میدانی، کتابخانه‌ای و...)
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس	۱- اصالت و نوآوری مقاله ۲- کافی و مناسب بودن نتایج تحقیق ۳- کیفیت ساختار و کامل بودن مقاله ۴- امانت داری و اشاره به مراجع و توجه به مراجع جدید ۵- نحوه بحث و استدلال ۶- نحوه نگارش ادبی ۷- کیفیت جدول ها و شکل ها ۸- نمره کلی مقاله
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	-----

مجله علوم دانشگاه تهران	معیارها به طور جزئی در مصاحبه ذکر نشده‌اند، فقط گفته شده که اولین چیزی که در فرم داوری وجود دارد. یک صفحه خالی برای ارائه نظر کلی داور مقاله به صورت ریز است. داور باید در ابتدا نظر کلی خود را نسبت به مقاله اعلام کند و بعد معیارهای داوری است که داور باید نظر خود را نسبت به هریک از آنها اعلام کند. فرم مدونی برای داوری وجود دارد ولی از داوران خواسته شده که خود را مقید به این فرم نکنند.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	معیار خاصی ندارند.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	-----

از میان هشت مجله مورد مصاحبه ۴ مجله در این مورد پاسخی ارائه نکرده‌اند یک مجله نیز معتقد است که معیار خاصی برای پذیرش مقاله وجود ندارد. اما از میان نظرات دیگران می‌توان به موارد زیر پی برد:

۱. اصالت و نوآوری مقاله، ۲. کافی و مناسب بودن نتایج تحقیق، ۳. کیفیت ساختار و کامل بودن مقاله ۴. امانت‌داری و اشاره به مراجع و توجه به مراجع جدید، ۵. نحوه بحث و استدلال، ۶. نحوه نگارش ادبی، ۷. کیفیت جدول‌ها و شکل‌ها، ۸. نمره کلی مقاله، ۹. رسا بودن مقاله، ۱۰. ارتباط عنوان با محتوای مقاله، ۱۱. رعایت شیوه اجرایی، ۱۲. نمره کلی مقاله.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است که این سؤال در پرسشنامه اصلی بدین صورت طرح گردد که: آیا فرمی از معیارهای تعیین شده برای پذیرش و یا رد دستنوشته‌ها وجود دارد؟ (بله، خیر) و در صورت لزوم این سؤال (سؤال ۹) بعد از آن بیاید.

سؤال ۱۰ (سؤال ۲۵ پرسشنامه): واکنش مجله شما نسبت به اعتراض یک نویسنده به تصمیم رد دستنوشته‌اش چیست؟
چند درصد از اوقات اعتراض نویسندگان و یا داوری مجدد شما را متقاعد کرده که دستنوشته رد شده را بپذیرید
(چند درصد)؟

۱-۱۰ (سؤال ۲۵ الف پرسشنامه): واکنش مجله شما نسبت به اعتراض یک نویسنده به تصمیم رد دستنوشته‌اش چیست؟

فصلنامه کتاب	به اعتراض نویسندگان به داور رسیدگی می‌شود و اگر اعتراض قبول باشد برای داور بعدی فرستاده می‌شود.
هنرهای زیبا	اعتراض نویسندگان نسبت به نتیجه داوری در جلسه هیئت تحریریه همراه با کل پرونده مقاله بررسی می‌شود و ممکن است که به داوری مجدد نیاز داشته باشد خیلی کم سالی یکی دو بار.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	اعتراضات منطقی و معقول پیگیری می‌شود ولی اعتراضات غیرمنطقی پیگیری نمی‌شود.
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس	اعتراض کتبی نسبت به کار داور بسیار کم بوده. هیئت تحریریه یا دیران تخصصی اعتراضات را بررسی می‌کنند. بر اساس نوع اعتراض برای داور ششم یا هفتم فرستاده می‌شود.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	در صورت اعتراض، نویسنده باید اعتراض کتبی خود را برای سردبیر بفرستد. سپس سردبیر پرونده مقاله را بررسی کرده و در صورت لزوم دوباره مقاله برای داوری مجدد ارسال می‌گردد.
مجله علوم دانشگاه تهران	در این حالت مقاله نویسنده برای داور سوم فرستاده می‌شود. و سردبیر هم به روند رسیدگی به اعتراضات نظارت می‌کند.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	به اعتراضات نویسندگان رسیدگی می‌شود. بدین صورت که یک داور انتخاب می‌شود و کل پرونده فرایند داوری آن دستنوشته را بررسی می‌کند. معمولاً اعتراضات نسبت به نظر داوری نهایی است. پاسخی به این سوال داده نشده است.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	-----

با توجه به پاسخ‌ها معمولاً اعتراضات دریافتی با توجه به قانع شدن سردبیر مجله برای بررسی و تشخیص وارد بودن اعتراض مورد بررسی قرار می‌گیرند. و معمولاً آن را برای داوری دیگری جهت بررسی ارسال می‌کنند.

۲-۱۰ (سؤال ۲۵ ب پرسشنامه): چند درصد از اوقات اعتراض نویسندگان و یا داوری مجدد شما را متقاعد کرده که دستنوشته رد شده را بپذیرید (چند درصد)؟

فصلنامه کتاب	-----
هنرهای زیبا	-----
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	-----
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس	-----
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	-----
مجله علوم دانشگاه تهران	-----
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	-----
مجله انجمن جامعه‌شناسی	-----

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: این سؤال بهتر است در دو قسمت مجزا ارائه شود و همان گونه که مشخص است سؤالاتی که در آنها درصد پرسیده شده است جواب خوبی از پاسخ‌گویان نگرفته است و بهتر است که این سؤالات به شکل طیف در اختیار پاسخ‌گویان قرار گیرد.

سؤال ۱۱ (سؤال ۲۶ پرسشنامه): آیا وجهه و منزلت نویسنده یا موسسه‌ای تاکنون بر پذیرش دستنوشته تأثیر گذاشته است؟

فصلنامه کتاب	-----
هنرهای زیبا	-----
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	موارد نادری از پیش داوری وجود دارد.
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس	-----
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	هیچ تأثیری ندارد.
مجله علوم دانشگاه تهران	تأثیر دارد. اگر یک کار دانشجویی باشد (مگر اینکه کار برجسته‌ای باشد) با وسواس بیشتری خواننده و داوری می‌شود. تا وقتی که فرد شناخته شود و دیگر حساسیت در مورد کارش از بین برود. ولی جنسیت تأثیری ندارد.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	خیر، دستنوشته‌ها فقط از لحاظ محتوای علمی بررسی می‌شوند.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	به ندرت تأثیر دارد.

در این مورد بعضی مجلات معتقدند که منزلت و جایگاه علمی نویسنده در داوری و پذیرش مقاله وی تاثیر دارد. گروه دیگری نیز این تاثیر را به ندرت و نادر دانسته‌اند و گروه دیگری نیز آن را فاقد تاثیر می‌دانند.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است این سؤال به صورت دو گزینه‌ای (بله یا خیر) و یا سه گزینه‌ای (بله خیر) و گاهی در اختیار پاسخ‌گویان قرار گیرد.

سؤال ۱۲ (سؤال ۲۷ پرسشنامه): به طور متوسط چند ماه بین دریافت یک دست نوشته تا انتشار آن طول می‌کشد؟

فصلنامه کتاب	-----
هنرهای زیبا	فرایند داوری مقالات (از دریافت دست نوشته‌ها تا پذیرش مقاله) به طور متوسط شش ماه طول می‌کشد. ولی بستگی به مقاله دارد اگر مقاله خیلی خوب باشد ممکن است در طول دو ماه پذیرش بگیرد. بالای هر مقاله تاریخ دریافت و تاریخ پذیرش مقاله درج شده است.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	حداقل سه ماه و حداکثر بیش از یک سال، ممکن است داوری طول بکشد، اعمال نظر داوری طول بکشد، با مذاکره با داور نواقص رفع شود. معمولاً بین ۲۰۰ تا ۲۵۰ مقاله در گردش هستند.
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	-----
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	متغیر است از سه الی چهار ماه تا دو سال طول می‌کشد.
مجله علوم دانشگاه تهران	یکی دو سال وقفه ایجاد شده است ولی الان سریعتر شده است. در مورد اکثر مقالات به طور شش ماه تا یکسال طول می‌کشد اما در مورد زمین‌شناسی چون تراکم مقالات زیاد است ممکن است مقاله‌ای دو سال هم در نوبت چاپ باشد.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	در بعضی زمینه‌ها کمتر از یک سال طول می‌کشد اما گاهی اوقات به علت اینکه تعداد مقالات کم است زمان چاپ طول می‌کشد.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	-----

اگر پاسخ‌های داده شده به این سؤال را بر روی یک طیف نگاه کنیم حداقل آن دوماه و حداکثر دو سال اعلام شده که عوامل تاثیر گذار بر این زمان را کیفیت مقاله و نواقص آن و یا به حداقل نرسیدن مقالات برای چاپ و یا زیادی مقالات روی نوبت چاپ دانسته‌اند.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است که این سؤال به شکل طیف در اختیار پاسخ‌گویان قرار گیرد.

سؤال ۱۳ (سؤال ۲۸ پرسشنامه): فرایند (مراحل) دریافت تا انتشار مقاله در مجله خودتان را به طور مختصر شرح دهید.

مقالات از طریق ایمیل یا پست یا به صورت شخصی به دفتر مجله می‌رسند. مشخصات اولیه مقاله و نام نویسندگان در سیستم دفتر مجله وارد می‌شود. در ابتدا یک ارزیابی اولیه از مقاله انجام می‌شود تا موضوع اصلی مقاله مشخص می‌شود که با موضوعات و خط مشی مورد نظر مجله همخوانی داشته باشد. این کار توسط مدیر اجرایی و همکاران و گاهی اوقات با مشورت سردبیر انجام می‌شود. در این مرحله خیلی کم با سردبیر سروکار دارند. برای تعیین داور: مقاله را برای متخصص موضوع مقاله می‌فرستند. دفتر مجله (مدیر اجرایی و همکاران) پیشنهاد سه یا چهار نفر را می‌دهد و سردبیر یک نفر را به عنوان داور انتخاب می‌کند. مقاله وقتی از داوری بر می‌گردد معمولاً نیاز به اصلاح دارد که نظرات داور به اطلاع نویسنده می‌رسد. اگر رد شود اغلب برای داور دیگری فرستاده می‌شود. اگر مقاله‌ای صد درصد قبول شود (خیلی کم پیش می‌آید) بستگی به نظر سردبیر و هیئت تحریریه دارد. بعضی وقتها ممکن است سردبیر و هیئت تحریریه هم نظر اصلاحی داشته باشند که باید اعمال شود.	فصلنامه کتاب
در ابتدا نویسندگان چهار نسخه به علاوه فایل الکترونیکی مقاله خود را به دفتر مجله می‌فرستند. سه نسخه به داوری می‌رود و یک نسخه در دفتر مجله بایگانی می‌شود. اول از همه سردبیر به لحاظ شکلی و ساختاری (رعایت شیوه‌نامه، داشتن مقدمه، منابع، چکیده فارسی و انگلیسی و غیره) مقاله را بررسی می‌کند. بعد از آن مقاله زیر نظر هیئت تحریریه می‌رود که برجسته‌ترین اساتید رشته هنر و شهرسازی هستند و به طور جدی مقالات را بررسی می‌کنند. دفتر مجله کاملاً سیستم محرمانه‌ای دارد. در دفتر مجله اولین کاری که می‌شود حذف کلیه مشخصات نویسنده است. جلسات هیئت تحریریه با حضور ۵۰ درصد به بالا تشکیل می‌شود. در اولین مرحله داوری سه داور انتخاب می‌شود. انتخاب داور به این ترتیب است که از هر گرایشی و رشته‌ای حداقل یک متخصص در هیئت تحریریه وجود دارد. و این شخص براساس شناخت خود از موضوع سه داور را انتخاب می‌کند. اگر مقاله خیلی تخصصی باشد با استفاده از بانک اطلاعاتی داوران فهرست داوران متخصص در یک حوزه موضوعی مورد بررسی قرار گرفته یا اینکه ممکن است خود نویسنده داورانی را پیشنهاد کند که این پیشنهاد در جلسه هیئت تحریریه مطرح می‌شود و در نهایت سه داور انتخاب می‌شوند. بعضی از مقاله‌ها در همان جلسات هیئت تحریریه رد می‌شوند. چون در حد یک مجله علمی - پژوهشی نیستند. برای داوری مقاله سه گزینه ابتدا مورد توجه قرار می‌گیرند: ۱. عنوان ۲. نوع مقاله (جنبه پژوهشی بیشتر مد نظر است) ۳. نظر داور مبنا برگشت دو نتیجه داوری از سه نتیجه است. اگر دو داور نتیجه خودشان را اعلام	هنرهای زیبا

کردند مقاله به مرحله بعد می‌رسد. نظر نهایی داور در ۴ گزینه است: ۱. مقاله قابل چاپ است. ۲. مقاله با اصلاحات جزئی قابل چاپ است: در این حالت نویسنده اصلاحات را اعمال می‌کند و با نظر سردبیر مقاله چاپ می‌شود. ۳. مقاله با اصلاحات کلی قابل چاپ است: پروسه داوری باید تکرار شود. ۴. مقاله قابل چاپ نیست. نظرات داوری (حتی در صورت پذیرش) تا زمانی که توسط هیئت تحریریه تأیید نشود محرمانه مانده و بعد از تأیید هیئت تحریریه در یک نامه رسمی به اطلاع نویسندگان می‌رسد.	
هر مقاله‌ای که به دفتر نشریه وارد می‌شود ابتدا توسط اعضای هیئت تحریریه بازبینی می‌شود که آیا قابل چاپ است یا خیر؟ اعضای هیئت تحریریه دو دسته هستند: یکسری در سرتاسر ایران هستند و یکسری دیگر ثابت هستند و در کرمان هستند. اگر ارزش علمی - پژوهشی داشته باشد برای داوری ارسال می‌شود. توسط سردبیر و اعضای هیئت تحریریه داور انتخاب می‌شود. اگر مقاله‌ای که به دفتر مجله می‌رسد خارج از کرمان (دانشگاههای سرتاسر کشور) باشد باید حتماً یک داور خارجی و دو داور داخل دانشگاه کرمان داشته باشد. و اگر مقاله‌ای توسط اساتید و دانشجویان دانشگاه کرمان و سایر دانشگاههای اقماری نوشته شده باشد حتماً باید دو داور خارج از کرمان و یک داور داخل دانشگاه باشد. در مرحله اول مقاله به یک داور فرستاده می‌شود. حتی المقدور به اعضای هیئت تحریریه فرستاده می‌شود و با دفت خواننده می‌شوند. اولین داور اگر مقاله از خارج از کرمان باشد از اعضای هیئت تحریریه است ولی اگر مقاله از داخل دانشگاه کرمان باشد از اعضای هیئت تحریریه خارج از کرمان است. اگر مقاله در این مرحله رد شود در ۹۹ درصد موارد به داوری فرستاده نمی‌شود. بعد از این مرحله اگر مقاله اصلاح بگیرد به داوری می‌رود. و داوران توسط سردبیر انتخاب می‌شوند. باید از سه نظر دو نظر مثبت باشند. نظر داوران به نویسنده فرستاده می‌شود. وقتی نویسنده اصلاح کرد نسخه اصلاحی برای داوری که بیشترین اصلاحات و نظرات را داشته است. اگر داور تأیید کرد که اصلاحات انجام شده است پذیرش نهایی داده می‌شود. خیلی مقالات در همان مراحل اول رد می‌شوند و طی نامه‌ای به نویسنده ابلاغ می‌شود و خیلی مقالات در مرحله داوری رد می‌شوند و در نهایت مقالات پذیرش شده به ترتیب تاریخ پذیرش در نوبت چاپ قرار می‌گیرند. دیسکت نسخه اصلی مقالات همراه با سه نسخه چاپی خواسته می‌شود. دیسکت نهایی هم حتماً خواسته می‌شوند. دیسکتهای با فرمت مجله یکدست می‌شود. خط یکی می‌شود. توسط ویراستار ادبی ویرایش می‌شود. به تایپست داده می‌شود و اصلاحات ویراستار اعمال	ادبیات دانشگاه شهید باهنر کرمان

می شود. نمونه خوانی انجام می شود. و دوباره غلط گیری و کنترل توسط مدیر اجرایی انجام می شود و در نهایت نسخه نهایی همراه با دیسکت به چاپخانه فرستاده می شود. بین ۱۵ تا ۲۰ روز چاپ طول می کشد. برای تمام دانشکده های ادبیات، اعضای هیئت تحریریه، داوران، نویسندگان برای مشترکان، فرستاده می شود. برای موسسات آموزش عالی (به صورت تبادلی) فرستاده می شود.	
ابتدا ۵ نسخه از دست نوشته به همراه سی دی یا فلاپی آن با تاییدیه استاد راهنما برای دفتر مجله فرستاده می شود سپس توسط کارشناس دفتر مجله یک کد به مقاله داده می شود و سپس برای سردبیر یا دبیران تخصصی فرستاده می شود انتخاب داور توسط سردبیر یا دبیران تخصصی انجام می شود. برای هر مقاله ۵ داور انتخاب می شود که ۹۰ درصد این داوران از اساتید دانشگاه های کل کشور (مشهد، شیراز، صنعتی اصفهان، و ۷۰ تا ۸۰ درصد تهرانی هستند. بعد از انتخاب داور، کارشناس دفتر فرم داوری را تکثیر و برای داوران می فرستد. مهلت تعیین شده برای داوری سه هفته است که بسته به عوامل مختلف ممکن است تا دو ماه یا یک سال طول بکشد. مجله سه نوع مقاله کامل، تحقیقاتی و فنی (۵ درصد) را می پذیرد. بعد از بازگشت از داوری تصمیم نهایی توسط اعضا هیئت تحریریه گرفته می شود. از آنجا که بعضی از نویسندگان دانشجویانی هستند که برای دفاع از پایان نامه خود نیاز به فرستادن مقاله به مجلات تخصصی دارند برای دست نوشته این گونه افراد پذیرش موقت توسط مجله داده نمی شود بلکه فقط تاییدیه برای دفاع داده می شود.	فصلنامه فنی - مهندسی مدرس
هنگامی که مقاله به دفتر مجله می رسد یک پالایش اولیه بر روی آن صورت می گیرد که مشخص شود آیا موضوع با موضوع منابع طبیعی مطابقت دارد یا فرمت (ساختار) مقاله با ساختار تدوین شده توسط مجله همخوانی دارد یا خیر. این کار توسط سردبیر و گاهی اوقات با کمک کمیته های تخصصی هیئت تحریریه انجام می شود. اگر مقاله ای از لحاظ موضوعی یا ساختار با خط مشی مجله مطابقت نداشته باشد یا اینکه مقاله قبلاً در جای دیگری منتشر شده باشد به صورت کتبی عدم پذیرش مقاله به اطلاع مولف رسانده می شود. اگر مقاله از این مرحله عبور کند در مرحله بعد مجله در حوزه های تخصصی منابع طبیعی (مرتفع داری، آبخیزداری، صنایع چوب، شیلات و...) کمیته های تخصصی دارد که مقاله برحسب موضوع به یکی از این کمیته ها فرستاده می شود. اعضای این کمیته ها (سه تا پنج استاد) براساس تخصص و گرایش تحصیلی از میان اعضای هیئت تحریریه مجله انتخاب می شوند. هیئت تحریریه مجله مرکب از ۱۳ عضو هیئت	مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران

علمی است که ۷ نفر از اساتید دانشگاه تهران و ۶ نفر از اساتید و اعضای هیئت علمی سایر مؤسسات آموزش عالی کشور هستند. در این کمیته‌ها برای هر مقاله ۴ داور انتخاب می‌شود. در گذشته برای مقالات، سه داور انتخاب می‌شد ولی در حال حاضر تعداد داوران به ۴ نفر افزایش یافته است. دلیل این افزایش این است که اگر داوری جواب نداد بتوان از نظرات داور چهارم (به صورت جایگزین) استفاده کرد. سعی می‌شود که داوران در حوزه موضوعی مقاله متخصص موضوعی باشند و هیچ گونه وابستگی سازمانی با نویسنده نداشته باشند. در مرحله بعد مقاله برای داوران ارسال می‌شود و معمولاً یک فرصت ۲۱ روزه در اختیار داوران برای پاسخگویی به مقاله داده می‌شود. داوران موظف هستند در پایان این فرصت نظرات خود به صورت کتبی به سردبیر اعلام کنند. جلسات هیئت تحریریه هر ماه یکبار تشکیل می‌شود. سردبیر بر روی نظرات داوران نظارت می‌کند و اگر نظرات داوران قابل قبول باشد به کمیته تخصصی اعلام می‌شود. اگر داورها نظر اصلاحی داشته باشند نظرات اصلاحی داوران اغلب عیناً برای نویسندگان فرستاده می‌شود. کمیته براساس نظر داوران در مورد رد یا قبول مقاله نظر می‌دهد اما نظر نهایی توسط سردبیر اعلام می‌شود. اگر مقالاتی تصمیم‌گیری در موردشان مشکل باشد برای این مقالات «داور حکم» تعیین می‌شود. «داور حکم» از میان داورانی انتخاب می‌شود که انتقادی‌ترین نظرات را نسبت به مقالات دارند. در مجله ویراستاری علمی مقالات به عهده داوران، سردبیر و داور حکم است و ویراستاری ادبی، چکیده انگلیسی و نمایه‌سازی مقالات توسط دفتر مجله انجام می‌شود.	
ابتدا سه نفر به عنوان داور توسط هیئت تحریریه انتخاب می‌شوند. این انتخاب بر اساس تخصص داوران و ارتباط آن با موضوع مقاله انتخاب می‌شوند. برای مقالات فارسی، داور ایرانی و مقالات انگلیسی داور خارجی انتخاب می‌شوند. بعد از ۲۰ روز اگر پیگیری داوری نتیجه نداد دو داور دیگر انتخاب می‌شوند. به این ترتیب کار داوری که قبلاً تا شش ماه طول می‌کشید الان در طی دو ماه انجام می‌شود و در طی دو الی سه ماه اولین نتیجه داوری به اطلاع نویسندگان مقالات می‌رسد.	مجله علوم دانشگاه تهران
وقتی مقاله را دریافت می‌کنیم همراه با نامه اعلام وصول یک فرم انحصار چاپ هست که نویسنده ملزم می‌شود که مقاله را برای جای دیگری غیر از مجله نفرستد. بعد از دریافت فرم انحصار چاپ امضاء شده، برای دستنوشته یک کد در نظر گرفته می‌شود و از بانک اطلاعاتی داوران سه داور انتخاب و دستنوشته برای آنها فرستاده می‌شود. بعد از بازگشت نظر داوران اگر داوران اتفاق نظر داشته باشند نظرات داوران به اطلاع نویسنده می‌رسد و اگر	فصلنامه فنی - مهندسی شریف

اتفاق نظر نداشته باشند یک داور دیگر (داور چهارم) انتخاب می‌شوند تا نظر نهایی را بدهد و بعد نظرات به نویسنده اعلام می‌شود. وقتی نسخه اصلاح شده آمد باز از بین سه یا چهار داور یک داور که بیشترین نظر را داده انتخاب می‌شود و تمام نظرات و نسخه اصلاح شده برای داور فرستاده می‌شود. همراه با آنها یک فرم هست که نوع مقاله (علمی - پژوهشی، یادداشت تحقیقاتی، یادداشت فنی) را مشخص می‌کند. اگر مقاله علمی پژوهشی باشد نمره کامل را می‌گیرد. نظر داور در اینجا نسبت به مقاله نهایی می‌شود. تو مرحله داوری نهایی اگر داور بگوید که نظرات او اعمال نشده از هیئت تحریریه برای اعمال نظر و تعیین تکلیف مقاله کمک گرفته می‌شود.	
مقاله به دفتر انجمن می‌رسد/ معمولاً از سوی سردبیر مطالعه اولیه می‌شود/ گاهی نکات اصلی ساختاری و محتوایی استخراج می‌شود/ در هیئت تحریریه مطرح می‌شود/ تعیین داور می‌شود/ ارسال به داوران/ پیگیری خسته‌کننده و مکرر از سوی مدیر داخلی/ وصول گزارش داوران/ چنانچه نظر دو داور از سه تا مثبت باشد نظر داوران برای اصلاح به نویسنده فرستاده می‌شود/ پس از اصلاح معمولاً به یکی از داوران یا داور چهارم برای کنترل داده می‌شود/ برای چاپ تصمیم‌گیری می‌شود.	مجله انجمن جامعه‌شناسی

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش:

این سؤال بهتر است که حذف شود چون مشخص نیست که قصد سنجش چه چیزی را دارد.

سؤال ۱۴ (سوال ۳۰ پرسشنامه): آیا مسئله اضافه دیگری که شما دوست دارید در مورد آن صحبت کنید، وجود دارد یا موضوعات دیگری در رابطه با این موضوع که به نظر شما مهم هستند؟

فصلنامه کتاب	-----
هنرهای زیبا	-----
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	-----
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس پیشنهادهای سردبیر: کامپیوتری کردن کل خدمات و حل مشکل شبکه. ارتقاء سطح کیفی مجله. برطرف کردن مشکل تاخیر در چاپ مجله. بودجه: به علت کمبود بودجه مجله به صورت (دسترس آزاد نیست).	-----
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	-----
مجله علوم دانشگاه تهران	-----

فصلنامه فنی - مهندسی شریف	
مجله انجمن جامعه‌شناسی	درباره سیاست پذیرش مقاله از سوی هیئت تحریریه سوال نشده است. ظاهراً هیئت تحریریه ما معمولاً سخت گیر هستند و درصد ردی مقاله بیشتر است، در عین حال اگر مقاله‌ای مستعد باشد کوشش می‌شود در اصلاح و ارتقاء آن هر کاری می‌توانیم بکنیم (البته در حد منطقی).

اکثر پاسخ گویان به این سؤال پاسخ نگفته‌اند و پاسخ‌های داده شده نیز به علت اختیاری بودن سؤال کاملاً از یکدیگر مجزا هستند.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش:
این سؤال بهتر است حذف گردد چون مشخص نیست که قصد سنجش چه چیزی را دارد.

سؤال ۱۵ (سؤال ۳۱ پرسشنامه): برای انتخاب داوران یک دستنوشته چه کسی تصمیم می‌گیرد؟

سر دبیر	فصلنامه کتاب
هیئت تحریریه	هنرهای زیبا
سر دبیر	ادبیات دانشگاه باهنر کرمان
سر دبیر و دبیران تخصصی	فصلنامه فنی - مهندسی مدرس
در کمیته‌های تخصصی متشکل از اعضاء هیئت تحریریه	مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران
هیئت تحریریه	مجله علوم دانشگاه تهران
سر دبیر	فصلنامه فنی - مهندسی شریف
هیئت تحریریه	مجله انجمن جامعه‌شناسی

پاسخ این سؤال در سه گروه کلی سردبیر، هیئت تحریریه و دبیران و کمیته‌های تخصصی قابل دسته‌بندی است.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: سؤال به این صورت مطرح گردد: چه کسی برای انتخاب داوران یک دستنوشته تصمیم می‌گیرد؟

سؤال ۱۶ (سؤال ۳۳ پرسشنامه): آیا مجله را برای داور می‌فرستید؟

فصلنامه کتاب	_____
--------------	-------

هنرهای زیبا	-----
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	برای تمام دانشکده‌های ادبیات، اعضای هیئت تحریریه، داوران، نویسندگان، و مشترکان و برای موسسات آموزش عالی (به صورت تبادلی) فرستاده می‌شود.
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس	-----
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	-----
مجله علوم دانشگاه تهران	-----
فصلنامه فنی-مهندسی شریف	-----
مجله انجمن جامعه‌شناسی	متأسفانه خیر، ولی پیشنهاد خوبی است، هر چند معمولاً داوران ما عضو انجمن جامعه‌شناسی هستند و به‌طور معمول و مرتب مجله را دریافت می‌کنند.

در میان دو مجله‌ای که پاسخ داده‌اند مجله ادبیات دانشگاه باهنر کرمان، مجله را برای داوران می‌فرستد و مجله انجمن جامعه‌شناسی، خیر.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: سؤال ابهام زیادی دارد و بهتر است که حذف شود یا به این صورت طرح گردد: آیا نسخه‌ای از مجله را برای داوری که در آن شماره از مجله داوری کرده است می‌فرستید؟ بله خیر....

ج - بخش سوم: ویژگی های کلی مجله

سؤال ۱ (سؤال ۱ پرسشنامه): آیا مقالات مجله شما چکیده نویسی و نمایه سازی می شوند؟

فصلنامه کتاب	بله، نویسندگان چکیده و نمایه سازی را انجام می دهند و فصلنامه فقط کارها را اصلاح می کند. اما مقالات آن در بانکهای اطلاعاتی نمایه و چکیده نمی شوند.
هنرهای زیبا	بله
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	چکیده نویسی و نمایه سازی انجام می شود ولی مجله در هیچ پایگاهی نمایه نشده است.
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	بله
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	بله، در بانکهای اطلاعاتی خارجی، چکیده نویسی مقالات مجله توسط نویسندگان انجام می شود. چکیده انگلیسی توسط ویراستار انگلیسی ویرایش می شود. در مجله ویراستاری علمی مقالات به عهده داوران، سردبیر و داور حکم است و ویراستاری ادبی، چکیده انگلیسی و نمایه سازی مقالات توسط دفتر مجله انجام می شود.
مجله علوم دانشگاه تهران	بله، در بانکهای اطلاعاتی داخلی و خارجی، هم چنین چکیده مقالات به انگلیسی توسط نویسندگان انجام می شود و ویرایش آنها در درجه اول توسط هیئت تحریریه و در درجه دوم داوران و در آخر توسط سردبیر انجام میشود. نمایه سازی: فهرست موضوعی سی ساله مجله منتشر شده است.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	بله، نویسنده انجام می دهد و مجله ویرایش می کند.
مجله انجمن جامعه شناسی	بله، بانکهای اطلاعاتی داخلی

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است این سؤال به صورت دو گزینه ای بله و خیر در اختیار پاسخگویان قرار گیرد.

تمام مجلات مورد سؤال قرار گرفته مقالات مجله خود را چکیده و نمایه سازی می کنند.

سؤال ۲ (سؤال ۲ پرسشنامه): در کدام یک از بانک های اطلاعاتی این مقالات چکیده نویسی و نمایه سازی می شوند؟

فصلنامه کتاب	با توجه به پاسخ سوال ۱ جواب منفی است.
هنرهای زیبا	بانکهای اطلاعاتی داخلی: نمایه استادی کتابخانه منطقه ای شیراز، در این فهرست، این مجله از بین ۱۱۳ مجله دارای رتبه هشتم است و در بین مجلات دانشگاه تهران

رتبه اول را کسب کرده است و از نظر موضوعی (رشته هنر) نیز اولین مجله است. بانکهای اطلاعاتی خارجی: در هیچ بانکی نمایه سازی و چکیده نویسی نشده است، اما در پایگاه اطلاعات راهنمای مجلات اولریخ در حدود دو سال است به ثبت رسیده است.	
با توجه به جواب سوال ۱، جواب منفی است.	ادبیات دانشگاه باهنر کرمان
بانکهای اطلاعاتی داخلی و پایگاه اطلاعاتی جهاد	فصلنامه فنی-مهندسی مدرس
بانکهای اطلاعاتی داخلی: پاسخی به این سوال داده نشده است. بانکهای اطلاعاتی خارجی CAB International: آکسفورد، فرانکفورت و باخینگر	مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران
بانکهای اطلاعاتی داخلی: بانک اطلاعاتی جهاد دانشگاهی بانکهای اطلاعاتی خارجی Chemical Abstract، Mathematical LIST و Review	مجله علوم دانشگاه تهران
بانکهای اطلاعاتی داخلی: در خارجی وجود ندارد. در بانک اطلاعاتی کتابخانه منطقه ای علوم و تکنولوژی شیراز	فصلنامه فنی - مهندسی شریف
پاسخی به این سوال داده نشده است .	مجله انجمن جامعه شناسی

از میان این مجلات گروهی علی رغم چکیده و نمایه سازی در هیچ پایگاه اطلاعاتی به ثبت نمی رسند. گروه دیگری تنها در بانک های اطلاعاتی داخلی مانند بانک اطلاعاتی جهاد دانشگاهی و علوم و تکنولوژی شیراز به ثبت میرسند و گروه دیگر علاوه بر آن در بانک های خروجی نیز چکیده و نمایه سازی میشوند.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: در مورد این سوال بهتر است برای مشخص تر شدن گزینه های (خارجی و داخلی) و زیر شاخه های مورد نظر آنان در اختیار پاسخگویان قرار گیرد.

سؤال ۳ (سؤال ۴ پرسشنامه): آیا مجله شما جزء پایگاه اطلاعاتی ISI به حساب می آید؟
پاسخ تمام مجلات به این سؤال منفی بوده است.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: این سؤال به همین صورت روشن است اما از آنجایی که کلیه پاسخگویان به این سؤال پاسخ منفی داده اند پیشنهاد می شود که حذف شود.

سؤال ۴: مجله در چه سالی تأسیس و در چه سالی مجوز گرفته است؟

فصلنامه کتاب	فصلنامه کتاب وابستگی سازمانی خاصی به کتابخانه ملی ندارد اما اصولاً جز فعالیتهای پژوهشی سازمان محسوب شده است. در چارت سازمانی جای خاصی برای کارکنان نشریه در نظر گرفته نشده است. از ۱۷ سال پیش مجله منتشر می شود (سال ۷۱). تاریخ گرفتن درجه علمی - ترویجی مجله در مصاحبه مشخص نشده است. شیوه نامه برای نویسندگان در فصلنامه چاپ شده است و شیوه نامه ای برای ویراستاری دارند و فرهنگستان است.
هنرمای زیبا	چند شماره مجله در دهه ۶۰ منتشر شد. دوره جدید بعد از چند سال توقف از سال ۱۳۷۴-۱۳۷۵ به صورت بطنی و آرام شروع شد و ابتدا هر شش ماه یکبار منتشر می شد (دو فصلنامه) از سه الی چهار سال پیش فصلنامه شد (به علت تراکم مقالات). الان یکی دو سال است که به روز هستند یعنی در زمستان ۸۵ شماره زمستان منتشر شده است و شماره بهار ۸۶ در چاپخانه است و به احتمال زیاد اول فروردین ۸۶ منتشر می شود. مجله آخرین بار در سال ۸۰ درجه علمی - پژوهشی دریافت کرد و اولین بار در دهه ۷۰ درجه علمی - پژوهشی گرفت.
ادبیات دانشگاه باهر کرمان	در سال ۱۳۶۹ شروع شد. دوره جدید از بهار سال ۱۳۷۶ به سردبیری دکتر یحیی طالبیان کار خود را شروع کرده است. ۱۳۸۰ علمی پژوهشی شده است. مجله هر شش ماه یکبار در بهار و پاییز چاپ می شود و دو فصلنامه است. ویژه نامه ندارند- در حال حاضر پائیز و زمستان ۸۵ شماره ۲۰ در چاپخانه است.
فصلنامه فنی- مهندسی مدرس	۱۳۷۰ شروع به کار و سال ۱۳۸۰ یا ۱۳۸۱ مجوز گرفته.

مجله از سال ۱۳۳۵ ش. فعالیت خود را آغاز کرده است. و در حال حاضر شماره ۵۹/۳ (پائیز ۸۵) آن در حال ویراستاری است. مجله نسخه انگلیسی ندارد و بخاطر کمبود بودجه و افزایش هزینه چاپ و عدم تقبل هزینه چاپ از سوی انتشارات دانشگاه تهران، مجله برای انتشار هر مقاله مبلغ ده هزار تومان از نویسندگان دریافت می کند.	مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران
اولین شماره سال ۱۳۴۷ منتشر شده است. هر سال یک جلد و حداقل ۴ شماره. تا الان سی و دو جلد چاپ شده است. از اول مجله علمی - پژوهشی بوده است. مجله قبلاً در دو مجلد جداگانه به صورت انگلیسی و فارسی منتشر می شد ولی از سال ۱۳۸۵ دو مجلد در یک مجلد فارسی و انگلیسی منتشر می شود. از یک طرف مقالات فارسی و از طرف انگلیسی. پوشش موضوعی مجله شامل کلیه حوزه های موضوعی علوم پایه مانند حوزه های شیمی، فیزیک، زیست، و زمین شناسی است. در گذشته همه مقالات با هم ارائه می شدند ولی الان برای هر کدام از علوم یک ویژه نامه در نظر گرفته می شود.	مجله علوم دانشگاه تهران
ابتدا در سال ۶۰ به صورت خبرنامه منتشر شد، سپس در سال ۷۰ به صورت مجله حاوی مقالات علمی و اجتماعی و در نهایت در سال ۸۰ به صورت مجله علمی پژوهشی در آمد (در سال ۸۴ درجه علمی پژوهشی گرفته است).	فصلنامه فنی - مهندسی شریف
-----	مجله انجمن جامعه شناسی

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش:

پیشنهاد می شود این سؤال حذف شود. و اطلاعات لازم از طریق دیگری اخذ شود.

سؤال ۵: تعداد افراد مشغول به کار در دفتر مجله چند نفر است؟

فصلنامه کتاب	سه نفر عوامل اجرایی هستند
هنرهای زیبا	-----
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	سردبیر، مدیر اجرایی (فوق لیسانس ادبیات)، تایپیست
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس	۱ نفر کارشناس دفتر مجله و بقیه افراد مانند ویراستار ادبی و صفحه آرا با ایشان همکاری میکنند
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	در حال حاضر مجله دو نفر پرسنل ثابت دارد.
مجله علوم دانشگاه تهران	سردبیر، مسئول کنترل فنی مجله، و مدیر مسئول

فصلنامه فنی - مهندسی شریف	۴ نفر که یک نفر ویراستار فنی است.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	_____

پاسخ‌های داده شده به این سؤال بین یک نفر تا ۴ نفر کارکنان ثابت در دفتر مجله را نشان می‌دهد که عده دیگری بر حسب نیاز با آنها همکاری می‌کنند.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش:
 بهتر است این سوال به این صورت اصلاح شود. «تعداد افراد ثابت (و نیمه وقت) مشغول به کار در دفتر مجله چند نفر است».

بخش چهارم:

سر دبیر و اعضای هیئت تحریریه

سؤال ۱ (سؤال ۱ پرسشنامه): آیا شما سر دبیر مجله‌ای هستید که نام آن بر روی پاکت نامه ذکر شده است؟
 آیا مجله در کنار سر دبیر از همکار سر دبیر Co-editor و دستیار سر دبیر Associate editor استفاده می‌کند؟
 در صورت مثبت بودن جواب، تعداد این افراد چند نفر هست؟
 هر کدام از افراد ذکر شده در بالا به طور متوسط چند ساعت در هفته برای ویراستاری مجله صرف می‌کنند؟

سؤال / مجله	فصلنامه کتاب	هنرهای زیبا	ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	فصلنامه فنی مهندسی مدرن	مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	مجله علوم دانشگاه تهران	فصلنامه فنی - مهندسی شریف	مجله انجمن جامعه‌شناسی
آیا شما سر دبیر مجله‌ای هستید که نام آن بر روی پاکت نامه ذکر شده است؟	بله	بله	بله	بله	بله	بله	----	بله
سؤال ۱ آیا مجله در کنار سر دبیر از همکار سر دبیر Co-editor و دستیار سر دبیر Associate editor استفاده می‌کند؟	----	خیر	----	بله	----	----	----	بله
در صورت مثبت بودن جواب، تعداد این افراد چند نفر هست؟	----	----	----	دو نفر	----	----	----	یک نفر
هر کدام از افراد ذکر شده در بالا به طور متوسط چند ساعت در هفته برای ویراستاری مجله صرف می‌کنند؟	----	----	----	----	----	----	----	هر یک ۵ ساعت

همه پاسخ گویان سردبیران مجله‌ها بوده‌اند. از میان پاسخ گویان دو مجله از دستیار و یا همکار ویراستار استفاده می‌کنند و بقیه نه. تنها مجله انجمن جامعه‌شناسی ساعت کار هر کدام از این دو نفر را اعلام نموده است.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش:
 بهتر است که تمام سؤالات از یکدیگر مجزا پرسیده شوند و به صورت طیف در اختیار پاسخ گویان قرار گیرند.

سؤال ۲ (سؤال ۲ پرسشنامه): اگر مجله دستیار سردبیر داشته باشد، آیا آنها اختیار و تصمیم‌گیری موارد زیر را بر عهده دارند؟

فصلنامه کتاب	با توجه به پاسخ سوال b۱ جواب منفی است.
هنرهای زیبا	با توجه به پاسخ سوال b۱ جواب منفی است.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	با توجه به پاسخ سوال b۱ جواب منفی است.
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس	تعیین داوران، تصمیم‌گیری درباره اعتراض کتبی نسبت به کار داوران، عضویت در هیئت تحریریه
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	با توجه به پاسخ سوال b۱ جواب منفی است
مجله علوم دانشگاه تهران	با توجه به پاسخ سوال b۱ جواب منفی است.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	با توجه به پاسخ سوال b1 جواب منفی است.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	پذیرش دستنوشته و گاهی اوقات انتخاب داوران

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است که این سؤال به این صورت طرح گردد «در مجله شما دستیار سردبیر در مورد تصمیم‌گیری در کدامیک از موارد زیر اختیار دارد». (موارد زیر ؟)

سؤال ۳ (سؤال ۳ الف پرسشنامه): آیا جلسات هیئت تحریریه به طور منظم برگزار می‌شود؟

فصلنامه کتاب	هیئت تحریریه سالی یکبار جلسه تشکیل می‌دهند.
هنرهای زیبا	بله، جلسات هیئت تحریریه اولین سه‌شنبه هر ماه ساعت ۴ بعدازظهر با حضور ۵۰ درصد به بالا برگزار می‌شود.
ادبیات دانشگاه باهتر کرمان	معمولاً هر ۱۵ روز یک بار تشکیل می‌شود.
فصلنامه فنی- مهندسی مدرس	جلسات هیئت تحریریه بستگی به حجم مقالات دارد. ۱۵ مقاله سبب تشکیل جلسه می‌شود. جلسات آخرین ۳ شنبه هر ماه از ساعت ۴-۶ تشکیل می‌شود و حضور نیمی از اعضا باعث تشکیل آن می‌شود.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	این جلسات به صورت منظم دوشنبه آخر هر ماه تشکیل می‌شود.
مجله علوم دانشگاه تهران	قبلاً جلسات هیئت تحریریه هر دو ماه یکبار تشکیل می‌شد ولی الان به کمک سیستم کامپیوتری دیگر نیازی به تشکیل جلسات هیئت تحریریه به طور منظم نیست.
فصلنامه فنی- مهندسی شریف	جلسات هیئت تحریریه منظم نیست.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	بله، یک یا ۲ جلسه.

گروهی که جلسات هیئت تحریریه خود را منظم عنوان نموده‌اند فواصل تشکیل آن را از ۱۵ روزی یک بار و یا ماهی یک بار و یا سالی یک بار عنوان کرده‌اند. یک مجله نیز جلسه را مشروط به تعداد مقالات دانسته و دیگری به علت گستردگی وسایل ارتباطی نوین جلسات را در سال ۲-۳ بار و به صورت نا منظم دانسته.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: بهتر است که این سؤال همراه با پرسشی درباره اینکه جلسات هیئت تحریریه چند وقت یکبار تشکیل می‌شوند، عنوان شود و در ادامه این سوال بیاید.

سؤال ۴ (سؤال ۴ پرسشنامه): نقش اصلی شما به عنوان سردبیر در دفتر مجله چیست؟

فصلنامه کتاب	هماهنگی کارها، انتخاب داروان، نظارت بر کار داروان، کنترل ویرایش مقالات، رسیدگی به اعتراضات، اعلام نظرات داوری به نویسندگان.
هنرهای زیبا	-----
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	هماهنگی کارها، انتخاب داروان، رسیدگی به اعتراضات، اعلام نظرات داوری به نویسندگان.
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	انتخاب داور، هماهنگی کارها.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	هماهنگی کارها، بررسی اولیه دستنوشته‌ها، نظارت بر کار داروان و کمیته‌های تخصصی، کنترل ویرایش مقالات، رسیدگی به اعتراضات، اعلام نظرات داوری به نویسندگان.
مجله علوم دانشگاه تهران	هماهنگی کارها، نظارت بر کار داروان، کنترل ویرایش مقالات، رسیدگی به اعتراضات، اعلام نظرات داوری به نویسندگان.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	انتخاب داروان، هماهنگی کارها، تصمیم‌گیری‌های نهایی.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	مقالات رسیده (به‌قول شما دستنوشته) را می‌خوانم، برداشت اولیه‌ای درباره ساختار و محتوای و مستند بودن آن به دست می‌آورم و سپس آن را در هیئت تحریریه مطرح می‌کنم.

از جمله وظایفی که سر دبیران برای خود بر شمرده‌اند:

۱. هماهنگی کارها، ۲. انتخاب داروان، نظارت بر کار داروان، کنترل ویرایش مقالات، ۵. رسیدگی به اعتراضات، ۶. اعلام نظرات داوری به نویسندگان، ۷. بررسی اولیه دستنوشته‌ها، ۸. تصمیم‌گیری‌های نهایی، ۹. طرح مقالات در هیئت تحریریه بعد از بررسی‌های اولیه.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش:

بهتر است متن این سؤال بدین صورت اصلاح شود «نقش اصلی سردبیر در مجله شما چیست ؟»

سؤال ۵ (سؤال ۵ پرسشنامه): مسائل و مشکلات روزمره شما به عنوان یک سردبیر چیست؟

فصلنامه کتاب	-----
هنرهای زیبا	-----
ادبیات دانشگاه باهر کرمان	پیدا نشدن داور مناسب، دیر داوری کردن مقالات، کامپیوتری نشدن کارهای مجله.
فصلنامه فنی- مهندسی مدرس	تاخیرات داوری، عدم کامپیوتری کردن کارها (دانشگاه یکسری وعده‌ها برای کامپیوتری کردن داده است).
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	پائین بودن کیفیت تحلیل‌های آماری مقالات و نیاز مجله به یک مشاور آماری؛ کمبود بودجه و کمبود پرسنل؛ کمی هزینه داوری؛ فضای ناکافی دفتر مجله؛ عدم وجود فضای خاص و اختصاصی برای سردبیر.
مجله علوم دانشگاه تهران	مشکلات مادی: حق الزحمه داوران، حق الزحمه صفحه‌آرایی و چاپ؛ امکانات: کمبود کامپیوتر و پرینتر و سایر امکانات؛ کمبود پرسنل، حداقل به یک نفر دیگر نیاز است؛ مکان: کوچک است؛ مشکلات علمی: ضعف ساختاری مقالات فارسی، سعی می‌شود بیشتر به مقالات انگلیسی توجه شود؛ در برخی رشته‌ها (شیمی، ریاضی، فیزیک) مقاله خیلی کم است.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	مسئله داوری یکی از مشکلات اصلی سردبیر است چون با تعداد زیاد مقالات و روند کند داوری روبرو است و این مسائل موجب شده که مجله نتواند به موقع مقالات را منتشر کند، به همین دلیل اگر مجله بتواند به صورت ماهانه چاپ شود شاید بتوان تا حدودی بر این مشکل غلبه کرد.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	کمبود زمان برای ویراستاری مجله، در دسترس نبودن مقالات خوب به اندازه کافی، کیفیت ضعیف نگارش دستنوشته‌ها، زمان طولانی مدت برای داوری دستنوشته‌ها، رد دستنوشته‌های همکاران، نحوه برخورد با نویسندگان دستنوشته‌های رد شده، نارسایی مالی، اداری، توقعات نابجا.

مشکلاتی که سردبیران نیز برای خود برشمرده‌اند را می‌توان در موارد زیر خلاصه نمود:

پیدا نشدن داور مناسب، دیر داوری کردن مقالات، پائین بودن کیفیت تحلیل‌های آماری مقالات؛ کمی هزینه داوری، فضای ناکافی دفتر مجله، عدم وجود فضای خاص و اختصاصی برای سردبیر، مشکلات مادی، کمبود پرسنل، کمبود زمان برای ویراستاری مجله، در دسترس نبودن مقالات خوب به اندازه کافی، کیفیت ضعیف نگارش دستنوشته‌ها، رد دستنوشته‌های همکاران، نحوه برخورد با نویسندگان دستنوشته‌های رد شده است.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: سوال از نظر واضح بودن مشکلی ندارد اما به نظر می‌رسد که باید جواب‌های بسته‌ای برای آن در نظر گرفته شود تا امکان تحلیل مناسب‌تری بیابد.

سؤال ۶ (سؤال ۶ پرسشنامه): اعضای هیئت تحریریه را چه کسی / کسانی و چگونه تعیین می کنند؟

فصلنامه کتاب	اعضای هیئت تحریریه هشت نفر هستند که توسط سردبیر و مدیر مسئول انتخاب می شوند.
هنرهای زیبا	هیئت تحریریه هر چهار سال یکبار انتخاب می شود. هیئت تحریریه جدید توسط مدیر مسئول مجله و رئیس پردیس انتخاب شده و اسامی آنها همراه با رزومه به دانشگاه (معاونت پژوهشی) فرستاده می شود. افراد انتخابی باید رزومه قوی داشته باشند و دانشیار به بالا باشند. دانشگاه از بین این افراد هیئت تحریریه را انتخاب می کنند. اعضای هیئت تحریریه از میان خود سردبیر را انتخاب می کنند.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	مجلات علمی پژوهشی و علمی ترویجی آئین نامه ای دارند که براساس آن ویژگیها و مشخصات سردبیر، مدیر مسئول، و هیئت تحریریه مشخص شده است. هم چنین باید دو سوم اعضای هیئت تحریریه خارج از دانشگاه و ارگان حامی مجله باشند. سردبیر شرط اش این است که یا دانشیار باشد یا حداقل استادیاری باشد که چندین مقاله علمی پژوهشی یا سمینارهای بین المللی داشته باشد. سردبیر براساس آئین نامه مشخص می شود. سردبیر معمولاً از بین اعضای هیئت تحریریه انتخاب می شود. اساسنامه محرمانه است. رئیس دانشکده یا معاون پژوهشی سردبیر را به مدت دو سال انتخاب می کنند. ملاک علمی سردبیر از آئین نامه به دست می آید.
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	اعضای هیئت تحریریه ترکیبی از اعضای هیئت علمی دانشکده (۵ نفر داور داخلی) و ۵ نفر داور خارجی (از دانشگاه های خواجه نصیر، علم و صنعت و ۲ نفر از شریف) هستند. هیئت تحریریه به پیشنهاد ریاست دانشکده و با حکم معاونت پژوهشی انتخاب می شوند.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	هیئت تحریریه توسط گروه های آموزشی معرفی می شود و سردبیر از طریق انتخابات از میان اعضای هیئت تحریریه انتخاب می گردد. دوره سردبیری دو ساله است.
مجله علوم دانشگاه تهران	در پردیس دانشکده علوم، ریاست دانشکده افراد واجد صلاحیت را از گروه های مختلف انتخاب می کند. پنج هیئت تحریریه هم از خارج از دانشگاه تهران انتخاب می شوند. این افراد باید رزومه بسیار قوی داشته باشند. این افراد از بین خودشان با رأی گیری یک نفر را به عنوان سردبیر انتخاب می کنند. البته این انتخاب باید به تأیید رئیس پردیس دانشگاه علوم که مدیر مسئول مجله است و معاون پژوهشی دانشکده علوم نیز برسند.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	۱۷ نفر هیئت تحریریه کلی و تخصصی در رشته عمران وجود دارند که براساس اساسنامه و به پیشنهاد سردبیر و مدیر مسئول مجله که رئیس دانشگاه هستند انتخاب می شوند.
مجله انجمن جامعه شناسی	هیئت مدیره انجمن.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش:

این سوال بهتر است در دو بخش جداگانه مطرح گردد.

سؤال ۷ (سؤال ۷ پرسشنامه): وظایف اعضای هیئت تحریریه در مجله شما چیست؟

فصلنامه کتاب	تصمیم گیری درباره دستنوشته‌ها.
هنرهای زیبا	طبق آنچه گفته شده انتخاب داوران و تصمیم گیری درباره دستنوشته‌ها.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	انتخاب داوران، تصمیم گیری درباره دستنوشته‌ها.
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	انتخاب داوران، هماهنگی کارها.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	انتخاب داوران، ویراستاری علمی و ادبی مقالات، تصمیم گیری درباره دستنوشته‌ها.
مجله علوم دانشگاه تهران	انتخاب داوران، ویراستاری علمی و ادبی مقالات، تصمیم گیری درباره دستنوشته‌ها.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	انتخاب داوران و تصمیم گیری درباره دستنوشته‌ها.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	۱. ایفای نقش در بررسی دستنوشته‌ها به عنوان داوران داخلی، ۲. مشارکت در تهیه خط مشی و سیاستهای مجله، ۳. تأثیر مثبت بر مجله با شیوه‌های گوناگون به عنوان نمونه ارائه دستنوشته، وجهه و تیراژ، ۴. انتخاب داوران، ۵. تصمیم گیری درباره دستنوشته‌ها.

۱. انتخاب داوران، ۲. ویراستاری علمی و ادبی مقالات، ۳. تصمیم گیری درباره دستنوشته‌ها، ۴. ایفای نقش در بررسی دستنوشته‌ها به عنوان داوران داخلی، ۵. تأثیر مثبت بر مجله با شیوه‌های گوناگون به عنوان نمونه ارائه دستنوشته، وجهه و تیراژ، ۷. از وظایف اعضای هیئت تحریریه شمرده شده است.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش:
این سوال به همین گونه که مطرح شده است مناسب به نظر می‌رسد.

سؤال ۸ (سؤال ۸ پرسشنامه): چند نفر از اعضای هیئت تحریریه مجله شما مرد و چند نفر زن هستند؟

فصلنامه کتاب	-----
هنرهای زیبا	اعضای هیئت تحریریه ۱۷ نفر هستند. دو نفر زن و بقیه مرد هستند.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	پاسخی به این سوال داده نشده است. اما گفته شده ۲۰ نفر اعضای هیئت تحریریه هستند که ۸ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه کرمان هستند (ثابت) ۱۲ نفر از دانشگاههای سراسر کشور.
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	-----
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	-----
مجله علوم دانشگاه تهران	-----

فصلنامه فنی - مهندسی شریف	-----
مجله انجمن جامعه‌شناسی	۷ مرد و ۲ زن.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش: این سوال بدین صورت مطرح گردد مناسب‌تر است: چند نفر از اعضا هیئت تحریریه مجله شما مرد و چند نفر زن هستند. مرد زن

سؤال ۹ (سؤال ۹ پرسشنامه): معیارهای انتخاب سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه در مجله شما چیست؟

فصلنامه کتاب	پاسخی به این سوال داده نشده است. ولی گفته شده که یکی از اعضای هیئت علمی کتابخانه ملی کار سردبیری را به عنوان کار پژوهشی غیر از فعالیتهایی که دارد به عهده می‌گیرد.
هنرهای زیبا	نصف هیئت تحریریه خارج از دانشگاه تهران هستند (۸ نفر). باید دانشیار به بالا باشند یا اینکه استادیاری که فعالیت و تولیدات علمی بالایی دارد.
ادبیات دانشگاه باهر کرمان	سردبیر شرطش اینست که یا دانشیار باشد یا حداقل استادیاری باشد که چندین مقاله علمی پژوهشی یا سمینارهای بین‌المللی داشته باشد. سردبیر براساس آئین‌نامه مشخص می‌شود.
فصلنامه فنی - مهندسی مدرس	- داشتن مقالات متعدد در آن مجله، ۲. وابستگی به یک سازمان (مانند دانشگاه)، ۳. دارا بودن وجهه علمی در یک رشته یا یک تخصص، ۴. داشتن دانش فردی از اشخاص، ۵. دارا بودن موقعیت علمی در انجمن‌های حرفه‌ای، ۶. همکاری با مجلات دیگر.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	پاسخی به این سوال داده نشده است.
مجله علوم دانشگاه تهران	دارا بودن درجه علمی (دانشیار و بالاتر) و سرشناس بودن در رشته علمی خودشان است.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	معیارهای در نظر گرفته شده در اساسنامه مد نظر هستند.
مجله انجمن جامعه‌شناسی	۱- داشتن مقالات متعدد در آن مجله، ۲. وابستگی به یک سازمان (مانند دانشگاه)، ۳. دارا بودن وجهه علمی در یک رشته یا یک تخصص، ۴. داشتن دانش فردی از اشخاص، ۵. دارا بودن موقعیت علمی در انجمن‌های حرفه‌ای، ۶. همکاری با مجلات دیگر.

از ویژگی‌هایی که برای سردبیر شدن در این مجلات لازم است و از سوی پاسخ‌گویان اظهار شده می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱. داشتن مقالات متعدد در آن مجله، وابستگی به یک سازمان (مانند دانشگاه)، ۲. دارا بودن وجهه علمی در یک رشته یا یک تخصص، ۳. داشتن دانش فردی از اشخاص، ۴. دارا بودن موقعیت علمی در انجمن‌های حرفه‌ای، ۵. همکاری با مجلات دیگر، ۶. دارا بودن درجه علمی (دانشیار و بالاتر) یا اینکه استادیاری که فعالیت و تولیدات علمی بالایی دارد.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش:

این سوال با توجه به همپوشانی با سوال ۶ بهتر است حذف شود.

سؤال ۱۰ (سؤال ۱۰ پرسشنامه): تعداد مقالات سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه در مجله چقدر است؟

فصلنامه کتاب	آیا این مقالات نیز تحت داوری قرار می گیرند؟ پاسخی به این سوال داده نشده است.
هنرهای زیبا	پاسخی به این سوال داده نشده است.
ادبیات دانشگاه باهنر کرمان	پاسخی به این سوال داده نشده است.
فصلنامه فنی-مهندسی مدرس	تعداد این مقالات مشخص نشده اما تحت فرایند داوری قرار میگیرند. به عنوان مثال برای سردبیر هیئت تحریریه داور معلوم می کنند.
مجله منابع طبیعی دانشگاه تهران	پاسخی به این سوال داده نشده است.
مجله علوم دانشگاه تهران	پاسخی به این سوال داده نشده است.
فصلنامه فنی - مهندسی شریف	پاسخی به این سوال داده نشده است.
مجله انجمن جامعه شناسی	آیا این مقالات نیز تحت داوری قرار می گیرند؟ لطفاً زمان را مشخص کنید، بله این مقالات نیز در فرایند داوری قرار می گیرند

تعدادی از پاسخ گویان به این سؤال جواب نداده اند اما در میان آنان که جواب داده اند همه معتقدند که تعداد معینی برای آن وجود ندارد و مقالات آنها نیز مورد داوری قرار می گیرد.

نظر و تصمیم اعضای تیم پژوهش:

این سؤال بهتر است این سوال حذف شود.

- روایی صوری

راه دیگر فهم این که چگونه یک سنج به حد کافی معنای واقعی مفهوم مورد بررسی را نشان می‌دهد (بی، ۱۳۸۱، ۲۸۲). برای بررسی این موضوع حصول توافق درباره اصطلاحات و مفاهیم به کار رفته حائز اهمیت است. لذا معیار روایی صوری / ظاهری^۱ از این حیث موفقیت ابزار تحقیق در ارتباط با این توافق‌ها را میسر سازد. چرا که حاصل بررسی «توافق‌های مشترک ما و تصاویر ذهنی تک‌تک ما در مورد یک مفهوم خاص» است (بی، ۱۳۸۱). در این پژوهش ابزار تحقیق علی‌رغم برخورداری از روایی محتوا از حیث برخورداری از روایی صوری نیز مورد بررسی قرار گرفت. برای سنجش روایی صوری ابزار آن را در اختیار ۱۰ نفر از خبرگان که اغلب هم در ارتباط با موضوع مورد مطالعه اطلاعاتی داشتند یا این که در همین زمینه فعالیت می‌کردند و هم در زمینه مسائل روش‌شناسی توانایی داشتند، قرار گرفت. که از این تعداد ۶ مورد بازگردانده شد و مورد تحلیل قرار گرفت. در این مرحله نیز پرسشنامه تحقیق بر اساس نظر خبرگان به لحاظ محتوایی، روشی و نگارش و ترکیب و ترتیب سؤالات برای چندمین بار مورد بازبینی قرار گرفت. یادآوری می‌شود مرز مشخصی میان روایی محتوا، صوری و معیار در عمل وجود ندارد و در اغلب موارد همپوشانی‌هایی به چشم می‌خورد. چنان که در این پژوهش نیز با این موارد مواجه شدیم. این رخداد نه تنها نقص محسوب نمی‌شود بلکه به تقویت کیفیت پرسشنامه و ابزار پژوهش نیز منجر می‌شود. نتایج و یافته‌های حاصل از توافقات صورت گرفته در خصوص ابزار پژوهش با ارجاع به نظر خبرگان در جدول ۳-۴ مندرج است.

پس از مرور نظرهای کلی و جزئی صاحب‌نظران در خصوص نحوه طراحی پرسشنامه و کیفیت سؤالات، موارد ذیل را می‌توان از میان پیشنهادهای اصلاحی آنها برای بهبود وضعیت پرسشنامه استخراج نمود:

۱. موارد نگارش و ویرایش:

۱.۱. بازبینی و ویرایشی و نگارشی پرسش‌ها و جابجا کردن برخی از پرسش‌ها با یکدیگر.

۱.۲. ادغام پرسش‌های تکراری در یکدیگر

۱.۳. استفاده از واژه‌های مانوس‌تر و رایج و رفع ابهام از برخی پرسش‌ها

۱.۴. یکنواخت نمودن پرسش‌ها و اجزای آنها و در نهایت کل پرسشنامه

۲. نکات روشی: ۲.۱. استفاده از مقیاس دیگری به جای درصد ۲.۲. کاهش حجم پرسشنامه

۲.۳. حذف پرسش‌های اضافی و نامربوط ۲.۴. اضافه نمودن موارد و گزینه‌های جدید ۲.۵.

تبدیل سؤالات باز به بسته

^۱. face validity

شماره پاسخ‌نامه	نظرها و پیشنهادها
۱	• ویرایش و نگارش برخی از پرسش‌ها اصلاح شود. • به جای «دست‌نوشته» از اصطلاح دیگری استفاده کنید. یا به جای «کپی گزارش داوری» از «گزارش داور» استفاده کنید. • پرسشنامه طولانی است. • برخی پرسش‌ها بهتر است حذف شوند (مثلاً شماره ۱۴ از بخش داوران) • در مواردی سؤال با گزینه‌های آن همخوانی ندارد (مثلاً شماره ۱۵ از بخش داوران) • سؤال‌ها یکنواخت طرح نشده‌اند. • برخی سؤالات گنگ هستند (مثلاً شماره ۱۴ از فرایند داوری) • سؤال ۱۰ (از بخش داوران) مبهم است.
۲	• منظور از واژه «دست‌نوشته» همان «مقالات» است؟ • توصیه می‌شود به جای درصد از مقیاس دیگری استفاده شود. • سؤال ۸ (از بخش داوران) مبهم است. «اگر یک داور چند مقاله را ارزیابی کرده باشد»، چگونه نتایج آن را ارزیابی می‌کنید؟ • توضیح: منظور فرد صاحب‌نظر این بوده است که تعداد داوران با تعداد داوری اشتباه گرفته می‌شود). • در مورد سؤال ۹ (بخش داوران) احتمال می‌دهیم اکثراً حساب نکرده، پاسخ دهند. • سؤال‌های ۱۷ و ۱۸ (بخش داوران) بهتر است که یکی شوند. • نگارش سؤال ۲۵ (بخش داوران) بهتر است که عوض شود. • سؤال ۲۶ (داوران) ممکن است که اصطلاح «متناسب» تعبیرهای متفاوتی را به همراه داشته باشد. • سؤال ۲۸ (داوران) بهتر است نحوه نگارش جمله عوض شود. همچنین است در مورد سؤال ۹ (بخش فرایند داوری) و گزینه‌های ذیل آن. • سؤال ۱۰ بخش فرایند داوری مبهم است، «تعداد مقالات در کل یا در یک سال؟!»
۳	• تعداد سؤالات زیاد و خسته‌کننده است. • بهتر است برخی از سؤالات را ادغام کنید. • دست‌نوشته واژه مناسبی نیست، احتمالاً منظور همان مقالات است. • در سؤالاتی که با درصد سنجیده می‌شوند، درصد دقیق قابل حصول نیست. شاید اگر پاسخ سه قسمتی یا حتی ۵ قسمتی (لیکرت) ذکر شود، مناسب‌تر باشد.

	• سؤال‌های ۳ و ۴ (بخش داوران) می‌توانند در هم ادغام شوند. • جای سؤالات ۵ و ۶ (بخش داوران) عوض شود. • به جای استفاده از ترکیب «داوران خارجی» از «داوران خارج از مجله» استفاده کنید. چون خارجی همیشه با کشور خارج عجین است. • د ذیل سؤال ۱۷ (بخش داوران) «نویسنده اول پنج مقاله بودن» ملاک عمومی است یا خیر؟ • فایده طرح سؤال ۲۰ چیست؟ آیا هدف خاصی پشت آن نهفته است؟ • در ذیل سؤال ۲۱ (بخش داوران) بهتر است به عنوان سؤال ۲۲ پرسیده شود «حدوداً چقدر دریافت می‌کنید؟» • سؤال ۲۳ (بخش داوران) مبهم است. • سؤال ۲۴ (بخش داوران) بهتر است با سؤالات ۵ و ۶ هماهنگ شود. • سؤال ۲۵ (بخش داوران) را می‌توان این گونه نوشت «آیا از سایر دانشگاه‌های کشور اعم از تهران و شهرستانها برای داوری استفاده می‌کنید؟» • سؤال ۹ (بخش فرایند داوری) مبهم است.
۴	• حجم سؤالات به نظر زیاد و طولانی است. • شاید لازم باشد با تعداد از داوران نیز مصاحبه انجام شود. • احتمالاً گزینه درصد برای تحلیل «پرسش‌ها» ایجاد مشکل می‌کند. • به گونه‌ای به فرایند پیگیری نویسنده مقاله برای شناسایی داور و گفتگو با وی و مخدوش کردن فرایند داوری پردازید. • ذیل سؤال ۱۸ (بخش داوران)، گزینه‌های «در دسترس بودن داور» و «سرعت عمل داور» را نیز اضافه نمایید. • همچنین سؤال ۱۷ • سؤال ۲۸ (بخش داوران) تکراری و اضافی است. • سؤال ۴ (بخش ویژگی‌های کلی مجله) نیاز به پرسیدن ندارد. اطلاعات موجود است.
۵	• حجم پرسشنامه بسیار زیاد است و به نظر می‌رسد، امکان کم کردن آن وجود دارد. • سؤالات بهتر است به صورت طیف در اختیار پاسخگویان قرار گیرد. • سؤالات باز تبدیل به سؤالات بسته شود. • برخی از سؤالات مطرح شده از هدف اصلی پرسشنامه فاصله دارند.
۶	• بهتر است به جای واژه «دست‌نویس» از اصطلاح دیگری استفاده شود. • جای سؤالات ۳، ۴، و ۸ (بخش داوران) عوض شود. • سؤال ۱۰ (بخش داوران) حذف شود. • سؤال ۱۱ و سؤال ۶ (بخش داوران) ادغام شوند و به گونه‌ای مناسب‌تر آن را طراحی کنید.

- ذیل سؤال ۱۶ (بخش داوران) این گزینه اضافه شود: «داور ملاکهای ارزیابی علمی را در نظر نگرفته یا بخش‌هایی از آنها را مغفول گذاشته‌است».
- ذیل سؤال ۱۷ (بخش داوران) منظورتان از «نویسنده اول پنج مقاله» چیست؟ ضمناً موارد خیلی زیاد است. می‌توان برخی را ادغام کرد.
- سؤال ۲۴ (بخش داوران) منظورتان از داخلی و خارجی در خارج از کشور است، مجله است، حوزه موضوعی است؟ کدامیک.
- سؤال ۲۶ (بخش داوران) خوب طرح نشده است.
- سؤال ۲۷ (بخش داوران) با سؤال ۱۳ تقریباً نزدیک است.
- سؤال ۱۵ (بخش داوران) نیاز به بازبینی دارد.
- در سؤالاتی که با درصد سنجیده می‌شوند، درصد گرفتن دشوار است.
- منظور از هم‌تراز خوانی چیست؟ (سؤال ۲۱ - بخش داوران).
- سؤال ۴ از بخش ویژگی‌های کلی مجله می‌تواند حذف شود.

۶-۳ ساخت ابزار نهایی برای پیمایش

پس از تحلیل مصاحبه‌های انجام‌شده برای بهبود روایی محتوایی ابزار و نظرخواهی از متخصصین برای بهبود روایی صوری آن، گروه در دو جلسه بحث و بررسی پرسشنامه نهایی برای انجام پیمایش را تدوین کرد (پیوست ۴) جدول ۳-۵ تصمیم‌گیری گروه در خصوص اعمال تغییرات لازم بر روی پرسشنامه را خلاصه کرده است.

جدول ۵-۱: تصمیم‌گیری نهایی گروه برای ویرایش گزاره‌های پرسشنامه

شماره سوال	موضوع	پاسخ داده	پاسخ نداده	توضیح	تصمیم جدید (برآیند مصاحبه سردبیران، نظر متخصصان، و بحث و تبادل نظر گروه پژوهش)
۱	داوران	۸	۰	سوال نیاز به ویرایش دارد	سوال ویرایش شد و سوال ۱ به این شکل تغییر کرد: "برای انتخاب داوران از چه منابعی استفاده می‌کنید؟" و از یکی طیف رتبه‌ای برای گردآوری پاسخ‌ها به جای درصد استفاده شد.
۲	داوران	۸	۰	بهتر است سوال ویرایش شود	سوال علی‌رغم وضوح مجدداً ویرایش شد. و به این شکل تغییر کرد: "آیا مجله فهرستی از اسامی داوران را نگهداری می‌کند؟"
۳	داوران	۲	۶	بهتر است از پرسشنامه حذف شود	سوال حذف شد.
۴	داوران	۱	۷	بهتر است از پرسشنامه حذف شود	سوال حذف شد.
۵	داوران	۸	۰	سوال نیاز به کمی ویرایش دارد	سوال ویرایش شد.
۶	داوران	۳	۵	بهتر است از پرسشنامه حذف شود. ضمن این که با سوالات ۱۱ و ۲۴ نیز همپوشانی دارد	سوال حذف شد.
۷	داوران	۰	۸	بهتر است از پرسشنامه حذف شود	سوال حذف شد.
۸	داوران	۰	۸	بهتر است از پرسشنامه حذف شود سوال مبهم است.	سوال حذف شد.

شماره سؤال	موضوع	پاسخ داده	پاسخ نداده	توضیح	تصمیم جدید (بر آیند مصاحبه سردبیران، نظر متخصصان، و بحث و تبادل نظر گروه پژوهش)
۹	داوران	۰	۸	بهتر است از پرسشنامه حذف شود	سؤال حذف شد.
۱۰	داوران	۱	۷	بهتر است از پرسشنامه حذف شود	
۱۱	داوران	۴	۴	گزینه (تا چه حد) مناسب نیست.	سؤال ویرایش شد و بدین صورت اصلاح گردید. چه میزان از داوران داخلی (اعم از سردبیر، دستیاران سردبیر، و هیئت تحریریه) استفاده می شود؟ و از یک طیف رتبه‌ای برای گزردآوری پاسخ‌ها به جای درصد استفاده شد.
۱۲	داوران	۴	۴	استفاده از کلمه کیفیت بر ابهام سؤال افزوده است.	سؤال ۱۲ ویرایش شد و به جای کلمه کیفیت از کلمه عملکرد استفاده شد.
۱۳	داوران	۸	۰	بهتر است سؤال ۱۳ پیش از سؤال ۱۲ طرح شود. از طرفی استفاده از کلمه کیفیت بر ابهام سؤال افزوده است.	جای سؤال ۱۳ با ۱۲ عوض شد. سؤال ۱۳ ویرایش شد و به جای کلمه کیفیت از کلمه عملکرد استفاده شد.
۱۴	داوران	۲	۶	سؤال مبهم است. بهتر است سؤال اصلی به این صورت تدوین شود. آیا تاکنون مواردی از سوگیری داوران مجله گزارش شده است؟	
۱۵	داوران	۵	۳	بهتر است سؤال اصلی به این صورت تدوین	سؤال ویرایش شد و گزینه‌های ذیل آن نیز ویرایش شد.

شماره سؤال	موضوع	پاسخ داده	پاسخ نداده	توضیح	تصمیم جدید (بر آیند مصاحبه سordیران، نظر متخصصان، و بحث و تبادل نظر گروه پژوهش)
				شود. به نظر شما دلیل سوگیری‌های داوران در موارد مذکور چه بود؟ بین سؤال و گزینه‌های ذیل آن در برخی موارد همخوانی نیست.	
۱۶	داوران	۵	۳	کاستی‌های گزارش داورى با کاستی‌ها روند داورى خلط شده است	سؤال ضمن رفع ابهام ویرایش شد. و به صورت زیر تغییر یافت. گزارش‌های داورى در مجله شما با چه تقایم و کاستی‌هایی همراه هستند؟ و از یک طیف رتبه‌ای برای گردآوری پاسخ‌ها به جای درصد استفاده شد.
۱۷	داوران	۵	۳	سؤال روشن است اما با سؤال ۱۸ همپوشانی دارد	با سؤال ۱۸ ادغام شد. و از یک طیف رتبه‌ای برای گردآوری پاسخ‌ها به جای درصد استفاده شد. گزینه‌های ذیل آن نیز کاهش یافت. و متن سؤال نیز ویرایش شد و به صورت زیر تغییر یافت. در مجله شما چه معیارهایی برای انتخاب داوران مد نظر قرار می‌گیرد؟
۱۸	داوران	۳	۵	سؤال روشن است اما با سؤال ۱۷ همپوشانی دارد	با سؤال ۱۷ ادغام شد.
۱۹	داوران	۲	۶	استفاده از مفهوم (داورى جوان) مبهم است	سؤال حذف شد.

شماره سؤال	موضوع	پاسخ داده	پاسخ نداده	توضیح	تصمیم جدید (برآیند مصاحبه سردبیران، نظر متخصصان، و بحث و تبادل نظر گروه پژوهش)
۲۰	دوران	۲	۶	متن سؤال نیاز به ویرایش دارد اگرچه حذف سؤال توصیه شده است	
۲۱	دوران	۶	۲	بهتر است فقط به صورت دو گزینه‌ای پرسیده شود.	سؤال ویرایش و اصلاح شد و بدین صورت طرح گردید که آیا مجله شما به داوران حق الزحمه پرداخت می‌کند؟.
۲۲	دوران	۰	۸	سؤال دارای ابهام است	سؤال حذف شد.
۲۳	دوران	۶	۲	سؤال تکراری و مبهم است	سؤال حذف شد.
۲۴	دوران	۳	۵	با سؤالات ۶ و ۱۱ همپوشانی دارد	با سؤالات ۶ و ۱۱ ادغام شد.
۲۵	دوران	۷	۱	سؤال خیلی جزئی است و کمتر با هدف تحقیق مرتبط است ضمن این که ابهام هم دارد.	سؤال حذف شد.
۲۶	دوران	۵	۳	بهتر است سؤال کمی اصلاح و ویرایش شود. و برای گردآوری پاسخ‌ها از طیف استفاده شود.	سؤال اصلاح و مجدداً ویرایش شد.
۲۷	دوران	۲	۶	سؤال دارای ابهام کلی است	سؤال حذف شد.
۱	فرایند داورى	۴	۴	سؤال روشن است	بدون تغییر
۲	فرایند داورى	۴	۴	بهتر است که متن این سؤال به صورت زیر	

شماره سؤال	موضوع	پاسخ داده	پاسخ نداده	توضیح	تصمیم جدید (بر آیند مصاحبه سردبیران، نظر متخصصان، و بحث و تبادل نظر گروه پژوهش)
				تصحیح شود: در صورت مثبت بودن پاسخ، کدام یک از مراحل فرایند داوری به صورت الکترونیکی انجام می شود؟	
۳	فرایند داوری	-	-	-	سؤال با توجه به زمینه ایران حذف شد.
۴	فرایند داوری	-	-	-	سؤال با توجه به زمینه ایران حذف شد.
۵	فرایند داوری	۶	۲	در مجله شماچه مدت زمانی برای داوری یکی دستوشته در نظر گرفته شده است؟	
۶	فرایند داوری	-	-	-	سؤال حذف شد.
۷	فرایند داوری	-	-	-	سؤال با توجه به عدم امکان پاسخ حذف شد.
۸	فرایند داوری	-	-	-	سؤال ویرایش شد.
۹	فرایند داوری	۸	۰	سؤال طولانی و چند قسمتی است و باید کوتاه شود.	اصلاح شد و سؤال نهایی ویرایش شد.
۱۰	فرایند داوری	-	-	-	سؤال حذف شد.
۱۱	فرایند داوری	۸	۰	سؤال نیاز به ویرایش دارد	سؤال اصلاح و ویرایش شد. و از یک طیف رتبه‌ای برای گردآوری پاسخ‌ها به جای درصد استفاده شد.
۱۲	فرایند داوری	-	-	سؤال روشن است	بدون تغییر

شماره سؤال	موضوع	پاسخ داده	پاسخ نداده	توضیح	تصمیم جدید (بر آیند مصاحبه سردیوران، نظر متخصصان، و بحث و تبادل نظر گروه پژوهش)
۱۳	فرایند دآوری	-	-	سؤال روشن است	سؤال اصلاح و ویرایش شد. پیشنهاد اول یعنی ترسیم نمودار از متن سؤال حذف شد. و پیشنهاد دوم سؤال اصلاح و پذیرفته شد. برخی گزینه‌ها نیز به آن افزوده شد.
۱۴	فرایند دآوری	۷	۱	سؤال نیاز به کمی ویرایش دارد ضمناً با سؤال ۱۵ همپوشانی دارد	سؤال حذف شد.
۱۵	فرایند دآوری	-	-	سؤال نیاز به اصلاح و ویرایش دارد	سؤال ویرایش شد.
۱۶	فرایند دآوری	۸	۰		بدون تغییر
۱۷	فرایند دآوری	۷	۱	سؤال نیاز به کمی ویرایش دارد	سؤال حذف شد.
۱۸	فرایند دآوری	-	-		سؤال حذف شد.
۱۹	فرایند دآوری	۸	۰	با سؤال ۲۳ همپوشانی دارد	سؤال حذف شد.
۲۰	فرایند دآوری	-	-	سؤال خیلی کلی است	سؤال حذف شد.
۲۱	فرایند دآوری	۷	۱	بهتر است که این سؤال به صورت زیر اصلاح شود. اولاً در دو بخش مجزا طرح گردد	قسمت الف سؤال ۲۱ حذف شد. و گزینه‌های ذیل آن نیز اصلاح و اضافه شد. و از یک طیف رتبه‌ای برای گردآوری پاسخ‌ها به جای درصد استفاده شد.
۲۲	فرایند دآوری	۵	۳	سؤال در دو بخش مطرح گردد و از طیف برای گردآوری پاسخ‌ها استفاده شود	سؤال ویرایش شد و از یک طیف رتبه‌ای برای گردآوری پاسخ‌ها به جای درصد استفاده شد. دو گزینه نیز به گزینه‌های قبلی سؤال

شماره سؤال	موضوع	پاسخ داده	پاسخ نداده	توضیح	تصمیم جدید (برآیند مصاحبه سردبیران، نظر متخصصان، و بحث و تبادل نظر گروه پژوهش)
					اضافه شد.
۲۳	فرایند داوری	-	-	سؤال روشن است	سؤال ویرایش شد و دو گزینه نیز به گزینه‌های قبلی سؤال اضافه شد.
۲۴	فرایند داوری	-	-	سؤال ضرورتی ندارد	سؤال حذف شد.
۲۵	فرایند داوری	۷	۱	بهتر است سؤال به صورت طیف مطرح گردد.	از یک طیف رتبه‌ای برای گردآوری پاسخ‌ها به جای درصد استفاده شد. و بخش ب سؤال حذف شد.
۲۶	فرایند داوری	۵	۳	-	بدون تغییر
۲۷	فرایند داوری	۵	۳	سؤال روشن است	جواب سؤال ۲۷ باز گذاشته شد.
۲۸	فرایند داوری	۸	۰	بهتر است این سؤال حذف شود	سؤال حذف شد.
۲۹	فرایند داوری	-	-	بهتر است این سؤال حذف شود	سؤال حذف شد.
۳۰	فرایند داوری	۲	۶	بهتر است این سؤال حذف شود چرا که سؤال مبهم است.	سؤال حذف شد.
۳۱	فرایند داوری	۷	۱	سؤال روشن است	از یک طیف رتبه‌ای برای گردآوری پاسخ‌ها به جای درصد استفاده شد. یک گزینه نیز به گزینه‌های قبلی سؤال اضافه شد.
۳۲	فرایند داوری	-	-	سؤال نیاز به کمی ویرایش دارد	سؤال ویرایش شد.
۳۳	فرایند داوری	۲	۶	بهتر است این سؤال حذف شود	سؤال حذف شد.

شماره سؤال	موضوع	پاسخ داده	پاسخ نداده	توضیح	تصمیم جدید (بر آیند مصاحبه سردبیران، نظر متخصصان، و بحث و تبادل نظر گروه پژوهش)
۱	ویژگی‌های کلی مجله	۸	۰	بهتر است این سؤال به صورت دو گزینه ای بله و خیر در اختیار پاسخگویان قرار گیرد	سؤال حذف شد.
۲	ویژگی‌های کلی مجله	۶	۲	گزینه‌های داخلی و خارجی مبهم است.	سؤال حذف شد.
۳	ویژگی‌های کلی مجله	-	-	بهتر است این سؤال حذف شود	سؤال حذف شد.
۴	ویژگی‌های کلی مجله	۸	۰	بهتر است این سؤال حذف شود	سؤال حذف شد.
۱	سردبیر و اعضای هیئت تحریریه	۷	۱	بخش اول سؤال ویرایش شود و پاسخ‌ها به صورت گزینه‌ای درآید.	سؤال ویرایش شد. و پاسخ‌ها به صورت بسته در آمد. و گزینه‌های ذیل آن نیز تکمیل تغییر یافت.
۲	سردبیر و اعضای هیئت تحریریه	۲	۶	سؤال نیاز به اصلاح و ویرایش دارد	سؤال ویرایش شد.
۳	سردبیر و اعضای هیئت تحریریه	۸	۰	بخش ب سؤال ویرایش شود	بخش ب سؤال اصلاح شد.
۴	سردبیر و اعضای هیئت تحریریه	۷	۱	بهتر است متن این سؤال بدین صورت	سؤال حذف شد.

شماره سؤال	موضوع	پاسخ داده	پاسخ نداده	توضیح	تصمیم جدید (برآیند مصاحبه سردبیران، نظر متخصصان، و بحث و تبادل نظر گروه پژوهشی)
	هیئت تحریریه			اصلاح شود نقش اصلی سردبیر در مجله شما چیست؟	
۵	سردبیر و اعضای هیئت تحریریه	۶	۲	به نظر می‌رسد که باید جوابهای بستهای برای آن در نظر گرفته شود تا امکان تحلیل مناسبتری بیابد.	سؤال اصلاح و از یک طیف رتبه‌ای برای گردآوری پاسخ‌ها به جای درصد استفاده شد.
۶	سردبیر و اعضای هیئت تحریریه	۸	۰	این سؤال بهتر است در دو بخش جداگانه مطرح گردد. و چه کسانی انتخاب می‌کند از چگونگی انتخاب می‌کنند جدا شود.	سؤال ویرایش شد. و پاسخ‌ها به صورت بسته در آمد.
۷	سردبیر و اعضای هیئت تحریریه	۸	۰	سؤال روشن سؤال شد	سؤال تغییر اندکی یافت و گزینه‌ای به گزینه‌ای قبل اضافه شد.
۸	سردبیر و اعضای هیئت تحریریه	۳	۵	سؤال نیاز به کمی ویرایش دارد	سؤال ویرایش شد.
۹	سردبیر و اعضای هیئت تحریریه	۷	۱	این سؤال با توجه به همپوشانی با سؤال ۶ بهتر است حذف شود.	سؤال ویرایش شد. به ویژه در گزینه‌ها
۱۰	سردبیر و اعضای هیئت تحریریه	۳	۵	بهتر است این سؤال حذف شود.	سؤال اصلاح و ویرایش شد.

شماره سؤال	موضوع	پاسخ داده	پاسخ نداده	توضیح	تصمیم جدید (بر آینه مصاحبه سر دبیران، نظر متخصصان، و بحث و تبادل نظر گروه پژوهش)
۱۱	سر دبیر و اعضای هیئت تحریریه	۰	۰	بہتر است این سوال حذف شود.	سؤال حذف شد.

فصل چهارم

۴ تجزیه و تحلیل یافته‌های پیمایش نهایی

برای سهولت در ارائه و تنظیم یافته‌های پژوهش این بخش به این صورت تنظیم شده است: ابتدا اطلاعات مربوط به ویژگی‌های جمعیت آماری مورد مطالعه (لیست تفصیلی مجلات به همراه برخی اطلاعات تکمیلی حاصل از این طرح در انتها ضمیمه شده است) اعم از موقعیت کنونی مجله (تهران یا شهرستان)، توزیع درون رشته‌ای مجلات (رشته‌های پنج‌گانه شامل علوم انسانی، فنی و مهندسی، کشاورزی، علوم پایه و هنر و معماری)، توزیع مجلات مورد مطالعه بر حسب امتیاز علمی-ترویجی یا علمی-پژوهشی و ویژگی‌های فردی شخص پاسخگو اعم از جنس، سن، رشته تحصیلی، محل اخذ مدرک و ... ارائه شده است. سپس بخش یافته‌های پژوهش مطابق ترتیب رعایت شده در ابزار گردآوری اطلاعات در سه بخش «داوران»، «فرایند داوری» و «سردبیر و اعضای هیئت تحریریه» ارائه می‌گردد؛ که شامل جداول آماری توصیفی، نمودارها و آماره‌های میانگین، میانه و نما و در برخی موارد چارک‌های آماری و طبقه‌بندی متغیرهای دارای مقولات متعدد می‌باشد. جداول آماری با تفصیل در ضمیمه انتهای گزارش ارائه شده‌اند. آزمون‌های آماری به کار رفته نیز شامل آزمون آماری تی (T)، آزمون ناپارامتری فریدمن و در برخی موارد دلیو-کندال^۱ W برای سنجش اولویت‌ها در متغیرهای چند گزینه‌ای بوده است.

۲-۴ ویژگی‌های جمعیت آماری

۱-۲-۴ توزیع آماری مجلات مورد مطالعه در بین رشته‌های پنج‌گانه

از آنجایی که جمعیت آماری این پژوهش شامل تمامی مجلات علمی فهرست شده بر اساس آخرین مصوبه کمیسیون نشریات وزارت علوم تحقیقات و فناوری مورخ ۱۳۸۵/۱۲/۲۶ است (لیست مذکور در انتها ضمیمه شده است)، بنابراین حجم نمونه برابر با جمعیت آماری در نظر گرفته شد. جمعیت آماری مجلات مذکور مطابق با فهرست یاد شده، در زمان مطالعه برابر با ۲۴۵ بوده است. جدول ۴-۱ توزیع مجلات در بین رشته‌های علوم انسانی، فنی و مهندسی، کشاورزی، علوم پایه و هنر و معماری توزیع را نشان می‌دهد.

جدول ۴-۱ توزیع مجلات در بین رشته‌های پنج‌گانه

رشته	فراوانی	درصد
علوم انسانی	۱۱۸	۴۸/۲
فنی و مهندسی	۵۱	۲۰/۸
کشاورزی	۴۳	۱۷/۶
علوم پایه	۲۹	۱۱/۸

^۱ Kendall's W

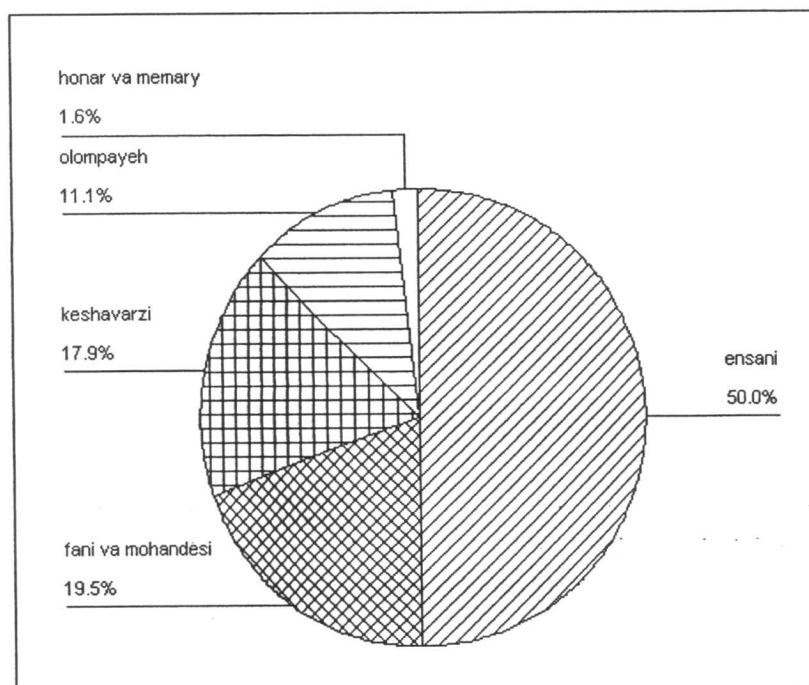
هنر و معماری	۴	۱/۶
جمع	۲۴۵	۱۰۰

بر اساس داده‌های جدول ۴-۱، حوزه علوم انسانی با ۴۸/۲ درصد مجله بیشترین و حوزه هنر و معماری با ۱/۶ درصد کمترین سهم را از فهرست مجلات معتبر به خود اختصاص داده‌اند. از این تعداد، پاسخ‌های ارائه شده به پرسشنامه پژوهش به میزان ۷۶ درصد، مربوط به ۱۹۰ مجله دریافت شد. توزیع مجلات تکمیل‌کننده پرسشنامه‌های دریافتی که از این پس به عنوان نمونه مورد مطالعه خوانده خواهد شد، مطابق با جدول ۴-۲ و نمودار ۴-۱ است. همانطور که ملاحظه می‌شود، از این میان حوزه علوم انسانی با ۵۰ درصد بیشترین و حوزه هنر و معماری با ۱/۶ درصد کمترین سهم را در میان پاسخگویان به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۴-۲: توزیع مجلات در بین رشته‌های پنج‌گانه

رشته	فراوانی	درصد
علوم انسانی	۹۵	۵۰/۰
فنی و مهندسی	۳۷	۱۹/۵
کشاورزی	۳۴	۱۷/۹
علوم پایه	۲۱	۱۱/۱
هنر و معماری	۳	۱/۶
جمع	۱۹۰	۱۰۰/۰

نکته جالب توجهی که از مقایسه جداول ۴-۱ و ۴-۲ حاصل می‌شود اینست که نسبت انواع مجلات در گروه‌های پنج‌گانه در جامعه و نمونه تقریباً یکسان است. با این توضیح، می‌توان با اطمینان نمونه مورد مطالعه را نمونه‌ای تصادفی از جامعه دانست.

نمودار ۱-۴: توزیع مجلات نمونه در بین رشته‌های پنج‌گانه

۲-۲-۴ اعتبار علمی مجلات مورد مطالعه

بر اساس مصوبه کمیسیون نشریات وزارت علوم تحقیقات و فناوری مورخ ۱۳۸۵/۱۲/۲۶ است از ۲۴۵ مجله علمی معتبر در ایران ۳۴ مجله معادل ۱۴ درصد از کل مجلات را مجلات ترویجی و ۲۱۱ مجله معادل ۸۶ درصد را مجلات علمی پژوهشی تشکیل می‌دادند. یادآوری می‌شود در زمان انجام این پژوهش کمیسیون برحسب وظیفه و اهداف نشریات اندکی در تعداد و نوع اعتبار برخی مجلات داد که ممکن است تغییرات ناچیزی در برخی آمارها ایجاد نماید. البته فراوانی آنها تأثیر چندانی را به همراه ندارد هر چند که این تغییرات با توجه به سیاست‌ها و وظایف کمیسیون نشریات ادامه دارد. از جمعیت آماری مجلات علمی معتبر ایران (۲۴۵ مجله)، ۱۹۰ مجله به پرسشنامه طرح پاسخ دادند. جدول ۳-۴ فراوانی مجلات علمی-پژوهشی و علمی-ترویجی را بر اساس مجوزهای کمیسیون نشان می‌دهد.

جدول ۳-۴: توزیع امتیاز پژوهشی و ترویجی در بین مجلات علمی ایران

اعتبار	فراوانی	درصد
پژوهشی	۱۵۷	۸۳
ترویجی	۳۳	۱۷
جمع	۲۴۵	۱۰۰

بر اساس جدول ۴-۳، سهم مجلات پژوهشی در نمونه دریافتی برابر با ۸۳ درصد و برای مجلات ترویجی برابر با ۱۷ درصد است.

۳-۲-۴ توزیع مجلات پژوهشی و ترویجی در بین رشته‌های پنج‌گانه

جدول ۴-۴ درصد فراوانی مجلات دارای اعتبار پژوهشی را در میان رشته‌های گوناگون در نمونه مورد مطالعه نشان می‌دهد.

جدول ۴-۴: فراوانی مجلات پژوهشی در رشته‌های پنج‌گانه

رشته	فراوانی	درصد
علوم انسانی	۶۹	۴۳/۹
فنی و مهندسی	۳۴	۲۱/۷
کشاورزی	۳۴	۲۱/۷
علوم پایه	۱۷	۱۰/۸
هنر و معماری	۳	۱/۹
جمع	۱۵۷	۱۰۰/۰

بر اساس جدول ۴-۴، از ۱۹۰ مجله‌ای که پاسخ‌هایشان دریافت شده است، ۱۵۷ مجله (معادل ۸۳ درصد) دارای امتیاز علمی-پژوهشی بوده‌اند. از بین رشته‌های یاد شده، حوزه علوم انسانی با ۴۳/۹ درصد بیشترین سهم از مجلات علمی-پژوهشی را به خود اختصاص داده است.

جدول ۴-۵ درصد فراوانی مجلات دارای اعتبار ترویجی را در میان رشته‌های گوناگون و در درون هر رشته را نشان می‌دهد.

جدول ۴-۵: توزیع مجلات ترویجی در رشته‌های پنج‌گانه

رشته	فراوانی	درصد
علوم انسانی	۲۶	۷۸/۸
فنی و مهندسی	۳	۹/۱
کشاورزی	۰	۰
علوم پایه	۴	۱۲/۱
هنر و معماری	۰	۰
جمع	۳۳	۱۰۰/۰

از سه رشته دارای مجلات ترویجی، حوزه علوم انسانی با ۷۸/۸ درصد بیشترین سهم را به خود اختصاص داده است و پس از آن علوم پایه با ۱۲/۱ درصد و رشته‌های فنی و مهندسی با ۹/۱ درصد قرار دارند. در رشته کشاورزی، هیچ مجله‌ای

به عنوان ترویجی در فهرست کمیسیون بررسی نشریات معرفی نشده است؛ اما برای رشته هنر و معماری یک مجوز علمی-ترویجی صادر شده است که پرسشنامه ارسالی برای این مجله دریافت نشد. ضمن این که نوساناتی در امتیازات مجلات در حین پژوهش به چشم می‌خورد و ظاهراً در همین زمان چند مجله پژوهشی و ترویجی جدید به فهرست مذکور اضافه شده و تغییرات اندکی را به وجود آورده است که چندان قابل توجه نیست.

۴-۲-۴ توزیع جغرافیایی مجلات مورد مطالعه

میزان تمرکز مجلات در تهران و یا شهرستان‌ها به عنوان توزیع جغرافیایی آنها بررسی شده است. اگر چه این سؤال به طور مستقیم مطرح نشده بود، اما به عنوان یک یافته با اهمیت از نشانی مجلات استخراج شد که نتایج آن در جدول ۴-۶ مندرج می‌باشد. چنانکه نتایج مندرج در جدول ۴-۶ نشان می‌دهد، ۷۵/۷ درصد از مجلات علمی ایران در تهران متمرکز هستند.

جدول ۴-۶: پراکندگی جغرافیایی مجلات علمی معتبر در ایران

رشته	فراوانی	درصد
تهران	۱۳۷	۷۵/۷
سایر مناطق ایران	۴۴	۲۴/۳
جمع	۱۸۱	۱۰۰/۰

۵-۲-۴ تنوع زبانی مجلات مورد مطالعه

توجه به تنوع زبانی مجلات علمی معتبر ایرانی از دیگر پرسش‌های مورد نظر بود که یافته‌های حاصله از نمونه دریافتی در جدول ۴-۷ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۷: تنوع زبانی مجلات علمی معتبر در ایران

رشته	فراوانی	درصد
فارسی	۱۷۱	۹۰
سایر زبانها	۱۹	۱۰
جمع	۱۹۰	۱۰۰/۰

همانگونه که ملاحظه می‌شود، زبان غالب در مجلات معتبر علمی ایران فارسی است که بیش از ۹۰ درصد از مجلات علمی معتبر در ایران به این زبان نگارش و منتشر می‌شوند. سایر زبان‌ها نظیر انگلیسی، عربی و فرانسه نیز مجموعاً ۱۰ درصد را به خود اختصاص داده‌اند.

۳-۴ ویژگی‌های پاسخگویان

۱-۳-۴ فراوانی پاسخگویان با توجه به سمت‌شان در مجله مورد مطالعه

مخاطب اصلی پژوهش حاضر سردبیران مجلات بود و پرسشنامه‌ها نیز با همین عنوان ارسال شد؛ اما در برخی موارد، سایر دست‌اندرکاران مجلات (مدیر مسئول، مدیر داخلی، دستیار سردبیر و ...) نیز مبادرت به تکمیل پرسشنامه‌ها نموده‌اند. علاوه بر این، در مواردی نیز پاسخگو دارای دو یا سه سمت به طور همزمان بوده‌است. جدول ۴-۸ حکایت از توزیع فراوانی پاسخگویان میان سردبیر و سایرین دارد.

جدول ۴-۸: توزیع فراوانی پاسخگویان

پاسخگو	فراوانی	درصد
مدیر مسئول	۱۹	۱۰
سردبیر	۱۳۱	۶۸/۹
دستیار سردبیر	۲	۱/۱
هیئت تحریریه	۱	/۵
مدیر داخلی	۱۸	۹/۵
مدیر مسئول و سردبیر	۱۸	۹/۵
موارد نامعلوم	۱	/۵
جمع	۱۹۰	۱۰۰/۰

بیشترین فراوانی پاسخگویان در نمونه دریافتی، با ۶۸/۹ درصد، متعلق به سردبیران مجلات یعنی همان گروه هدف بوده است.

۲-۳-۴ درجه دانشگاهی پاسخگویان

رتبه دانشگاهی پاسخگویان در این پژوهش به صورت یک سؤال باز مطرح شده بود که پاسخ‌های مندرج در جدول ۴-۹ تنوع مربوط به رتبه دانشگاهی آنها را نشان می‌دهد. از آنجایی که همه سردبیران مجلات علمی معتبر شخصاً پرسشنامه‌ها پر نکرده‌اند و در مواردی مدیران داخلی و یا سایر اعضای دست‌اندر کار در مجله اقدام به پر نمودن پرسشنامه ارسالی نمودند، لذا نمی‌توان با قاطعیت در خصوص رتبه دانشگاهی غالب در میان سردبیران مجلات علمی و دارای اعتبار ایران نظر داد. با این حال مندرجات جدول ۴-۹ مفید است.

جدول ۹-۴: توزیع فراوانی پاسخگویان

رتبه دانشگاهی	فراوانی	درصد
مربی	۳	۱/۶
استادیار	۲۷	۱۴/۲
دانشیار	۲۹	۱۵/۳
استاد	۶۸	۳۵/۸
سایر موارد	۴۹	۲۵/۸
موارد نامعلوم	۱۴	۷/۴
جمع	۱۹۰	۱۰۰/۰

یافته‌های مندرج در جدول ۹-۴ نشان می‌دهد که رتبه غالب در نمونه دریافتی «استادی» است.

۳-۳-۴ محل اخذ مدرک پاسخگویان

یکی دیگر از گزینه‌های مربوط به ویژگی‌های جمعیتی پاسخگویان مربوط به محل اخذ آخرین مدرک تحصیلی آنها بود. اگر چه در نمونه دریافتی فراوانی و تنوع بسیار در این زمینه به چشم می‌خورد، اما با طبقه‌بندی آنها در چند مقوله فارغ‌التحصیل از دانشگاه‌های ایران، فارغ‌التحصیل از دانشگاه‌های اروپایی، فارغ‌التحصیل از دانشگاه‌های آمریکایی و سایر کشورهای جهان امکان مقایسه‌های توصیفی مطابق نتایج مندرج در جدول ۱۰-۴ فراهم آمده است.

جدول ۱۰-۴: محل اخذ مدرک پاسخگویان

محل اخذ مدرک	فراوانی	درصد
ایران	۵۹	۳۱/۱
کشورهای اروپایی	۶۵	۳۴/۲
آمریکا	۳۰	۱۵/۸
سایر کشورها	۲۳	۱۲/۱
موارد نامعلوم	۱۳	۶/۸
جمع	۱۹۰	۱۰۰/۰

چنانکه از درصد فراوانی‌های مندرج در جدول ۱۰-۴ مشهود است، پاسخگویانی که فارغ‌التحصیلان کشورهای اروپایی هستند با ۳۴/۲ درصد بیشترین فراوانی را در این زمینه در میان نمونه دریافتی دارند، و در رتبه بعدی پاسخگویانی قرار دارند که مدارکشان را از دانشگاه‌های ایران گرفته‌اند. در مجموع ۶۲/۱ درصد از پاسخگویان مدرک تحصیلی خود را خارج از ایران (اعم از اروپا، آمریکا و سایر کشورها) دریافت کرده‌اند.

۴-۳-۴ جنس پاسخگویان

از دیگر متغیرهای مورد مطالعه در این پژوهش بررسی توزیع جنسی در بین سردبیران مجلات بوده است. از توزیع آماری مبتنی بر جنس (مرد/زن) نمونه آماری دریافتی می‌توان استنباط‌هایی به عمل آورد.

جدول ۴-۱۱: جنس پاسخ‌گویان

جنس	فراوانی	درصد
مرد	۱۶۱	۸۴/۷
زن	۱۷	۸/۹
بدون پاسخ	۱۲	۶/۳
جمع	۱۹۰	۱۰۰/۰

جدول ۴-۱۱ نشان می‌دهد که نزدیک به ۸۵ درصد از پاسخگویان در نمونه آماری دریافتی مرد و تنها ۹ درصد از آنها زن می‌باشند.

۴-۳-۵ سن پاسخگویان

پاسخ‌های ارائه شده به گزینه مربوط به سن متنوع است. بنابراین برای طبقه‌بندی سن یک گروه‌بندی سه‌گانه بر حسب سال، زیر ۴۵ سال برابر با جوان، ۴۵ تا ۶۰ برابر با میانسال و ۶۰ به بالا برابر با مسن در نظر گرفته شده که نتایج آن در جدول ۴-۱۲ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۱۲: سن پاسخگویان

سن	فراوانی	درصد
جوان	۳۵	۱۸/۴
میانسال	۹۱	۴۷/۹
مسن	۳۸	۲۰/۰
موارد نامعلوم	۲۶	۱۳/۷
جمع	۱۹۰	۱۰۰/۰

نتایج جدول ۴-۱۲ نشان می‌دهد که از میان پاسخ‌های دریافتی گروه میانسالان یعنی افراد بین ۴۵ تا ۶۰ سال، ۴۷/۹ درصد جمعیت نمونه دریافتی را به خود اختصاص داده‌اند و سپس به ترتیب گروه‌های مسن و جوان قرار دارند.

۶-۳-۴ سابقه همکاری پاسخگو با مجله موردنظر

این گزینه که به صورت باز مطرح شده بود، پاسخ‌های متنوعی را برحسب سال در بر می‌گرفت. لذا برای طبقه‌بندی این تنوع و ملموس نمودن پاسخ‌ها برای تحلیل‌های توصیفی، چهار گروه تفکیک و مشخص شدند که نتایج آن در جدول ۱۳-۴ مندرج است.

جدول ۱۳-۴: سابقه همکاری پاسخگو با مجله

درصد	فراوانی	سابقه همکاری با مجله
۱۸/۹	۳۶	تا سه سال
۱۵/۳	۲۹	چهار تا شش سال
۱۳/۷	۲۶	هفت تا ده سال
۱۵/۸	۳۰	بیش از ده سال
۳۶/۳	۶۹	موارد نامعلوم
۱۰۰/۰	۱۹۰	جمع

بر اساس نتایج مندرج در جدول ۱۳-۴، سابقه همکاری از توزیع تقریباً متقارنی برخوردار است. با این حال سابقه فعالیت تا سه سال با ۱۸/۹ درصد بیشترین سهم را به خود اختصاص داده است و پس از آن سایر گروه‌ها قرار دارند. میانگین سال‌های همکاری با مجله در نمونه ذریافتی برابر با ۸/۳۹ و میان آن برابر ۶ و چنان که انتظار می‌رفت نمای آن برابر ۳ بود. این سؤال از آن دست سؤال‌هایی بود که موارد بدون پاسخ آن نسبتاً زیاد بود.

۷-۳-۴ وضعیت همکاری پاسخگویان با سایر مجلات

این سؤال جهت زمینه‌یابی برای تنوع و تعدد اشتغال به فعالیت در مجلات گوناگون طراحی شده بود. بالا بودن درصد بدون پاسخ این سؤال (۳۲/۱ درصد)، نشان از عدم تمایل پاسخگویان در پاسخ‌دهی به این سؤال دارد. با این حال نتایج متنوع حاصله در جدول ۱۴-۴ و در قالب مقوله‌های اصلی طبقه‌بندی شده است.

جدول ۴-۱۴: فراوانی همکاری پاسخگویان با سایر مجلات

درصد	فراوانی	سمت در سایر مجلات
۴/۲	۸	سردیر
۴۷/۹	۹۱	هیئت تحریریه
۲/۸	۵	مدیر داخلی
۱۳/۲	۲۵	سایر موارد
۳۲/۱	۶۱	بدون پاسخ
۱۰۰/۰	۱۹۰	جمع

یافته‌های مندرج در جدول ۴-۱۴ نشان می‌دهد که در ۴۷/۹ درصد از موارد پاسخگویان همزمان عضو هیئت تحریریه مجله یا مجلات دیگری هم هستند و در ۴/۲ درصد نیز همزمان سردیر مجله یا مجلات دیگری هستند.

۸-۳-۴ تعداد مقالات منتشر شده در مجلات داخلی

تعداد مقالات منتشر شده در مجلات داخلی توسط پاسخگویان دارای پراکندگی بین ۱ تا ۱۲۰ مورد است. میانگین انتشار مقاله در مجلات داخلی برای نمونه دریافتی برابر با ۲۲/۷ و میانه آن برابر با ۱۵ و نمای آن ۱۰ بوده است که با چارک‌بندی در مقوله‌های زیر به شرح جدول ۴-۱۵ تفکیک شده‌اند.

جدول ۴-۱۵: فراوانی انتشار مقاله در مجلات داخلی

درصد	فراوانی	تعداد مقالات در مجلات داخلی
۱۷/۹	۳۴	تا هفت مقاله
۱۵/۳	۲۹	هشت تا پانزده مقاله
۳۰/۵	۵۸	بیش از شانزده مقاله
۳۶/۳	۶۹	موارد نامعلوم
۱۰۰/۰	۱۹۰	جمع

چنانکه از اطلاعات مندرج در جدول ۴-۱۵ مشاهده می‌شود ۳۰/۵ درصد از پاسخگویان بیش از ۱۶ مقاله منتشر شده در مجلات داخلی داشته‌اند و سایر مقولات از حیث درصد فراوانی پس از آن قرار دارند. این سؤال نیز دارای موارد بدون پاسخ قابل توجهی (۳۶/۳ درصد) می‌باشد.

۹-۳-۴ تعداد مقالات منتشر شده در مجله تحت مطالعه

تعداد مقالات منتشر شده در مجله تحت بررسی توسط پاسخگویان دارای پراکندگی بین ۱ تا ۵۱ مورد است. میانگین انتشار مقاله در مجله تحت مطالعه برای نمونه دریافتی برابر با ۸ و میانه آن برابر با ۳ و نمای آن ۲ بوده است. که با چارک‌بندی، در مقوله‌های زیر به شرح جدول ۴-۱۶ تفکیک شده است.

جدول ۴-۱۶: فراوانی انتشار مقاله در مجله مورد مطالعه

تعداد مقالات در مجله مورد نظر	فراوانی	درصد
بدون مقاله	۱۶	۸/۴
یک تا دو مقاله	۴۰	۲۱/۱
سه تا نه مقاله	۴۵	۲۳/۷
بیش از نه مقاله	۲۸	۱۴/۷
موارد نامعلوم	۶۱	۳۲/۱
جمع	۱۹۰	۱۰۰/۰

چنان که از اطلاعات مندرج در جدول ۴-۱۶ مشاهده می‌شود ۲۳/۷ درصد از پاسخگویان بین ۳ تا ۹ مقاله منتشر شده در مجله تحت مطالعه داشته‌اند و سایر مقوله‌ها از حیث درصد فراوانی پس از آن قرار دارند. این سؤال نیز دارای موارد بدون پاسخ قابل توجهی برابر با ۳۲/۱ درصد می‌باشد.

۴-۴ بخش اول: داوران

چنان که پیش‌تر در مقدمه این فصل عنوان شد، برای سهولت در ارائه گزارش و رعایت نظم مندرج در ابزار طراحی شده، یافته‌های پژوهش در قالب سه بخش داوران، فرایند داوری و سردبیر و اعضای هیئت تحریریه مرتب شده‌اند. بر این اساس، آن دسته از سؤالاتی که بیشتر به ویژگی‌های عمومی و جمعیتی می‌پرداختند مستثنی شدند و یافته‌های مربوط به آنها در مقدمه همین فصل ارائه شد. اکنون در ادامه این فصل یافته‌های بخش اول «داوران» به همان ترتیب مندرج در پرسشنامه به صورت جداول توصیفی و آزمون‌های مورد نیاز گزارش می‌شود. نکته قابل ذکر اینکه مقیاس بیشتر پرسش‌ها با طیف پنج طبقه‌ای لیکرت سنجیده شده است. در همه این پرسش‌ها برای کدگذاری از اعداد ۱ تا ۵ (معادل پایین‌ترین طبقه تا بالاترین طبقه) استفاده شده است.

۱-۴-۴ منابع انتخاب داوران

برای پی بردن به منابع انتخاب داوران در مجلات ایرانی سؤالاتی با هفت گویه رتبه‌ای بر اساس طیف لیکرت مرکب از گزینه‌های هیچوقت، به‌ندرت، گاهی، اغلب، همیشه (با کدگذاری از ۱ تا ۵) تنظیم شدند. برای سنجش میزان استفاده مجلات ایرانی از هر کدام از منابع مطرح شده از شاخص‌های مرکزی نظیر میانگین و انحراف معیار به شرح جدول ۴-۱۷ استفاده شده است.

جدول ۴-۱۷: میزان استفاده از منابع مختلف برای انتخاب داوران

منابع مورد استفاده برای انتخاب داوران	میانگین	انحراف معیار	نمونه‌ها
فهرست اسامی داوران موجود در مجله	۳/۸۷	۱/۲۰	۱۹۰
اشخاص ملاقات شده در جلسات و سمینارها	۲/۵۱	۰/۹۸	۱۹۰
درخواست از نویسندگان مقاله برای معرفی داور	۱/۶۷	۱/۰۴	۱۹۰
درخواست از داور مقاله برای معرفی داور دیگر	۲/۶۴	۱/۲۰	۱۹۰
ارتباطات و آشنایی‌های شخصی	۲/۳۰	۱/۰۸	۱۹۰
اعضای هیئت تحریریه	۳/۸۸	۰/۹۷	۱۹۰
جستجو در نوشته‌ها و ادبیات موجود	۲/۷۱	۱/۱۰	۱۹۰

چنان که نتایج مندرج در جدول ۴-۱۷ نشان می‌دهد، از میان منابع هفت گانه مطرح شده برای گزینش داوران، دو منبع «اعضای هیئت تحریریه» و «فهرست اسامی داوران موجود در مجله» با میانگین تقریباً مشابهی بیشترین موارد استفاده و کاربرد را دارا می‌باشند و رایج‌تر هستند. استفاده از سایر منابع اهمیت نسبی کمتری دارند و از این میان «درخواست از نویسندگان» مقاله برای معرفی داور» از اهمیت کمتری برخوردار است. اگر چه آمارهای توصیفی مبتنی بر شاخص‌های مرکزی (میانگین و انحراف معیار) در جدول ۴-۱۷ به خوبی گویای وضعیت استفاده از منابع هفت گانه در گزینش داوران است. اما برای تعمیم نتایج یافته‌های توصیفی به جامعه آماری، آزمون تی تک نمونه‌ای نیز اجرا شد. از آنجایی که پوشش نمونه دریافتی به صورت تصادفی، تا اندازه زیادی به جمعیت آماری نزدیک است، می‌توان نرمال بودن توزیع متغیرهای

آزمون را نتیجه گرفت و لذا اعتبار نتایج حاصله مورد اعتنا است. از طرفی به دلیل تصادفی بودن پاسخ‌های دریافتی از جمعیت آماری می‌توان به استقلال نمرات متغیرهای مورد آزمون از یکدیگر نیز اعتنا نمود. برای ارزیابی این که میزان استفاده از هر کدام از منابع، اختلاف معنی‌داری با ۳ (متوسط مقیاس مورد نظر و معادل «گاهی») دارد یا خیر آزمون تی (t) اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۱۸ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۱۸: اختلاف میانگین منابع مورد استفاده برای گزینش داور با سطح متوسط

منابع مورد استفاده برای انتخاب داوران	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری دوسویه	اختلاف میانگین
فهرست اسامی داوران موجود در مجله	۱۰/۰۹۵	۱۸۹	/۰۰۰	/۸۷۸۹
اشخاص ملاقات شده در جلسات و سمینارها	-۶/۸۴۸	۱۸۹	/۰۰۰	-/۴۸۹۵
درخواست از نویسندگان مقالات برای معرفی داور	-۱۷/۴۳۷	۱۸۹	/۰۰۰	-/۳۲۶۳
درخواست از داور مقاله برای معرفی داور دیگر	-۴/۰۴۲	۱۸۹	/۰۰۰	-/۳۵۲۶
ارتباط و آشنایی‌های شخصی	-۸/۸۶۵	۱۸۹	/۰۰۰	-/۷۰۰۰
اعضای هیئت تحریریه	۱۲/۶۱۰	۱۸۹	/۰۰۰	/۸۷۸۹۵
جستجو در نوشته‌ها و ادبیات موجود	-۳/۵۴۶	۱۸۹	/۰۰۰	-/۲۸۴۲

نتایج جدول ۴-۱۸ نشان می‌دهد که برای تمامی منابع هفت‌گانه مورد مطالعه اختلاف مذکور معنی‌دار است و تعمیم نتایج نمونه تصادفی با توجه به ارزش‌های بدست آمده ($p < .001$) در تمامی موارد به جمعیت آماری ممکن است. اختلاف یاد شده در دو مورد یعنی استفاده از «اعضای هیئت تحریریه» برای انتخاب داور و استفاده از «فهرست اسامی داوران موجود در مجله» مثبت است که نشان‌دهنده تمایل مجلات علمی معتبر ایرانی برای استفاده از دو منبع یاد شده برای انتخاب داوران می‌باشد. در بقیه موارد نیز اختلاف میانگین یاد شده در جهت منفی بوده است که نشان‌دهنده عدم تمایل مجلات مورد مطالعه برای استفاده از منبع یاد شده برای گزینش داوران است؛ مانند «درخواست از نویسندگان مقالات برای معرفی داور» که چندان رایج نیست. با این حال در ادامه برای اولویت بندی منابع مورد استفاده برای انتخاب داوران در مجلات مورد مطالعه از آزمون رتبه‌بندی فریدمن استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴-۱۹ مندرج می‌باشد.

فرض ما این بوده است که آیا نمرات بدست آمده بر اساس مقیاس ترتیبی منابع هفت‌گانه تفاوت معنی‌داری با یکدیگر دارند یا خیر؟ یعنی آیا مطابق آزمون فریدمن میانه‌های جامعه برای منابع هفت‌گانه در انتخاب داوران برابر است؟ به بیان دیگر، می‌خواهیم بدانیم از میان منابع هفت‌گانه مورد مطالعه برای انتخاب داوران در نمونه دریافتی کدام یک از اهمیت و اولویت بیشتری برخوردار است؟

جدول ۴-۱۹: رتبه‌بندی منابع مورد استفاده در انتخاب داوران

رتبه‌ها	
میانگین رتبه‌ها	منابع مورد استفاده
۵/۷۰	فهرست اسامی داوران موجود در مجله
۳/۵۲	اشخاص ملاقات شده در جلسات و سمینارها
۲/۲۴	درخواست از نویسندگان مقالات برای معرفی داور
۳/۸۱	درخواست از داور مقاله برای معرفی داور دیگر
۳/۲۰	ارتباط و آشنایی‌های شخصی
۵/۶۴	اعضای هیئت تحریریه
۳/۸۸	جستجو در نوشته‌ها و ادبیات موجود

N=190, Chi-Square= 457/135, DF=6, Sig. =/000

نتایج به دست آمده از اجرای آزمون فریدمن نشان می‌دهد که اختلاف میانه‌های منابع هفت‌گانه با یکدیگر معنی دار است (N=190, Chi-Square= 457/135, DF=6, Sig. =/000). برای اندازه‌گیری شاخص اندازه اثر از آزمون تکمیلی کندال W استفاده شد. ضریب توافق کندال ۰/۴۰۱ نشان می‌دهد که اختلاف قوی بین منابع هفت‌گانه انتخاب داوران در مجلات مورد مطالعه وجود دارد.

۴-۴-۲ در اختیار داشتن فهرست اسامی داوران

یکی دیگر از پرسش‌های مطرح شده در ذیل بخش داوران مربوط به در اختیار داشتن یا نداشتن فهرستی از اسامی داوران همکار با مجله مذکور است. پاسخ‌های دریافت شده بر اساس نمونه دریافتی در این زمینه در جدول ۴-۲۰ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۲۰: میزان دسترسی به فهرست اسامی داوران

پاسخ	فراوانی	درصد
بله	۱۸۴	۹۷/۹
خیر	۴	۲/۱
جمع	۱۸۸	۱۰۰/۰

یافته‌های مندرج در جدول ۴-۲۰ نشان می‌دهد که ۹۷/۹ درصد از مجلات مورد مطالعه دارای فهرست اسامی داوران هستند و تنها ۲/۱ درصد از آنها فاقد فهرست مذکور هستند و این بدان معنی است که تقریباً همه مجلات مورد مطالعه فهرست داوران خود را تنظیم و استفاده می‌کنند.

۳-۴-۴ تعداد داوران انتخاب شده برای هر مقاله

تعداد داوران انتخاب شده برای داوری در مورد هر مقاله با توجه به پاسخ‌های برگرفته از نمونه دریافتی از تنوعی بین ۲ تا ۶ برخوردار است. میانگین تعداد داور انتخاب شده برای داوری در مورد هر مقاله در میان مجلات مورد مطالعه ۳/۲۰ و میانه و نمای آن برابر با ۳ می‌باشند. نمودار ۲-۴ درصد فراوانی داوران انتخاب شده برای هر مقاله را نشان می‌دهد.

نمودار ۲-۴: فراوانی تعداد داوران انتخابی برای هر مقاله در مجلات مورد مطالعه

چنان که از نمودار ۲-۴ مشاهده می‌شود، ۵۳ درصد از مجلات مورد مطالعه ۳ داور برای داوری بر روی هر مقاله انتخاب می‌کنند که بیشترین فراوانی را در نمونه دریافتی به خود اختصاص داده است و سایر گزینه‌ها در رده‌های بعدی قرار دارند. ۲۰ درصد از مجلات مورد مطالعه نیز برای هر مقاله ۲ داور انتخاب می‌کنند.

۴-۴-۴ میزان استفاده از داوران داخلی

اصطلاح داوران داخلی در مقابل داوران خارجی مطرح می‌شود. منظور از داور داخلی چنان که در مباحث فصول پیشین نیز عنوان شد، عبارتست از داوری که از میان سردبیر، دستیاران سردبیر و یا اعضای هیئت تحریریه مجله انتخاب شده باشد. میانگین میزان استفاده از داور داخلی بر اساس طیف لیکرت برابر با ۳/۳۱ و میانه و نمای آن ۳ می‌باشد که نشان‌دهنده تمایل مجلات مورد مطالعه به استفاده از داوران داخلی دارد.

جدول ۲۱-۴: میزان استفاده از داور داخلی در مجلات مورد مطالعه

تعداد نمونه‌ها	همیشه		اغلب		گاهی		به ندرت		هیچوقت		متغیر
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۸۶	۷/۵	۱۴	۳۰/۱	۵۶	۴۹/۵	۹۲	۱۱/۸	۲۲	۱/۱	۲	میزان استفاده از داور داخلی

چنان که از جدول ۴-۲۱ ملاحظه می شود بر اساس طیف یاد شده بیشترین درصد فراوانی پاسخ ها در خصوص میزان استفاده از داور داخلی ذیل گزینه های «گاهی» با ۴۹/۵ درصد یعنی میانه طیف و سپس «اغلب» با ۳۰/۱ درصد متمرکز است. برای ارزیابی این که میزان استفاده از داور داخلی در مجلات مورد مطالعه به طور معنی داری از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی» بر اساس طیف رتبه ای پنج درجه ای) اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) تک نمونه اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۲۲ مندرج می باشد.

نتایج مندرج در جدول ۴-۲۲ نشان دهنده معنی دار بودن آزمون است ($p < .001$) و حاکی از آن است که در مجلات مورد مطالعه گرایش بیشتری به استفاده از داور داخلی نسبت به داور خارجی وجود دارد.

جدول ۴-۲۲: آزمون آماری (t) تی تک نمونه ای منابع مورد استفاده برای گزینش داور

سطح متغیر آزمون = ۳				
متغیر	آماره	درجه	سطح	اختلاف
	تی	آزادی	معنی داری دو	میانگین
			سویه	
میزان استفاده از داور داخلی	۵/۱۹۶	۱۸۵	/۰۰۰	۳/۱۱۸

۴-۴-۵ تماس با داور قبل از ارسال مقاله

میانگین نمونه دریافتی بر اساس طیف لیکرت برابر با ۲/۸ و میانه آن برابر با ۳ و نمای آن ۲ می باشد که نشان می دهد تقریباً در مجلات مورد مطالعه قبل از ارسال مقاله برای داور با وی تماس می گیرند.

جدول ۴-۲۳: میزان تماس با داوران قبل از ارسال مقاله برای آنها

متغیر	هیچوقت		به ندرت		گاهی		اغلب		همیشه		تعداد نمونه ها
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
تماس با داور	۳۳	۱۷/۴	۵۶	۲۹/۵	۴۱	۲۱/۶	۳۶	۱۸/۹	۲۴	۱۲/۶	۱۹۰

چنان که از جدول ۴-۲۳ ملاحظه می شود بر اساس طیف یاد شده بیشترین درصد فراوانی پاسخ ها در خصوص تماس با داور قبل از ارسال مقاله ذیل گزینه های «به ندرت» با ۲۹/۵ درصد و سپس «گاهی» با ۲۱/۶ درصد متمرکز است. برای ارزیابی این که «میزان تماس با داوران قبل از ارسال مقاله برای آنها» به طور معنی داری از ۳ (متوسط مورد نظر برای جمعیت آماری و معادل «گاهی» بر اساس طیف رتبه ای پنج درجه ای) اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) تک نمونه اجرا شد که نتایج آن به شرح جدول ۴-۲۴ می باشد.

جدول ۴-۲۴: آزمون آماری (t) تی تک نمونه‌ای برای تماس با داوران قبل از ارسال مقاله برای آنها

سطح متغیر آزمون=۳				
متغیر	آماره	درجه	سطح	اختلاف
	تی	آزادی	معنی‌داری دو	میانگین
سویه				
تماس با داور	-۲/۱۴۴	۱۸۹	۱۰۳۳	-/۲۰۰

نتایج مندرج در جدول ۴-۲۴ حاکی از عدم وجود اختلاف معنی‌دار با میانگین است ($p>0.01$)، به این معنی که تقریباً نسبت مجلاتی که پیش از ارسال مقاله برای داور با وی تماس می‌گیرند با مجلاتی که پیش از ارسال مقاله برای داور تماس نمی‌گیرند برابر است.

۶-۴-۴ ارزیابی عملکرد داوران

میانگین نمونه دریافتی بر اساس طیف لیکرت برابر با ۴/۲۶ و میانه آن برابر با ۴ و نمای آن ۵ می‌باشد که نشان دهنده میزان ارزیابی عملکرد داوران بر اساس عملکردشان در بین مجلات مورد مطالعه است.

جدول ۴-۲۵: میزان ارزیابی عملکرد داوران

تعداد نمونه‌ها	همیشه		اغلب		گاهی		به ندرت		متغیر
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۸۹	۴۵/۸	۸۷	۳۶/۸	۷۰	۱۴/۲	۲۷	۲/۶	۵	ارزیابی عملکرد داوران

چنان که از جدول ۴-۲۵ ملاحظه می‌شود بر اساس طیف یاد شده بیشترین درصد فراوانی پاسخ‌ها در خصوص ارزیابی عملکرد داوران ذیل گزینه‌های «همیشه» با ۴۵/۸ درصد و سپس «اغلب» با ۳۶/۸ درصد متمرکز است. برای سنجش این که میزان ارزیابی عملکرد داوران در مجلات مورد مطالعه به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط طیف و معادل «گاهی» بر اساس طیف رتبه‌ای پنج درجه‌ای) اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) تک نمونه اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۲۶ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۲۶: آزمون آماری (t) تی تک نمونه‌ای برای ارزیابی عملکرد داوران

سطح متغیر آزمون=۳				
متغیر	آماره	درجه	سطح	اختلاف
	تی	آزادی	معنی‌داری دو	میانگین
سویه				
ارزیابی عملکرد داوران	۲۱/۶۹	۱۸۸	۱۰۰۰	۱/۲۶۴

نتایج مندرج در جدول ۴-۲۶ حاکی از معنی دار بودن آزمون و وجود اختلاف است ($p < 0.001$) و نشان می‌دهد که مجلات اغلب یا همیشه به ارزیابی عملکرد داوران می‌پردازند.

۴-۴-۷ در اختیار داشتن سوابق عملکرد داوران

میانگین نمونه دریافتی بر اساس طیف لیکرت برابر با ۴/۲۷ و میانه آن برابر با ۵ و نمای آن ۵ می‌باشد که نشان می‌دهد اغلب مجلات سوابق عملکرد داورانشان را در اختیار دارند.

جدول ۴-۲۷: میزان در اختیار داشتن سوابق داوران

متغیر	هیچوقت		به ندرت		گاهی		اغلب		همیشه		تعداد نمونه‌ها
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
نگهداری سابقه عملکرد داوران	۱/۶	۳	۸/۴	۱۴	۷/۴	۴۴	۲۳/۲	۱۰۶	۵۵/۸	۱۸۳	

چنان که از جدول ۴-۲۷ ملاحظه می‌شود بر اساس طیف یاد شده بیشترین درصد فراوانی پاسخ‌ها در خصوص میزان استفاده از داور داخلی ذیل گزینه‌های «همیشه» با ۵۵/۸ درصد و سپس «اغلب» با ۲۳/۲ درصد متمرکز است. برای سنجش این که میزان در اختیار داشتن سوابق داوران در مجلات مورد مطالعه به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط مورد نظر برای جمعیت آماری و معادل «گاهی» بر اساس طیف رتبه‌ای پنج درجه‌ای) اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) تک نمونه اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۲۸ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۲۸: آزمون آماری (t) تی تک نمونه‌ای برای اختیار داشتن سوابق داوران

سطح متغیر آزمون=۳				
متغیر	آماره	درجه	سطح	اختلاف
تی	آزادی	معنی داری دو	میانگین	
		سویه		
سوابق	۱۶/۶۳	۱۸۲	۱۰۰۰	۱/۲۷۸
داوران				

نتایج مندرج در جدول ۴-۲۸ نشان‌دهنده معنی دار بودن آزمون است ($p < 0.001$) و حاکی از آن است که تعداد مجلاتی که سوابق داوران را نگهداری می‌کنند بیشتر از مجلاتی است که فاقد آرشیو سوابق داوران هستند.

۴-۴-۸ وجود شواهدی دال بر سوگیری داوران

میانگین نمونه دریافتی بر اساس طیف لیکرت برابر با ۱/۹۵ و میانه آن برابر با ۲ و نمای آن نیز ۲ می‌باشد که بر اساس پاسخ‌های دریافت شده از نمونه دریافتی حاکی از اندک بودن شواهد دال بر سوگیری داوران است.

جدول ۴-۲۹ کمیزان وجود شواهدی مبنی بر سوگیری داوران

تعداد نمونه‌ها	همیشه		اغلب		گاهی		به ندرت		هیچوقت		متغیر
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۸۸	۱۵	۱	۱۵	۱	۱۶/۸	۳۲	۵۶/۸	۱۰۸	۲۴/۲	۴۶	شواهد سوگیری داوران

چنان که از جدول ۴-۲۹ ملاحظه می‌شود، بر اساس طیف لیکرت، بیشترین درصد فراوانی پاسخ‌ها در خصوص مشاهده شواهدی مبنی بر سوگیری داوران، ذیل گزینه‌های «به ندرت» با ۵۶/۸ درصد و سپس «هیچوقت» با ۲۴/۲ درصد متمرکز است. برای سنجش این که میزان سوگیری گزارش شده بر اساس شواهد در مجلات مورد مطالعه به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی» بر اساس طیف رتبه‌ای پنج درجه‌ای) اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) تک نمونه‌ای اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۳۰ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۳۰: آزمون آماری (t) تی تک نمونه‌ای برای وجود شواهدی مبنی بر سوگیری داوران

سطح متغیر آزمون=۳				
متغیر	آماره	درجه	سطح	اختلاف
تی	آزادی	معنی داری دو	میانگین	
سویه				
شواهد	-۲۰/۶۴	۱۸۷	/۰۰۰	-۱/۰۴۷
سوگیری				

نتایج مندرج در جدول ۴-۳۰ نشان‌دهنده معنی‌دار بودن آزمون است ($p < 0.001$) و حاکی از آن است که سوگیری داوران در مجلات به ندرت وجود داشته است و یا هیچوقت ملاحظه نشده است.

۹-۴-۴ دلایل دخیل در سوگیری داوران

برای پی‌بردن به دلایل بروز سوگیری از سوی داوران گویه‌های مندرج در جدول ۴-۳۱ بر اساس طیف لیکرت ارائه شدند.

جدول ۴-۳۱: میانگین دلایل دخیل در سوگیری داوران

نمونه‌ها	انحراف معیار	میانگین	دلایل دخیل در سوگیری داوران
۱۴۲	۰/۹۷	۲/۲۵	یافته‌های مقاله با نتایج مطالعات انجام شده توسط داور همخوانی ندارد.
۱۴۷	۰/۹۱	۲/۲۸	داور معروف به این است که عقاید خاصی در زمینه موضوع مقاله دارد.
۱۴۲	۰/۸۶	۱/۷۶	داور سوگیری شخصی نسبت به نویسنده (اعم از مثبت یا منفی) دارد.
۱۳۹	۰/۸۵	۱/۶۷	داور نسبت به سازمان منبع نویسنده سوگیری (اعم از مثبت یا منفی) دارد.

نتایج مندرج در جدول ۴-۳۱ نشان می‌دهد که در بین چهار گزینه مطرح شده گزینه «معروف بودن داور به داشتن عقاید خاصی در زمینه موضوع مقاله»ی تحت داوری و «عدم انطباق نتایج و یافته‌های مندرج در مقاله‌ی تحت داوری با مطالعات انجام شده توسط داور» با اختلاف بسیار اندکی در بین پاسخ‌های دریافتی حائز اهمیت بیشتری بوده‌اند. و دو گزینه دیگر از اهمیت کمتری نزد پاسخ‌گویان برخوردار بوده‌اند. گو این که در مجموع سطح میانگین‌های مربوطه پایین بوده‌است. نکته دیگر درصد قابل توجه فقدان پاسخ به این گویه‌ها در نمونه دریافتی است. برای ارزیابی این که هر کدام از دلایل دخیل در سوگیری داوران به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی» بر اساس طیف رتبه‌ای پنج درجه‌ای) اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۳۲ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۳۲: اختلاف میانگین دلایل دخیل در سوگیری داوران با سطح متوسط

گویه	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری دوسویه	اختلاف میانگین
عدم همخوانی یافته‌های مقاله با نتایج مطالعات انجام شده توسط داور	-۹.۰۹۵	۱۴۱	/۰۰۰	-۷/۴۶۵
عقاید خاص داور در زمینه موضوع مقاله	-۹/۴۷۴	۱۴۶	/۰۰۰	-۷/۱۴۳
سوگیری شخصی داور نسبت به نویسنده	-۱۷/۰۴۶	۱۴۱	/۰۰۰	-۱/۲۳۹۴
سوگیری داور نسبت به سازمان متبوع نویسنده	-۱۸/۷۵۸	۱۳۸	/۰۰۰	-۱/۳۵۲۵

نتایج جدول ۴-۳۲ نشان می‌دهد که برای تمامی دلایل چهارگانه مطرح شده، اختلاف مذکور معنی‌دار است ($p < .001$). اختلاف یاد شده در مورد تمامی دلایل مطرح شده کمتر از میانگین یاد شده بوده است. یافته‌های جدول ۴-۳۱ تأیید دیگری است بر نتیجه حاصل از جدول ۴-۳۰ مبنی بر عدم وجود شواهدی از سوگیری داوران. از آنجا که هیچ یک از دلایل احتمالی سوگیری داوران در مورد مجلات مورد مطالعه صدق نمی‌کند، انجام آزمون رتبه‌ای فریدمن برای رتبه‌بندی این عوامل قابل انجام نخواهد بود.

۴-۴-۱۰ نقایص و کاستی‌های گزارش‌های داوران

برای پی‌بردن به میزان نقایص و کاستی‌های گزارش‌های داوران در مجلات مورد مطالعه، از پنج گویه با مقیاس طیف لیکرت به شرح جدول ۴-۳۳ استفاده شد.

جدول ۴-۳۳: میانگین‌های نقایص و کاستی‌های گزارش‌های داوران

نواقص و کاستی‌ها	میانگین	انحراف معیار	نمونه‌ها
داور مقاله را نفهمیده است	۱/۷۶	/۶۹۹۲	۱۸۶
گزارش داوری به حدی مختصر است که نمی‌توان از آن استفاده کرد	۲/۳۵	/۷۵۹۰	۱۸۶
داوری به اندازه‌ای طول کشیده است که تصویب مقاله را به تاخیر انداخته است	۲/۹۷	/۷۷۱۰	۱۷۴
داور بیش از حد با مقاله انتقادی برخورد کرده است	۲/۳۹	/۶۷۶۸	۱۸۶

داور نسبت به نویسنده توهین آمیز برخورد کرده است	۱/۳۴	۱۶۱۸۴	۱۸۶
---	------	-------	-----

چنان که نتایج مندرج در جدول ۴-۳۳ نشان می‌دهد، از میان گویه‌های پنج‌گانه مطرح شده برای بررسی نقایص و کاستی‌های گزارش‌های داوران، به ترتیب «طول کشیدن داوری»، «برخورد بیش از حد انتقادی داور» و «مختصر بودن گزارش داوری» به عنوان نواقص موجود در داوری‌ها مطرح شده و رایج‌تر هستند. که از این میان طول کشیدن زمان داوری شاخص‌تر است. دو مورد دیگر یعنی «نفهمیدن مقاله توسط داور» و «برخورد توهین‌آمیز داور» کمتر به عنوان نقایص داوری‌ها مورد توجه قرار گرفته‌اند. اگر چه آمارهای توصیفی مبتنی بر شاخص‌های مرکزی (میانگین و انحراف معیار) در جدول ۴-۳۳ به خوبی گویای وضعیت نقایص و کاستی‌های رایج در بین مجلات مورد مطالعه است. برای ارزیابی این که آیا میزان نقایص و کاستی‌های گزارش‌های داوران به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی» بر اساس طیف رتبه‌ای پنج درجه‌ای) اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۳۴ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۳۴: اختلاف میانگین‌های نقایص و کاستی‌های گزارش‌های داوران

نواقص و کاستی‌ها	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری دوسویه	اختلاف میانگین
نفهمیدن مقاله	-۲۴/۰۳۸	۱۸۳	/۰۰۰	-۱/۲۳۹۱
مختصر بودن گزارش داوری	-۱۱/۵۹۲	۱۸۵	/۰۰۰	-۱/۶۴۵۲
طول زمان	-۱/۴۹۲	۱۷۳	/۶۲۴	-۱/۰۲۸۷
برخورد انتقادی	-۱۲/۲۰۰	۱۸۳	/۰۰۰	-۱/۶۰۸۷
برخورد توهین آمیز	-۳۶/۰۹۶	۱۸۲	/۰۰۰	-۱/۶۵۰۳

نتایج جدول ۴-۳۴ نشان می‌دهد که در چهار مورد، میانگین نواقص و کاستی‌های مطرح شده در مورد گزارش‌های داوری اختلاف مذکور از حد متوسط کم‌تر است ($p < 0.001$). اما در مورد «طول کشیدن زمان داوری» اختلاف یاد شده معنی‌دار نمی‌باشد ($p > 0.001$). به این معنی که طول کشیدن زمان داوری در حد متوسط به عنوان نقص در فعالیت داوران مطرح شده است.

با این حال در ادامه برای اولویت بندی نواقص و کاستی‌های مطرح شده در مورد گزارش‌های داوری در مجلات مورد مطالعه از آزمون رتبه‌بندی فریدمن استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴-۳۵ مندرج می‌باشد. هدف از این آزمون اینست که بدانیم از میان نواقص و کاستی‌های پنج‌گانه گزارش‌های داوری، کدام یک از اهمیت و اولویت بیشتری برخوردار است؟ یعنی آیا مطابق آزمون فریدمن میانه‌های جامعه برای نواقص و کاستی‌های پنج‌گانه برابر است؟

جدول ۴-۳۵: رتبه‌بندی نقایص و کاستی‌های گزارش‌های داوران

رتبه‌ها	
میانگین رتبه	نواقص و کاستی‌ها
۲/۳۳	نقشه‌ی مقاله
۳/۴۱	مختصر بودن گزارش داوری
۴/۲۵	طول کشیدن زمان
۳/۳۶	برخورد انتقادی
۱/۶۴	برخورد توهین آمیز

N=169, Chi-Square=345/453, df=4, Sig.=/000

نتایج به دست آمده از اجرای آزمون فریدمن نشان می‌دهد که اختلاف میانه‌های نواقص و کاستی‌های پنج‌گانه گزارش‌های داوری با یکدیگر معنی دار است (N=169, Chi-Square=345/453, df=4, Sig.=/000). از این میان طولانی بودن زمان داوری (۴/۲۵) اولویت اول نقایص و کاستی‌های داوری را به خود اختصاص داده است. و پس از آن مختصر بودن گزارش داوری (۳/۴۱). سایر گزینه‌ها در اولویت‌های بعدی قرار دارند. برای اندازه‌گیری شاخص اندازه اثر از آزمون تکمیلی کندال W استفاده شد. ضریب توافق کندال ۰/۵۱۱ نشان دهنده میزان اختلاف کاملاً قوی بین نواقص و کاستی‌های گزارش‌های داوری در مجلات مورد مطالعه است.

۱۱-۴-۴ معیارهای انتخاب داور

یکی از مسائل بسیار مهم در گزینش داوران برای همکاری با مجلات، معیارها و ملاک‌های مربوط به انتخاب داور است. برای بررسی ملاک‌های مورد نظر در مجلات علمی معتبر معیارهای نه‌گانه مندرج در جدول ۴-۳۶ با مقیاس طیف لیکرت طرح شده‌اند. نتایج توصیفی مندرج در جدول ۴-۳۶ میانگین پاسخ‌های ارائه شده را نشان می‌دهد.

جدول ۴-۳۶: میزان استفاده از معیارها و ملاک‌های انتخاب داور

معیارها و ملاک‌های انتخاب داور	میانگین	انحراف معیار	نمونه‌ها
تعداد مقالات علمی-پژوهشی	۳/۹۰	۰/۹۲	۱۸۵
تخصص در روش‌شناسی	۴/۱۹	۰/۸۰	۱۸۳
سابقه در اجرای طرح‌های پژوهشی	۳/۷۰	۰/۹۳	۱۸۲
سرشناس بودن در حوزه‌های موضوعی مجله	۴/۵۰	۰/۵۹۰	۱۸۷
نظم و رعایت وقت	۴/۱۸	۰/۷۳	۱۸۳
سن داور	۱/۹۱	۰/۱۰۸	۱۷۹
مرتبه دانشگاهی	۳/۷۲	۰/۱۰۰	۱۸۶

۱۸۷	۸۷	۴/۳۵	داشتن تجربه در حوزه داوری برای مجلات علمی
۱۸۵	۱۶۱	۴/۴۰	سابقه ارائه گزارش‌های داوری مفید و سازنده

چنان که نتایج مندرج در جدول ۴-۳۶ نشان می‌دهد، در میان معیارهای نه‌گانه برای انتخاب داوران تنها معیار «سن داور» از میانگین پایینی برخوردار است و سایر گزینه‌ها دارای میانگین‌های بالایی هستند. که نشان‌دهنده اهمیت این معیارها در نمونه دریافتی از مجلات مورد مطالعه است. به ویژه از میان معیارهای یاد شده معیارهای «سرشناس بودن در حوزه‌های موضوعی مجله»، «سابقه ارائه گزارش‌های داوری مفید و سازنده» و «داشتن تجربه در حوزه داوری برای مجلات علمی» به ترتیب از اهمیت بیشتری برخوردار بوده و سایر معیارها پس از آنها قرار دارند. برای ارزیابی این که آیا ملاک‌ها و معیارهای انتخاب داور به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی» بر اساس طیف رتبه‌ای پنج درجه‌ای) اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۳۷ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۳۷: آزمون آماری (t) تی تک نمونه‌ای معیارهای انتخاب داور

معیارها و ملاک‌های انتخاب داور	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری دوسویه	اختلاف میانگین
تعداد مقالات	۱۳/۳۵۳	۱۸۴	/۰۰۰	۱/۹۰۸۱
تخصص	۲۰/۱۹۸	۱۸۲	/۰۰۰	۱/۱۹۶۷
سابقه پژوهش	۱۰/۲۴۹	۱۸۱	/۰۰۰	۱/۷۰۸۸
سرشناس بودن	۳۴/۴۲۷	۱۸۶	/۰۰۰	۱/۵۰۸۰
نظم	۲۱/۶۴۴	۱۸۲	/۰۰۰	۱/۱۸۰۳
سن داور	-۱۳/۳۵۸	۱۷۸	/۰۰۰	-۱/۰۸۳۸
رتبه دانشگاهی	۹/۸۴۵	۱۸۵	/۰۰۰	۱/۷۲۵۸
تجربه در حوزه داوری	۲۳/۷۶۷	۱۸۶	/۰۰۰	۱/۳۵۲۹
سابقه گزارش‌های مفید	۳۰/۸۶۱	۱۸۴	/۰۰۰	۱/۴۰۵۴

نتایج جدول ۴-۳۸ نشان می‌دهد که اختلاف مذکور در مورد تمامی معیارها و ملاک‌های انتخاب داور معنی‌دار است ($p < .001$). به بیان دیگر کلیه معیارها به جز سن داور در انتخاب داور نقش دارند.

با این حال در ادامه برای اولویت‌بندی معیارهای انتخاب داور در مجلات مورد مطالعه از آزمون رتبه‌بندی فریدمن استفاده نمودیم که نتایج آن در جدول ۴-۳۸ مندرج می‌باشد. آزمون فریدمن به این سؤال پاسخ می‌دهد که از میان معیارها و ملاک‌های انتخاب داور با توجه به پاسخ‌های دریافتی از مجلات مورد مطالعه کدام یک از اهمیت و اولویت بیشتری برخوردار است.

جدول ۴-۳۸: رتبه‌بندی معیارهای انتخاب داور

رتبه‌ها	
میانگین رتبه	معیارها و ملاک‌های انتخاب داور
۴/۷۸	تعداد مقالات
۵/۶۹	تخصص
۴/۰۷	سابقه پژوهش
۶/۵۴	سرشناس بودن
۵/۶۰	نظم
۱/۵۴	سن داور
۴/۴۳	مرتبه دانشگاهی
۶/۱۳	تجربه در حوزه داوری
۶/۲۳	سابقه گزارش‌های مفید

N=168, Chi-Square=575/789, DF=8, Sig. =/000

نتایج به دست آمده از اجرای آزمون فریدمن نشان می‌دهد که اختلاف میانه‌های معیارهای نه‌گانه انتخاب داور، با یکدیگر معنی دار است (N=168, Chi-Square=575/789, DF=8, Sig. =/000). از این میان «سرشناس بودن در حوزه‌های موضوعی مجله» (۶/۵۴) اولویت اول و پس از آن سابقه گزارش‌های داوری مفید و سازنده (۶/۲۳) و «داشتن تجربه در حوزه داوری برای مجلات علمی» (۶/۱۳) قرار دارند. سایر گزینه‌ها در اولویت‌های بعدی قرار دارند. برای اندازه‌گیری شاخص اندازه اثر از آزمون تکمیلی کندال W استفاده شد. ضریب توافق کندال ۰/۴۲۸ حاکی از آن است که اختلاف کاملاً قوی بین معیارهای انتخاب داوران وجود دارد.

۴-۴-۱۲ استفاده از داوران متخصص غیر از حوزه موضوعی مجله

این که مجلات در استفاده از داوران متخصص خود را محدود به حوزه موضوعی مجله می‌کنند یا این که از متخصصان سایر حوزه‌های موضوعی نیز استفاده می‌کنند، موضوعی است که در ذیل مبحث داوران و ویژگی‌های داوران انتخابی حائز اهمیت است. در توجه به دامنه گزینش داوران با توجه به تخصصی شدن موضوعات مجلات، نظر پاسخگویان را در جمعیت آماری مورد مطالعه جویا شدیم که نتایج آن در جدول ۴-۳۹ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۳۹: میزان استفاده از داوران متخصص خارج از حوزه موضوعی مجله

پاسخ	فراوانی	درصد
بله	۴۱	۲۲/۵
خیر	۱۴۱	۷۷/۵
جمع	۱۸۲	۱۰۰/۰

نتایج مندرج در جدول ۴-۳۹ نشان می‌دهد که اغلب مجلات مورد مطالعه تمایلی به استفاده از داوران غیر از حوزه تخصصی مجله ندارند. ۷۷/۵ درصد از پاسخ‌های برگرفته از نمونه دریافتی در این زمینه نشان دهنده عدم استفاده از این گونه داوران است.

۴-۴-۱۳ مقایسه عملکرد داوران جوان و مسن

یکی از موضوعات قابل توجه در مبحث داوران، عملکرد داوران جوان نسبت به داوران مسن است. برای بررسی این وضعیت در جمعیت آماری مورد مطالعه، چهار گویه مندرج در جدول ۴-۴۰ با استفاده از مقیاس پنج طبقه‌ای طیف لیکرت طراحی شدند.

جدول ۴-۴۰: میانگین عملکرد داوران جوان نسبت به داوران مسن

گویه	میانگین	انحراف معیار	نمونه‌ها
نظم و رعایت وقت	۳/۵۱	۰/۷۳	۱۷۶
خودداری از سوگیری (bias) در نتیجه‌گیری	۳/۰۱	۰/۷۱	۱۶۹
دقت نظر در داوری مقاله	۳/۱۶	۰/۷۲	۱۷۵
ارائه پیشنهادها سازنده برای اصلاح مقاله	۳/۲۵	۰/۸۲	۱۷۴

نتایج مندرج در جدول ۴-۴۱ در تمام گویه‌ها نشان از ارزیابی نسبتاً مناسب پاسخگویان در خصوص عملکرد داوران جوان به نسبت داوران مسن دارد. به ویژه میانگین ۳/۵۱ در ردیف اول مربوطه به گویه «نظم و رعایت دقت» نشان‌دهنده عملکرد بهتر داوران جوان نسبت به داوران مسن دارد. این برداشت در مورد سایر گزینه‌ها نیز به چشم می‌خورد.

جدول ۴-۱: اختلاف عملکرد داوران با توجه به سن آنها

عملکرد داوران	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی داری دوسویه	اختلاف میانگین
نظم و رعایت وقت	۹/۳۶۲	۱۷۵	/۰۰۰	/۵۱۷۰
عدم سوگیری	/۲۱۵	۱۶۸	/۸۳۰	/۰۱۱۸
داشتن دقت نظر	۳/۰۱۲	۱۷۴	/۰۰۳	/۱۶۵۷
پیشنهاد سازنده	۴/۱۴۲	۱۷۳	/۰۰۰	/۲۵۸۶

نتایج جدول ۴-۱ نشان می‌دهد که اختلاف مذکور در مورد عملکرد داوران با توجه به سن آنها در سه ویژگی معنی‌دار است ($p < .001$). و داوران جوان نسبت به داوران مسن در سه ویژگی «نظم و رعایت وقت»، «دقت نظر در داوری مقاله»، «ارائه پیشنهادها سازنده برای اصلاح مقاله» از عملکرد بهتری برخوردارند و در مورد «خودداری از سوگیری در نتیجه‌گیری» داوران جوان و مسن عملکرد مشابهی دارند ($p > .001$). با این حال در ادامه برای اولویت بندی گویه‌های سنجش عملکرد در مجلات مورد مطالعه از آزمون رتبه‌بندی فریدمن استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴-۲ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۲: رتبه‌بندی مقایسه داوران جوان و مسن

رتبه‌ها	
عملکرد داوران	میانگین رتبه
نظم و رعایت وقت	۲/۹۵
عدم سوگیری	۲/۰۶
دقت نظر	۲/۴۱
پیشنهاد سازنده	۲/۵۸

$N=165$, Chi-Square= 72/947, DF=3, Sig. =/000

نتایج به دست آمده از اجرای آزمون فریدمن نشان می‌دهد که اختلاف میانه‌های معیارهای عملکرد داوران با یکدیگر معنی‌دار است ($N=165$, Chi-Square= 72/947, DF=3, Sig. =/000). از این میان «نظم و رعایت وقت» (۲/۹۵) اولویت اول برتی عملکرد داوران جوان نسبت به داوران مسن است. و پس از آن ارائه پیشنهادها سازنده برای اصلاح مقاله (۲/۵۸) قرار دارد. سایر گزینه‌ها در اولویت‌های بعدی قرار دارند. برای اندازه‌گیری شاخص اندازه اثر از آزمون تکمیلی کندیال W

استفاده شد. ضریب توافق کندال ۰/۱۴۷ نشان دهنده میزان اختلاف نه چندان زیاد بین شاخص‌های عملکرد داوران در مجلات مورد مطالعه وجود است.

۱۴-۴-۴ پرداخت حق الزحمه

پرداخت یا عدم پرداخت حق الزحمه به داوران نیز در این پژوهش مورد کنکاش قرار گرفته است. نتایج پاسخ‌های دریافتی در این خصوص در جدول ۴-۴۳ آمده است.

جدول ۴-۴۳: پرداخت حق الزحمه به داوران

پاسخ	فراوانی	درصد
بله	۱۳۷	۷۴/۵
خیر	۴۷	۲۵/۵
جمع	۱۸۴	۱۰۰/۰

یافته‌های جدول ۴-۴۴ نشان می‌دهد ۷۴/۵ درصد از مجلات ایرانی به داوران خود حق الزحمه پرداخت می‌کنند و ۲۵/۵ درصد نیز هیچگونه حق الزحمه‌ای در قبال انجام داوری‌ها به مجلات‌شان نمی‌دهند.

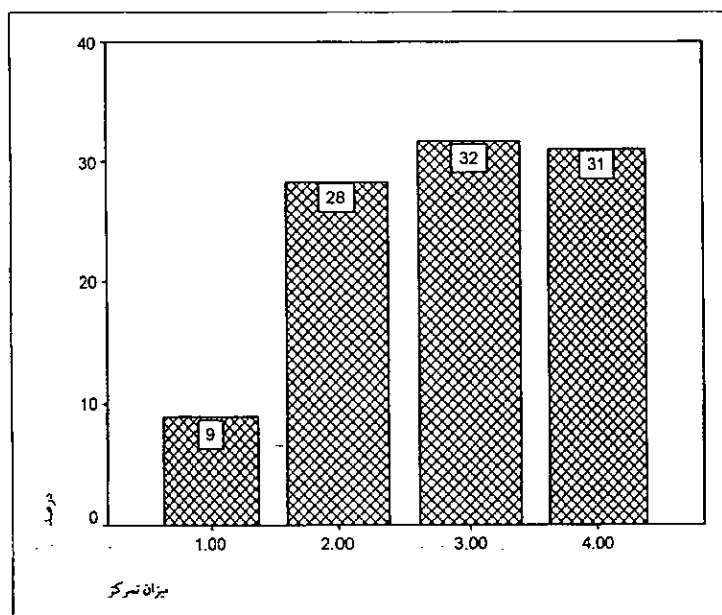
۱۵-۴-۴ پراکندگی داوری‌ها

پراکندگی داوری‌ها بین تهران و شهرستان‌ها با توجه به پاسخ‌های ارائه شده از ۰-۱۰۰ درصد بوده است. میانگین پراکندگی تمرکز داوری‌ها در تهران برابر با ۵۹/۴۰ و میانه و نمای آن نیز برابر با ۶۰ بوده است. نتایج تفصیلی داوری‌ها بین تهران و سایر شهرستان‌ها به شرح جدول ۴-۴۴ و نمودار ۴-۳ آمده است.

جدول ۴-۴۴: میزان تمرکز داوری‌ها در تهران

میزان تمرکز	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کمتر از ۲۵ درصد	۱۶	۸/۹	۸/۹
۲۶ تا ۵۰ درصد	۵۱	۲۸/۳	۳۷/۲
۵۱ تا ۷۵ درصد	۵۷	۳۱/۷	۶۸/۹
۷۵ به بالا	۵۶	۳۱/۱	۱۰۰/۰
جمع	۱۸۰	۱۰۰/۰	

چنانچه از نتایج مندرج در جدول ۴-۴۴ مشهود است ۸/۹ درصد از مجلات مورد مطالعه کمتر از ۲۵ درصد از داورانشان را از تهران انتخاب می‌کنند. ۲۸/۳ درصد از این مجلات نیز بین ۲۶ تا ۵۰ درصد از داورانشان را از تهران انتخاب می‌کنند. ۳۱/۷ درصد از این مجلات نیز بین ۵۱ تا ۷۵ درصد از داورانشان را از تهران انتخاب می‌کنند. اما ۳۱/۱ درصد از مجلات مورد مطالعه بیش از ۷۵ درصد از داورانشان را از تهران انتخاب می‌کنند. نمودار ۴-۳ درصد‌های یاد شده را به تفکیک نمایش می‌دهد.

نمودار ۴-۳: میزان تمرکز داوری‌ها در تهران

۵-۴ بخش دوم: فرایند داوری

۱-۵-۴ انجام فرایند داوری به صورت الکترونیکی

با توجه به تحولات تکنولوژیکی اخیر و روی آوردن مجلات به استفاده از رایانه و نرم افزارهای مختلف در زمینه مدیریت مجلات و استفاده از این نوآوری‌ها در فرایند داوری، لازم بود اطلاعاتی از وضعیت مجلات مورد مطالعه در این خصوص گردآوری شود. لذا ابتدا به صورت کلی و در قالب یک سؤال دوگزینه‌ای (بله / خیر) وجود یا عدم وجود الکترونیکی بودن فرایند داوری در مجله مورد مطالعه را جویا شدیم که نتایج آن در جدول ۴-۴۵ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۴۵: انجام فرایند داوری به صورت الکترونیکی

پاسخ	فراوانی	درصد	درصد معتبر
بله	۶۶	۳۴/۷	۴۰/۲
خیر	۹۸	۵۱/۶	۵۹/۸
بدون پاسخ	۲۶	۱۳/۷	۱۰۰/۰
جمع	۱۹۰	۱۰۰/۰	

همان طور که جدول ۴-۴۵ نشان می‌دهد میزان انجام فرایند داوری به صورت الکترونیکی در مجلات مورد مطالعه با توجه به نمونه‌دریافتی ۴۰/۲ درصد است. و تقریباً ۶۰ درصد از مجلات ایرانی هنوز فرایند داوری‌شان را به طور سنتی انجام می‌دهند.

۲-۵-۴ انجام الکترونیکی برخی از فعالیت‌های مجله

چنان که از نتایج جدول ۴-۴۵ ملاحظه شد، میزان استفاده از شیوه‌های الکترونیکی در مجلات مورد مطالعه درصد بالایی را به خود اختصاص نداده است. علاوه بر این توجه به میزان پوشش الکترونیکی نیز حائز اهمیت است. ممکن است مجله‌ای با انجام بخشی از اقدامات مربوط به فرایند داوری، آن را به حساب الکترونیکی بودن کل فرایند داوری مجله مورد نظر یا حتی سایر فعالیت‌های مربوطه بداند. لذا الکترونیکی بودن فعالیت‌های مورد نظر در ذیل فرایند داوری را به تفکیک مورد پرسش قرار دادیم که نتایج آن در جدول ۴-۴۶ مندرج است.

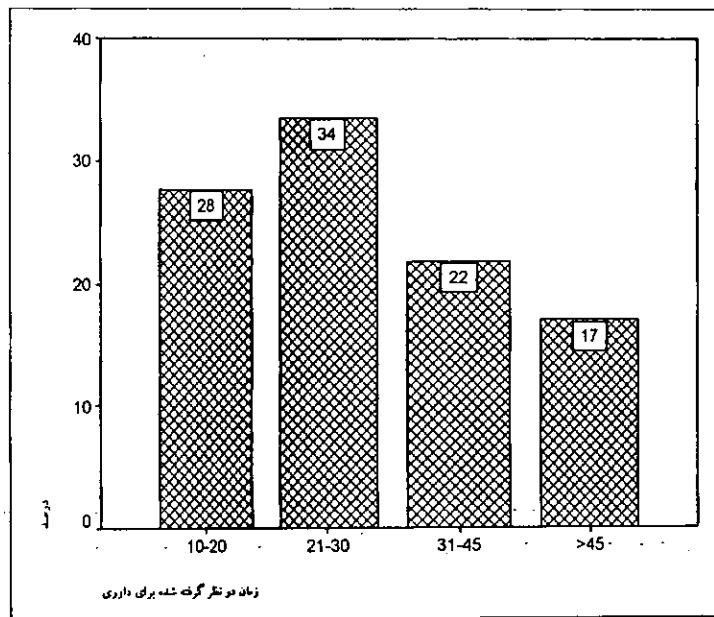
جدول ۴-۶: انجام فعالیت‌های ذیل فرایند داوری به صورت الکترونیکی

نمونه‌ها	خیر		بله		گویه
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۸۸	۵۳/۲	۱۰۰	۴۶/۸	۸۸	دریافت و اعلام
۱۸۷	۷۰/۶	۱۳۲	۲۹/۴	۵۵	مطالعه مقاله
۱۸۷	۷۷/۵	۱۴۵	۲۲/۵	۴۲	انتخاب داوران
۱۸۶	۶۰/۸	۱۱۳	۳۹/۲	۷۳	فرستادن مقاله
۱۸۶	۷۱/۰	۱۳۲	۲۹/۰	۵۴	بررسی مقاله
۱۸۸	۷۳/۹	۱۳۹	۲۶/۱	۴۹	تنظیم گزارش
۱۸۸	۶۳/۸	۱۲۰	۳۶/۲	۶۸	دریافت گزارش
۱۸۷	۵۴/۸	۸۵	۴۵/۲	۸۵	ارائه مقاله اصلاح شده
۱۸۶	۵۹/۷	۱۱۱	۴۰/۳	۷۵	کارهای مدیریتی
۱۸۵	۷۷/۸	۱۴۴	۲۲/۲	۴۱	ارزشیابی گزارش‌های داوری

نتایج مندرج در جدول ۴-۴۶ در مجموع مؤید نتایج بدست آمده در جدول ۴-۴۵ است. مقایسه درصد‌های ستون مربوط به پاسخ «بله» با پاسخ «خیر» نشان می‌دهد که به طور تقریبی، تمامی پاسخ‌های خیر در همه فعالیت‌ها، مقدارشان بالاتر از ۵۰ درصد و میزان پاسخ‌های «بله» پایین‌تر از ۵۰ درصد قرار دارد.

۴-۵-۳ مدت زمان لحاظ شده برای داوری یک مقاله

یکی از موارد مهم در فرایند داوری زمان لحاظ شده برای انجام داوری و بازگشت مقاله است. برای بررسی مدت زمان در نظر گرفته شده برای داوری مقاله، یک سؤال بسته با چهار گزینه ۱۰-۲۰ روز، ۲۱-۳۰ روز، ۳۱-۴۵ روز و بیشتر از ۴۵ روز در نظر گرفته شد. پاسخ‌های ارائه شده به گزینه‌های یاد شده در نمودار ۴-۴۶ مندرج می‌باشد.

نمودار ۴-۴: زمان‌های لحاظ شده برای داوری مقاله

چنان که نمودار ۴-۴ نمایش می‌دهد، بیشترین درصد فراوانی زمان لحاظ شده برای داوری مقاله در میان مجلات مورد مطالعه بین ۲۱-۳۰ روز است که ۳۴ درصد از پاسخ‌های ارائه شده را به خود اختصاص داده است و پس از آن گزینه ۱۰-۲۰ روز با ۲۸ درصد قرار دارد.

۴-۵-۴ وضعیت مقالات

در مجموع مجلات مورد مطالعه بیش از ۲۹۹۵۱ مقاله در بازه زمانی مذکور دریافت نمودند که با در نظر گرفتن آن دسته از مقالاتی که نتایج رد یا پذیرش آنها هنوز از نظر پاسخگویان مشخص نبود، تعداد ۹۳۶۹ مقاله پذیرفته و تعداد ۱۲۲۳۷ مقاله نیز رد شده بودند. ۶۷۸۵ مقاله نیز در دست داوری بودند. بدیهی است با توجه به این که نمونه دریافتی همه جمعیت آماری را پوشش نمی‌دهد ارقام یاد شده از حیث تعمیم‌پذیری به همین صورت، خالی از اشکال نیست. با این حال اگر میانگین مقالات دریافتی را با اعضاء مبنا قرار دهیم تولید مقاله در بازه زمانی مذکور در ایران برای جمعیت آماری یاد شده تقریباً برابر با ۴۷۰۰۰ مقاله است. می‌توان به همین ترتیب نرخ رد و پذیرش مقاله را نیز محاسبه نمود.

۴-۵-۵ مقالات دریافتی

میانگین مقاله‌های دریافتی در دوره زمانی یاد شده برابر با ۱۹۱/۹۹ و میانگین آن ۱۴۵ نمای آن ۱۰۰ بوده است. نتایج تفصیلی میزان مقاله‌های دریافتی در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ پس از طبقه‌بندی به شرح جدول ۴-۴۷ می‌باشد.

جدول ۴-۴۷: میزان دریافت مقاله در سال

تعداد مقاله	فراوانی	درصد معتبر	درصد تجمعی
کمتر از ۱۰۰ مقاله	۵۳	۳۴/۰	۳۴/۰
۱۰۱ تا ۲۰۰ مقاله	۵۱	۳۲/۷	۶۶/۷

۸۶/۶	۱۷/۱	۲۸	۳۰۱ تا مقاله
۹۱/۷	۷/۱	۱۱	۳۰۱ تا مقاله ۴۰۰
۱۰۰/۰	۸/۴	۱۳	بیشتر از مقاله ۴۰۰
	۱۰۰/۰	۱۵۶	جمع

چنان چه از نتایج مندرج در جدول ۴-۴۷ مشهود است ۳۴ درصد از مجلات مورد مطالعه کمتر از ۱۰۰ مقاله در محدوده زمانی مذکور دریافت نموده‌اند. و پس از آن ۳۲/۷ درصد از مجلات نیز از ۱۰۱ یک مقاله تا ۲۰۰ مقاله دریافت نموده‌اند که این نشان دهنده آن است که در مجموع ۶۶/۷ درصد از مجلات مورد مطالعه کمتر از ۲۰۰ مقاله در محدوده زمانی یاد شده دریافت نموده‌اند.

۶-۵-۴ مقالات پذیرفته شده

میانگین مقاله‌های پذیرفته شده در دوره زمانی یاد شده برابر با ۶۳/۷۳ و میانه آن ۴۸ نمای آن ۳۰ بوده است. نتایج تفصیلی میزان مقاله‌های پذیرفته شده در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ پس از طبقه‌بندی به شرح جدول ۴-۴۸ می‌باشد.

جدول ۴-۴۸: میزان پذیرش مقاله در سال

تعداد مقاله	فراوانی	درصد معتبر	درصد تجمعی
کمتر از ۲۵ مقاله	۲۹	۱۹/۷	۱۹/۷
۲۶ تا ۵۰ مقاله	۵۰	۳۴/۰	۵۳/۷
۵۱ تا ۷۵ مقاله	۳۲	۲۱/۸	۷۵/۵
۷۶ تا ۱۰۰ مقاله	۱۲	۸/۲	۸۳/۷
بیشتر از ۱۰۰ مقاله	۲۴	۱۶/۳	۱۰۰/۰
جمع	۱۴۷	۱۰۰/۰	

چنان که از نتایج مندرج در جدول ۴-۴۸ مشهود است، بیشترین فراوانی (۳۴ درصد) پذیرش مربوط به طبقه ۲۶ تا ۵۰ مقاله بوده است. و پس از آن ۲۱/۸ درصد از مجلات نیز از ۵۱ تا ۷۵ مقاله پذیرش نموده‌اند.

۷-۵-۴ مقالات رد شده

میانگین مقاله‌های رد شده در دوره زمانی یاد شده برابر با ۸۴/۹۸، میانه آن ۵۳/۵۰ و نمای آن ۴۹ بوده است. نتایج تفصیلی میزان مقاله‌های رد شده در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ پس از طبقه‌بندی به شرح جدول ۴-۴۹ می‌باشد.

جدول ۴-۴۹: میزان رد مقاله در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵

تعداد مقاله	فراوانی	درصد معتبر	درصد تجمعی
کمتر از ۲۵ مقاله	۳۷	۲۵/۷	۲۵/۷
۲۶ تا ۵۰ مقاله	۳۴	۲۳/۶	۴۹/۳
۵۱ تا ۷۵ مقاله	۲۱	۱۴/۶	۶۳/۹

۷۶ تا ۱۰۰ مقاله	۱۲	۸/۳	۷۲/۲
بیشتر از ۱۰۰ مقاله	۴۰	۲۷/۸	۱۰۰/۰
جمع	۱۴۴	۱۰۰/۰	

چنان که از نتایج مندرج در جدول ۴-۴۹ مشهود است ۲۷/۸ درصد از مجلات مورد مطالعه بیشتر از ۱۰۰ مقاله را در محدوده زمانی مذکور رد نموده‌اند و پس از آن ۲۵/۷ درصد از مجلات نیز کمتر از ۲۵ مقاله پذیرش نموده‌اند. نتایج مندرج در جدول ۴-۵۰ توزیع تقریباً متقارنی را در همه مقوله‌ها نشان می‌دهد.

۸-۵-۴ مقالات در دست داوری

میانگین مقاله‌های رد شده در دوره زمانی یاد شده برابر با ۴۸/۸۱، میانه آن ۳۰ و نمای آن ۰ (صفر) بوده است. نتایج تفصیلی میزان مقاله‌های رد شده در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ پس از طبقه‌بندی به شرح جدول ۴-۵۰ می‌باشد.

جدول ۴-۵۰: میزان مقاله‌های در دست داوری در سال

تعداد مقاله	فراوانی	درصد معتبر	درصد تجمعی
کمتر از ۲۵ مقاله	۶۴	۴۶/۰	۴۶/۰
۲۶ تا ۵۰ مقاله	۳۶	۲۵/۹	۷۱/۹
۵۱ تا ۷۵ مقاله	۱۶	۱۱/۵	۸۳/۵
۷۶ تا ۱۰۰ مقاله	۱۳	۹/۴	۹۲/۸
بیشتر از ۱۰۰ مقاله	۱۰	۷/۲	۱۰۰/۰
جمع	۱۳۹	۱۰۰/۰	

چنان که از جدول ۴-۵۰ مشهود است ۴۶ درصد از مجلات مورد مطالعه کمتر از ۲۵ مقاله را در محدوده زمانی مذکور در دست داوری داشته‌اند. و پس از آن ۲۵/۹ درصد از مجلات نیز بین ۲۶ تا ۵۰ مقاله در دست داوری داشته‌اند. سایر مقوله‌ها پس از این دو قرار دارند.

۹-۵-۴ نوع داوری مورد استفاده در مجلات مورد مطالعه

نوع داوری مورد استفاده در مجلات مورد مطالعه یکی دیگر از اجزای فرایند داوری در مجلات است. از چهارگونه داوری شناخته شده (داوری باز یا آزاد، داوری پنهان، داوری امضاء شده و داوری پنهان دوطرفه) کدام یک در میان مجلات مورد مطالعه رایج‌ترند؟ این سؤالی است که یافته‌های جدول ۴-۵۱ بدان پاسخ می‌دهد.

جدول ۴-۵۱: نوع داوری مورد استفاده در مجلات مورد مطالعه

نوع داوری	فراوانی	درصد	درصد معتبر
باز یا آزاد	۴	۲/۱۰	۲/۱
پنهان	۳۳	۱۷/۴	۱۷/۶

داوری پنهان دوطرفه	۱۵۱	۷۹/۵	۸۰/۳
بدون پاسخ	۲	۱/۱	۱۰۰/۰
جمع	۱۹۰	۰/۱۰۰	

چنان که نتایج جدول ۴-۵۱ نشان می‌دهد بیشترین درصد فراوانی مربوط به نوع داوری پنهان دوطرفه با ۸۰/۳ درصد می‌باشد. از چهار نوع داوری مورد پرسش واقع شده نوع «داوری امضاء شده» مورد توجه هیچکدام از مجلات مورد مطالعه نبوده است. داوری پنهان نیز با ۱۷/۶ درصد در مرتبه بعدی قرار دارد. بنابراین می‌توان اذعان داشت که با توجه به پاسخ‌های دریافتی از نمونه مورد مطالعه نوع داور بکار رفته توسط آنان داوری پنهان دوطرفه است.

۱۰-۵-۴. نوع مقالات مورد داوری

مجلات معمولاً تنوعی از مقالات پژوهشی، مروری، ترجمه، گزارش و نقد را در برمی‌گیرند. اما این که کدام یک از این مقالات در فرایند داوری قرار می‌گیرند در این پژوهش مورد توجه بوده است. در جدول ۴-۵۲ میانگین پاسخ‌های دریافتی از مجلات مورد مطالعه منعکس شده است.

جدول ۴-۵۲: میزان انجام داوری با توجه به نوع مقاله

نوع مقاله	میانگین	انحراف معیار	نمونه‌ها
پژوهشی	۴/۸۲	۱/۴۸	۱۸۷
مروری	۲/۵۵	۱/۳۷	۱۴۸
ترویجی	۲/۱۲	۱/۴۵	۱۴۰
ترجمه	۱/۵۷	۱/۰۶	۱۳۷
گزارش	۱/۵۸	۱/۱۴	۱۳۴
نقد	۱/۹۸	۱/۲۴	۱۴۱

چنان که نتایج جدول ۴-۵۲ نشان می‌دهد، اغلب مجلات مقالات پژوهشی را به داوری ارجاع می‌دهند و میانگین ۴/۸۲ با توجه به انحراف معیار پایین حکایت از توافق مجلات بر این امر دارد. در مورد مقالات مروری و ترویجی میانگین‌های بدست آمده به ترتیب ۲/۵۵ و ۲/۱۲ هستند. در مورد سایر انواع دستنوشته‌ها، میانگین‌های مندرج در جدول ۴-۵۳ نشان‌دهنده آن است که این گونه مقالات کمتر مورد داوری قرار می‌گیرند. جدول ۴-۵۳ پراکندگی پاسخ‌ها را بر اساس طیف لیکرت نشان می‌دهد.

جدول ۴-۵۳: میزان انجام داوری با توجه به نوع مقاله

نوع مقاله	هیچوقت		بندرت		گاهی		اغلب		همیشه	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
پژوهشی	۱	۱۵	-	-	۲	۱/۱	۲۵	۱۳/۴	۱۵۹	۸۵/۰
مروری	۳۹	۲۶/۴	۴۵	۳۰/۴	۳۱	۲۰/۹	۹	۶/۱	۲۴	۱۶/۲

۱۳/۶	۱۹	۷/۱	۱۰	۹/۳	۱۳	۱۷/۹	۲۵	۵۲/۱	۷۳	ترویجی
۵/۸	۸	۲/۳	۳	۵/۸	۸	۱۶/۱	۲۲	۷۰/۱	۹۶	ترجمه
۶/۱۰	۸	۳/۱۰	۴	۸/۲	۱۱	۹/۷	۱۳	۱/۷۳	۹۸	گزارش
۷/۱	۱۰	۵/۱۰	۷	۱۹/۳	۲۷	۱۷/۱	۲۴	۵۱/۴	۷۲	نقد

نتایج مندرج در جدول ۴-۵۳ تأییدکننده نتایج مندرج در جدول ۴-۵۲ است. چنان که ملاحظه می‌شود ۸۵ درصد مجلات مقالات پژوهشی را برای داوری ارسال می‌کنند. در مورد سایر مقالات با توجه به نتایج مندرج در جدول ۴-۵۳ چنین توافقی وجود ندارد.

۱۱-۵-۴ روش پذیرش مقاله

یکی دیگر از اجزای فرایند داوری مقالات روش پذیرش مقاله است. در این زمینه سه عنصر سردبیر، هیئت تحریریه و داوران دخیل هستند. روش پذیرش می‌تواند حاصل تصمیم‌گیری یک، دو یا ترکیبی از عناصر مذکور باشد. جدول ۴-۵۴ پاسخ‌های برگرفته از نمونه دریافتی و تنوع روش پذیرش مقاله را در مجلات مورد مطالعه نشان می‌دهد.

جدول ۴-۵۴: روش پذیرش مقاله در مجلات مورد مطالعه

نمونه‌ها	انحراف معیار	میانگین	روش پذیرش مقاله
۱۸۴	۱/۸۷	۱/۴۵	اعلام نتیجه مقاله پس از بررسی اولیه توسط سردبیر
۱۸۵	۱/۳۷	۱/۹۱	اعلام نتیجه مقاله پس از طرح در جلسه هیئت تحریریه
۱۸۵	۱/۴۷	۲/۰۷	اعلام نتیجه مقاله پس از یک دور داوری
۱۸۴	۱/۴۶	۲/۰۶	اعلام نتیجه مقاله توسط سردبیر پس از داوری
۱۸۱	۱/۳۴	۴/۱۱	اعلام نتیجه مقاله پس از داوری و طرح در جلسه هیئت تحریریه

نتایج مندرج در جدول ۴-۵۴ نشان می‌دهد که روش غالب در پذیرش مقاله در بین مجلات مورد مطالعه «اعلام نتیجه مقاله پس از داوری و طرح در جلسه هیئت تحریریه» با میانگین ۴/۱۱ است. جدول ۴-۵۵ پراکندگی پاسخ‌ها را بر اساس طیف لیکرت به ترتیب هیچوقت=۱، به ندرت=۲، گاهی=۳، اغلب=۴ و همیشه=۵ نشان می‌دهد.

جدول ۴-۵۵: میزان استفاده از روش‌های پذیرش مقاله

روش پذیرش مقاله		هیچوقت		بندرت		گاهی		اغلب		همیشه	
فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۱۳۵	۷۳/۴	۲۳	۱۲/۵	۲۰	۱۰/۹	۳	۱/۶	۳	۱/۶	۳	۱/۶
۱۱۷	۶۱/۶	۱۷	۸/۹	۲۰	۱۰/۵	۱۲	۶/۳	۱۹	۱۰/۰	۱۹	۱۰/۰
۱۱۰	۵۷/۹	۱۲	۶/۳	۲۵	۱۳/۲	۱۵	۷/۹	۲۳	۱۲/۱	۲۳	۱۲/۱
۱۰۹	۵۹/۲	۱۶	۸/۷	۱۷	۹/۲	۲۲	۱۲/۰	۲۰	۱۰/۹	۲۰	۱۰/۹

۶۰/۵	۱۰۸	۱۶۷۰	۲۹	۱۱/۰	۲۰	۲/۲	۴	۱۰/۰	۲۰	پس از داوری
اعلام نتیجه مقاله پس از داوری و طرح در جلسه هیئت تحریریه										

۱۲-۵-۴ تصمیم‌گیرندگان اصلی در فرایند داوری

اجرای فرایند داوری منوط به اتخاذ تصمیمات و تقسیم وظایف در خصوص این تصمیم‌گیری‌ها از دریافت مقاله تا اعلام نتیجه به نویسنده است. برای پی‌بردن به این که چه کسی، چه تصمیمی را در فرایند داوری می‌گیرد، نقش پنج عنصر دخیل در فرایند داوری یعنی مدیر مسئول، سردبیر، دستیار سردبیر و هیئت تحریریه و مدیر داخلی در فرایند تصمیم‌گیری مورد پرسش قرار گرفته است.

الف. دریافت مقاله

مسئولیت دریافت مقاله در مجلات مورد مطالعه بر عهده کدام یک از عناصر درگیر در فرایند داوری در مجله است؟ جدول ۴-۵۶ توزیع این مسئولیت را در بین عناصر یاد شده نشان می‌دهد.

جدول ۴-۵۶: مسئول دریافت مقاله

مرجع دریافت مقاله	فراوانی	درصد معتبر
مدیر مسئول	۷	۳/۹
سردبیر	۵۱	۲۸/۲
دستیار	۱۱	۶/۱
هیئت تحریریه	۹	۵/۰
مدیر اجرایی	۸۹	۴۹/۲
سردبیر و مدیر اجرایی	۶	۳/۳
مدیر مسئول و سردبیر	۸	۴/۴
جمع	۱۸۱	۱۰۰/۰

یافته‌های مندرج در جدول ۴-۵۶ نشان می‌دهد که مسئول اصلی دریافت مقاله در فرایند داوری با توجه به پاسخ‌های دریافتی از مجلات مورد مطالعه، مدیر داخلی با درصد فراوانی ۴۹/۲ می‌باشد. پس از وی سردبیر با ۲۸/۲ درصد قرار دارد. در صورتی که مجله دستیار سردبیر هم داشته باشد احتمالاً وی نیز در این فرایند مشارکت می‌کند.

ب. بررسی اولیه مقاله

مسئول بررسی اولیه مقاله در مجلات مورد مطالعه چه کسی است؟ و عناصر دخیل در فرایند داوری چند درصد در بررسی اولیه مقالات نقش دارند. جدول ۴-۵۷ به توزیع فراوانی‌های برگرفته از نمونه دریافتی مجلات مورد مطالعه در رابطه با این مسئولیت می‌پردازد.

جدول ۴-۵۷: مسئول بررسی اولیه مقاله

مرجع بررسی اولیه مقاله	فراوانی	درصد معتبر
مدیر مسئول	۷	۳/۸

۴۸/۴	۸۹	سردبیر
۹/۸	۱۸	دستیار
۲۳/۴	۴۳	هیئت تحریریه
۹/۲	۱۷	مدیر اجرایی
۵/۴	۱۰	سردبیر و مدیر اجرایی
۱۰۰/۰	۱۸۴	جمع

یافته‌های مندرج در جدول ۴-۵۷ نشان می‌دهد که مسئول اصلی بررسی مقاله در فرایند داوری با توجه به پاسخ‌های دریافتی از مجلات مورد مطالعه، سردبیر با درصد فراوانی ۴۸/۴ می‌باشد. پس از وی سردبیر با ۲۳/۴ درصد قرار دارد. دستیار سردبیر و مدیر داخلی نیز تا حدودی در این فرایند مشارکت دارند.

ج. تعیین داور

مسئول تعیین داور مقاله در مجلات مورد مطالعه چه کسی است؟ و عناصر دخیل در فرایند داوری چند درصد در تعیین داور مقاله نقش دارند. جدول ۴-۵۸ به توزیع فراوانی‌های برگرفته از نمونه دریافتی مجلات مورد مطالعه در رابطه با این مسئولیت می‌پردازد.

جدول ۴-۵۸: مرجع تعیین داور مقاله

مرجع تعیین داور	فراوانی	درصد معبر
مدیر مسئول	۲	۱/۱
سردبیر	۲۶	۱۳/۸
دستیار	۷	۳/۷
هیئت تحریریه	۱۴۹	۷۹/۳
سردبیر و مدیر مسئول	۴	۲/۱
جمع	۱۸۸	۱۰۰/۰

جدول ۴-۵۸ نشان می‌دهد مرجع اصلی تعیین داور مقاله در فرایند داوری با توجه به پاسخ‌های دریافتی از مجلات مورد مطالعه، هیئت تحریریه با درصد فراوانی ۷۹/۳ می‌باشد. پس از آن، سردبیر با ۱۳/۸ درصد قرار دارد. سایر عناصر مجله نقش چندانی در زمینه تعیین داور مقاله ندارند.

د. قضاوت بر روی نظر داور

مرجع قضاوت بر روی نظر داوران مقاله در مجلات مورد مطالعه چه کسی است؟ و کدام یک از عناصر دخیل در فرایند داوری، مسئول اصلی تصمیم‌گیری در این خصوص است؟ جدول ۴-۵۹ به توزیع فراوانی‌های برگرفته از نمونه دریافتی مجلات مورد مطالعه در رابطه با این مسئولیت می‌پردازد.

جدول ۴-۵۹: مرجع قضاوت بر روی نظر داور

مرجع قضاوت بر روی نظر داور	فراوانی	درصد معبر
مدیر مسئول	۲	۱/۱
سردبیر	۴۰	۲۱/۲

دستیار	۴	۲/۱
هیئت تحریریه	۱۲۶	۶۶/۷
سردبیر و هیئت تحریریه	۱۷	۹/۰
جمع	۱۸۹	۱۰۰

جدول ۴-۵۹ نشان می‌دهد، مرجع اصلی قضاوت بر روی نظر داور مقاله در فرایند داوری با توجه به پاسخ‌های دریافتی از مجلات مورد مطالعه، هیئت تحریریه با درصد فراوانی ۶۶/۷ می‌باشد و پس از آن سردبیر با ۲۱/۲ درصد قرار دارد. در مواردی نیز این تصمیم‌گیری به صورت مشترک بر عهده سردبیر و هیئت تحریریه است. سایر عناصر مجله نقش چندانی در زمینه قضاوت بر روی نظر داور ندارند.

۵- تصمیم‌گیری در مورد پذیرش مقاله

مرجع تصمیم‌گیری در مورد پذیرش مقاله در مجلات مورد مطالعه چه کسی است؟ و کدام یک از عناصر دخیل در فرایند داوری، مسئول اصلی تصمیم‌گیری در این خصوص است؟ جدول ۴-۶۰ به توزیع فراوانی‌های برگرفته از نمونه دریافتی مجلات مورد مطالعه در رابطه با مسئولیت تصمیم‌گیری در مورد پذیرش مقاله می‌پردازد.

جدول ۴-۶۰: مرجع تصمیم‌گیری در مورد پذیرش مقاله

مرجع تصمیم‌گیری در مورد پذیرش مقاله	فراوانی	درصد معتبر
مدیر مسئول	۳	۱/۶
سردبیر	۲۲	۱۱/۷
دستیار	۱	۵/
هیئت تحریریه	۱۶۲	۸۶/۲
جمع	۱۸۸	۱۰۰/۰

جدول ۴-۶۰ نشان می‌دهد، مسئولیت تصمیم‌گیری در مورد پذیرش مقاله در فرایند داوری با توجه به پاسخ‌های دریافتی از مجلات مورد مطالعه، هیئت تحریریه با درصد فراوانی ۸۶/۲ می‌باشد و پس از آن سردبیر با ۱۱/۷ درصد قرار دارد. سایر عناصر مجله نقش چندانی در زمینه قضاوت بر روی نظر داور ندارند.

و. اعلام نتیجه به نویسنده

مرجع اعلام نتیجه به نویسنده در مجلات مورد مطالعه چه کسی است؟ و کدام یک از عناصر دخیل در فرایند داوری، مسئول اعلام نتیجه به نویسنده است؟ جدول ۴-۶۱ به توزیع فراوانی‌های برگرفته از نمونه دریافتی مجلات مورد مطالعه در رابطه با این مسئولیت می‌پردازد.

جدول ۴-۶۱: مرجع اعلام نتیجه به نویسنده

مرجع اعلام نتیجه به نویسنده	فراوانی	درصد معتبر
مدیر مسئول	۸	۲/۳

۵۶/۵	۱۰۵	سردبیر
۲/۲	۴	دستیار
۴/۸	۹	هیئت تحریریه
۲۵/۸	۴۸	مدیر داخلی
۶/۵	۱۲	سردبیر و مدیر اجرایی
۱۰۰/۰	۱۸۶	جمع

جدول ۴-۶۱ نشان می‌دهد، مسئول اعلام نتیجه مقاله در فرایند داوری با توجه به پاسخ‌های دریافتی از مجلات مورد مطالعه، سردبیر با درصد فراوانی ۵۶/۵ می‌باشد. پس از وی مدیر داخلی با ۲۵/۸ درصد قرار دارد.

۱۳-۵-۴ ارسال گزارش داوری برای نویسنده

در خصوص ارسال عین گزارش داوری برای نویسنده مقاله، میانگین نمونه دریافتی بر اساس طیف لیکرت برابر با ۳/۹۲ و میانه آن برابر با ۴ و نمای آن نیز ۵ می‌باشد که مطابق پاسخ‌های دریافت شده حاکی از آن است که مجلات مورد مطالعه عین گزارش داوری را برای نویسنده ارسال می‌کنند.

دول ۴-۶۲: میزان ارسال گزارش داور برای نویسنده

متغیر	هیجوقت		به ندرت		گاهی		اغلب		همیشه		تعداد نمونه‌ها
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
ارسال عین گزارش داوری	۱۴	۷/۶	۱۶	۸/۶	۲۴	۱۳/۰	۴۷	۲۵/۴	۸۴	۴۵/۴	۱۸۵

چنان که از جدول ۴-۶۲ ملاحظه می‌شود بر اساس طیف یاد شده بیشترین درصد فراوانی پاسخ‌ها در خصوص ارسال عین گزارش داوری برای نویسنده، ذیل گزینه‌های «همیشه» با ۴۵/۴ درصد و سپس «اغلب» با ۲۵/۴ درصد متمرکز است. برای سنجش این که میزان ارسال عین گزارش داور برای نویسنده در مجلات مورد مطالعه به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی») اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) تک نمونه اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۶۳ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۶۳: آزمون آماری (t) تی تک نمونه‌ای در مورد ارسال گزارش داوری برای نویسنده

سطح متغیر آزمون=۳				
متغیر	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	اختلاف میانگین
ارسال عین گزارش داوری برای نویسنده	۹/۸۹۷	۱۸۴	دو سویه	۱/۰۰۰
				۰/۹۲۴۳

نتایج مندرج در جدول ۴-۶۳ نشان‌دهنده معنی‌دار بودن آزمون است ($p < 0.001$) و حاکی از آن است که مجلات اغلب یا همیشه عین گزارش داور را برای نویسنده ارسال می‌کنند.

۱۴-۵-۴ ارسال تفسیر گزارش داوری برای نویسنده

در خصوص ارسال تفسیر گزارش داوری برای نویسنده مقاله، میانگین نمونه دریافتی بر اساس طیف لیکرت برابر با ۲/۹۷ و میانه آن برابر با ۳ و نمای آن نیز ۳ می‌باشد که مطابق پاسخ‌های دریافت شده حاکی از آن است که مجلات مورد مطالعه کمتر تفسیر گزارش داوری را برای نویسنده ارسال می‌کنند.

جدول ۴-۶۴: میزان ارسال تفسیر گزارش داوری برای نویسنده

متغیر	هیچوقت		به ندرت		گاهی		اغلب		همیشه		تعداد نمونه‌ها
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
ارسال تفسیر گزارش داوران	۲۴	۱۸/۹	۳۶	۲۰/۰	۴۷	۲۴/۴	۲۳	۱۸/۳	۳۳	۱۸/۳	۱۸۰

چنان که از جدول ۴-۶۴ ملاحظه می‌شود بر اساس طیف یاد شده بیشترین درصد فراوانی پاسخ‌ها در خصوص ارسال تفسیر گزارش داوری برای نویسنده، ذیل گزینه‌های «گاهی» با ۲۴/۴ درصد و سپس «به ندرت» با ۲۰/۰ درصد متمرکز است. که حکایت از تمایل کمتر برای ارسال تفسیر گزارش داوری دارد. ضمن این که مقایسه این یافته با یافته جدول ۴-۶۳ در خصوص ارسال عین گزارش نیز مؤید این امر است. برای سنجش این که میزان ارسال تفسیر گزارش داوری در مجلات مورد مطالعه به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی») اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) تک نمونه اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۶۵ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۶۵: آزمون آماری (t) تی تک نمونه‌ای در مورد ارسال تفسیر گزارش داوری برای نویسنده

سطح متغیر آزمون=۳				
متغیر	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	اختلاف میانگین
ارسال تفسیر گزارش داوری برای نویسنده	-۰/۲۷۲	۱۷۹	۰/۷۸۶	-۰/۰۲۷۳

نتایج مندرج در جدول ۴-۶۵ نشان‌دهنده معنی‌دار نبودن آزمون است ($p > 0.001$) و حاکی از آن است که اختلاف معناداری بین مجلاتی که تفسیر گزارش داوری را برای نویسنده ارسال می‌کنند و مجلاتی که چنین اقدامی را در فرایند داوری‌شان انجام نمی‌دهند وجود ندارد.

۱۵-۵-۴ اعلام نام داوران به نویسنده

در خصوص اعلام نام داوران به نویسنده مقاله، میانگین نمونه دریافتی بر اساس طیف لیکرت برابر با ۱/۰۶ و میانه آن برابر با ۱ و نمای آن نیز ۱ می‌باشد که مطابق پاسخ‌های دریافت شده حاکی از آن است که در مجلات مورد مطالعه نام داوران برای نویسندگان فاش نمی‌شود.

جدول ۴-۶۶: میزان اعلام نام داوران به نویسنده

متغیر	هیچوقت		به ندرت		گاهی		اغلب		همیشه		تعداد نمونه‌ها
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
اعلام نام داور به نویسنده	۹۲/۰	۱۷۲	۱۲	۶/۴	۳	۱/۶					۱۸۷

چنان که از جدول ۴-۶۶ ملاحظه می‌شود بر اساس طیف یاد شده بیشترین درصد فراوانی پاسخ‌ها در خصوص اعلام نام داور به نویسنده، ذیل گزینه‌های «هیچوقت» با ۹۲/۰ درصد و سپس «به ندرت» با ۶/۴ درصد متمرکز است. که حکایت از عدم اعلام نام داور برای نویسنده دارد. برای سنجش این که میزان اعلام نام داوران در مجلات مورد مطالعه به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی») اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) تک نمونه اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۶۷ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۶۷: آزمون آماری (t) تی تک نمونه‌ای در مورد اعلام نام داوران به نویسنده

سطح متغیر آزمون=۳				
متغیر	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	اختلاف میانگین
اعلام نام داور به نویسنده	-۷۵/۲۴۰	۱۸۶	دو سویه	-۱/۹۰۳

نتایج مندرج در جدول ۴-۶۷ نشان‌دهنده معنی‌دار بودن آزمون است ($p < 0.001$) و حاکی از آن است که در اغلب مجلات داور به نویسنده معرفی نمی‌شود.

۱۶-۵-۴ دادن اطلاعات نویسندگان به داوران

در خصوص دادن اطلاعات نویسنده مقاله به داور، میانگین نمونه دریافتی بر اساس طیف لیکرت برابر با ۱/۶۹ و میانه آن برابر با ۱ و نمای آن نیز ۱ می‌باشد که مطابق پاسخ‌های دریافت شده حاکی از آن است که در اغلب مجلات مورد مطالعه نام نویسنده برای داور/ داوران فاش نمی‌شود.

جدول ۴-۶۸: میزان دادن اطلاعات نویسنده به داور

متغیر	هیچوقت		به ندرت		گاهی		اغلب		همیشه		تعداد نمونه‌ها
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
دادن اطلاعات نویسنده به داور	۱۳۹	۷۵/۵	۱۰	۵/۴	۹	۴/۹	۴	۲/۲	۲۲	۱۲/۰	۱۸۴

چنان که از جدول ۴-۶۸ ملاحظه می‌شود بر اساس طیف یاد شده بیشترین درصد فراوانی پاسخ‌ها در خصوص دادن اطلاعات نویسنده به داور، ذیل گزینه «هیچوقت» با ۷۵/۵ درصد متمرکز است که حکایت از عدم اعلام نام نویسنده برای داور/داوران دارد. برای سنجش این که میزان اعلام نام نویسنده به داور در مجلات مورد مطالعه به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی») اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) تک نمونه اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۶۹ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۶۹: آزمون آماری (t) تی تک نمونه‌ای در مورد دادن اطلاعات نویسنده به داور

سطح متغیر آزمون=۳					
متغیر	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری دو سویه	اختلاف میانگین	
دادن اطلاعات نویسنده به داور	۸۸۷/-۱۲	۱۸۳	۰۰۰/	۳۰۴/-۱	

نتایج مندرج در جدول ۴-۶۹ نشان‌دهنده معنی‌دار بودن آزمون است ($p < 0.001$) و حاکی از آن است که مجلات به ندرت اطلاعات نویسنده را در اختیار داور/داوران قرار می‌دهند و یا هیچوقت به این امر مبادرت نمی‌کنند.

۴-۵-۱۲ ارسال مقاله اصلاح شده برای داور قبلی آن

در خصوص ارسال مقاله اصلاح شده توسط نویسنده برای داور قبلی آن، میانگین نمونه دریافتی بر اساس طیف لیکرت برابر با ۱/۶۹ و میانه آن برابر با ۱ و نمای آن نیز ۱ می‌باشد که مطابق پاسخ‌های دریافت شده حاکی از آن است که در مجلات مورد مطالعه در بیشتر موارد مقاله اصلاح شده توسط نویسنده برای داوران قبلی آن ارسال می‌شود.

جدول ۴-۷۰: ارسال مقاله اصلاح شده برای داور قبلی آن

متغیر	هیچوقت		به ندرت		گاهی		اغلب		همیشه		تعداد نمونه‌ها
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
ارسال مقاله اصلاح شده برای داور قبلی	۴	۲/۱	۹	۴/۸	۴۶	۲۴/۶	۵۶	۲۹/۹	۷۲	۳۵/۵	۱۸۷

چنان که از جدول ۴-۷۰ ملاحظه می‌شود بر اساس طیف یاد شده بیشترین درصد فراوانی پاسخ‌ها در خصوص ارسال مقاله اصلاح شده برای داور/داوران قبلی آن، ذیل گزینه‌های «همیشه» با ۳۵/۵ درصد و سپس «اغلب» با ۲۹/۹ درصد

متمرکز است. که حکایت از ارسال مقاله اصلاحی برای داوران قبلی آن دارد. برای سنجش این که میزان ارسال مقاله اصلاح شده برای داور/ داوران قبلی آن، در مجلات مورد مطالعه به طور معنی داری از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی») اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) تک نمونه اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۷۱ مندرج می باشد.

جدول ۴-۷۱: آزمون آماری (t) تی تک نمونه ای در مورد ارسال مقاله اصلاح شده برای داور قبلی آن

سطح متغیر آزمون=۳				
متغیر	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین
ارسال مقاله اصلاح شده برای داور قبلی آن	۱۳/۲۲۴	۱۸۶	۰/۰۰۰	۱/۹۷۸۶

نتایج مندرج در جدول ۴-۷۱ نشان دهنده معنی دار بودن آزمون است ($p < 0.001$) و حاکی از آن است که مجلات مورد مطالعه اغلب یا همیشه مقاله اصلاح شده را برای داور قبلی ارسال می کنند.

۱۸-۵-۴ تأثیر وجهه و منزلت نویسنده بر پذیرش مقاله اش

در خصوص تأثیر وجهه نویسنده بر پذیرش مقاله اش، میانگین نمونه دریافتی بر اساس طیف لیکرت برابر با ۱/۷۷ و میانه آن برابر با ۲ و نمای آن نیز ۱ می باشد که مطابق پاسخ های دریافت شده حاکی از آن است که در مجلات مورد مطالعه وجهه نویسنده با توجه به میانگین حاصله تأثیر چندانی بر پذیرش مقاله اش ندارد.

جدول ۴-۷۲: تأثیر وجهه نویسنده بر پذیرش مقاله اش

متغیر	هیچوقت		به ندرت		گاهی		اغلب		همیشه		تعداد نمونه ها
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
تأثیر وجهه و منزلت نویسنده	۴۴/۶	۸۳	۶۶	۳۵/۵	۳۳	۱۷/۷	۳	۱/۶	۱	۱/۵	۱۸۶

چنان که از جدول ۴-۷۲ ملاحظه می شود بر اساس طیف یاد شده بیشترین درصد فراوانی پاسخ ها در خصوص تأثیر وجهه نویسنده بر پذیرش مقاله اش، ذیل گزینه های «هیچوقت» با ۴۴/۶ درصد و سپس «به ندرت» با ۳۵/۵ درصد متمرکز است که حکایت از تأثیر اندک وجهه نویسنده بر پذیرش مقاله اش دارد. برای سنجش میزان اختلاف تأثیر وجهه و منزلت نویسنده در پذیرش مقاله اش از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی») آزمون تی (t) تک نمونه اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۷۳ مندرج می باشد.

جدول ۴-۷۳: آزمون آماری (t) تی تک نمونه ای در مورد تأثیر وجهه نویسنده بر پذیرش مقاله اش

سطح متغیر آزمون=۳				
متغیر	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین
تأثیر وجهه نویسنده	-۱/۲۲۰	۱۸۵	۰/۰۰۰	-۲۰/۰۱۳

نتایج مندرج در جدول ۴-۷۳ نشان‌دهنده معنی‌دار بودن آزمون است ($p < 0.001$) و حاکی از آن است که نسبت مجلاتی که در آنها وجهه نویسنده بر پذیرش مقاله‌اش تأثیر دارد به مجلاتی که چنین رویه‌ای در آنها رایج نیست بسیار کمتر است.

۴-۵-۱۹ توجه به درخواست نویسنده برای ارسال مقاله‌اش به یک داور خاص

در خصوص توجه به درخواست نویسنده برای ارسال مقاله‌اش به یک داور خاص، میانگین نمونه دریافتی بر اساس طیف لیکرت برابر با ۱/۳۰ و میانه آن برابر با ۱ و نمای آن نیز ۱ می‌باشد که مطابق پاسخ‌های دریافت شده حاکی از آن است که در مجلات مورد مطالعه توجهی به درخواست نویسنده برای ارسال مقاله‌اش به یک داور خاص نمی‌شود.

جدول ۴-۷۴: توجه به درخواست نویسنده برای ارسال مقاله‌اش به یک داور خاص

متغیر	هیچوقت		به ندرت		گاهی		اغلب		همیشه		تعداد نمونه‌ها
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
توجه به درخواست نویسنده در تعیین داور	۷۸/۴	۱۴۵	۲۶	۱۴/۱	۱۳	۷/۰			۱	۱/۵	۱۸۵

چنان که از جدول ۴-۷۴ ملاحظه می‌شود بر اساس طیف یاد شده بیشترین درصد فراوانی پاسخ‌ها در خصوص توجه به درخواست نویسنده برای ارسال مقاله‌اش به یک داور خاص، ذیل گزینه‌های «هیچوقت» با ۷۸/۴ درصد و سپس «به ندرت» با ۱۴/۱ درصد متمرکز است که حکایت از بی‌توجهی به درخواست نویسنده برای ارسال مقاله‌اش به یک داور خاص دارد. برای سنجش این که میزان توجه به درخواست یک نویسنده برای ارسال مقاله‌اش برای یک داور خاص، به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی») اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) تک نمونه اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۷۵ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۷۵: آزمون آماری (t) تی تک نمونه‌ای در مورد توجه به درخواست نویسنده برای ارسال مقاله‌اش به یک داور خاص

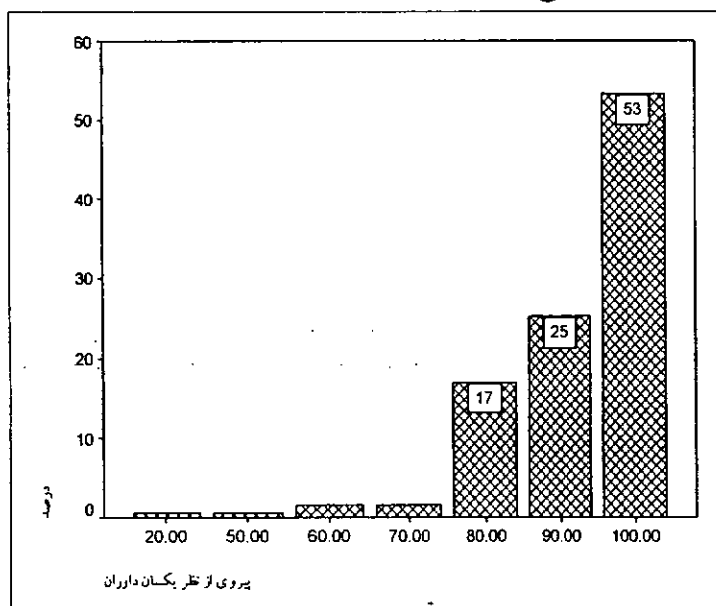
سطح متغیر آزمون=۳				
متغیر	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری دو سویه	اختلاف میانگین
توجه به درخواست نویسنده در تعیین داور	-۳۵/۷۷۶	۱۸۴	/۰۰۰	-۱/۶۹۷

نتایج مندرج در جدول ۴-۷۵ نشان‌دهنده معنی‌دار بودن آزمون است ($p < 0.001$) و حاکی از آن است که مجلات هیچوقت به درخواست نویسنده برای ارسال مقاله‌اش به داوری خاص توجه نشان نمی‌دهند و یا به ندرت به چنین درخواستی پاسخ می‌دهند.

۴-۵-۲۰ پیروی از نظر یکسان داوران در مورد یک مقاله

یکی دیگر از گزینه‌های مطرح در ذیل فرایند داوری میزان تبعیت دست‌اندرکاران مجله مذکور در مواقعی است که داوران نظرات یکسانی در ارتباط با یک مقاله دارند. برای سنجش این متغیر از طیف ۰-۱۰۰ درصد استفاده شد. نتایج

برگرفته از نمونه دریافتی حاکی از آن است که میانگین تبعیت از نظرات یکسان داوران برابر با ۹۲/۱۹ و میانه و نمای آن برابر با ۱۰۰ می باشد. که نشان دهنده میزان بالای تبعیت از نظر داوران در مواردی است که نظر یکسانی دارند. نمودار ۴-۵ درصد تبعیت از نظر داوران را با توجه به پاسخ های دریافتی از مجلات مورد مطالعه نشان می دهد.

نمودار ۴-۵: میزان پیروی از نظر یکسان داوران

چنانکه ملاحظه می شود ۵۳ درصد از پاسخ های دریافتی از مجلات مورد مطالعه میزان تبعیت از نظرات یکسان داوران را ۱۰۰ درصد اعلام کرده اند و ۲۵ درصد از مجلات نیز تا ۹۰ درصد و ۱۷ درصد نیز تا ۸۰ درصد اعلام نموده اند. که حکایت از اهمیت نظر داوران و میزان بالای تبعیت از نظرات یکسان آنها در مجلات مورد مطالعه دارد.

۴-۵-۲۱ مرجع حل اختلاف نظر داوران

در پاره ای موارد عدم توافق نظر داوران سبب بروز مشکلاتی در تعیین تکلیف مقالات در فرایند داوری می شود. برای حل این مشکلات مراجع ذیصلاحی در مجله اقدام به تصمیم گیری می نمایند. برای شناختن این مراجع با توجه به پاسخ های دریافتی از مجلات مورد مطالعه، جدول ۴-۷۶ تشکیل شده است.

جدول ۴-۷۶:: مرجع حل اختلاف نظر داوران

نمونه ها	انحراف معیار	میانگین	مرجع حل اختلاف نظر داوران
۱۸۵	۰/۹۰	۱/۴۲	مدیر مسئول
۱۸۵	۱/۳۴	۲/۱۵	سردبیر
۱۸۱	۰/۸۴	۱/۲۹	دستیار سردبیر
۱۸۶	۱/۵۵	۳/۵۰	اعضای هیئت تحریریه
۱۸۴	۰/۶۹	۱/۱۹	مدیر اجرایی
۱۸۸	۱/۲۳	۳/۸۴	ارجاع مقاله به داورانی دیگر
۱۸۲	۱/۳۸	۲/۴۶	رجوع به کاملترین گزارش داوری موجود

چنان که نتایج مندرج در جدول ۴-۷۶ نشان می‌دهد، از میان منابع هفت‌گانه مطرح شده برای حل اختلاف نظر داوران، دو منبع «ارجاع مقاله به داورانی دیگر» و «اعضای هیئت تحریریه» به ترتیب با میانگین‌های ۳/۸۴ و ۳/۵۰ نقش بیشتری در حل اختلاف نظر داوران در داوری‌های‌شان دارند. «رجوع به کاملترین گزارش داوری موجود» و «سردبیر» بعد از موارد یاد شده قرار دارند. استفاده از سایر منابع اهمیت نسبی کمتری دارند. برای ارزیابی این که آیا مراجع حل اختلاف به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی») اختلاف دارند یا خیر آزمون تی (t) اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۷۷ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۷۷: اختلاف میانگین‌های منابع حل اختلاف نظر داوران نسبت به سطح متوسط

منابع حل اختلاف نظر داوران	آماره تی	درجه آزادی	داری دو سویه سطح معنی	اختلاف میانگین
مدیر مسئول	-۲۳/۷۵	۱۸۴	/۰۰۰	-۱/۵۷
سردبیر	-۸/۵۰۷	۱۸۴	/۰۰۰	-۱/۸۴۳
دستیار سردبیر	-۲۶/۹۵	۱۸۰	/۰۰۰	-۱/۷۰
اعضای هیئت تحریریه	۴/۴۲۷	۱۸۵	/۰۰۰	/۵۰۵
مدیر اجرایی	-۳۵/۳۳	۱۸۳	/۰۰۰	-۱/۸۰
ارجاع مقاله به داورانی دیگر	۹/۳۶	۱۸۷	/۰۰۰	/۸۴۰
ترین گزارش داوری موجود رجوع به کامل	-۵/۲۰۶	۱۸۱	/۰۰۰	-۱/۵۳۳

نتایج جدول ۴-۷۷ نشان می‌دهد که برای تمامی مراجع هفت‌گانه مطرح شده اختلاف مذکور معنی‌دار است و تعمیم نتایج نمونه تصادفی با توجه به ارزش‌های بدست آمده ($p < 0.001$) در تمامی موارد به جمعیت آماری ممکن است. اختلاف یاد شده در مورد گزینه‌های مدیر مسئول، سردبیر، دستیار سردبیر، مدیر اجرایی، و رجوع به کامل‌ترین گزارش داوری موجود منفی است. لذا این گزینه‌ها در کار حل اختلاف نظر داوران دخالتی ندارند. اما گزینه‌های ارجاع مقاله به داوران دیگر و اعضای هیئت تحریریه با اختلاف مثبت از میانگین حکایت از آن دارند که مرجع حل اختلاف نظر داوران هستند. در ادامه برای اولویت بندی مراجع هفت‌گانه حل اختلاف در مجلات مورد مطالعه از آزمون رتبه‌بندی فریدمن استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴-۷۸ مندرج می‌باشد. پرسش مطرح شده اینست که آیا نمرات بدست آمده بر اساس مقیاس ترتیبی برای مراجع حل اختلاف نظر داوران، تفاوت معنی‌داری با یکدیگر دارند یا خیر؟ به عبارت دیگر، می‌خواهیم بدانیم از میان مراجع هفت‌گانه حل اختلاف با توجه به پاسخ‌های دریافتی از مجلات مورد مطالعه کدام یک از اهمیت اولویت بیشتری برخوردارند؟

جدول ۴-۷۸: رتبه‌بندی منابع حل اختلاف نظر داوران داوران

رتبه‌ها	
رتبه	میانگین
مدیر مسئول	۹۶/۲
سردبیر	۰۲/۴
دستیار سردبیر	۷۷/۲
اعضای هیئت تحریریه	۵۴/۵
مدیر اجرایی	۶۰/۲
ارجاع مقاله به داورانی دیگر	۷۹۵/۱
رجوع به کاملترین گزارش داوری موجود	۳۲/۴

N=171, Chi-Square= 514/467, DF=6, Sig. =/000

نتایج به دست آمده از اجرای آزمون فریدمن نشان می‌دهد که اختلاف میانه‌های مراجع هفت‌گانه حل اختلاف نظر داوران با یکدیگر معنی دار است (N=171, Chi-Square= 514/467, DF=6, Sig. =/000). از این میان به ترتیب و با توجه به نمونه دریافتی از جمعیت آماری مرجع حل اختلاف نظر داوران ابتدا ارجاع مقاله به داور دیگر (۵/۷۹)، اعضای هیئت تحریریه (۵/۵۴) و سپس رجوع به کاملترین گزارش (۴/۳۲) است. سایر گزینه‌ها پس از آن قرار دارند. برای اندازه‌گیری شاخص اندازه اثر از آزمون تکمیلی کندال W استفاده شد. ضریب توافق کندال ۰/۴۹۹ نشان دهنده میزان اختلاف بسیار قوی بین مراجع حل اختلاف نظر داوران در مجلات مورد مطالعه است.

۴-۵-۲۲ معیارهای مؤثر بر پذیرش یا رد مقالات

برای پی بردن به معیارهای مؤثر در پذیرش یا رد مقاله در مجلات مورد مطالعه معیارهای شش‌گانه مندرج در جدول ۴-۷۹ بر اساس طیف لیکرت ارائه شدند.

جدول ۴-۷۹: میانگین معیارهای مؤثر در پذیرش یا رد مقاله

معیارها	میانگین	انحراف معیار	نمونه‌ها
ارتباط موضوع با خط مشی موضوعی مجله	۴/۷۱	۱/۵۷	۱۸۸
اصیل و بدیع بودن پژوهش	۴/۷۲	۱/۴۵	۱۸۷
درستی و استحکام روش‌شناسی	۴/۴۷	۱/۷۲	۱۸۵
مناسب بودن زمان طرح موضوع	۳/۶۶	۱/۰۲	۱۷۷
توانایی نویسنده در بیان مؤثر موضوع	۴/۰۹	۱/۹۸	۱۸۵
مرتبه دانشگاهی نویسنده	۲/۰۲	۱/۰۹	۱۸۰

چنان که نتایج مندرج در جدول ۴-۷۹ نشان می‌دهد، از میان معیارهای شش گانه مطرح شده مؤثر بر پذیرش مقاله، دو معیار «اصیل و بدیع بودن پژوهش» و «ارتباط موضوع با خط مشی موضوعی مجله» به ترتیب با میانگین‌های ۴/۷۴ و ۴/۷۱ تأثیر بیشتری بر پذیرش یا رد مقاله دارند. گزینه‌های دیگر نظیر درستی و استحکام روش‌شناختی و توانایی نویسنده در بیان مؤثر موضوع و مناسب بودن زمان طرح موضوع در رده‌های بعدی قرار دارند. در این بین مرتبه دانشگاهی نویسنده با میانگین (۲/۰۲) تأثیر چندانی با توجه به پاسخ‌های دریافتی ندارد. در ادامه برای ارزیابی این که آیا معیارهای مؤثر در پذیرش یا رد مقاله به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط مقیاس) اختلاف دارد یا خیر آزمون تی (t) اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۸۰ مندرج می‌باشد.

۲/۷۵	مناسب بودن زمان طرح موضوع
۳/۵۶	توانایی نویسنده در بیان مؤثر موضوع
۱/۳۰	مرتبه دانشگاهی نویسنده

N=167, Chi-Square= 538/304, DF=5, Sig. =/000

نتایج به دست آمده از اجرای آزمون فریدمن نشان می‌دهد که اختلاف میانه‌های معیارهای شش‌گانه مؤثر در پذیرش یا رد مقاله با یکدیگر معنی دار است (N=167, Chi-Square= 538/304, DF=5, Sig. =/000). برای اندازه‌گیری شاخص اندازه اثر از آزمون تکمیلی کندال W استفاده شد. ضریب توافق کندال ۰/۶۴۵ نشان دهنده میزان اختلاف بسیار قوی بین معیارهای مؤثر در پذیرش یا رد مقاله در مجلات مورد مطالعه است.

۲۳-۵-۴ تصمیم‌گیرنده نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله

یک مرحله پیش از اعلام نتیجه به نویسنده تصمیم‌گیری در خصوص پذیرش یا رد مقاله است. کدام یک از عناصر دخیل در فرایند داوری تصمیم نهایی را در خصوص پذیرش یا رد یک مقاله می‌گیرد؟ نتایج مندرج در جدول ۴-۸۲ که بر اساس طیف لیکرت ارائه شده است به این سؤال با توجه به پاسخ‌های دریافتی پاسخ می‌دهد.

جدول ۴-۸۲: تصمیم‌گیرنده نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله

معیارها	میانگین	انحراف معیار	نمونه‌ها
مدیر مسئول	۱/۵۰۵۴	۱/۰۹	۱۸۶
سردبیر	۲/۲۹۰۳	۱/۵۶	۱۸۶
دستیار سردبیر	۱/۳۴۰۵	۰/۹۸	۱۸۶
اعضای هیئت تحریریه	۴/۲۳۱۲	۱/۲۸	۱۸۶
مدیر اجرایی	۱/۱۴۷۵	۰/۵۸	۱۸۳

چنانکه نتایج مندرج در جدول ۴-۸۲ نشان می‌دهد، از میان گزینه‌های مطرح شده در خصوص پذیرش یا رد مقاله، اعضای هیئت تحریریه نقش اصلی را بر عهده دارند. گزینه بعدی در این خصوص سردبیر است. در ادامه آزمون تی تک نمونه‌ای برای تعمیم نتایج بدست آمده به جمعیت آماری اجرا می‌شود.

جدول ۴-۸۳: آزمون آماری (t) تی تک نمونه‌ای در مورد تصمیم‌گیرنده نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله

معیارها	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری دو سویه	اختلاف میانگین
مدیر مسئول	-۱۸/۵۸۷	۱۸۵	/۰۰۰	-۱/۴۹
سردبیر	-۶/۱۹۰	۱۸۵	/۰۰۰	-۰/۷۰
دستیار سردبیر	-۲۲/۸۴۹	۱۸۴	/۰۰۰	-۱/۶۵۹۵

اعضای هیئت تحریریه	۱۳/۰۷۶	۱۸۵	/۰۰۰	۱/۲۳
مدیر اجرایی	-۴۲/۵۸۸	۱۸۲	/۰۰۰	-۱/۸۵۲۵

نتایج جدول ۴-۸۳ نشان می‌دهد که برای تمامی تصمیم‌گیران مطرح شده اختلاف مذکور معنی‌دار است و تعمیم نتایج نمونه تصادفی با توجه به ارزش‌های بدست آمده ($p < .001$) در تمامی موارد به جمعیت آماری ممکن است. اختلاف یاد شده در مورد تمامی دلایل مطرح شده به جز مورد اعضای هیئت تحریریه کمتر از میانگین یاد شده بوده است. به این معنی که در مجلات مورد مطالعه تصمیم‌نهایی در خصوص رد یا قبول مقاله بر عهده اعضای هیئت تحریریه است. با این حال در ادامه برای اولویت بندی تصمیم‌گیرندگان نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله در مجلات مورد مطالعه از آزمون رتبه‌بندی فریدمن استفاده نمودیم که نتایج آن در جدول ۴-۸۴ مندرج می‌باشد. می‌خواهیم بدانیم آیا مطابق آزمون فریدمن میانه‌های جامعه برای تصمیم‌گیرندگان نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله برابر است؟

جدول ۴-۸۴: رتبه‌بندی تصمیم‌گیرندگان نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله

رتبه‌ها	
معیارها	میانگین رتبه
مدیر مسئول	۲/۶۲
سر دبیر	۳/۳۱
دستیار سر دبیر	۲/۳۵
اعضای هیئت تحریریه	۴/۴۹
مدیر اجرایی	۲/۲۳

N=182, Chi-Square= 391/350, DF=4, Sig. =/000

نتایج به دست آمده از اجرای آزمون فریدمن نشان می‌دهد که اختلاف میانه‌ها برای تصمیم‌گیرندگان نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله با یکدیگر معنی‌دار است ($N=182$, Chi-Square= 391/350, DF=4, Sig. =/000). و چنان که ملاحظه می‌شود اعضای هیئت تحریریه در تصمیم‌گیری نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله اولویت دارند. برای اندازه‌گیری شاخص اندازه اثر از آزمون تکمیلی کندال W استفاده شد. ضریب توافق کندال ۰/۵۳۸ نشان دهنده میزان اختلاف قوی بین گزینه‌های پنج‌گانه مطرح شده به عنوان تصمیم‌گیرندگان نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله وجود دارد.

۴-۵-۲۴ نحوه واکنش به اعتراض نویسنده

برای پی بردن به این که مجلات مورد مطالعه به چه نحوی به اعتراض نویسندگان مقالات واکنش نشان می دهند. برخی واکنش های رایج، مطابق جدول ۴-۸۵ معرفی و بر اساس طیف لیکرت به ترتیب هیچوقت=۱، به ندرت=۲، گاهی=۳، اغلب=۴ و همیشه=۵ ارائه شدند.

جدول ۴-۸۵: نحوه واکنش به اعتراض نویسنده

نوع واکنش	میانگین	انحراف معیار	نمونه ها
کار خاصی انجام نمی دهیم	۱/۹۵	۱/۲۸	۱۰۰
با نویسنده تماس می گیریم و درباره دلایل توضیح می دهیم	۳/۹۷	۱/۹۷	۱۶۷
با نویسنده تماس می گیریم و مجله دیگری را به او پیشنهاد می کنیم	۲/۳۸	۱/۰۷	۱۱۹
مقاله را برای داوری خارجی می فرستیم	۲/۰۷	۱/۲۲	۱۱۰
مقاله را برای داور داخلی می فرستیم	۲/۱۷	۱/۲۲	۱۰۵

چنان که نتایج مندرج در جدول ۴-۸۵ نشان می دهد، از میان واکنش های مطرح شده برای رسیدگی به اعتراض یک نویسنده، گزینه ردیف دوم جدول ۴-۸۵ یعنی «تماس با نویسنده و ارائه دلیل» با میانگین ۳/۹۷ حائز اهمیت است. گونه های دیگر واکنش به اعتراض نویسنده در اولویت بعدی قرار دارند. در ادامه و برای تعمیم نتایج یافته های توصیفی به جامعه آماری از آزمون تی تک نمونه استفاده شد.

جدول ۴-۸۶: آزمون آماری (t) تی تک نمونه ای در خصوص نحوه واکنش به اعتراض نویسنده

نوع واکنش	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی داری دو سویه	اختلاف میانگین
کار خاصی انجام نمی دهیم	-۸/۱۸۹	۹۹	۱/۰۰۰	-۱/۰۵۰
با نویسنده تماس می گیریم و درباره دلایل توضیح می دهیم	۱۲/۸۹۶	۱۶۶	۱/۰۰۰	۱/۹۷۰۱
با نویسنده تماس می گیریم و مجله دیگری را به او پیشنهاد می کنیم	-۷/۲۲۸	۱۱۸	۱/۰۰۰	-۷/۱۳۴
مقاله را برای داوری خارجی می فرستیم	-۷/۹۴۳	۱۰۹	۱/۰۰۰	-۹/۲۷۳
مقاله را برای داور داخلی می فرستیم	-۷/۹۵۷	۱۰۴	۱/۰۰۰	-۸/۲۸۶

نتایج جدول ۴-۸۶ نشان می دهد که برای تمامی واکنش های مطرح شده اختلاف مذکور معنی دار است و تعمیم نتایج نمونه تصادفی با توجه به ارزش های بدست آمده ($p < 0.001$) در تمامی موارد به جمعیت آماری ممکن است. اختلاف یاد شده در تمامی موارد به جز مورد دوم کمتر از میانگین یاد شده بوده است. به این معنی که رویه مرسوم در مجلات مورد مطالعه تماس با نویسنده و توضیح در مورد دلایل رد کردن مقاله است.

علاوه بر این، در ادامه برای اولویت بندی واکنش‌های یاد شده در مجلات مورد مطالعه از آزمون رتبه‌بندی فریدمن استفاده نمودیم که نتایج آن در جدول ۴-۸۷ مندرج می‌باشد. می‌خواهیم بدانیم که آیا مطابق آزمون فریدمن میانه‌های جامعه برای واکنش‌های یاد شده برابر است؟

جدول ۴-۸۷: آزمون فریدمن برای نحوه واکنش به اعتراض نویسنده

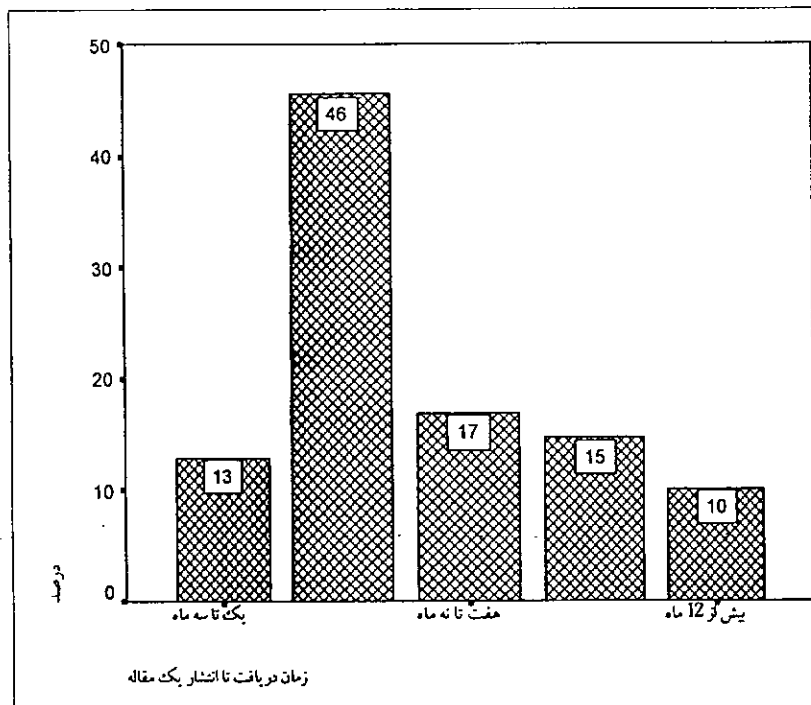
رتبه‌ها	
رتبه	نوع واکنش
۲/۳۴	کار خاصی انجام نمی‌دهیم
۴/۳۸	با نویسنده تماس می‌گیریم و درباره دلایل توضیح می‌دهیم
۲/۸۹	با نویسنده تماس می‌گیریم و مجله دیگری را به او پیشنهاد می‌کنیم
۲/۶۰	مقاله را برای داوری خارجی می‌فرستیم
۲/۷۸	مقاله را برای داوری داخلی می‌فرستیم

N=79, Chi-Square= 99/383, DF=4, Sig. =.000

نتایج به دست آمده از اجرای آزمون فریدمن نشان می‌دهد که اختلاف میانه‌های واکنش‌های یاد شده با یکدیگر معنی دار است (N=79, Chi-Square= 99/383, DF=4, Sig. =.000). از این میان گزینه دوم با میانگین رتبه ۴/۳۸ در اولویت قرار دارد. برای اندازه‌گیری شاخص اندازه اثر از آزمون تکمیلی کندال W استفاده شد. ضریب توافق کندال ۰/۳۱۵ نشان دهنده میزان اختلاف بین واکنش‌های یاد شده در مجلات مورد مطالعه وجود دارد.

۴-۵-۲۵ زمان صرف شده از دریافت تا انتشار یک مقاله

در فرایند داوری از دریافت مقاله تا اعلام نتیجه نهایی و در صورتی که نتیجه نهایی برای مقاله مورد نظر پذیرش باشد، زمان صرف شده حائز اهمیت است و هرچه این زمان کمتر باشد در مجموع سرعت پاسخگویی و انتشار به موقع مقالات و مجلات افزایش می‌یابد. لذا در این پژوهش به سنجش زمان صرف شده در مجلات مورد مطالعه از دریافت یک مقاله تا انتشار آن پرداختیم. نتایج بدست آمده حاکی از آن است که بر اساس پاسخ‌های دریافتی میانگین زمان صرف شده از دریافت تا انتشار یک مقاله ۷/۶ ماه و میانه آن ۶ ماه و نمای آن نیز ۶ دانه است. دامنه پراکندگی پاسخ‌های دریافتی از ۱/۵ ماه تا ۳۰ ماه می‌باشد. نتایج تفصیلی بدست آمده نیز در نمودار ۴-۶ نمایش داده شده است.

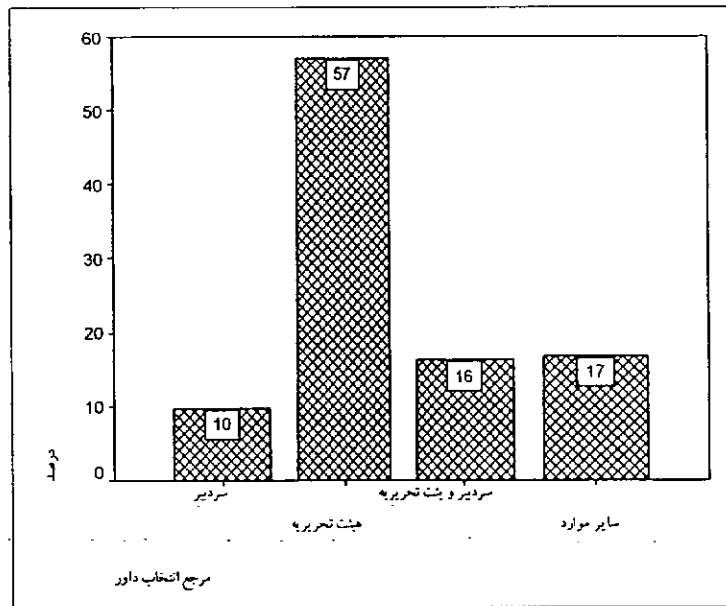

نمودار ۴-۶: زمان طی شده از دریافت تا انتشار یک مقاله

چنان که نمودار ۴-۶ نشان می‌دهد تنها ۱۳ درصد از مجلات مورد مطالعه زمان صرف شده از دریافت تا انتشار یک مقاله را کمتر از سه ماه اعلام کرده‌اند. ۴۶ درصد از مجلات مورد مطالعه زمان صرف شده از دریافت تا انتشار یک مقاله را بین چهار تا شش ماه اعلام نموده‌اند. ۱۷ درصد نیز زمان یاد شده را بین هفت تا نه ماه اعلام نموده‌اند. ۱۵ درصد بین ده تا دوازده ماه و ۱۰ درصد نیز زمان صرف شده دریافت تا انتشار یک مقاله را بیش از یکسال اعلام نموده‌اند.

۴-۵-۲۶ مرجع انتخاب داور

در فرایند داوری این مسئله حائز اهمیت است که کدامیک از عناصر درگیر در فرایند مذکور مبادرت به انتخاب داور/ داوران برای داوری در مورد یک مقاله می‌نمایند. نمودار ۴-۷ نتایج بدست آمده از این پژوهش را در این زمینه نمایش می‌دهد.

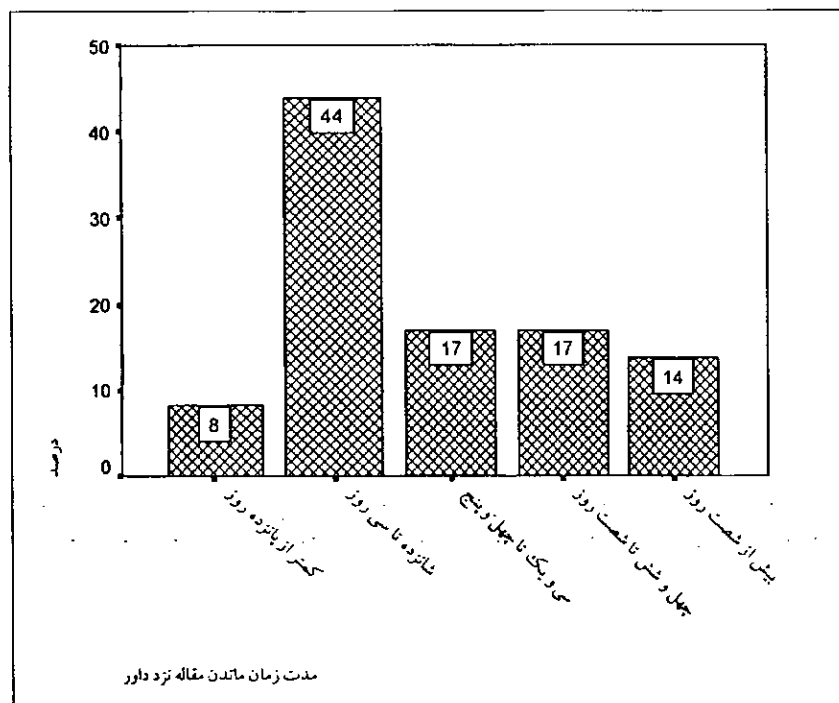

نمودار ۴-۷: مراجع دخیل در انتخاب داور

چنان که نمودار ۴-۷ نمایش می‌دهد بیشترین فراوانی در خصوص انتخاب داور/ داوران مربوط به هیئت تحریریه با ۵۷ درصد است. و سپس سردبیر با ۱۰ درصد به طور مستقیم قرار دارد. اما از آنجایی که پاسخ‌های دریافتی به صورت ترکیبی (مثلاً سردبیر و هیئت تحریریه، هیئت تحریریه و مدیر مسئول و سردبیر و دستیار سردبیر و ...) نیز ملاحظه شدند، بنابراین پس از دسته‌بندی پاسخ‌های دریافتی مشخص شد که ۱۶ درصد از تصمیم‌گیری‌ها در خصوص انتخاب داور/ داوران را نیز سردبیر و هیئت تحریریه به صورت مشترک می‌گیرند. سایر ترکیبات که سردبیر و هیئت تحریریه نیز در آنها بوده‌اند مجموعاً ۱۷ درصد در این تصمیم‌گیری نقش داشته‌اند. بنابراین چنانچه ملاحظه شده هیئت تحریریه بیشترین نقش را در انتخاب داوران بر عهده دارند.

۴-۵-۲۷ متوسط زمان ماندن یک مقاله نزد داور

یکی از مسائل مهم در فرایند داوری کاهش زمان ماندن یک مقاله نزد داور انتخاب شده است. نتایج بدست آمده از پاسخ‌های دریافتی نشان می‌دهد میانگین زمان ماندن یک مقاله نزد داور ۲۳/۴۴ روز و میانه و نمای آن نیز ۳۰ روز است. با توجه به دامنه پراکندگی پاسخ‌های دریافتی که از ۱ تا ۲۷۰ روز بود، برای نمایش آنها پنج طبقه مطابق با نمودار ۴-۹ در نظر گرفته شدند.

نمودار ۴-۸: متوسط زمان ماندن یک مقاله نزد داور

چنان که از نمودار ۴-۹ مشهود است تنها ۸ درصد از مجلات زمان باقی ماندن یک مقاله نزد داور را کمتر از پانزده روز اعلام نموده‌اند. بیشترین فراوانی در این خصوص با ۴۴ درصد مربوط است به بازه زمانی شانزده تا سی روز. ۱۷ درصد از مجلات نیز زمان مذکور را بین سی و یک تا چهل و پنج و ۱۷ درصد دیگر نیز آن را بین چهل و شش تا شصت روز و نهایتاً ۱۴ درصد نیز زمان ماندن یک مقاله نزد داور را بیش از شصت روز اعلام نموده‌اند.

۶-۴ بخش سوم: سردبیر و اعضای تحریریه

این بخش به همکاران مجله اعم از دستیار/دستیاران سردبیر، زمان صرف شده توسط سردبیران برای مجلات، نظم جلسات هیئت تحریریه مجله، مسائل و مشکلات روزمره سردبیران، وظایف اعضای هیئت تحریریه و معیارهای انتخاب سردبیر و اعضای هیئت تحریریه مجله و نظایر آن می‌پردازد.

۱-۶-۴ استفاده از همکار

استفاده از همکار یا دستیار در مجلات مورد مطالعه نیز در این پژوهش مورد پرسش قرار گرفته است. نتایج مندرج در جدول ۸۸-۴ فراوانی استفاده از همکار/دستیار سردبیر را نشان می‌دهد.

جدول ۸۸-۴: استفاده از همکار یا دستیار سردبیر

درصد	فراوانی	
۱۷/۹	۳۱	همکار
۲۲/۵	۳۹	دستیار
۵۲/۰	۹۰	هیچکدام
۶/۹	۱۲	همکار و دستیار
۱۰۰/۰	۱۷۲	جمع

نتایج بدست آمده حاکی از آن است که استفاده از همکار/دستیار سردبیر در بین مجلات مورد مطالعه رواج اندکی دارد. چنان که ۵۲ درصد از مجلات از هیچکدام استفاده‌ای نمی‌کنند.

۲-۶-۴ تعداد همکاران

در تکمیل سؤال قبلی تعداد همکاران مجله نیز در صورت وجود مورد پرسش قرار گرفته است. نتایج بدست آمده با توجه به حجم اندک مجلاتی که به این پرسش پاسخ داده‌اند، در جدول ۸۹-۴ ارائه شده است.

جدول ۸۹-۴: تعداد همکاران سردبیر

درصد	فراوانی	تعداد همکاران
۳۱/۳	۲۳	فاقد همکار
۴۳/۳	۲۹	یک نفر
۱۰/۴	۷	دو نفر
۱۲	۸	سه نفر و بیشتر
۱۰۰/۰	۶۷	جمع

نتایج جدول ۸۹-۴ نشان می‌دهد که از بین مجلاتی که از همکار سردبیر استفاده می‌نمایند ۴۳/۳ درصد از آنها دارای ۱ نفر همکار بوده‌اند. ۱۰/۴ درصد دارای دو همکار و ۱۲ درصد نیز اعلام نموده‌اند دارای ۳ همکار سردبیر هستند.

۳-۶-۴ ساعات همکاری با مجله

سردبیران، همکاران / دستیاران سردبیر در مجلات مورد مطالعه به طور متوسط چه مقدار زمان صرف فعالیت‌های مجله می‌کنند؟

جدول ۹۰-۴: میزان ساعات همکاری با مجله در هفته

نمونه‌ها	انحراف معیار	میانگین به ساعت	همکاران مجله
۱۱۰	۹/۸۷۵	۱۱/۴۵	سردبیر
۶۳	۲۳/۲۷	۱۷/۰۲	همکار سردبیر
۵۸	۱۰/۸۴۱	۹/۹۸	دستیار سردبیر

با توجه به جدول ۹۰-۴ سردبیران مجلات به طور متوسط ۱۱/۴۵ ساعت و همکار سردبیر ۱۶/۰۲ ساعت و دستیار سردبیر ۹/۹۸ ساعت صرف رسیدگی فعالیت‌های مجله می‌کنند.

۴-۶-۴ اختیارات همکار / دستیار سردبیر

همکار / دستیار سردبیر در چه مواردی اختیار تصمیم‌گیری دارد؟ نتایج مندرج در جدول ۹۱-۴ مواردی را که همکار / دستیار سردبیر اختیار تصمیم‌گیری در باب آنها را دارد نشان می‌دهد.

جدول ۹۱-۴: اختیارات همکار / دستیاران سردبیر

نمونه‌ها	خیر		بله		گویه
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۰۸	۶۷/۷	۶۹	۳۳/۳	۳۶	داوری مقاله
۱۰۸	۶۳/۰	۶۸	۳۵/۲	۳۸	انتخاب داور
۱۰۶	۶۲/۳	۶۶	۳۵/۸	۳۸	اصلاح مقاله
۱۰۳	۸۳/۵	۸۶	۱۴/۶	۱۵	رد مقاله
۱۰۲	۷۱/۰	۱۳۲	۲۹/۰	۵۴	پذیرش مقاله

نتایج بدست آمده از جدول ۹۱-۴ نشان می‌دهد که در تمامی موارد میزان اختیارات همکار سردبیر و دستیار سردبیر در حد پایین است این اختیارات به خصوص در مورد رد یا پذیرش مقاله در حداقل است.

۵-۶-۴ نظم جلسات

رعایت ترتیب و نظم جلسات تحریریه مجله در مواعیدهای مقرر، از دیگر مواردی است که در این پژوهش مورد کنکاش قرار گرفته است.

جدول ۹۲-۴: نظم جلسات

نمونه‌ها	خیر		بله		گویه
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۷۱	۱۱/۶	۱۹	۸۸/۴	۱۵۲	نظم جلسات

نتایج مندرج در جدول ۹۲-۴ نشان می‌دهد که با توجه به پاسخ‌های دریافتی از مجلات مورد مطالعه در ۸۸/۴ درصد موارد نظم جلسات هیئت تحریریه رعایت شده و تنها در ۱۱/۶ درصد از موارد عدم رعایت نظم در برگزاری جلسات گزارش شده است.

۶-۶-۴ تعداد جلسات فصلی

میانگین جلسات فصلی برای مجلات مورد مطالعه برابر با ۲/۸۴ و انحراف معیار آن برابر با ۱/۶۲ می‌باشد. تعداد جلسات بر اساس یک طبقه‌بندی چهارگروهی در جدول ۹۳-۴ ارائه شده است.

جدول ۹۳-۴: فراوانی تعداد جلسات هیئت تحریریه در یک فصل

تعداد جلسات	فراوانی	درصد
یک جلسه	۳۵	۲۱/۰
دو جلسه	۴۸	۲۸/۷
سه جلسه	۴۶	۲۷/۵
چهار جلسه و بیشتر	۳۸	۲۲/۸
جمع	۱۶۷	۱۰۰/۰

نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که تقریباً یک پراکندگی نسبتاً یکنواخت در تعداد جلسات فصلی در بین مجلات مورد مطالعه وجود دارد. با این حال بیشترین تعداد جلسات فصلی دو جلسه است.

۷-۶-۴ مسائل و مشکلات روزمره سردبیران

چنان که ادبیات مرور شده در فصل‌های قبل نشان می‌دهد سردبیران مجلات با مشکلات عدیده‌ای مواجه هستند. اکنون بر آن هستیم بدانیم که سردبیران ایرانی با توجه به پاسخ‌های ارائه شده به مسائل و مشکلات مطرح شده بیشتر با کدام موارد برخورد دارند. برای پی‌بردن به مشکلات و مسائل روزمره سردبیران در مجلات مورد مطالعه گویه‌های مندرج در جدول ۹۴-۴ بر اساس طیف لیکرت ارائه شده‌اند.

جدول ۹۴-۴: مسائل و مشکلات روزمره سردبیران

نوع مسائل و مشکلات	میانگین	انحراف معیار	نمونه‌ها
کمبود زمان برای ویراستاری مجله	۲/۶۵	۱/۲۲	۱۷۵

۱۷۸	۱/۱۶	۲/۷۳	در دسترس نبودن مقالات خوب به اندازه کافی
۱۸۲	/۸۶	۳/۰۶	کیفیت ضعیف نگارش مقاله‌ها
۱۸۷	/۸۰	۳/۵۳	طولانی بودن زمان داوری مقاله‌ها
۱۷۴	/۹۶	۲/۲۰	رد مقاله‌های همکاران
۱۷۲	/۸۷	۲/۰۱	نحوه برخورد با نویسندگان مقاله‌های رد شده
۱۶۴	۱/۳۴	۱/۹۰	مؤثر نبودن پست سردبیری در ارتقا شغلی و حرفه‌ای
۱۷۷	۱/۰۸	۲/۵۶	انتخاب مناسب‌ترین داوران
۱۷۵	۱/۵۱	۳/۰۰	مشکلات مالی

چنانکه یافته‌های مندرج در جدول ۴-۹۴ نشان می‌دهند، از میان مشکلات مطرح شده برای سردبیران مجلات، سه مسئله «طولانی بودن زمان داوری مقاله‌ها»، «کیفیت ضعیف نگارش مقاله‌ها» و «مشکلات مالی» به ترتیب با میانگین‌های ۳/۵۴ و ۳/۰۶ و ۲/۰۰ با توجه به پاسخ‌های دریافتی اساسی‌تر هستند. سایر مسائل و مشکلات در رده‌های بعدی قرار دارند. برای ارزیابی این که هر کدام از مشکلات و مسائل مطرح شده به طور معنی‌داری از ۳ (متوسط مقیاس و معادل «گاهی») اختلاف دارند یا خیر آزمون تی (t) اجرا شد که نتایج بدست آمده در جدول ۴-۹۵ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۹۵: آزمون آماری (t) تی تک نمونه‌ای در خصوص مشکلات و مسائل سردبیران

نوع مسائل و مشکلات	آماره تی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری دو سویه	اختلاف میانگین
کمبود زمان برای ویراستاری مجله	-۴/۰۳۹	۱۷۴	/۰۰۰	-۳۴۲۹
در دسترس نبودن مقالات خوب به اندازه کافی	-۳/۰۳۴	۱۷۷	/۰۰۳	-۲۶۴۰
کیفیت ضعیف نگارش مقاله‌ها	/۹۳۹	۱۸۱	/۳۴۹	-۱۰۶۰۴
طولانی بودن زمان داوری مقاله‌ها	۹/۰۸۴	۱۸۶	/۰۰۰	-۵۳۴۸
رد مقاله‌های همکاران	-۱۰/۸۶۰	۱۷۳	/۰۰۰	-۷۹۳۱
نحوه برخورد با نویسندگان مقاله‌های رد شده	-۱۰/۷۵۵	۱۷۱	/۰۰۰	-۹۸۸۴
مؤثر نبودن پست سردبیری در ارتقا شغلی و حرفه‌ای	-۱۰/۳۷۹	۱۶۳	/۰۰۰	-۱۰۹۱۵
انتخاب مناسب‌ترین داوران	-۵/۳۵۶	۱۷۶	/۰۰۰	-۴۳۵۰
مشکلات مالی	/۰۰۰	۱۷۴	۱/۰۰۰	/۰۰۰۰

نتایج جدول ۴-۹۵ نشان می‌دهد که برای هفت مورد از مسائل و مشکلات مطرح شده اختلاف مذکور معنی‌دار است و تعمیم نتایج نمونه تصادفی با توجه به ارزش‌های بدست آمده ($p < 0.001$) در تمامی موارد به جمعیت آماری ممکن است.

از میان این موارد هفت گانه «طولانی بودن زمان داوری‌ها» در حد معنی‌داری مشکل سردبیران به حساب می‌آید. اما اختلاف میانگین یاد شده در دو مورد «مشکلات مالی» و «کیفیت ضعیف نگارش مقاله‌ها» معنادار نبوده است و این دو مورد مشکلاتی در حد متوسط ارزیابی شده‌اند.

با این حال در ادامه برای اولویت بندی مشکلات و مسائل موجود در مجلات مورد مطالعه از آزمون رتبه‌بندی فریدمن استفاده نمودیم که نتایج آن در جدول ۴-۹۶ مندرج می‌باشد. پرسش مطرح شده اینست که: آیا نمرات بدست آمده بر اساس مقیاس ترتیبی برای مشکلات و مسائل روزمره سردبیران، تفاوت معنی‌داری با یکدیگر دارند یا خیر؟ به بیان دیگر، می‌خواهیم بدانیم از میان مسائل و مشکلات مطرح شده با توجه به پاسخ‌های دریافتی از مجلات مورد مطالعه کدام یک از اهمیت و اولویت بیشتری برخوردار است؟

جدول ۴-۹۶: رتبه‌بندی مشکلات و مسائل سردبیران

رتبه‌ها	
میانگین رتبه	نوع مسائل و مشکلات
۵/۰۳	کمبود زمان برای ویراستاری مجله
۵/۰۶	در دسترس نبودن مقالات خوب به اندازه کافی
۶/۱۵	کیفیت ضعیف نگارش مقاله‌ها
۷/۱۹	طولانی بودن زمان داوری مقاله‌ها
۴/۱۰	رد مقاله‌های همکاران
۳/۶۵	نحوه برخورد با نویسندگان مقاله‌های رد شده
۳/۵۷	مؤثر نبودن پست سردبیری در ارتقا شغلی و حرفه‌ای
۴/۶۲	انتخاب مناسب‌ترین داوران
۵/۶۳	مشکلات مالی

N=143, Chi-Square= 259/152, DF=8, Sig. =/000

نتایج به دست آمده از اجرای آزمون فریدمن نشان می‌دهد که اختلاف میانه‌های مشکلات و مسائل مطرح شده با یکدیگر معنی‌دار است (N=143, Chi-Square= 259/152, DF=8, Sig. =/000). از بین مشکلات یاد شده به ترتیب طولانی بودن زمان داوری مقاله‌ها (۷/۱۹)، کیفیت ضعیف نگارش مقالات (۶/۱۵) و مشکلات مالی (۵/۶۳) به ترتیب حائز بیشترین اختلاف هستند. برای اندازه‌گیری شاخص اندازه اثر از آزمون تکمیلی کندال W استفاده شد. ضریب توافق کندال ۰/۲۲۹ نشان دهنده میزان اختلاف بین مشکلات و مسائل مطرح شده در مجلات مورد مطالعه است.

۸-۶-۴ مسئول تعیین اعضای هیئت تحریریه

در پاسخ به این سؤال که اعضای هیئت تحریریه را چه کسی انتخاب می‌کند؟ تنوعی از پاسخ‌های ترکیبی و غیر ترکیبی از گزینه‌های مطرح شده به شرح جدول ۹۷-۴ دریافت شد.

جدول ۹۷-۴: مسئول تعیین اعضای هیئت تحریریه

درصد	فراوانی	مسئول تعیین اعضای هیئت تحریریه
۱۷/۶	۲۸	مدیر مسئول
۸/۱	۱	سردبیر
۱۹/۵	۳۱	هیئت تحریریه
۱۳/۲	۲۱	هیئت مدیره
۱۷/۶	۲۸	مدیر مسئول و سردبیر
۶/۳	۱۰	مدیر مسئول و سردبیر و هیئت مدیره
۱/۹	۳	سردبیر و هیئت مدیره
۳/۸	۶	سردبیر و هیئت تحریریه
۴/۴	۷	هیئت تحریریه و هیئت مدیره
۳/۱	۵	سردبیر و هیئت تحریریه و هیئت مدیره
۱/۳	۲	مدیر مسئول و هیئت مدیره
۳/۱	۵	مدیر مسئول و سردبیر و هیئت تحریریه
۲/۵	۴	مدیر مسئول و هیئت تحریریه
۱/۹	۳	مدیر مسئول و هیئت تحریریه و هیئت مدیره
۲/۵	۴	همه موارد
۸/۱	۱	سایر موارد
۱۰۰/۰	۱۵۹	جمع

اگر چه بیشترین فراوانی‌ها به طور مستقیم و به ترتیب متعلق به گزینه‌های هیئت تحریریه با ۱۹/۵ درصد، مدیر مسئول با ۱۷/۶ درصد و هیئت مدیره با ۱۳/۲ درصد می‌باشد. اما ترکیب‌های دیگری اعم از سردبیر و هیئت مدیره، سردبیر و هیئت تحریریه، هیئت تحریریه و هیئت مدیره، سردبیر و هیئت تحریریه و هیئت مدیره، مدیر مسئول و هیئت مدیره، مدیر مسئول و سردبیر و هیئت تحریریه، مدیر مسئول و هیئت تحریریه و هیئت مدیره و ... نیز در گزینش اعضای هیئت تحریریه رواج دارد.

۹-۶-۴ وظایف اعضای هیئت تحریریه

برای پی‌بردن به وظایف اعضای هیئت تحریریه پنج گزینه به صورت دو ارزشی (بله/خیر) و به شرح جدول ۹۸-۴ در اختیار پاسخگویان قرار گرفت.

جدول ۴-۹۸: وظایف اعضای هیئت تحریریه

نمونه‌ها	خیر		بله		نوع وظیفه
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۸۷	۱۸/۷	۳۵	۸۱/۳	۱۵۲	ایفای نقش در بررسی مقاله‌ها به عنوان داور داخلی
۱۸۹	۶/۹	۱۳	۹۳/۱	۱۷۶	مشارکت در تهیه خط مشی و سیاست‌های مجله
۱۸۸	۲۷/۷	۵۲	۷۲/۳	۱۳۶	تأثیر مثبت بر مجله با ارائه مقاله و داشتن وجهه علمی و ...
۱۹۰	۱۳/۷	۲۶	۸۶/۳	۱۶۴	انتخاب داوران
۱۸۹	۹/۵	۱۸	۹۰/۵	۱۷۱	تصمیم‌گیری درباره مقاله‌ها

نتایج مندرج در جدول ۴-۹۸ با توجه به درصد فراوانی‌های بدست آمده نشان می‌دهد که پاسخگویان تمامی موارد یاد شده را جزء وظایف اعضای هیئت تحریریه تلقی نموده‌اند به ویژه در مورد مشارکت در تهیه خط مشی و سیاست‌های مجله و تصمیم‌گیری درباره مقاله‌ها که مشهودتر است.

۴-۶-۱۰ معیارهای انتخاب سردبیر و اعضای تحریریه

برای بررسی معیارهای انتخاب سردبیر و اعضای هیئت تحریریه شش معیار در اختیار پاسخ‌گویان قرار گرفت تا با انتخاب گزینه‌های دو ارزشی بله/خیر به آنها پاسخ دهند. که نتایج آن در جدول ۴-۹۹ مندرج می‌باشد.

جدول ۴-۹۹: معیارهای انتخاب سردبیر و اعضای هیئت تحریریه

نمونه‌ها	خیر		بله		معیارها
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۸۷	۹/۱	۱۷	۹۰/۹	۱۷۰	تعداد مقالات علمی
۱۸۷	۵۵/۱	۱۰۳	۴۴/۹	۸۴	وابستگی به یک سازمان
۱۸۷	۳/۷	۷	۹۶/۳	۱۸۰	وجهه علمی دارا بودن
۱۸۷	۷۶/۵	۱۴۳	۲۳/۵	۴۴	داشتن ارتباطات فردی با همکاران
۱۸۶	۷۶/۳	۱۴۲	۲۳/۷	۴۴	همکاری با مجلات دیگر
	۰-۱۸۷	۱۸۷	۹۲/۵	۱۷۳	مرتبه دانشگاهی

نتایج بدست آمده نشان می‌دهد از بین معیارهای دخیل در انتخاب سردبیر و اعضای هیئت تحریریه دارا بودن وجهه علمی، مرتبه دانشگاهی و تعداد مقالات حائز اهمیت بیشتری هستند و داشتن ارتباطات فردی با همکاران و همکاری با مجلات دیگر و وابستگی به یک سازمان از نظر پاسخگویان کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند.

۱۱-۶-۴ داوری مقالات سردبیر و اعضای هیئت تحریریه

آیا مقالات سردبیر و اعضای هیئت تحریریه در مجله شما داوری می‌شود؟ این سؤال نیز به صورت دو گزینه‌ای (بله/خیر) در اختیار پاسخگویان قرار گرفت. نتایج بدست آمده در جدول ۴-۱۰۰ مندرج است.

جدول ۴-۱۰۰: داوری مقالات سردبیر و اعضای هیئت تحریریه

نمونه‌ها	خیر		بله		گویه
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۸۵	۱/۱	۲	۹۸/۹	۱۸۳	مقالات سردبیر

نتایج مندرج در جدول ۴-۱۰۰ نشان می‌دهد که در ۹۸/۹ درصد موارد مقالات سردبیر و اعضای هیئت تحریریه مورد داوری قرار می‌گیرد.

فصل پنجم

۵ بحث و نتیجه گیری

چنان که ملاحظه شد، استفاده از فرایند داوری یا سیستم همترازخوانی، «به عنوان روشی استاندارد»، رایج ترین روشی است که مجلات برای تضمین کیفیت مقالات و مجلات در نظر می گیرند. مقاله جزء اصلی و سازنده هر مجله علمی است که در طی آن افراد متخصص نتیجه کار و پژوهش علمی خود را به متخصصان دیگر عرضه می کنند. «این سیستم بررسی دارای مجموعه‌ای از فرایندهاست که از طریق آن کیفیت مقالات منتشر شده، تضمین می شود». در واقع این سیستم به سردبیر مجله کمک می کند از محتوای علمی و وضعیت نگارشی یک دستنویس آگاه شده و سپس تصمیم نهایی در خصوص چاپ آن را اتخاذ کند.

عنوان این پژوهش «بررسی وضعیت فرایند داوری مقالات در مجلات معتبر علمی ایران» است. در این پژوهش فرایند داوری درباره انواع مقالات چاپ شده در مجلات معتبر علمی ایران مورد بررسی قرار گرفت. مجله معتبر علمی، مجله‌ای است که کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور آنها را دارای اعتبار و درجه علمی-پژوهشی یا علمی-ترویجی دانسته است. پژوهش حاضر با هدف ارائه سیمایی از وضعیت داوری در مجلات مذکور انجام شد. چه این که یافته اصلی این پژوهش این است که اسناد و اطلاعاتی در این خصوص از پیش موجود نبوده و اجتماعات علمی در ایران این موضوع پر اهمیت را کمتر مورد توجه قرار دادند به طوری که می توان ادعا کرد موضوع مورد مطالعه این پژوهش در ادبیات مکتوب در ایران مکتوم و مستور مانده است. لذا پژوهشگران این طرح، شناخت و ارائه توصیفی از وضعیت داوری در مجلات ایرانی را نقطه آغازی برای پرداختن به این موضوع و در کانون توجه قرار دادن آن می دانند. که در قالب هدف اصلی پژوهش یعنی «مشخص کردن و توصیف وضعیت فرایند داوری مقالات در مجلات معتبر علمی داخل کشور» مطرح شد.

این پژوهش به بررسی وجود یا عدم وجود فرایند رسمی داوری در مجلات علمی، نحوه انجام آن، نوع سیستم داوری مورد استفاده (مانند داوری باز یا آزاد، داوری پنهان، و داوری پنهان دوطرفه)، نحوه انتخاب داوران و مسئولیت‌ها و وظایف آنها، و معیارهای مورد استفاده برای ارزیابی مقالات علمی در این مجلات، پرداخت. برای سازماندهی مباحث، چنان که در سراسر متن این پژوهش نیز عمل شد، نتایج این پژوهش در سه بخش داوران، فرایند داوری و سردبیر و تحریریه ارائه شد تا ضمن توصیف هر کدام زمینه برای ترسیم نمایی کلی از وضعیت داوری در مجلات ایرانی فراهم شود.

چنان که ملاحظه شد از ۲۴۵ مجله علمی معتبر در ایران (بنگرید به مصوبه کمیسیون نشریات وزارت علوم تحقیقات و فناوری مورخ ۱۳۸۵/۱۲/۲۶) ۳۴ مجله معادل ۱۴ درصد از کل مجلات را مجلات ترویجی و ۲۱۱ مجله معادل ۸۶ درصد را مجلات علمی پژوهشی تشکیل می دهند. از این میان حوزه علوم انسانی با ۴۸/۲ درصد مجله بیشترین درصد فراوانی مجلات علمی معتبر ایران (علمی-پژوهش و علمی-ترویجی) را به خود اختصاص داده است و حوزه هنر و معماری با ۱/۶ درصد کمترین سهم را به خود اختصاص داده اند. یافته‌های این پژوهش نشان دهنده میزان تمرکز زیاد این مجلات در تهران است.

یافته مهم دیگر این پژوهش محوریت «اعضای هیئت تحریریه» در فرایند داوری مجلات ایرانی است. اگر چه ممکن است در مجله یا مجلاتی هم سردبیر یا مدیر مسئول مجله از اقتدار بالایی برخوردار باشند، اما این موضوع عمومیت ندارد. به ویژه توجه به این نکته حائز اهمیت است که برخی از سردبیران مجلات ایرانی اغلب توسط رؤسای سازمان علمی که بدان وابسته هستند یا مدیران مسئول منصوب می‌شوند، و برخی دیگر نیز توسط هیئت تحریریه پیشنهاد و سپس منصوب می‌شوند و یا ترتیبات متنوع دیگری که در این پژوهش بدان اشاره شده است. خود این موضوع نیز می‌تواند متأثر از سیاست‌گذاری‌های وزارت علوم و زمینه تولید دانش به سبک دولتی در ایران باشد. چنان که این موضوع را در اعتبار بخشی (علمی- پژوهشی و علمی- ترویجی) و ادوار اعتبار این مجلات و دستورالعمل‌هایی که در این زمینه وجود دارند، مشاهده می‌کنیم. نفوذ مدیران مسئول مجلات و نقش آنها در انتصاب سردبیران و اعضای هیئت تحریریه نیز حائز اهمیت است. بنابراین پیش از پرداختن به نتایج این پژوهش، توجه به عناصر مذکور و نقش آنها حائز اهمیت است.

برای سهولت بیشتر در ارائه و تأثیر نوشتار بر خواننده، به ترتیب ارائه نتایج و یافته‌ها در فصل چهارم، بحث و نتیجه‌گیری را نیز در سه بخش داوران، فرایند داوری و سردبیر و اعضای تحریریه ارائه می‌نمایم تا ضمن مشخص بودن نتایج هر بخش، ترسیم سیمایی کلی از وضعیت فرایند داوری در مجلات ایرانی میسر گردد.

۲-۵ داوران

همان‌طور که یک نویسنده گفته است: «وظیفه یک داور دیدن آن چیزی است که نویسنده ندیده است». در این بخش به ارائه نتایجی از قبیل معیارهای مجلات ایرانی برای انتخاب داور، منابع انتخاب داور، میزان استفاده از داوران داخلی و خارجی، عملکرد داوران، پراکندگی داوران مجلات ایرانی، و ... می‌پردازیم. یکی از یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که پراکندگی داوران مجلات ایرانی از توزیع متناسبی علی‌رغم تمرکز مجلات با توجه به محل و مکان تولید و انتشار آنها برخوردار است.

یافته‌های این پژوهش همچنین نشان می‌دهد سه چهارم از مجلات ایرانی به داوران خود حق‌الزحمه پرداخت می‌کنند و مابقی نیز هیچگونه حق‌الزحمه‌ای در قبال انجام داوری‌ها به مجلات‌شان نمی‌دهند. البته میزان مبلغ پرداختی به داوران با توجه به حوزه موضوعی مجله و وابستگی سازمانی آن متفاوت است. چنان که پیشتر عنوان شد، یکی از مشکلات فرایند همترازخوانی، هزینه‌بر بودن آن برای مجلات است. پژوهش «دونوان» در سال ۱۹۹۸ نشان داد که این فرایند چیزی در حدود ۱۰۰ تا ۴۰۰ پوند برای هر مقاله هزینه می‌برد (Donovan 1998). و بر اساس محاسبات «گین اسپارگ»^۱، انتشار مقالات با لغو فرایند همترازخوانی ده برابر ارزاتر تمام می‌شود (Williamson 2003).

از آنجا که این فرایند قابل حذف نیست، سردبیران مجلات سعی می‌کنند تا با بهبود بخشیدن این فرایند در راستای کاهش هزینه‌ها، در صورت امکان صرف هزینه برای این فرایند را توجیه نمایند. این موضوع با مشکلات دیگری همانند بالا رفتن زمان داوری‌ها و در نتیجه به تأخیر افتادن انتشار مجلات نیز مرتبط است. با وجود این، گروهی از مجلات برای افزایش سرعت، به داوران پاداش نقدی یا غیر نقدی می‌دهند، گروهی دیگر سیاهه داوران را منتشر و از

^۱. Ginsparg

آنها تشکر می کنند و هم چنین بعضی از سردبیران با رد دستنوشته های ضعیف یا غیر مرتبط، ضمن سرعت بخشیدن به کار نویسندگان، از گذاشتن بار اضافی بر دوش داوران جلوگیری کنند (Williamson 2003). با این حال این مورد آخر ممکن است تحت الشعاع موقعیت و اقتدار سردبیران ایرانی و اهمیت نقش نظارتی هیئت تحریریه مجلات ایرانی قرار گرفته و لذا منوط به تشکیل جلسه هیئت تحریریه برای تصمیم گیری در مورد مقاله و در نتیجه زمان بر شدن پاسخگویی به نویسنده مقاله شود.

اگرچه نتایج پژوهش حاضر، در این زمینه نشان می دهد که درصد مجلاتی که پیش از ارسال مقاله برای داور با وی تماس می گیرند نسبت به مجلاتی که پیش از ارسال مقاله برای داور تماسی با وی نمی گیرند کمتر است. با این حال همین نسبت اندک هم قابل توجه است به ویژه در ارتباط با تأخیر بسیار در داوری های مقالات توسط داوران این اطلاع رسانی دارای اهمیت است که باید به صورت یک هنجار در فرایند داوری مجلات ایرانی درآید.

یافته ها نشان می دهند که نمای تعداد داور انتخاب شده برای داوری در مورد هر مقاله در میان مجلات علمی معتبر ایران ۳ است. البته میانگین تعداد داوران در رشته های پنج گانه متنوع است. این موضوع با سیستم و نوع داوری اتخاذ شده در فرایند داوری در ارتباط است. در ایران، علاوه بر این موارد با رشته کاری مجله (فنی و مهندسی، علوم پایه، علوم انسانی و ...) و میزان اقتدار سردبیر در مجلات ایرانی و نقش سایر عناصر دخیل در داوری نظیر هیئت تحریریه در ارتباط جدی قرار می گیرد و این به معنی تأثیرپذیری زمینه ای فرایند داوری است. این موضوع ضمن نمایش تنوع تعداد داوران انتخاب شده برای یک مقاله در مجلات ایرانی، گونه ای تفاوت را با سیستم همترازخوانی «سردبیر باضافه دو داور» را نیز نشان می دهد و به نظر می رسد سیستم همترازخوانی در مجلات ایرانی صرفاً «متکی بر داوران» است. از طرفی مجلات علمی ایران گرایش بیشتری به استفاده از داور داخلی نسبت به داور خارجی دارند. که نشان دهنده میزان مراجعه این مجلات به اعضای هیئت تحریریه شان برای داوری دارد و بدینوسیله نظارت داوران داخلی را بر مجله و انتشارات آن بیشتر می کند. این مسئله میزان اقتدار و نظارت اعضای هیئت تحریریه را در مجلات ایرانی نشان می دهد. از سویی ممکن است گرایش مجلات ایرانی به استفاده از داور داخلی برای پرهیز از مشکلات مالی و وقت گیر بودن داوری های خارجی باشد. با این حال به نظر می رسد نرخ استفاده از داور داخلی و خارجی در مجلات معتبر علمی ایران در وضعیت متوازن تری نسبت به سایر کشورها دارد (مقایسه کنید با نتایج پژوهش Steig 1983). با این حال در کنار تمام مزایایی که داوران داخلی دارند ممکن است «به دلیل تعصبی که به مجله دارند، نسبت به دستنوشته ها نسبتاً سخت گیر و شکاک» باشند (Steig 1983). در این زمینه پیشنهاد خود «استیج» این است که مقالاتی که توسط آنها داوری می شود به فرد دیگری که او هم در همان حوزه تخصصی فعالیت می کند، برای داوری داده شود (Steig 1983).

نتایج پژوهش حاضر، همچنین نشان می دهد که اغلب مجلات ایرانی تمایلی به استفاده از داوران غیر از حوزه تخصصی مجله ندارند. یکی از دلایل اصلی این عدم استفاده از متخصصان رشته های دیگر، تخصصی شدن حوزه های کاری مجلات و فقدان خصلت بین رشته ای برخی از این مجلات و سهم بالای داوران داخلی یعنی اعضای هیئت تحریریه این مجلات در داوری مقالات دریافتی است.

انتخاب داوران به صورت‌های مختلفی انجام می‌شود. از میان منابع هفت‌گانه برای انتخاب داوران، مجلات ایرانی از دو منبع «اعضای هیئت تحریریه» و «فهرست اسامی داوران موجود در مجله» بیشتر استفاده می‌کنند. استفاده از اعضای هیئت تحریریه به عنوان داور یا به عنوان منبعی برای انتخاب داوران، در مجلات معتبر علمی ایران نمایانگر اقتدار و نفوذ اعضای هیئت تحریریه بر مجلات ایرانی است. به نظر می‌رسد سردبیران مجلات ایرانی برای انتخاب داوران با اعضای هیئت تحریریه مجلات مشورت و با نظر آنها به گزینش داور برای مقالات می‌پردازند. حتی ممکن است «فهرست اسامی داوران مجله» نیز با نظر آنها مورد استفاده قرار گیرد و تصمیم‌گیری در خصوص تعیین داور ممکن است تا جلسه آتی مجله، که مستلزم حضور اعضای هیئت تحریریه است، به تأخیر افتد (به عنوان نمونه بنگرید به میرزایی و همکاران، ۱۳۸۵).

شاید افزایش اختیارات سردبیران در این زمینه بتواند کارگشا باشد اما پیش از همه این موارد جامعه علمی ایران باید آیین‌نامه‌ها و مرامنامه‌هایی برای فعالیت‌های‌شان در بخش نشریات معتبر علمی تدوین نمایند که در این زمینه فرایند داوری مقالات این گونه مجلات با تمام اجزایش ستون فقرات آن را تشکیل می‌دهد. اما در خصوص همین بحث، منابع انتخاب داوران می‌توان از نرم‌افزارهای کامپیوتری به عنوان ابزار کمکی بالقوه برای سردبیران هم برای فرایند انتخاب داوران و هم ارزیابی عملکرد مجله استفاده نمود. با اقدام به تشکیل و روزآمد نمودن پایگاه‌های داوران مجله و شبکه داوری می‌توان نظارت علمی و خودسازمان‌دهنده بر مجلات علمی را شفاف و منظم نمود. پیشنهادهای «ولر» برای تشکیل این پایگاه‌های داده‌های داوران می‌تواند مفید باشد. این امر به ویژه در خصوص داوران خارجی که ممکن است اطلاعات کمتری در مورد آنها وجود داشته باشد، مفید است.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد، اغلب مجلات ایرانی از فهرست داوران برخوردار هستند. تعداد مجلاتی که سوابق داوران را نگهداری می‌کنند بیش از مجلاتی است که فاقد آرشیو سوابق داوران هستند؛ و البته مجلاتی می‌توانند به ارزیابی عملکرد داوران بپردازند که این سوابق را در اختیار داشته باشند. نتایج نشان می‌دهد، نسبت مجلاتی که در آنها به ارزیابی عملکرد داوران می‌پردازند به مجلاتی که در آنها ارزیابی عملکرد داوران وجود ندارد، بیشتر است. البته این نتایج پژوهش‌های دیگری را در این خصوص می‌طلبد.

در ارزیابی داوران موضوعاتی از قبیل رابطه بین کیفیت گزارش داوری و ویژگی‌های داوران، تجربه آنها در زمینه داوری و موقعیت علمی و حرفه‌ای آنها مورد نظر قرار می‌گیرد. این نتایج در مجموع نشان می‌دهد که مجلات ایرانی علی‌رغم تنوع و نقایص و کاستی‌های ممکن در ارزیابی داوران‌شان، بخشی از راه را رفته‌اند.

یکی از موضوعات مورد توجه این پژوهش ردیابی وجود یا عدم وجود شواهدی دال بر سوگیری داوران در میان مجلات ایرانی بود. نتایج حاصله حاکی از آن است که تعداد مجلاتی که شواهدی مبنی بر سوگیری داوران را تأیید نموده‌اند کمتر از مجلاتی است که شواهدی مبنی بر سوگیری داوران را گزارش ننموده‌اند. برداشت اولیه از این یافته حکایت از عدم رواج سوگیری در داوری‌های مجلات ایرانی است. اما این یافته با توجه به روش به کار رفته در این پژوهش قابل توجیه است و ممکن است روش‌های دیگری نتایج دیگری را به همراه داشته باشند. به هر حال همان نسبت اندکی از مجلات نیز که وجود سوگیری در داوری‌ها را گزارش نموده‌اند خود حکایت از وجود این مسئله دارند که کم‌اش هم زیاد است. و این خود نیازمند مطالعه‌ای دیگر است.

داور یک مجله شدن/بودن مستلزم داشتن ویژگی‌هایی است که در گزارش به برخی از آنها اشاره شد. از میان معیارهای نه گانه برای انتخاب داور در میان مجلات معتبر علمی ایران به ترتیب معیارهای «سرشناس بودن در حوزه های موضوعی مجله»، «سابقه گزارش‌های داوری مفید و سازنده» و «داشتن تجربه در حوزه داوری برای مجلات علمی» در بالاترین رده اولویت قرار دارند. سپس گزینه‌های «داشتن تخصص»، «داشتن نظم»، «تعداد مقالات داور»، «مرتبه دانشگاهی داور»، «داشتن سابقه پژوهش»، و در مرتبه آخر هم «سن داور» قرار دارند. که بخشی از یافته‌های «فریدمن» مبنی بر این که داوران با تجربه و پرکار جزء بهترین داوران بوده و بیشترین ارزیابی‌ها را تولید می‌کنند (Friedman 1995) را تأیید می‌کند.

در مورد معیار گزینش داوران بر حسب سن به مقایسه عملکرد داوران جوان و مسن پرداختیم. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که داوران جوان نسبت به داوران مسن در سه ویژگی «نظم و رعایت وقت»، «دقت نظر در داوری مقاله»، «ارائه پیشنهادهای سازنده برای اصلاح مقاله» دارای برتری هستند. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که از این میان «نظم و رعایت وقت» مهم‌ترین عامل برتری عملکرد داوران جوان است و پس از آن «ارائه پیشنهادهای سازنده برای اصلاح مقاله» قرار دارد. این یافته نتایج پژوهش «گوردون»^۱ را مبنی بر این که داوران جوان‌تر نسبت به داوران دیگر یا داوران مشهور کار را جدی‌تر می‌گیرند (Gordon 1980) و نیز یافته‌های «نیلنا»، «ریس» و «کارلسون» مبنی بر این که داوران جوان و با تجربه ارزیابی‌های دقیق‌تری را ارائه می‌کنند (Nylenna, Riis & Karlsson 1994; Gordon 1980). و بخشی از نتایج پژوهش «کلیور و همکارانش» را مبنی بر این که کیفیت داوری ارتباط مستقیم و مثبتی با عواملی مانند «جوان بودن داور»، «متخصص بودن وی» و «وابستگی داور به مؤسسات دانشگاهی» دارد، را تأیید می‌کند (Kliwer et al 2005).

۳-۵ فرایند داوری

در این بخش به ارائه نتایج بدست آمده در خصوص فرایند داوری در مجلات ایرانی و اجزای آن نظیر نوع فرایند داوری در مجلات ایرانی، روش تصمیم‌گیری در فرایند داوری، معیارهای تصمیم‌گیری، روش ارائه تصمیم اتخاذ شده، و وضعیت عملکرد فرایند داوری می‌پردازیم.

ظهور مجلات الکترونیکی در طی دهه ۱۹۹۰، به طور طبیعی منجر به تأمل و پژوهش درباره اجرای فرایند همتراخوانی در محیط الکترونیکی شد (Rowland 2002). شکل‌گیری پروژه ارائه دستنویس و همتراخوانی الکترونیکی^۲ برای اتخاذ این روش بود (Wood 1998). اما در مورد ایران نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که علی‌رغم پیشرفت‌های صورت گرفته در خصوص انتشار مجلات و انجام فرایندهای داوری به صورت الکترونیکی، میزان رواج انجام فرایند داوری به صورت الکترونیکی در میان مجلات ایرانی بسیار پایین است و اغلب مجلات ایرانی هنوز فرایند داوری‌شان را به طور سنتی انجام می‌دهند. این موضوع در میان رشته‌های علوم انسانی که تقریباً سهمی

¹ Gordon

² Electronic Submission and Peer Review Project (ESPEER)

برابر با نیمی از مجلات معتبر علمی ایران را به خود اختصاص داده‌اند، بیشتر است. بنابراین برخی از مشکلات و کاستی‌های این مجلات ناشی از عدم توجه به این موضوع است که با الکترونیکی کردن فرایند داوری می‌توان آن را بر طرف نمود یا به حداقل رساند و سرعت این فرایند را با استفاده از محیط‌های الکترونیکی افزایش داد.

از آنجا که بیشترین تأخیر در زمان فرایند داوری در سیستم پست سنتی است، با الکترونیکی شدن این مشکل عمده حل می‌شود. هزینه‌هایی مانند چاپ، پست و تلفن برای نویسندگان، مجلات و داوران با الکترونیکی شدن، کاهش قابل ملاحظه‌ای می‌یابند. همچنین در این روش امکان افزایش تعداد داوران در سطح ملی و بین‌المللی فراهم خواهد شد و چنانکه قبلاً گفته شد در این حالت احتمال پیش‌داوری کاهش خواهد یافت. علاوه بر این، در محیط الکترونیکی خوانندگان نیز می‌توانند دربارهٔ مقالات منتشر شده اظهار نظر کنند. شناسایی اشتباهات، سوءاستفاده‌ها و تقلب‌ها با ارتباطات سریعی که به وجود می‌آید، به راحتی صورت می‌گیرد (Rowland 2002, Wood 1998).

نوع داوری به کار رفته در مجلات علمی می‌تواند بسیاری از سیاست‌های آنها از جمله فرایند داوری آنها را تحت تأثیر قرار دهد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که از میان چهار نوع داوری شناخته شده الگوی داوری رایج در میان مجلات ایرانی «داوری پنهان دوطرفه» است و پس از آن نیز نوع «داوری پنهان» قرار دارد. «داوری امضاء شده» نیز در میان مجلات ایرانی طرفداری ندارد. بنابراین می‌توان اذعان داشت نوع داوری رایج در مجلات ایرانی «داوری پنهان دوطرفه» است.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد انجام داوری در خصوص پذیرش مقالات پیش از انتشار، علی‌رغم نقایص و کاستی‌های پنهان و آشکار آن، در میان مجلات ایران به یک هنجار رایج تبدیل شده است. بنابراین سیستم شناسایی شده در بین مجلات ایران همان «سیستم همترازخوانی» است با این تفاوت که این سیستم لزوماً «سردبیر به اضافه دو داور» نیست و تنوعاتی در این زمینه با توجه به رشته فعالیت مجله و عناصر دخیل در فرایند داوری دارد. از سویی اقتدار و اختیارات سردبیران ایرانی نیز متفاوت است. این نتیجه نشان می‌دهد که «سیستم بررسی توسط سردبیر» در ایران مرسوم نیست. به ویژه در ایران «سیستم همترازخوانی» در خصوص مجلات دارای اعتبار علمی-پژوهشی بیشتر رایج است و در این خصوص توافق بالایی وجود دارد.

اما باید توجه نمود که سیستم همترازخوانی مبتنی بر داوری دو طرفه پنهان رایج در ایران نیز ممکن است همان معایب عمومی؛ از جمله شناسایی نویسنده اثر از طریق «سبک نویسنده»^۱، و یا «فهرست منابع»^۲ (Rowland 2002) را داشته باشد. به ویژه در جامعه علمی ایران که تعداد نویسندگان مقالات رشته‌های تخصصی ممکن است اندک و در نتیجه به سادگی قابل شناسایی باشند. برای حل این مشکل می‌توان دستنوشته را از ارجاعات کتابشناختی یا متنی آشکارکننده هویت نویسنده، پاک کرد تا نام یا وابستگی شخص، بر روی قضاوت تأثیر نگذارد. از طرفی چنان که پیشتر نیز عنوان شد، سیستم فرایند داوری در میان مجلات ایرانی متأثر از تولید علم با سیاست‌گذاری‌های دولتی است و در نتیجه مجلات، مقالات و فرایندهای داوری آنها به شدت با موضوعاتی نظیر ارتقای درجه علمی و دانشگاهی نویسندگان مرتبطند.

^۱. authorship

^۲. reference list

در فرایند داوری زمان صرف شده از دریافت مقاله تا اعلام نتیجه نهایی حائز اهمیت است و هرچه این زمان کمتر باشد، در مجموع سرعت پاسخگویی و انتشار به موقع مقالات و مجلات افزایش می‌یابد. لذا در این پژوهش به سنجش زمان صرف شده در مجلات مورد مطالعه از دریافت یک مقاله تا انتشار آن پرداختیم. که البته این زمان خود به زمان‌های دیگری از قبیل زمان لحاظ شده برای داور جهت داوری مقاله و بازگرداندن آن، زمان‌های تشکیل جلسات سردبیر و هیئت تحریریه مجله و ... بستگی دارد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد بین زمان لحاظ شده برای داوری یک مقاله و متوسط زمان ماندن یک مقاله نزد داور فاصله زیادی است. البته این اختلاف بین زمان لحاظ شده و زمان واقعی ماندن مقاله نزد داور، چنان که گفتیم، یکی از زمان‌هایی است که در زمره آسیب‌ها و نارسایی‌های فرایند داوری قرار می‌گیرد. از دریافت مقاله در یک مجله تا اعلام نتیجه اتلاف زمانی بسیاری صورت می‌گیرد که ردیابی این اتلاف زمانی نیازمند مطالعه متمرکز و موردی است. با این حال نتیجه تکمیلی دیگری از این پژوهش نشان می‌دهد که میانگین زمان صرف شده از دریافت تا انتشار یک مقاله در مجلات ایرانی تقریباً نزدیک به ۸ ماه می‌شود. یکی دیگر از اجزای فرایند داوری مقالات «روش پذیرش مقاله» است. چنانکه عنوان شد، در این زمینه سه عنصر سردبیر، هیئت تحریریه و داوران دخیل هستند، و البته در ایران ممکن است مدیر مسئول و مراجع دیگری نیز نقش داشته باشند، و روش پذیرش می‌تواند حاصل تصمیم‌گیری یک، دو یا ترکیبی از عناصر مذکور باشد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که روش غالب در پذیرش مقاله در میان مجلات ایرانی «اعلام نتیجه مقاله پس از داوری و طرح در جلسه هیئت تحریریه» است که البته این موضوع در قالب اجرای فرایند داوری، منوط به اتخاذ تصمیم‌ها و تقسیم وظایف در خصوص این تصمیم‌گیری‌ها از دریافت مقاله تا اعلام نتیجه به نویسنده است.

برای ترسیم مسیر تصمیم‌گیری و تصمیم‌گیران در میان مجلات ایرانی نقش پنج عنصر دخیل در فرایند داوری، از دریافت مقاله تا انتهای فرایند داوری و اعلام نتیجه نهایی به نویسنده؛ یعنی مدیر مسئول، سردبیر، دستیار سردبیر، هیئت تحریریه و مدیر داخلی را مورد واکاوی قرار دادیم. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که مسئول اصلی دریافت مقاله در فرایند داوری مجلات ایرانی مدیر داخلی و پس از وی سردبیر است. در صورتی که مجله دستیار سردبیر هم داشته باشد، احتمالاً وی نیز در این فرایند مشارکت می‌کند.

چنانکه ملاحظه می‌شود تا این مرحله از فرایند داوری در مجلات ایرانی تقریباً همان سیستم همترازخوانی است. اما مسئول اصلی بررسی مقاله در فرایند داوری مجلات ایرانی سردبیر و پس از وی هیئت تحریریه است. دستیار سردبیر و مدیر داخلی نیز تا حدودی در این فرایند مشارکت دارند. اما از این مرحله به بعد فرایند داوری به سبک ایرانی وجه متمایز خودش را در اقتدار سردبیر نشان می‌دهد. اول این که سردبیر ایرانی احتمالاً حتی مقالاتی را که به دلایلی از جمله: «عدم ارتباط موضوع مقاله با دامنه موضوعات مجله» و یا «سطح کیفیت غیر قابل قبول»، مناسب تشخیص نمی‌دهد یا باید مستقیم رد کند یا آن را با نظر هیئت تحریریه رد کند که این مسئله با نفوذ هیئت تحریریه و اقتدار سردبیر در آن مجله مرتبط است؛ در صورتی که در سیستم همترازخوانی رایج، سردبیر از این توان تصمیم‌گیری برخوردار است.

دوم این که در مرحله بعد سردبیر از اختیار انتخاب داور برخوردار است. ولی این موضوع در ارتباط با سردبیران ایرانی تحت الشعاع نظر هیئت تحریریه قرار دارد. چنان که نتایج این پژوهش نشان می‌دهد مرجع اصلی تعیین داور

مقاله در فرایند داوری در میان مجلات ایرانی، هیئت تحریریه و پس از وی سردبیر است. سایر عناصر مجله نقش چندانی در زمینه تعیین داور مقاله ندارند. چنین به نظر می‌رسد که گزینش با استفاده از فهرست داوران هم با نظر هیئت تحریریه است. داوران هم اغلب از داوران داخلی (بنگرید به نتایج قبل) و پس از آن خارجی انتخاب می‌شوند. مرجع اصلی قضاوت بر روی نظر داور مقاله در فرایند داوری مجلات ایرانی، هیئت تحریریه و پس از آن سردبیر است. در مواردی نیز این تصمیم‌گیری به صورت مشترک بر عهده سردبیر و هیئت تحریریه است. سایر عناصر مجله نقش چندانی در زمینه قضاوت بر روی نظر داور ندارند. مرجع اصلی تصمیم‌گیری در مورد پذیرش مقاله، هیئت تحریریه و پس از وی سردبیر است. سایر عناصر مجله نقش چندانی در زمینه قضاوت بر روی نظر داور ندارند. این یافته مغایر با نظر «ون روین» است که معتقد است «تصمیم نهایی در خصوص چاپ دست‌نوشته بر عهده سردبیر^۱ است» (van Rooyen 2001).

مسئول اصلی اعلام نتیجه مقاله در فرایند داوری در مجلات ایرانی، سردبیر و پس از وی مدیر داخلی است. چنان که از نتایج حاصله مشهود است در فرایند داوری در مجلات ایرانی هیئت تحریریه نقش و اهمیت به سزایی دارد. و تقریباً می‌توان ادعا نمود محوریت فرایند داوری در مجلات ایرانی با هیئت تحریریه است.

۱-۳-۵ وضعیت عملکرد فرایند داوری

وضعیت عملکرد فرایند داوری به شدت متأثر از نوع داوری بکار رفته در مجله است. بررسی وضعیت عملکرد فرایند داوری مجلات ایرانی نشان می‌دهد که اغلب مجلات ایرانی مورد مطالعه عین گزارش داوری را برای نویسنده/نویسندگان ارسال می‌کنند و کمتر تفسیر گزارش داوری را برای آنان ارسال می‌کنند. همچنین در مجلات ایرانی نام داوران برای نویسندگان فاش نمی‌شود. این نتیجه با نوع داوری به کار رفته در مجلات ایرانی همخوانی دارد. و به همین ترتیب در اغلب مجلات ایرانی نام نویسنده برای داور/داوران فاش نمی‌شود. در مجلات ایرانی در بیشتر موارد مقاله اصلاح شده توسط نویسنده برای داوران قبلی آن ارسال می‌شود. در مجلات مورد مطالعه توجهی به درخواست نویسنده برای ارسال مقاله‌اش به یک داور خاص نمی‌شود؛ ضمن اینکه توجهی به درخواست نویسنده برای عدم ارسال مقاله‌اش به یک داور خاص نیز نمی‌شود. داوران مقالات نقش پر اهمیتی در فرایند داوری دارند. نتایج این پژوهش میزان بالای تبعیت از نظرات یکسان داوران را در فرایند داوری مجلات ایرانی نشان می‌دهد. اما در پاره‌ای موارد عدم توافق نظر داوران سبب بروز مشکلاتی در تعیین تکلیف مقالات در فرایند داوری می‌شود. برای حل این مشکلات مراجع ذی‌صلاحی در مجله اقدام به تصمیم‌گیری می‌نمایند. مجلات ایرانی برای حل اختلاف نظر رخ داده بین داوران به ترتیب یا مقاله را به داور دیگری ارجاع داده، یا از نظر اعضای هیئت تحریریه استفاده می‌نمایند و یا این که به کامل‌ترین گزارش مراجعه می‌کنند. سایر گزینه‌ها پس از این موارد قرار دارند.

^۱. editor

در مجلات مورد مطالعه وجهه نویسنده با توجه به میانگین حاصله تأثیر چندانی بر پذیرش مقاله‌اش ندارد. نحوه واکنش به اعتراض یک نویسنده در فرایند داوری در مجلات ایرانی این گونه است که «با نویسنده تماس می‌گیریم و درباره دلایل توضیح می‌دهیم».

۲-۳-۵ معیارهای مؤثر بر پذیرش یا رد مقالات

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد، از میان معیارهای شش گانه مطرح شده مؤثر بر پذیرش مقاله، دو معیار «اصیل و بدیع بودن پژوهش» و «ارتباط موضوع با خط مشی موضوعی مجله» به ترتیب تأثیر بیشتری بر پذیرش یا رد مقاله در مجلات علمی معتبر ایرانی دارند. گزینه‌های دیگر نظیر «درستی و استحکام روش‌شناختی» و «توانایی نویسنده در بیان مؤثر موضوع» و «مناسب بودن زمان طرح موضوع» در رده‌های بعدی قرار دارند. در این بین مرتبه دانشگاهی نویسنده تأثیر چندانی ندارد.

۳-۳-۵ تصمیم‌گیرنده نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله

یک مرحله پیش از اعلام نتیجه به نویسنده تصمیم‌گیری در خصوص پذیرش یا رد مقاله است. کدام یک از عناصر دخیل در فرایند داوری تصمیم نهایی را در خصوص پذیرش یا رد یک مقاله می‌گیرد؟ نتایج این پژوهش نشان می‌دهد نظر اعضای هیئت تحریریه در تصمیم‌گیری نهایی در خصوص پذیرش یا رد مقاله اولویت دارند.

۴-۳-۵ مرجع انتخاب داور

در فرایند داوری این مسئله حائز اهمیت است که کدامیک از عناصر درگیر در فرایند مذکور مبادرت به انتخاب داور/ داوران برای داوری در مورد یک مقاله می‌نمایند. در مجلات علمی ایرانی هیئت تحریریه بیشترین نقش را در انتخاب داوران بر عهده دارند.

۴-۵ سردبیر و اعضای تحریریه

نتایج این بخش به همکاران مجله اعم از دستیار/ دستیاران سردبیر، زمان صرف شده توسط سردبیران برای مجلات، نظم جلسات هیئت تحریریه مجله، مسائل و مشکلات روزمره سردبیران، وظایف اعضای هیئت تحریریه و معیارهای انتخاب سردبیر و اعضای هیئت تحریریه مجله و نظایر آن می‌پردازد.

۱-۴-۵ استفاده از همکار

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که استفاده از همکار/ دستیار سردبیر در بین مجلات مورد مطالعه رواج اندکی دارد. و در صورت داشتن همکار نیز تعداد آن اندک است. سردبیران، همکاران / دستیاران سردبیر در مجلات مورد مطالعه به طور متوسط چه مقدار زمان صرف فعالیت‌های مجله می‌کنند؟ نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که سردبیران مجلات ایرانی به طور متوسط ۱۱/۴۵ ساعت و همکار سردبیر ۱۶/۰۲ ساعت و دستیار سردبیر ۹/۹۸ ساعت در هفته صرف رسیدگی به فعالیت‌های مجله می‌کنند. با توجه به اهمیت نقش سردبیران مجلات صرف ماهانه ۴۶ ساعت به

طور میانگین برای رسیدگی به امور مجلات مورد پرسش است. البته در ایران این مسئله باید با توجه به تعدد مسوولیت‌های سردبیران مجلات و عدم نگاه حرفه‌ای به موقعیت سردبیری مجلات علمی نگریسته شود. به ویژه این که نتایج بدست آمده نیز نشان می‌دهد که در تمامی موارد میزان اختیارات همکار سردبیر و دستیار سردبیر در حد پایین است و این موضوع با توجه به حساسیت و نقش پر اهمیت سردبیران مجلات حائز اهمیت است.

رعایت ترتیب و نظم جلسات تحریریه مجله در موعدهای مقرر، از دیگر مواردی است که در این پژوهش مورد کنجکاوی قرار گرفته است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد اغلب مجلات ایرانی جلساتشان را به طور منظم به صورت فصلی و ماهانه برگزار می‌کنند.

۲-۴-۵ مسائل و مشکلات روزمره سردبیران

چنان که ادبیات مرور شده در فصل‌های قبل نشان می‌دهد، سردبیران مجلات با مشکلات عدیده‌ای مواجه هستند. نتایج نشان می‌دهد که از میان مشکلات مطرح شده برای سردبیران مجلات ایرانی یعنی «کمبود زمان برای ویراستاری مجله، در دسترس نبودن مقالات خوب به اندازه کافی، کیفیت ضعیف نگارش مقاله‌ها، طولانی بودن زمان داوری مقاله‌ها، رد مقاله‌های همکاران، نحوه برخورد با نویسندگان مقاله‌های رد شده، مؤثر نبودن پست سردبیری در ارتقا شغلی و حرفه‌ای، انتخاب مناسب‌ترین داوران، و مشکلات مالی» آنها به ترتیب با سه مسئله «طولانی بودن زمان داوری مقاله‌ها»، «کیفیت ضعیف نگارش مقاله‌ها» و «مشکلات مالی» بیشتر مواجه هستند و سایر مسائل و مشکلات در رده‌های بعدی قرار دارند.

۳-۴-۵ مسوول تعیین اعضای هیئت تحریریه

انتخاب سردبیران و اعضای هیئت تحریریه یک مجله به دلیل نقش کلیدی که این دو گروه در تصمیم‌گیری‌ها، تعیین خط‌مشی مجله، فرایند داوری و پذیرش مقالات دارند، باید براساس معیارهای تدوین شده‌ای انجام شود. اعضای هیئت تحریریه را سردبیران تعیین می‌کنند. اعضای هیئت تحریریه سه وظیفه اصلی برعهده دارند: ۱. بررسی دستنوشته‌ها؛ ۲. فراهم‌آوری اطلاعات برای تعیین خط‌مشی؛ ۳. تأثیرگذاری مثبت بر روی مجله با استفاده از وجهه اجتماعی، ارائه دستنوشته و انتشار مطالب (Baue 1993).

اما در ایران مسوولیت تعیین اعضای هیئت تحریریه در ایران با مراجع مختلفی است و در این زمینه با تنوعی از مراجع ترکیبی و غیر ترکیبی مواجه هستیم. که انتخاب به طور مستقیم و به ترتیب متعلق به گزینه‌های اعضای هیئت تحریریه، مدیر مسئول و هیئت مدیره می‌باشد. اما ترکیب‌های دیگری اعم از سردبیر و هیئت مدیره، سردبیر و هیئت تحریریه، هیئت تحریریه و هیئت مدیره، سردبیر و هیئت تحریریه و هیئت مدیره، مدیر مسئول و هیئت مدیره نیز در گزینش اعضای هیئت تحریریه رواج دارد. بنابراین چنان که ملاحظه می‌شود تعیین اعضای هیئت تحریریه در مجلات ایرانی مرجع مشخص و یگانه‌ای ندارد. و این موضوع در خصوص سردبیران مجلات معتبر علمی ایران نیز صحت دارد.

۴-۴-۵ معیارهای انتخاب سردبیر و اعضای هیئت تحریریه

همچنین نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که از بین معیارهای دخیل در انتخاب سردبیر و اعضای هیئت تحریریه یعنی: «تعداد مقالات علمی، وابستگی به یک سازمان، دارا بودن وجهه علمی، داشتن ارتباطات فردی با همکاران، همکاری با مجلات دیگر، و مرتبه دانشگاهی»، «دارا بودن وجهه علمی»، «مرتبه دانشگاهی» و «تعداد مقالات» حائز اهمیت بیشتری هستند و «داشتن ارتباطات فردی با همکاران» و «همکاری با مجلات دیگر» و «وابستگی به یک سازمان» از نظر پاسخگویان کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. که بخشی از نتایج پژوهش «به‌یر» (Beyer 1978) و «فوسیلو و هلمز» (Beyer 1978; Fuccillo & Holmes 1980) را تأیید می‌کند. با این حال موضوع معیارهای انتخاب سردبیر و اعضای هیئت تحریریه در میان مجلات معتبر ایرانی تحت‌الشعاع وابستگی‌های سازمانی این مجلات، سیاست‌گذاری‌های دولتی در حوزه علم و وابستگی سازمانی اعضای هیئت تحریریه و سردبیران و مراجعی که مجاز به انتخاب یا انتصاب آنها هستند، نیز هست.

۵-۴-۵ وظایف اعضای هیئت تحریریه

اعضای هیئت تحریریه بسته به نیاز مجله یا سردبیر نقش‌های گوناگونی را به‌عهده می‌گیرند و اغلب توسط سردبیر انتخاب شده و ممکن است برای انجام وظایف سردبیر یک بخش (موضوع) یا به‌عنوان داور به ایفای نقش پردازند (در مورد نقش اعضای هیئت تحریریه به‌عنوان داور در بخش وضعیت داوران داخلی و خارجی بحث شده است) (Fuccillo & Holmes 1980). با این حال، چنان که پیشتر نیز عنوان شد، نحوه انتخاب سردبیر و اعضای هیئت تحریریه مجله و اهمیت نقش هرکدام در تصمیم‌گیری‌های مجله می‌تواند بر وظایف و مسئولیت‌های آنها نیز تأثیر گذارد. نتایج بدست آمده از این پژوهش نشان می‌دهد که در مجلات معتبر علمی ایران، تمامی موارد مطرح شده به عنوان وظایف اعضای هیئت تحریریه یعنی «ایفای نقش در بررسی مقاله‌ها به عنوان داور داخلی»، «مشارکت در تهیه خط مشی و سیاست‌های مجله»، «تأثیر مثبت بر مجله با ارائه مقاله و داشتن وجهه علمی و ...»، «انتخاب داوران» و «تصمیم‌گیری درباره مقاله‌ها» جزء وظایف اعضای هیئت تحریریه تلقی می‌شود به ویژه در مورد «مشارکت در تهیه خط مشی و سیاست‌های مجله» و «تصمیم‌گیری درباره مقاله‌ها» مشهودتر است. این یافته نتایج پژوهش «استفن و رابینز» در باب وظایف اعضای هیئت تحریریه مبنی بر تعیین و توسعه و تغییر خط مشی و حوزه یک مجله و تسریع بهبود فرایند داوری دستنوشته‌های ارائه شده و متقاضی را تأیید می‌کند (Steffens & Robbins 1991). در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که اعضای هیئت تحریریه نقش مهمی در یک مجله ایرانی دارند. این گروه علاوه بر آن که به تعیین خط‌مشی و سیاست‌های مجله می‌پردازند، سردبیر را در تصمیم‌گیری‌هایش یاری می‌کنند.

۵-۵ خلاصه نتایج

فرایند داوری در ایران با توجه به نوپا بودن‌اش و علی‌رغم نقایص و کاستی‌های‌اش از تنوع عملکردی پنهان و آشکاری برخوردار است. این پژوهش در حد توان خود و با توجه به گستره‌اش توانسته‌است که برخی از هنجارهای رایج در فرایند داوری مجلات ایرانی را شناسایی و معرفی نماید. از این میان می‌توان به نتایج عمده زیر اشاره نمود:

- فرایند داوری مقالات مجلات معتبر علمی در ایران متأثر از شیوه تولید دولتی علم در ایران و سیاست‌گذاری‌های متمرکز است.
- فرایند داوری مقالات مجلات معتبر علمی در ایران دارای عناصر علمی و غیر علمی (اجرایی) است و لذا تصمیم‌گیری‌ها و مسئولیت‌ها نیز متأثر از این عناصر است.
- فرایند داوری مقالات مجلات معتبر علمی در ایران هیئت تحریریه محور است.
- فرایند داوری مقالات مجلات معتبر علمی در ایران فاقد پیشینه سیاست‌گذاری رسمی و ادبیات مکتوب رسمی و غیر رسمی است.
- فرایند داوری مقالات مجلات معتبر علمی در ایران فاقد شبکه‌های ابتکاری و رقابتی است.
- فرایند داوری مقالات مجلات معتبر علمی در ایران متأثر از نحوه انتخاب/انتصاب عناصر دخیل در این فرایند است.

۶-۵ پیشنهادها

- رؤس پیشنهادهایی که برای بهبود وضعیت فرایند داوری مجلات علمی به نظر می‌رسد، عبارتند از:
- اهمیت دادن به فرایند داوری به عنوان دروازه دانش و توجه به عناصر علمی و متخصص دخیل در این فرایند به عنوان دروازه‌بانان دانش در ایران (بنگرید به میرزایی، ابویی، قاراخانی و شیخ‌شعاعی، ۱۳۸۵)
- ثبت اسناد داوری به عنوان اسناد علمی و سابقه مجلات و فعالیت‌های علمی ایرانیان
- استفاده از این اسناد برای ارزیابی پیشرفت‌ها، تغییرات و تحولات و یافتن نقائص و کاستی‌های رشته‌های علمی (بنگرید به ارشاد، میرزایی و قاراخانی، ۱۳۸۴)
- استفاده از این اسناد برای ارزیابی عملکرد مجلات و فرایند داوری آنها (بنگرید به میرزایی، ابویی، قاراخانی و شیخ‌شعاعی، ۱۳۸۵) و انتشار نتایج این عملکردها و فرایندها به طور مکرر و الکترونیکی نمودن این فرایند برای شفاف نمودن فعالیت‌های مرتبط با فرایند داوری
- تلاش برای اصلاح برداشت غیر حرفه‌ای نسبت به مجلات و فرایند داوری با آموزش و پژوهش بیشتر.

۶ کتابنامه

ابویی، محمد، و فاطمه شیخ‌شعاعی. (در دست داوری). فرایند هم‌ترازخوانی در مجلات علمی. مجله دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.

بانک اطلاعات نشریات کشور. دسترسی در بهمن‌ماه ۱۳۸۵ از سایت <http://www.magiran.com>

بی، ا.ل. ۱۳۸۱. روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی. ترجمه رضا فاضل. تهران: سمت.

دواس، دی.ای. ۱۳۷۶. روش پیمایشی در تحقیق اجتماعی. ترجمه مریم رفعت‌جاه و رخساره کاظم. تهران: مرکز ملی مطالعات و سنجش افکار عمومی.

سرمد، زهره، عباس بازگان، و الهه حجازی. ۱۳۷۹. روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: آگه.

محسنی، منوچهر. (۱۳۷۸). بررسی ویژگی‌ها و مسایل تولید، نشر و مطالعه مجلات علمی در ایران. تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها (گزارش منتشر نشده).

هومن، حیدرعلی. ۱۳۶۱. اندازه‌گیری‌های روانی و تربیتی: فن تهیه تست و پرسشنامه. تهران: نشر فرهنگ.

American psychological Association (APA). 2001. *Publication manual of the American Psychological Association*. Whashington, DC: APA.

American psychological Association (APA). 2005. Available at: <http://www.apa.org/journals/guide.html#overview> (31 May 2006)

Ammenwerth E., A. C. Wolff, P. Knaup, H. Ulmer, S. Skonetzki, J. H. Van Bommel, A. T. Mc Cray, R. Haux, and C. Kulikowski. 2003. Developing and evaluating criteria to help reviewers of biomedical informatics manuscripts. *Journal of the American Medical Informatics Association* 10 (5): 512-514.

Angell, M. 1991. Whom do journal editors serve? In S. Lock (Ed.), *The future of medical journals: in commemoration of 150 years of the British Medical Journal*. London: *British Medical Journal*.

Armstrong, J. Scott. 1997. Peer review for journals: Evidence on quality control, fairness and innovation. *Science and Engineering Ethics*, 3, 63-84.

Armstrong, J. Scott. 1982. Strategies for implementing change: an experiential approach. *Group & Organization Studies*, 7(4), 457-475.

Bakker, P. & Rigter, H. 1982. Editors of medical journals: who and from where. *Scientometrics*, 7(1-2), 11-22.

Baue, A. E. 1993. Refelections of a former editor. *Archives of Surgery*, 128(12), 1305-1314.

Benedek, E. P. 1976. Editorial practices of psychiatric and related journals: implications for women. *American Journal of Psychiatry*, 133(1), 89-92.

Benos, D. J., K. L. Kirk, and J. E. Hall. 2003. How to review a paper. *Advances in physiology education* 27 (2): 47-52.

Berkeley Thomas, Alan. 2004. *Research Skills for Management Studies*. London: Routledge.

Beyer, J. M. 1978. Editorial policies and practices among leading journals in four scientific fields. *Sociological Quarterly*, 19, 89-92.

Binger, J. L. 1982. Nursing journal editors. *Nursing Outlook*, 30(4), 260-264.

Bornstein, R. F. 1991. An adversay model of manuscript review: further comments. *Journal of Mind and behavior*, 12(4), 479-485.

Borysewicz, M. L. 1977. The creative role and function of editors. *paper presented at the first international conference of scientific Editors*, Jerusalem.

- Burnham, J. C. 1990. The evolution of editorial peer review. *JAMA* 263(10): 1323-1329.
- Caelleigh, A. S. 1993. Roles of the journal editor in sustaining integrity in research. *Academic Medicine*, 68(9), S23-S29.
- Campion, Michael A. 1993. Article review checklist: A criterion checklist for reviewing research articles in applied psychology. *Personnel psychology* 46(3): 705-718.
- Clark, A., J. Singleton-Jackson, and R. Newsom. 2000. Journal editing: Managing the peer review process for timely publication of articles. *Publishing research quarterly* 16(3): 62-71.
- Claxton, Larry D. 2004. Scientific authorship, part2. history, recurring issues, practices and guidelines. *Mutation Research*, 1- 15.
- Clayton, B. C., & Boyle, K. (1981). The refereed journal: prestige in professional publication. *Nursing outlook* 29(9): 531-534.
- Coelho, R. J., and J. L. Forge. 2000. Manuscript characteristics affecting reviewers' decisions for rehabilitation counseling related journals. *Journal of rehabilitation* 66 (2); 4-8.
- Colaizzi, L. A. 1994. Peer review in journals indexed in Index Medicus. *JAMA* 272(2): 156-158.
- Collis, Jill, and Roger Hussey. 2003. *Business Research: A Practical Guide for Undergraduate and Postgraduate Students*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Committee on Publication Ethics (COPE). 2001. *The COPE Report 2001: Annual Report of the Committee on Publication Ethics*. BMJ publishing group.
- Crane, D. 1967. The gatekeepers of science: some factors affecting the selection of articles for scientific journals. *American Sociologist*, 2(4), 195-201.
- Crawford, Susan. 1988. Editorials. Peer review and the evaluation of manuscripts. *Bulletin Medical Library Association* 76 (1): 75-77.
- DeBakey, L. 1976. The scientific journal, editorial policies and practices. Guidelines for editors, reviewers, and authors. *St. Louis: C.V. Mosby Company*.
- Doherty, M. 1993. The Nottingham Office one year on. *Annals of the Rheumatic Diseases*: 52, 489.
- Donovan, Bernard. 1998. The truth about peer review. *Learned publishing* 11(3): 179-184.
- Easterby-Smith, Mark, Richard Thrope, and Andy Lowe. 2002. *Management Research: An Introduction*. London: Sage Publications Ltd.
- Eichorn, D. H. & VandenBos, G. R. 1985. Dissemination of scientific and professional Knowledge. *Journal publication within the APA. American Psychologist*, 26(6); 600-601.
- Einhorn, H. J. 1971. Responsibility of journal editors and referees. *American Psychologist*, 26(6), 600-601.
- Eldredge, J. D. 1997. Identifying peer reviewed journals in clinical medicine. *Bulletin of the medical library association* 85(4): 418-422.
- Endres, F. F., & Wearden, S. T. 1990. Demographic portrait of journal reviewers. *Educator*, 45(2), 45-52.
- Fletcher, R. H., S. W. Fletcher. 1997. Evidence for the effectiveness of peer review. *Science and engineering ethics* 3(1): 35-50.
- Fletcher, R. H., S. W. Fletcher. 1997. Evidence for the effectiveness of peer review. *Science and engineering ethics* 3(1): 35-50.
- Flick, Uwe. 2002. *An Introduction to Qualitative Research*. London: Sage Publications Ltd.
- Fondiller, S. H. 1994. Is nursing at risk? *Nursing & Health Care*, 15(3), 142-148.

- Friedman, D. P. 1995. Manuscript peer review at the AJR: facts, figures, and quality assessment. *American journal of roentgenology* 164(4): 1007-9.
- Friedman, D. P. 1995. Manuscript peer review at the AJR: facts, figures, and quality assessment. *American journal of roentgenology* 164(4): 1007-9.
- Fuccillo, D. A. & Holmes, S. 1980. Are editorial boards necessary? *CBE views*, 3(4), 18-19.
- Gaston, J. 1979. The big three and status of sociology. *Contemporary sociology*, 8(6), 789-793.
- Gidez, L. I. 1990. The peer review process: strengths and weaknesses- a survey of attitudes, perceptions, and expectations. *Paper presented at the Serial Librarian. St. Catharines, Ontario.*
- Gilbert, J. R., Williams, E. S. & Lundberg, G. D. 1994. Is there gender bias in JAMA's peer review process? *JAMA*, 272(2), 139-142.
- Glogoff, S. 1988. Reviewing the gatekeepers: A survey of referees of library journals. *Journal of the American Society for Information Science*, 39(6): 400-407.
- Godlee, F. et al. 1998. Effect on the quality of peer review of blinding reviewers and asking them to sign their reports. *JAMA*: 280, 237.
- Gordon, M.D. 1980. The role of referees in scientific communication. In J. Hartley (Ed.), *The psychology of written communication, selected readings*. New York: Nichols Publishing CO.
- Hamermesh, D. S. 1994. Facts and myths about refereeing. *Journal of economic perspectives* 8(1): 153-163.
- Hatfield, C., Ostbye, T. & Sori, C. 1995. Sex of editor in medical journals. *Lancet*, 345(8950), 662.
- Hernon, P., and C. Schwartz. 2003. Editorial Peer review. *Library & information Science research* 25(2003): 359-361.
- Hubler, A., Linde, P. and Smith, J. W. T. (Eds). 2001. Electronic publishing'01: 2001 in the digital publishing odyssey. Proceedings of an ICC/IFIP conference held at Canterbury, UK, 5-7 Jul. 2001. Amsterdam: IOS Press.
- International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE). 2004. *Uniform requirements for manuscripts Submitted to biomedical Journals: Writing and editing for biomedical publication*.
- Jauch, L. R. & Wall, J. L. 1989. What they do when they get your manuscript: a survey of academy of management reviewer practices. *Academy of Management Journal*, 32(1): 157-173.
- King, D. W. & J-M Griffins. 1995. Economic issues concerning electronic publishing and distribution of scholarly articles. *Library Trends*, 43(4), 713-740.
- King, D., D. D. MacDonald & N. K. Roderer. 1981. Scientific journals in the United States: their production, use and economics. *Stroudsburg, Pennsylvania: Hutchinson Ross Publishing Company*.
- Kliwere, M. A., K. S. Freed, D. M. DeLong, P. J. Pickhardt, & J. M. Provenza. 2005. Reviewing the reviewers: comparison of Review Quality and reviewer characteristics at the American Journal of Roentgenology. *AJR*. 184: 1731-1735.
- Kole, L. A. 1989. Between hammer and anvil. *Journal of the American Academy of Physician Assistants*, 2(3), 162-163.
- Kronick, D. A. 1990. Peer review in 18th-century scientific journalism. *JAMA* 263(10): 1321-1322.
- Lindsey, D. 1992. Improving the quality of social work journals. *Research on Social Work Practice*, 2(4), 515-524.

- Lock, S. 1994. Does editorial peer review work? *Annals of internal medicine* 121(1): 60-1.
- Lock, Stephen and J., Smith. 1990. What do peer review do?. *JAMA*. 263(10): 1341-1343.
- Manske, P. R. 1997. Clinical perspective: a review of peer review. *The journal of hand surgery* 22A(5): 767-771.
- Marusic, A., I. K. Lukic, M. Marusic, D. McNamee, D. Sharp, R. Horton. 2002. Peer review in a small and a big medical journal: case study of the Croatian Medical Journal and the Lancet. *Croatian Medical journal* 43(3): 286-289.
- McNutt, R. A., et al. 1990. The effects of blinding on the quality of review. *JAMA*, 263(10), 1371-1376.
- Meadows, A. J. 1977. The problem of refereeing. *Scientia*, 112, 788-794.
- Meadows, A. J. 1998. Communicating research. Quoted in Rowland, Fytton. 2002. The peer-review process. *Learned publishing* 15(4): 247-258.
- Michel, F. C. 1982. Solving the problem of refereeing. *Physics Today*, 35(12), 9, 82.
- National Library of Medicine. 2004. Medical subject Headings (Mesh). Online available: Mesh section homepage www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html. (19 Apr 2005).
- Nylenna, Magne, Povel Riis and Yngve Karlsson. 1994. Multiple blinded reviews of the same two manuscripts. *JAMA*. 272(2): 149-151.
- Over, R. 1981. Representation of women on the editorial boards of psychology journals. *American psychologist*, 36(8), 885-891.
- Parker, Gordon et al. 1984. Publishing in the parish. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 18, 78-85.
- Pfeffer, J., Leong, A. & Strehl, K. 1977. Paradigm development and particularism: journal publication in three scientific disciplines. *Social Forces*, 55(4), 938-951.
- Pigg, R. M. 1987. Comments on the Journal peer review system. *Journal of School Health*, 57(1), 5-7.
- Polak, Joseph F.. 1995. The role of the manuscript reviewer in the peer review process. *AJR*. 165: 685-688.
- Provenzale, James M. and Robert J. Stanley. 2006. A Systematic Guide to Reviewing a Manuscript. *Journal of Nuclear Medicine Technology*. 34(2): 92-99.
- Reidenberg, June W. and Marcus M. Reidenberg. 1991. Clinical Pharmacology and Therapeutics: report of a survey of some aspects of editorial board peer review at Clinical Pharmacology and Therapeutics. *CLIN PHARMACOL THER*. 50(1): 1-3.
- Reitz, Joan M. 2000. *ODLIS: Online Dictionary of Library and Information Science*. Online available: www.WCSU.edu/Library/odlis.html (20 Jan 2005).
- Relman, AS, & Angell, M. 1989. How good is peer review? *N Engl J Med* 321(12): 827-9.
- Rennie, Drummond. 1993. More peering into editorial peer review. *JAMA* 270(23): 2856-8.
- Rodman, H. & Mancini, J. 1977. Editors, manuscripts, and equal treatment. *Research in Higher Education*, 7(4), 369-374.
- Rodman, H. 1970. The moral responsibility of journal editors and referees. *American Sociologist*, 5(4), 351-357.
- Ross, J. S., C. P. Gross, M. M. Desai, Y. Hong, A. O. Grant, S. R. Daniels, V. C. Hachinski, R. J. Gibbons, T. J. Gardner, H. M. Krumholz. 2006. Effect of blinded peer review on abstract acceptance. *JAMA* 295(14): 1675-1680.
- Ross, J. S., C. P. Gross, M. M. Desai, Y. Hong, A. O. Grant, S. R. Daniels, V. C. Hachinski, R. J. Gibbons, T. J. Gardner, H. M. Krumholz. 2006. Effect of blinded peer review on abstract acceptance. *JAMA* 295(14): 1675-1680.
- Rowland, Fytton. 2002. The Peer-review Process. *Learned publishing* 15 (4): 247-258.

- Saidman, L. J. 1995. What I have learned from 9 years and 9000 papers. *Anesthesiology*, 83(1), 191-197.
- Salasche, S.J. 1997. How to peer review a medical journal manuscript. *Dermatol Surg*, 23(6):423-8.
- Saunders, Mark, Philip Lewis, and Adrina Thornhill. 2003. *Research Methods for Business Students*. Harlow (England): Pearson Educational Limited.
- Schiedmayer, D. L. & Siegler, M. 1986. Believing what you read, responsibilities of medical authors and editors. *Archives of Internal Medicine*, 146 (10), 2043-2044.
- Schroter, sara, et al. 2006. Differences in review quality and recommendations for publication between peer reviewers suggested by authors or by editors. *JAMA*. 295(3): 314-317.
- Seals, D. R., and H. Tanaka. 2000. Manuscript Peer review: a helpful checklist for students and novice referees. *Advances in physiology education* 23 (1): 52-58.
- Sharp, David W. 1990. What can and should be done to reduce publication bias? the perspective of an editor. *JAMA*, 9, 1390-1391.
- Silverman, R.J. 1976. The education journal editor: a portrait. *Journal of Education*, 158(4), 39-68.
- Sinclair, J., G. Fox, S. Bullon, E. Manning, J. Bradbury, C. Murphy, J. Watson, M. Lax, L. Plaja. 1995. *Collins cobuild english dictionary*. London: Harper Collins Publishers.
- Steffens, D. L. & Robbins, J. B. 1991. The role of editors professional connections in determining which papers get published: evidence from accounting research. *Accounting perspectives*, 1, 21-30.
- Steig, Margaret F. 1983. Refereeing and the editorial process: The AHR and Webb. *Scholarly publishing*, 99-122.
- van Rooyen, S. 1998. A critical examination of the peer review process. *Learned publishing* 11(3): 185-91.
- van Rooyen, S. 2001. The evaluation of peer review quality. *Learned publishing* 14(2): 85-91.
- van Rooyen, S., F. Godlee, S. Evans, N. Black, & R. Smith. 1999. Effect of open peer review on quality of reviews and on reviewers' recommendations: a randomized trial. *BMJ* 318: 23-27.
- van Rooyen, S., F. Godlee, S. Evans, N. Black, & R. Smith. 1999. Effect of open peer review on quality of reviews and on reviewers' recommendations: a randomized trial. *BMJ* 318: 23-27.
- Weller, A. C. 1990. Editorial peer review: methodology and data collection. *Bulletin of medical library association* 78(3): 258-270.
- Weller, A. C. 2001. *Editorial Peer review: its strengths and weaknesses*. Silver Spring, MD: American Society for Information Science and Technology.
- Williamson, A. 2003. What will happen to peer review? *Learned publishing* 16(1): 15-20.
- Wood, Dee. 1998. Online peer review? *Learned publishing* 11(3): 193-198.
- Wood, Dee. 1998. Peer Review and the web: the Implications of electronic peer review for biomedical authors, referees and learned society publishers. *Journal of Documentation* 54(2): 173-197.
- Yankauer, Alfred. 1990. Who are the Peer reviewers and how much do they review? *JAMA*. 263(10): 1338-1340.
- Zsindely, S., A. Schubert, & T. Braun. 1982. Editorial gatekeeping patterns in international science journals. A new science indicator. *Scientometrics*, 4(1), 57-68.

۷ پیوست ها

پیوست ۱

پرسشنامه اصلی و لر

Questionnaire on Editorial Peer Review in U.S. Medical Journals

It would be appreciated if you return the questionnaire by May 15, 1988.

In this questionnaire, *reviewer or review* refers to peer review done by someone other than the editor, co-editor, or associate editors.

Associate editor refers to any professional editorial staff other than the editor; does not refer to clerical, secretarial, or copy-editing staff.

- 1a. Are you the chief editor of the journal named in the cover letter?
_____ Yes _____ No
If no, how many co-editors are there, excluding yourself? _____
- b. How many hours per week do you spend editing this journal? _____
- c. How many associate editors are there? _____
2. How many manuscripts did this journal receive in 1987? _____
3. What percent of all manuscripts received does this journal accept?
_____ % (Indicate the year this figure is from: _____ 1986; _____ 1987.)
- 4a. What percent of all manuscripts received undergo review? _____ %
- b. What percent of accepted manuscripts undergo review? _____ %
- c. What percent of rejected manuscripts undergo review? _____ %

If 0% for #4a, please return this portion of the questionnaire. It will be very useful to the study. Otherwise, please continue with #5a.

- 5a. Which of the following types of manuscripts are reviewed?
(Use the most appropriate number: always—1; usually—2; sometimes—3; rarely—4; never—5)

	Unsolicited Manuscript:	Solicited Manuscript:
Original research	_____	_____
Review articles	_____	_____
Case reports	_____	_____
Editorials	_____	_____
Letters	_____	_____
Other (specify)	_____	_____

- b. What percent of the following types of manuscripts are solicited?
Original research	_____ %	Editorials	_____ %
Review articles	_____ %	Letters	_____ %
Case reports	_____ %	Other (specify)	_____ %
- c. If solicited manuscripts are reviewed, do they undergo the same review process as unsolicited manuscripts?
_____ Always _____ Usually _____ Sometimes _____ Rarely _____ Never
- d. What percent of solicited manuscripts are accepted? _____ %
6. If the journal has any associate editors, do they have the authority to:
Decide if a manuscript will be reviewed?	_____ Yes _____ No
Select reviewers?	_____ Yes _____ No
Decide if a manuscript will be revised?	_____ Yes _____ No
Decide if a manuscript will be rejected?	_____ Yes _____ No
Decide if a manuscript will be accepted?	_____ Yes _____ No
7. What level of in-house review does a manuscript receive?
(Use the most appropriate number: always—1; usually—2; sometimes—3; rarely—4; never—5)
- _____ A manuscript receives an in-house review by the editor or associate editor that is more thorough than a review by an external reviewer;
- _____ A manuscript receives an in-house review that is equivalent to a review by an external reviewer;

- _____ A manuscript receives an in-house review that is less thorough than a review by an external reviewer;
 _____ A manuscript receives a quick review in-house to determine if it should receive external review;
 _____ Other (specify) _____

8. How do you locate a reviewer for a manuscript?

	Percent of time used:
Names currently in the list of reviewers' names	_____ %
Contacts at meetings	_____ %
Personal acquaintances	_____ %
Editorial board	_____ %
Manuscript's bibliography	_____ %
A society's membership list	_____ %
Literature searches	_____ %
Other (specify) _____	_____ %

9. If a file of reviewers' names is maintained,

- a. Is it searchable by subject? _____ Yes _____ No b. Is this file computerized?
 _____ Yes _____ No
 c. Are potential reviewers contacted before their names are added to the file?
 _____ Yes _____ No

10a. Is an author's request not to use a particular reviewer honored?

_____ Always _____ Usually _____ Sometimes _____ Rarely _____ Never

b. Is an author's request to use a particular reviewer honored?

_____ Always _____ Usually _____ Sometimes _____ Rarely _____ Never

11a. What is the average number of reviewers per manuscript? (Circle the most appropriate number.)

0 2 3 4 5 6+

b. What is the average number of editors or associate editors that evaluate each manuscript? (Circle the most appropriate number.)

0 2 3 4 5 6+

12. What was the total number of reviewers used for this journal in 1987? _____

13. What is the average number of times during 1987 that each reviewer was used?

_____ 1-2 _____ 3-5 _____ 6-10 _____ 11-15 _____ 16+

14a. Are reviewers contacted before manuscripts are sent to them?

_____ Always _____ Usually _____ Sometimes _____ Rarely _____ Never

b. Is it understood that board members will review manuscripts for the journal?

_____ Yes _____ No

15a. How often does the author receive a copy of the reviewers' reports?

_____ Always _____ Usually _____ Sometimes _____ Rarely _____ Never

b. How often does the author receive a paraphrase of the reviewers' reports?

_____ Always _____ Usually _____ Sometimes _____ Rarely _____ Never

16a. Do you tell the author the names of the reviewers?

_____ Always _____ Usually _____ Sometimes _____ Rarely _____ Never

b. Do you remove the reviewer's name, if the report is signed?

_____ Always _____ Usually _____ Sometimes _____ Rarely _____ Never

17. Do you inform the reviewer of the author's name or affiliation?

_____ Always _____ Usually _____ Sometimes _____ Rarely _____ Never

18. Is a record kept of the quality of the reviewer's reports?

_____ Always _____ Usually _____ Sometimes _____ Rarely _____ Never

19a. How often have you encountered evidence of reviewer bias?

_____ Always _____ Usually _____ Sometimes _____ Rarely _____ Never

- b. If you have ever encountered evidence of reviewer bias, even if only rarely, what do you think are the reasons for the bias?
 (Use the most appropriate number: always—1; usually—2; sometimes—3; rarely—4; never—5)
☐ Manuscript's conclusions are different from reviewer's conclusions in a similar study.
☐ Reviewer is known to have certain opinions on a particular subject.
☐ Reviewer has a personal bias for or against the author.
☐ Reviewer has a personal bias for or against the author's institution.
☐ Other (specify) _____
- 20a. What percent of manuscripts contain some statistical analysis?
☐ 1-20% ☐ 21-40% ☐ 41-60% ☐ 61-80% ☐ 81-100%
- b. For those manuscripts that use statistics, how often is a statistical reviewer used?
☐ Always ☐ Usually ☐ Sometimes ☐ Rarely ☐ Never
- c. If a statistical reviewer is ever used, under which circumstances is one used? (Check all that apply.)
☐ Any manuscript that uses statistics
☐ Any manuscript that uses statistics and has received favorable review
☐ A manuscript in which the reviewer has questioned the appropriateness or accuracy of the statistics
☐ A manuscript in which the editor has questioned the appropriateness or accuracy of the statistics
☐ It is assumed that the reviewer is also the statistical reviewer.
☐ Another reason (specify) _____
- 21a. Who decides if a manuscript is to be revised?
 (Use the most appropriate number: always—1; usually—2; sometimes—3; rarely—4; never—5)
☐ Editor
☐ Associate editor(s)
☐ Reviewers
☐ Consensus at an editorial meeting
☐ Other (specify) _____
- b. What percentage of accepted manuscripts are revised prior to acceptance?
 (Do not include copy-editing revisions.)
☐ 1-20% ☐ 21-40% ☐ 41-60% ☐ 61-80% ☐ 81-100%
- c. What percentage of manuscripts require more than 1 revision?
☐ 1-20% ☐ 21-40% ☐ 41-60% ☐ 61-80% ☐ 81-100%
- d. Do revised manuscripts go back to the same reviewers?
☐ Always ☐ Usually ☐ Sometimes ☐ Rarely ☐ Never
22. What percentage of published manuscripts are substantially strengthened by the review process? _____%
- 23a. Are editorial meetings held regularly?
☐ Yes ☐ No
- b. If yes, how many meetings are held per month?
 (Circle the most appropriate number.)
☐ <1 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5+
- 24a. When the reviewers basically agree, what percentage of the time are their recommendations followed?
☐ 1-20% ☐ 21-40% ☐ 41-60% ☐ 61-80% ☐ 81-100%
- 24b. When reviewers disagree, what procedures are followed?
 (Use the most appropriate number: always—1; usually—2; sometimes—3; rarely—4; never—5)
☐ Resolved by the editor
☐ Resolved by an associate editor
☐ Resolved at an editorial meeting
☐ Send manuscript for additional review
☐ Rely on the reviews that are the most thorough
☐ Other (specify) _____
25. What are the shortcomings of the reviewers' reports?
 (Rank 1 through 5 in order of importance: most important—1; least—5)
☐ Reviewer did not understand the manuscript

- ☐ The review was too short to be useful
☐ The review took so long that it delayed the publication process
☐ The reviewer was too critical
☐ The reviewer was harsh or insulting to the author
☐ Other (specify) _____
26. What are the factors that lead to an acceptance or rejection decision?
 (Rank 1 through 5 in order of importance: most important—1; least—5)
☐ The originality of the research
☐ The soundness of the methodology
☐ The timeliness of the topic
☐ The length of time since the topic has appeared in the journal
☐ The ability of the author to communicate effectively
☐ Other (specify) _____
27. Who makes the final acceptance/rejection decisions?
 (Use the most appropriate number: always—1; usually—2; sometimes—3; rarely—4; never—5)
☐ Editor
☐ Associate editor(s)
☐ Reviewers
☐ Consensus at an editorial meeting
☐ Other (specify) _____
- 28a. Do reviewers learn of the final acceptance/rejection decision directly from an editor?
☐ Always ☐ Usually ☐ Sometimes ☐ Rarely ☐ Never
- b. Does a reviewer receive copies of the reports from other reviewers?
☐ Always ☐ Usually ☐ Sometimes ☐ Rarely ☐ Never
- 29a. What do you do if an author complains about a rejection decision?
 (Use the most appropriate number: always—1; usually—2; sometimes—3; rarely—4; never—5)
☐ Nothing
☐ Contact the author and explain the rejection decision
☐ Contact the author and suggest another journal
☐ Have the manuscript re-reviewed
☐ Reconsider the manuscript in-house
☐ Other (specify) _____
- b. What percentage of the time have the author's arguments or a new review convinced you to reverse a rejection decision? _____%
30. Has the prestige of the author or institution ever influenced an acceptance decision?
☐ Always ☐ Usually ☐ Sometimes ☐ Rarely ☐ Never
31. What is the average number of months between the time a manuscript is received and the time it is published?
☐ 0-3 ☐ 4-6 ☐ 7-9 ☐ 10-12 ☐ 13-18 ☐ 19-24 ☐ 25+
32. What do you consider to be your major role as editor?

33. In your opinion, what is the primary purpose of editorial peer review?

پرسشنامه‌ای در ارتباط با فرایند داوری در مجلات پزشکی آمریکا

اگر پرسشنامه را تا تاریخ ۱۵ می ۱۹۸۸ بازگردانید، کمال تشکر و قدردانی را داریم.
در این پرسشنامه منظور از داور و داوری به فرایند هم‌ترازخوانی‌ای اطلاق می‌شود که توسط شخص دیگری غیر از سردبیر، همکار سردبیر، یا دستیاران سردبیر انجام شده باشد.
منظور از دستیار سردبیر، ویراستار حرفه‌ای غیر از سردبیر در دفتر مجله است که کارهای مربوط به منشیگری و صفحه‌آرایی را انجام نمی‌دهد.

- a1. آیا شما سردبیر مجله‌ای هستید که نام آن بر روی پاکت نامه ذکر شده است؟ بله _____ خیر _____
اگر چنین نیست، چه تعداد همکار سردبیر، غیر از شما در دفتر مجله مشغول به کار هستند؟ _____
b. شما چند ساعت در هفته برای ویراستاری مجله صرف می‌کنید؟ _____
c. چه تعداد دستیار سردبیر در دفتر مجله مشغول به کار هستند؟ _____
۲. مجله شما در سال ۱۹۸۷ چه تعداد دستنوشته دریافت کرده است؟ _____
۳. چند درصد دستنوشته‌های دریافت شده مورد پذیرش مجله شما قرار گرفته‌اند؟ _____ (این نرخ از _____ ۱۹۸۶ تا _____ ۱۹۸۷ را در بر دارد).
a4. چند درصد دستنوشته‌های دریافت شده داوری می‌شوند؟ _____
b. چند درصد دستنوشته‌های پذیرفته شده داوری شده‌اند؟ _____
c. چند درصد دستنوشته‌های رد شده داوری شده‌اند؟ _____
اگر جواب پرسش a4، صفر درصد است، لطفاً پرسشنامه را برگردانید چون برای مطالعه ما مفید است. در غیر این صورت لطفاً به پاسخگویی ادامه دهید.
a5. کدامیک از انواع دستنوشته‌های زیر داوری می‌شوند؟
(از مناسبترین شماره برای شماره‌گذاری استفاده کنید: همیشه - ۱؛ معمولاً - ۲؛ گاهی اوقات - ۳؛ به ندرت - ۴؛ هرگز - ۵)

دستنوشته‌های سفارش شده دستنوشته‌های بدون سفارش

_____	_____	پژوهشهای اولیه و اصیل
_____	_____	مقالات مروری
_____	_____	گزارشهای موردی
_____	_____	سرمقاله (سخن سردبیر)
_____	_____	نامه‌ها
_____	_____	موارد دیگر (مشخص کنید)

b. چه درصدی از انواع دستنوشته‌های زیر سفارش شده هستند؟

پژوهشهای اولیه و اصیل % _____ سرمقاله (سخن سردبیر) % _____

مقالات مروری _____ % نامه‌ها _____ %
 گزارشهای موردی _____ % موارد دیگر (مشخص کنید) _____ %

c. اگر دستنوشته‌های سفارش شده داوری می‌شوند، آیا فرایند داوری آنها شبیه دستنوشته‌های غیر سفارشی است؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

d. چه درصدی از دستنوشته‌های سفارش شده پذیرفته شده‌اند؟ _____ %

۶. اگر مجله دستیار سردبیر داشته باشد، آیا آنها مسئولیت موارد زیر را بر عهده دارند؟

تصمیم‌گیری در رابطه با ...	بله	خیر
داوری دستنوشته	_____	_____
انتخاب داوران	_____	_____
اصلاح دستنوشته	_____	_____
رد دستنوشته	_____	_____
پذیرش دستنوشته	_____	_____

۷. چه سطحی از داوری داخلی بر دستنوشته دریافت شده اعمال می‌شود؟

(از مناسبترین شماره برای شماره گذاری استفاده کنید: همیشه - ۱؛ معمولاً - ۲؛ گاهی اوقات - ۳؛ به ندرت - ۴؛ هرگز - ۵)

_____ دستنوشته دریافت شده تحت داوری داخلی توسط سردبیر و دستیار سردبیر قرار می‌گیرد که نسبت به داوری داوران خارجی کامل‌تر است.

_____ دستنوشته دریافت شده تحت داوری داخلی قرار می‌گیرد که برابر با داوری داوران خارجی است.

_____ دستنوشته دریافت شده تحت داوری داخلی قرار می‌گیرد که نسبت به داوری داوران خارجی از جامعیت کمتری برخوردار است.

_____ دستنوشته دریافت شده تحت یک داوری داخلی سریع قرار می‌گیرد برای اینکه مشخص شود آیا داوری خارجی نیاز دارد؟

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

۸ چگونه داوران تان را برای داوری دستنوشته‌ها انتخاب می‌کنید؟

از ... درصد استفاده

_____ - اسامی موجود در لیست اسامی داوران
 _____ - اشخاص ملاقات شده در جلسات و سمینارها
 _____ - ارتباطات شخصی
 _____ - اعضاء هیئت تحریریه
 _____ - لیست منابع دستنوشته
 _____ - لیست عضویت یک انجمن
 _____ - جستجوی نوشته‌ها و ادبیات موجود

- موارد دیگر (مشخص کنید):

۹. در صورتی که فایلی از اسامی داوران دارید،

a. آیا قابلیت جستجو بر اساس موضوع را داراست؟ b. آیا این فایل کامپیوتری شده است؟

بله _____ خیر _____

c. آیا با داوران قبل از اینکه اسامی آنها به لیست اضافه شود، تماس گرفته می شود؟

بله _____ خیر _____

a10. آیا به درخواست یک نویسنده برای عدم فرستادن دستنوشته اش به داوری خاص احترام گذاشته می شود؟

همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز _____

b. آیا به درخواست یک نویسنده برای فرستادن دستنوشته اش به داوری خاص احترام گذاشته می شود؟

همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز _____

a11. متوسط تعداد داوران در نظر گرفته شده برای هر دستنوشته چند نفر است؟ (دور مناسبترین گزینه خط بکشید).

۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶+

b. متوسط تعداد سردبیران یا دستیاران سردبیری که هر دستنوشته را ارزیابی می کنند، چند نفر است؟

۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶+

۱۲. تعداد کل داورانی که با مجله شما در سال ۱۹۸۷ همکاری داشته اند، چند نفر بوده است؟ _____

۱۳. متوسط تعداد دفعاتی که یک داور در طول سال ۱۹۸۷ با شما همکاری داشته است، چقدر است؟

۱-۲ _____ ۳-۵ _____ ۶-۱۰ _____ ۱۱-۵ _____ ۱۶+ _____

a14. آیا قبل از اینکه دستنوشته ای برای داوران فرستاده شود، با آنها تماس گرفته می شود؟

همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز _____

b. آیا این مفهوم جا افتاده است که اعضای هیئت تحریریه ممکن است دستنوشته ها را مورد داوری قرار دهند؟

بله _____ خیر _____

a15. هر چند وقت یک بار نویسنده کپی ای از گزارش های داوران را دریافت می کند؟

همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز _____

b. هر چند وقت یک بار نویسنده تفسیری از گزارش های داوری را دریافت می کند؟

همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز _____

a16. آیا شما به نویسنده نام داوران دستنوشته اش را می گوید؟

همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز _____

b. اگر گزارش داوری امضاء شده باشد، آیا شما نام داور را حذف می کنید؟

همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز _____

۱۷. آیا شما اطلاعات نویسندگان دستنوشته یا وابستگی سازمانی آنها را در اختیار داوران آن دستنوشته قرار می‌دهید؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

۱۸. آیا رکوردی از کیفیت گزارشهای داوری نگه‌داری می‌شود؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

۱۹. هر چند وقت یکبار شما با شواهدی از پیش‌داوریهای داور مواجه می‌شوید؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

b. آیا شما تا به حال با شواهدی از پیش‌داوری داور مواجه شده‌اید، حتی اگر به ندرت، فکر می‌کنید دلایل آن چیست؟
(از مناسبترین شماره برای شماره‌گذاری استفاده کنید: همیشه - ۱؛ معمولاً - ۲؛ گاهی اوقات - ۳؛ به ندرت - ۴؛ هرگز -

(۵)

_____ نتیجه‌گیریهای دستنوشته متفاوت از نتیجه‌گیریهای داور در مورد همان دستنوشته است.

_____ داور معروف به این است که عقاید خاصی در زمینه موضوعی دستنوشته دارد.

_____ داور پیش‌داوری شخصی درباره نویسنده یا علیه او دارد.

_____ داور پیش‌داوری شخصی درباره سازمان نویسنده یا علیه آن دارد.

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

۲۰. چند درصد دستنوشته‌ها دارای تجزیه و تحلیل‌های آماری هستند؟

_____ ۱-۲۰٪ _____ ۲۱-۴۰٪ _____ ۴۱-۶۰٪ _____ ۶۱-۸۰٪ _____ ۸۱-۱۰۰٪

b. برای آن دسته از دستنوشته‌هایی که دارای آمار هستند، هر چند وقت یکبار از یک متخصص آمار به‌عنوان داور

استفاده می‌شود؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

c. اگر تا به حال از همکاری یک داور آماری استفاده کرده‌اید، تحت کدام شرایط این کار انجام شده است؟

_____ هر دستنوشته‌ای که از آمار استفاده می‌کند.

_____ هر دستنوشته‌ای که از آمار استفاده می‌کند و داوری مورد علاقه‌اش را دریافت کرده است.

_____ دستنوشته‌ای که داورش صحت یا درستی داده‌های آماری آن را مورد سوال قرار داده است.

_____ دستنوشته‌ای که سردبیر درباره صحت یا درستی داده‌های آماری آن شک کرده است.

_____ این فرض وجود دارد که داور هم‌چنین داور آماری نیز هست.

_____ دلیل دیگر (مشخص کنید)

۲۱. چه کسی تصمیم می‌گیرد که یک دستنوشته باید اصلاح شود؟

(از مناسبترین شماره برای شماره‌گذاری استفاده کنید: همیشه - ۱؛ معمولاً - ۲؛ گاهی اوقات - ۳؛ به ندرت - ۴؛ هرگز -

(۵)

_____ سردبیر

_____ دستیار(ان) سردبیر

_____ داوران

_____ توافق نظر در جلسه اعضاء هیئت تحریریه

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

b. چند درصد از دستنوشته‌های پذیرفته شده، قبل از پذیرش مورد اصلاح قرار می‌گیرند؟ (اصلاحات ویراستاری صوری را در نظر نگیرید)؟

_____ ۱-۲۰٪ _____ ۲۱-۴۰٪ _____ ۴۱-۶۰٪ _____ ۶۱-۸۰٪ _____ ۸۱-۱۰۰٪

c. چند درصد دستنوشته‌ها نیاز به اصلاح بیشتر از یک بار دارند؟

_____ ۱-۲۰٪ _____ ۲۱-۴۰٪ _____ ۴۱-۶۰٪ _____ ۶۱-۸۰٪ _____ ۸۱-۱۰۰٪

d. آیا دستنوشته‌های اصلاح شده برای داوران قبلی آن دستنوشته‌ها فرستاده می‌شوند؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

۲۲. چند درصد دستنوشته‌های منتشر شده تحت فرایند داوری به میزان زیادی پیشرفت کرده‌اند؟ _____ %

a۲۳. آیا جلسات اعضاء هیئت تحریریه به طور منظم برگزار می‌شود؟

_____ بله _____ خیر

b. اگر جواب مثبت است، چه تعداد جلسه در هر ماه برگزار می‌شود؟ (دور مناسبترین گزینه خط بکشید).

۱ > ۱ ۲ ۳ ۴ ۵+

a۲۴. در مواقعی که داوران با هم به توافق می‌رسند چه درصدی از دفعات پیشنهاداتشان در نظر گرفته می‌شود؟

_____ ۱-۲۰٪ _____ ۲۱-۴۰٪ _____ ۴۱-۶۰٪ _____ ۶۱-۸۰٪ _____ ۸۱-۱۰۰٪

b. در مواقعی که داوران با هم اختلاف دارند، چه روالی در پیش گرفته می‌شود؟

(از مناسبترین شماره برای شماره‌گذاری استفاده کنید: همیشه - ۱؛ معمولاً - ۲؛ گاهی اوقات - ۳؛ به ندرت - ۴؛

هرگز - ۵)

مسئله توسط حل و فصل می‌شود.

_____ سردبیر

_____ دستیار سردبیر

_____ اعضاء هیئت تحریریه در جلسه

_____ دستنوشته برای داورانی دیگر فرستاده می‌شود.

_____ گزارش داوری‌ای مد نظر قرار می‌گیرد که از همه کامل‌تر است.

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

۲۵. کاستیهای گزارشهای داوری چیست؟ (از ۱-۵ به ترتیب اهمیت شماره دهید: با اهمیت‌ترین - ۱؛ بی‌اهمیت‌ترین -

۵)

_____ داور موضوع دستنوشته را درک نکرده است

_____ گزارش داوری خیلی مختصر است و به همین دلیل نمی‌تواند مفید واقع شود.

_____ داوری خیلی وقت‌گیر است و فرایند انتشار را به تأخیر می‌اندازد.

_____ داور خیلی انتقادی با دستنوشته برخورد کرده است.

_____ داور نسبت به نویسنده خیلی خشن و توهین آمیز برخورد کرده است.

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

۲۶. چه عواملی بر پذیرش یا رد دستنوشته‌ها تأثیر می‌گذارد؟ (از ۵-۱ به ترتیب اهمیت شماره دهید: با اهمیت‌ترین - ۱ بی‌اهمیت‌ترین - ۵)

_____ نوآوری پژوهش

_____ درستی و صحت روش پژوهش

_____ طرح زمانی موضوع

_____ مدت زمانی که موضوع در مجله مورد توجه قرار گرفته است.

_____ توانایی نویسنده در برقراری ارتباط به‌طور موثر

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

۲۷. چه کسی تصمیمات نهایی در خصوص پذیرش یا رد دستنوشته را اعمال می‌کند؟

(از نام‌بترین شماره برای شماره‌گذاری استفاده کنید: همیشه - ۱؛ معمولاً - ۲؛ گاهی اوقات - ۳؛ به ندرت - ۴)

هرگز - ۵)

_____ سردبیر

_____ دستیاران سردبیر

_____ داوران

_____ توافق نظر در جلسه اعضاء هیئت تحریریه

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

a۲۸. آیا داوران از نتایج نهایی رد یا پذیرش به‌طور مستقیم از طریق سردبیر آگاه می‌شوند؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

b. آیا هر یک از داوران کپی‌ای از گزارشهای دیگر داوران را دریافت می‌کنند؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

a۲۹. واکنش شما نسبت به اعتراض یک نویسنده به تصمیم رد دستنوشته‌اش چیست؟

(از نام‌بترین شماره برای شماره‌گذاری استفاده کنید: همیشه - ۱؛ معمولاً - ۲؛ گاهی اوقات - ۳؛ به ندرت - ۴)

هرگز - ۵)

_____ هیچ کاری انجام نمی‌دهیم.

_____ با نویسنده تماس می‌گیریم و درباره دلایل رد توضیح می‌دهیم.

_____ با نویسنده تماس می‌گیریم و مجله دیگری را به او پیشنهاد می‌کنیم.

_____ دوباره دستنوشته را برای داوری می‌فرستیم.

_____ دستنوشته را برای داوری داخل سازمانی می‌فرستیم.

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

b. چند بار بحث و تبادل نظر نویسندگان و داوری مجدد شما را متقاعد کرده که تصمیم رد یک دستنوشته را لغو کنید (چند درصد)؟ _____ %

۳۰. آیا وجهه و موقعیت نویسنده یا موسسه‌ای تا کنون بر پذیرش دستنوشته تأثیر گذاشته است؟
_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

۳۱. به طور متوسط چند ماه بین دریافت یک دستنوشته تا انتشار آن طول می‌کشد؟
_____ ۰-۳ _____ ۴-۶ _____ ۷-۹ _____ ۱۰-۱۲ _____ ۱۳-۱۸ _____ ۱۹-۲۴ _____ ۲۵+

۳۲. نقش اصلی شما به عنوان سردبیر در دفتر مجله چیست؟

۳۳. به نظر شما هدف اصلی فرایند هم‌ترازخوانی چیست؟

۳۴. آیا مسئله اضافه دیگری که شما دوست دارید در مورد آن صحبت کنید، وجود دارد یا موضوعات دیگری در رابطه با این موضوع که به نظر شما مهم هستند؟

اگر شما نیاز به فضای بیشتری دارید، صفحاتی را ضمیمه این پرسشنامه کنید.
با تشکر از شما که بخشی از وقت خود را صرف پاسخگویی به این پرسشنامه کردید. یک پاکت نامه دارای آدرس و مهر برای راحتی شما به این پرسشنامه ضمیمه شده است. لطفاً اگر سوالی داشتید با من تماس بگیرید (۸۹۸۵-۳۱۲/۹۹۶).

پیوست ۳

پرسشنامه اولیه برای بررسی روایی

سازدها و معیارهای پژوهش

داوران

پرسشهای سنجش

۱. چگونه داوران تان را برای داوری دستنوشته‌ها پیدا می‌کنید؟ (Locate) داوران دستنوشته‌ها را چگونه انتخاب می‌کنید؟

درصد استفاده

- _____ - اسامی موجود در لیست اسامی داوران
- _____ - اشخاص ملاقات شده در جلسات و سمینارها
- _____ - درخواست از نویسندگان برای معرفی متخصصان به عنوان داور
- _____ - چاپ لیستی از موضوعات تحت پوشش مجله و درخواست از خوانندگان (داوران بالقوه) برای انتخاب نواحی تخصصی شان
- _____ - تشکیل کمیته منظمی از داوران و درخواست از آنها برای معرفی داور دوم برای هر دستنوشته
- _____ - ارتباطات و آشنایی‌های شخصی
- _____ - اعضای هیئت تحریریه
- _____ - لیست منابع دستنوشته
- _____ - لیست اعضای یک انجمن
- _____ - جستجوی نوشته‌ها و ادبیات موجود
- _____ - موارد دیگر (مشخص کنید): _____

۲. آیا مجله لیستی از اسامی داوران را نگهداری می‌کند؟ _____ بله _____ خیر

۳. آیا این لیست با قابلیت جستجو بر اساس موضوع تنظیم شده است؟

_____ بله _____ خیر

۴. آیا این لیست به یک فایل کامپیوتری تبدیل شده است؟

_____ بله _____ خیر

۵. متوسط تعداد داوران خارج از مجله در نظر گرفته شده برای هر دستنوشته چند نفر است؟ (دور مناسبترین گزینه خط

بکشید.) ۰ (صفر) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶+

۶. متوسط تعداد داوران داخلی (اعم از سردبیران، دستیاران سردبیر، و هیئت تحریریه) که هر دستنوشته را ارزیابی

می‌کنند، چند نفر است؟ ۰ (صفر) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶+

۷. تعداد کل داورانی که در سال ۱۳۸۴ با مجله شما همکاری داشته‌اند، چند نفر بوده است؟

داوران داخلی _____ داوران خارجی _____

۸. تعداد کل داورانی که از آغاز فعالیت مجله تاکنون با شما همکاری نموده‌اند، چند نفر بوده است؟

داوران داخلی _____ داوران خارجی _____

۹. متوسط تعداد مقالاتی که یک داور در طول سال ۱۳۸۴ ارزیابی کرده است، چقدر است؟

_____ ۱-۲ _____ ۳-۵ _____ ۶-۱۰ _____ ۱۱-۵ _____ ۱۶+

۱۰. آیا قبل از اینکه دستنوشته‌ای برای داوران فرستاده شود، با آنها تماس گرفته می‌شود؟

همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز _____

۱۱. تا چه حد داور دستنوشته‌ها توسط اعضای هیئت تحریریه مجله انجام می‌شود؟

همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز _____

۱۲. آیا سابقه‌ای از کیفیت گزارشهای داور نگه‌داری می‌شود؟

همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز _____

۱۳. آیا کیفیت فعالیت داوران مورد ارزیابی قرار می‌گیرد؟

همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز _____

۱۴. هر چند وقت یک‌بار شما با شواهدی از سوگیری داوران مواجه می‌شوید؟

همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز _____

۱۵. اگر تا به حال با شواهدی از سوگیری داوران مواجه شده‌اید، حتی اگر به ندرت، فکر می‌کنید دلایل آن چیست؟

(از مناسبترین شماره برای شماره گذاری استفاده کنید: همیشه = ۱؛ معمولاً = ۲؛ گاهی اوقات = ۳؛ به ندرت = ۴؛ هرگز = ۵)

_____ نتیجه گیریهای دستنوشته متفاوت از نتیجه گیریهای مطالعه‌ای مشابه است که توسط داور انجام شده است.

_____ داور معروف به این است که عقاید خاصی در زمینه موضوعات بخصوصی دارد.

_____ داور سوگیری شخصی نسبت به نویسنده (اعم از مثبت یا منفی) دارد.

_____ داور سوگیری شخصی نسبت به سازمان متبوع نویسنده (اعم از مثبت یا منفی) دارد.

_____ موارد دیگر (مشخص کنید) _____

۱۶. کاستیهای گزارشهای داورانی که با آنها مواجه شده‌اید را به ترتیب اهمیت مشخص کنید؟ (با اهمیت‌ترین = ۱؛

بی‌اهمیت‌ترین = ۵)

_____ داور دستنوشته را نفهمیده است

_____ گزارش داوری به حدی مختصر است که نمی توان از آن استفاده کرد.

_____ داوری به اندازه ای طول کشیده است که فرایند انتشار را به تأخیر انداخته است.

_____ داور بیش از حد با دستنوشته انتقادی برخورد کرده است.

_____ داور نسبت به نویسنده خشن و توهین آمیز برخورد کرده است.

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

۱۷. ملاکها و معیارهای انتخاب داوران مجله به طور کلی چیست؟

_____ - نویسنده اول پنج مقاله درصد استفاده

_____ - متخصص آمار

_____ - متخصص طرحهای پژوهشی

_____ - داشتن تخصص در حوزه های موضوعی مجله

_____ - سرشناس بودن در حوزه های موضوعی مجله

_____ - داشتن دیدگاه مثبت نگری و پیشرفت برای بهبود وضعیت

_____ دستنوشته ها

_____ - داشتن نظم و رعایت وقت

_____ - عدم داشتن پیشینه سرگیری و تصمیم گیریهای ناآگاهانه در داوری

_____ - سن

_____ - مرتبه دانشگاهی

_____ - درجه تحصیلی

_____ - داشتن تجربه در حوزه داوری دستنوشته ها و کار مجلات

_____ - ارائه گزارشهای داوری مفید و سازنده

_____ - داشتن وقت برای همکاری در داوری دستنوشته ها

۱۸. معیارهای انتخاب داوران برای هر دستنوشته چیست؟

_____ - عدم وجود برخورد علایق میان نویسنده، موضوع، و یا دستنوشته درصد استفاده

_____ با داور

_____ - متخصص ترین و سرشناس ترین فرد موجود در لیست اسامی داوران

_____ در رابطه با موضوع دستنوشته

_____ - داشتن وقت کافی برای بررسی دستنوشته

۱۹. آیا تا کنون اتفاق افتاده که مقاله یک نویسنده با سابقه برای داوری جوان فرستاد؟

بله ————— خیر

۲۰. آیا تاکنون مقاله‌ای برای داورانی خارج از حوزه مطالعه (رشته‌های دیگر) مجله فرستاده شده است؟

بله ————— خیر

۲۱. آیا مجله شما به داوران مقالات حق الزحمه پرداخت می‌کند؟ ————— بله ————— خیر
- در صورت متفاوت بودن میزان حق الزحمه پرداختی به هر یک از داوران، دلایل این متفاوت بودن چیست؟

۲۳. آیا برای دسته‌بندی داوران معیار دارید؟

۲۴. وضعیت استفاده شما از داوران داخلی و خارجی چگونه است؟

———— فقط از داوران داخلی استفاده می‌کنیم.

———— فقط از داوران خارجی استفاده می‌کنیم.

۲۵. آیا داوری دستنوشته‌ها توسط یک داور برای مجله، تأثیری بر چاپ مقالات آن داور در مجله شما دارد؟

۲۶. توزیع جغرافیایی داوران چگونه است و آیا متناسب است؟

۲۷. آیا ارزیابی گزارشهای داوری و کار داوران تأثیری بر بازبینی لیست داوری دارد؟

۲۸. ارتباطات به چه صورت با داور برقرار می‌شود (رسمی و غیر رسمی) و چه کسی مسئول ارتباط است؟

فرایند داوری

۱. آیا فرایند داوری در مجله شما به صورت الکترونیکی انجام می‌شود؟ بله خیر

۲. در صورت مثبت بودن پاسخ، کدامیک از فعالیتهای زیر در مجله شما الکترونیکی شده‌اند؟

- _____ دریافت دستنوشته و اعلام به نویسنده
- _____ مطالعه دستنوشته توسط سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه
- _____ انتخاب داوران و مطابقت دادن آنها با موضوع دستنوشته
- _____ فرستادن دستنوشته برای داوران
- _____ بررسی دستنوشته توسط داوران
- _____ ارائه گزارش داوری
- _____ دریافت گزارش داوری و اعلام نتیجه داوری به نویسنده
- _____ ارائه دستنوشته اصلاح شده توسط نویسنده
- _____ انجام کارهای مدیریتی و اجرایی دفتر مجله (مانند ثبت دستنوشته‌های دریافت شده، مشخصات افراد مرتبط با مجله، شامل سردبیر، نویسندگان، داوران و ... و نامه‌های مرتبط با دریافت، اعلام نتیجه داوری، پذیرش و ... و ارزشیابیهای دفتر مجله)
- _____ ارزشیابی گزارشهای داوری و کار داوران
- _____ موارد دیگر _____
- _____ همه موارد فوق

۳. آیا شما برای الکترونیکی کردن کارها از نرم‌افزار خاصی بهره‌می‌برید؟ بله خیر

۴. در صورت مثبت بودن پاسخ، نام نرم‌افزار مربوطه را ذکر کنید. _____

۵. به‌طور متوسط چه مدت زمانی برای داوری یک دستنوشته در نظر گرفته شده است؟

_____ ۲۰-۱۰ روز _____ ۳۰-۲۰ روز _____ ۴۵-۳۰ روز بیشتر از ۴۵ روز _____

۶. آیا مدت زمان در نظر گرفته شده برای داوری متناسب با نوع دستنوشته تغییر می‌کند؟ بله خیر

۷. در صورت مثبت بودن پاسخ، برای هر کدام از دستنوشته‌های زیر چه مدت زمانی در نظر گرفته می‌شود؟

۸. مجله شما در سال ۱۳۸۴ چه تعداد دستنوشته دریافت کرده است؟ _____

وضعیت این دستنوشته‌ها در زمان تکمیل پرسشنامه، _____٪ پذیرفته شده، _____٪ رد شده، و _____٪ در دست داوری و یا اصلاح هستند.

۹. داوری در مجله شما چگونه انجام می‌شود؟

- چه کسی؟ سردبیر ☐ هیئت تحریریه ☐ داوران خارج از مجله ☐ (می‌توانید بیش از یک گزینه انتخاب کنید)

- چگونه؟ ☐ Open ☐ Single-blind ☐ Double-blind ☐

۱۰. آیا مجله شما مقاله سفارش می‌دهد؟ بله _____ خیر _____

در صورت مثبت بودن جواب چه تعداد مقالات دریافتی مجله در سال ۱۳۸۴ سفارشی بوده‌اند؟ _____
تعداد این مقالات سفارشی پذیرفته شده‌اند؟ _____

۱۱. کدامیک از انواع دستنوشته‌های زیر داوری می‌شوند؟

(از مناسبترین شماره برای شماره‌گذاری استفاده کنید: همیشه - ۱؛ معمولاً - ۲؛ گاهی اوقات - ۳؛ به ندرت - ۴؛ هرگز - ۵)

دستنوشته‌های سفارش داده شده	دستنوشته‌های بدون سفارش
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
پژوهشی	
مروری	
گزارش / مصاحبه علمی	
نقد و بررسی	
موارد دیگر (مشخص کنید)	

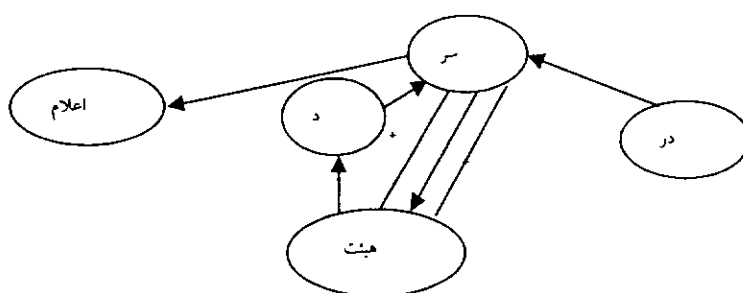
۱۲. شرایط خاص در داوری:

- دستنوشته پس از بررسی اولیه توسط سردبیر (دستیاران سردبیر) اعلام نتیجه می‌شود. _____٪
- دستنوشته پس از طرح در جلسه هیئت تحریریه اعلام نتیجه می‌شود. _____٪
- دستنوشته پس از یک دور داوری اعلام نتیجه می‌شود. _____٪

۱۳. روند معمولی فرایند داوری در مجله شما به چه صورت است؟

پیشنهاداتی برای پاسخگویی:

پیشنهاد اول: ترسیم نمودار عمومی و درخواست از سردبیر برای تکمیل مراحل (یک نمونه مثال برای راهنمایی ترسیم خواهد شد)

پیشنهاد دوم:

سر دبیر هیئت تحریریه

دریافت

داوری (بررسی) اولیه

تعیین داور

قضاوت بر روی نظر داور

تصمیم گیری در مورد پذیرش

۱۴. آیا تا کنون مجله شما برای نویسنده عین گزارش داور را ارسال کرده است؟ _____ بله _____ خیر
در صورت مثبت بودن جواب، از میان موارد زیر دلیل آن را مشخص کنید (می توانید بیش از یک گزینه را علامت بزنید).

_____	تشخیص سردبیر	_____	اعتراض نویسنده
_____	تشخیص هیئت تحریریه	_____	درخواست نویسنده
_____		_____	توضیه داور
_____		_____	موارد دیگر

۱۵. هر چند وقت یک بار نویسنده کپی ای از گزارش های داوران را دریافت می کند؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

b. هر چند وقت یک بار نویسنده تفسیری از گزارش های داور را دریافت می کند؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

۱۶. آیا شما به نویسنده نام داوران دستنوشته اش را می گوید؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

۱۷. آیا شما اطلاعات نویسندگان دستنوشته یا وابستگی سازمانی آنها را در اختیار داوران آن دستنوشته قرار می‌دهید؟
_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

a18. چند درصد دستنوشته‌ها دارای تجزیه و تحلیل‌های آماری هستند؟

_____ ۱-۲۰٪ _____ ۲۱-۴۰٪ _____ ۴۱-۶۰٪ _____ ۶۱-۸۰٪ _____ ۸۱-۱۰۰٪

b. برای آن دسته از دستنوشته‌هایی که دارای آمار هستند، هر چند وقت یک‌بار از یک داور متخصص آمار استفاده می‌شود؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

c. اگر از همکاری داور آماری استفاده می‌کنید، تحت کدام شرایط این کار انجام می‌شود (می‌توانید بیش از یک مورد را علامت بزنید)؟

_____ هر دستنوشته‌ای که از آمار استفاده می‌کند.

_____ هر دستنوشته‌ای که از آمار استفاده می‌کند و نتیجه داوری‌اش مثبت باشد.

_____ دستنوشته‌ای که داورش صحت یا درستی تحلیل‌های آماری آن را مورد سوال قرار داده باشد.

_____ دستنوشته‌ای که سردبیر صحت یا درستی تحلیل‌های آماری آن را مورد سوال قرار داده باشد.

_____ چنین فرض می‌شود که داوران، داوری آماری را نیز انجام می‌دهند.

_____ دلیل دیگر (مشخص کنید)

a19. چه کسی تصمیم می‌گیرد که یک دستنوشته باید اصلاح شود؟

(از مناسبترین شماره برای شماره‌گذاری استفاده کنید: همیشه - ۱؛ معمولاً - ۲؛ گاهی اوقات - ۳؛ به ندرت - ۴؛ هرگز - ۵)

_____ سردبیر

_____ دستیار(ان) سردبیر

_____ داوران

_____ توافق نظر در جلسه اعضاء هیئت تحریریه

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

b. چند درصد از دستنوشته‌ها نیاز به بازنگری، بیشتر از یک بار دارند؟

_____ ۱-۲۰٪ _____ ۲۱-۴۰٪ _____ ۴۱-۶۰٪ _____ ۶۱-۸۰٪ _____ ۸۱-۱۰۰٪

c. آیا دستنوشته‌های بازنگری شده برای داوران قبلی آن دستنوشته‌ها فرستاده می‌شوند؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

d. چند درصد از دستنوشته‌های پذیرفته شده، قبل از پذیرش مورد بازنگری قرار می‌گیرند؟ (اصلاحات ویراستاری صورتی را در نظر بگیرید)؟

۱-۲۰٪ ————— ۲۱-۴۰٪ ————— ۴۱-۶۰٪ ————— ۶۱-۸۰٪ ————— ۸۱-۱۰۰٪

۲۰. چند درصد دستنوشته‌های منتشر شده تحت فرایند داوری به میزان زیادی پیشرفت کرده‌اند؟ _____ %

a. ۲۱. در مواقعی که داوران یک دستنوشته به‌طور عمومی نظر یکسانی دارند، در چه درصدی از مواقع از پیشنهادهاى آنها پیروی می‌کنید؟

۱-۲۰٪ ————— ۲۱-۴۰٪ ————— ۴۱-۶۰٪ ————— ۶۱-۸۰٪ ————— ۸۱-۱۰۰٪

b. در مواقعی که داوران با هم اختلاف دارند، مرجع حل مسئله کدام یک از گزینه‌های زیر است؟
(از مناسبترین شماره برای شماره گذاری استفاده کنید: همیشه - ۱؛ معمولاً - ۲؛ گاهی اوقات - ۳؛ به ندرت - ۴؛ هرگز - ۵)

_____ سردبیر

_____ دستیار سردبیر

_____ اعضاء هیئت تحریریه

_____ ارجاع دستنوشته به داورانی دیگر

_____ کامل‌ترین گزارش داوری موجود

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

۲۲. چه عواملی بر پذیرش یا رد دستنوشته‌ها تأثیر می‌گذارد؟ (با اهمیت‌ترین = ۱؛ بی‌اهمیت‌ترین = ۵)

_____ اصیل و بدیع بودن پژوهش

_____ درستی و استحکام روش‌شناسی

_____ متناسب بودن زمان طرح موضوع

_____ مدت زمانی که موضوع در مجله مورد توجه قرار گرفته است.

_____ توانایی نویسنده در بیان موثر موضوع

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

۲۳. چه کسی در خصوص پذیرش یا رد دستنوشته تصمیم نهایی را می‌گیرد؟

(از مناسبترین شماره برای شماره گذاری استفاده کنید: همیشه - ۱؛ معمولاً - ۲؛ گاهی اوقات - ۳؛ به ندرت - ۴؛ هرگز - ۵)

_____ سردبیر

_____ دستیاران سردبیر

_____ داوران

_____ توافق نظر در جلسه اعضاء هیئت تحریریه

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

۲۴. آیا سردبیر به طور مستقیم داوران را از نتیجه نهایی (رد یا پذیرش) آگاه می کند؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

b. آیا هر یک از داوران کپی ای از گزارشهای دیگر داوران را دریافت می کنند؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

۲۵. واکنش مجله شما نسبت به اعتراض یک نویسنده به تصمیم رد دستنوشته اش چیست؟

(از مناسبترین شماره برای شماره گذاری استفاده کنید: همیشه - ۱؛ معمولاً - ۲؛ گاهی اوقات - ۳؛ به ندرت - ۴؛

هرگز - ۵)

_____ هیچ کاری انجام نمی دهیم.

_____ با نویسنده تماس می گیریم و درباره دلایل رد توضیح می دهیم.

_____ با نویسنده تماس می گیریم و مجله دیگری را به او پیشنهاد می کنیم.

_____ دوباره دستنوشته را برای داوری خارجی می فرستیم.

_____ دستنوشته را برای داوری داخلی می فرستیم.

_____ موارد دیگر (مشخص کنید)

b. چند درصد از اوقات اعتراض نویسندگان و یا داوری مجدد شما را متقاعد کرده که دستنوشته رد شده را بپذیرید

(چند درصد)؟ _____ %

۲۶. آیا وجهه و منزلت نویسنده یا موسسه ای تا کنون بر پذیرش دستنوشته تأثیر گذاشته است؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____

هرگز

۲۷. به طور متوسط چند ماه بین دریافت یک دستنوشته تا انتشار آن طول می کشد؟

_____ ۰-۳ _____ ۴-۶ _____ ۷-۹ _____ ۱۰-۱۲ _____ ۱۳-۱۸ _____ ۱۹-۲۴ _____ ۲۵+

۲۸. فرایند (مراحل) دریافت تا انتشار مقاله در مجله خودتان را به طور مختصر شرح دهید.

۲۹. به نظر شما هدف اصلی فرایند همترازخوانی چیست؟

۳۰. آیا مسئله اضافه دیگری که شما دوست دارید در مورد آن صحبت کنید، وجود دارد یا موضوعات دیگری در رابطه با این موضوع که به نظر شما مهم هستند؟

۳۱. برای انتخاب داوران یک دستنوشته چه کسی تصمیم می گیرد؟

سر دبیر _____ مدیر مسئول _____ دستیار سر دبیر _____ هیئت تحریریه _____ نویسنده مقاله _____

۳۲. آیا به درخواست یک نویسنده برای فرستادن دستنوشته اش به یک داور خاص، احترام گذاشته می شود؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

b. آیا به درخواست یک نویسنده برای نفرستادن دستنوشته اش به یک داور خاص، احترام گذاشته می شود؟

_____ همیشه _____ معمولاً _____ گاهی اوقات _____ به ندرت _____ هرگز

۲. آیا مجله را برای داور می فرستید؟

ویژگیهای کلی مجله

۱. آیا مقالات مجله شما چکیده‌نویسی و نمایه‌سازی می‌شوند؟ بله خیر

۲. در کدامیک از بانکهای اطلاعاتی این مقالات چکیده‌نویسی و نمایه‌سازی می‌شوند؟

بانکهای اطلاعاتی داخلی بانکهای اطلاعاتی خارجی

۳. لطفاً نام بانکهای مربوطه را ذکر کنید.

۴. آیا مجله شما جزء پایگاه اطلاعاتی ISI به حساب می‌آید؟ بله خیر

سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه

a1. آیا شما سردبیر مجله‌ای هستید که نام آن بر روی پاکت نامه ذکر شده است؟ بله _____ خیر _____
در صورت مثبت بودن جواب، اطلاعات زیر را درباره خودتان تکمیل کنید:

1. رشته _____
2. درجه تحصیلی _____
3. سابقه سردبیری در این مجله _____
4. غیر از سردبیری این مجله در مجلات دیگر _____
- سردبیر ☐ هیئت تحریریه ☐ دستیار سردبیر ☐ مدیر مسئول ☐ هستم.
5. جنس _____
6. انتصاب _____
7. سابقه سردبیری بودن در مجلات دیگر _____
8. تعداد مقالات چاپ شده در مجلات علمی _____
9. تعداد مقالات چاپ شده در این مجله _____

b. آیا مجله در کنار سردبیر از همکار سردبیر (Co-editor) و دستیار سردبیر (Associate editor) استفاده می‌کند؟

بله _____ خیر _____
در صورت مثبت بودن جواب تعداد این افراد چند نفر هست؟ همکار سردبیر _____ دستیار سردبیر _____
c. هر کدام از افراد ذکر شده در بالا به طور متوسط چند ساعت در هفته برای ویراستاری مجله صرف می‌کنند؟
سردبیر _____ همکار سردبیر _____ دستیار سردبیر _____

2. اگر مجله دستیار سردبیر داشته باشد، آیا آنها اختیار و تصمیم‌گیری موارد زیر را بر عهده دارند؟

بله	خیر
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

داوری دست نوشته

انتخاب داوران

اصلاح دست نوشته

رد دست نوشته

پذیرش دست نوشته

a3. آیا جلسات اعضاء هیئت تحریریه به طور منظم برگزار می‌شود؟

بله _____ خیر _____

b. اگر جواب مثبت است، چه تعداد جلسه در هر ماه برگزار می‌شود؟ (دور مناسبترین گزینه خط بکشید.)

۵+ ۴ ۳ ۲ ۱ ۱ ۰

۴. نقش اصلی شما به عنوان سردبیر در دفتر مجله چیست؟

۵. مسائل و مشکلات روزمره شما به عنوان یک سردبیر چیست؟

۱. کمبود زمان برای ویراستاری مجله

۲. در دسترس نبودن مقالات خوب به اندازه کافی

۳. کیفیت ضعیف نگارش دستنوشته‌ها

۴. زمان طولانی مدت برای داوری دستنوشته‌ها

۵. رد دستنوشته‌های همکاران

۶. نحوه برخورد با نویسندگان دستنوشته‌های رد شده

۷. موثر نبودن پست سردبیری در ارتقاء شغلی و حرفه‌ای

۸. انتخاب مناسبترین داوران

۹. موارد دیگر

۶. اعضای هیئت تحریریه را چه کسی / کسانی و چگونه تعیین می‌کنند؟

۷. وظایف اعضای هیئت تحریریه در مجله شما چیست؟

۱. ایفای نقش در بررسی دستنوشته‌ها به عنوان داوران داخلی

۲. مشارکت در تهیه خط مشی و سیاستهای مجله

۳. تأثیر مثبت بر مجله با شیوه‌های گوناگون به عنوان نمونه ارائه دستنوشته، وجهه و تیراژ

۴. انتخاب داوران

۵. تصمیم‌گیری درباره دستنوشته‌ها

۶. موارد دیگر

۸. چند نفر از اعضای هیئت تحریریه مجله شما مرد و چند نفر زن هستند؟ مرد زن

۹. معیارهای انتخاب سردبیر و اعضای هیئت تحریریه در مجله شما چیست؟

۱. داشتن مقالات متعدد در آن مجله

۲. وابستگی به یک سازمان (مانند دانشگاه)

۳. دارا بودن وجهه علمی در یک رشته یا یک تخصص _____

۴. داشتن دانش فردی از اشخاص _____

۵. دارا بودن موقعیت علمی در انجمن های حرفه ای _____

۶. همکاری با مجلات دیگر _____

۶. موارد دیگر _____

۱۰. تعداد مقالات سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه در مجله چقدر است؟ آیا این مقالات نیز تحت داوری قرار می گیرند؟

پیوست ۴

پرسشنامه نهایی طراحی شده برای پیمایش

داوران

۱. در مجله شما برای انتخاب داوران به چه میزان از هر یک از منابع زیر استفاده می‌شود؟

هیچوقت	به ندرت	گاهی	اغلب	همیشه
☐	☐	☐	☐	☐
				۸ - فهرست اسامی داوران موجود در مجله
☐	☐	☐	☐	☐
				۹ - اشخاص ملاقات شده در جلسات و
☐	☐	☐	☐	☐
				۱۰ - درخواست از نویسنده (گان) مقاله برای معرفی
☐	☐	☐	☐	☐
				۱۱ - درخواست از داور مقاله برای معرفی داور دیگر
☐	☐	☐	☐	☐
				۱۲ - ارتباطات و آشنایی‌های
☐	☐	☐	☐	☐
				۱۳ - اعضاء هیئت تحریریه
☐	☐	☐	☐	☐
				۱۴ - جستجو در نوشته‌ها و ادبیات موجود
☐	☐	☐	☐	☐
				- موارد دیگر (مشخص کنید):
☐	☐	☐	☐	☐
				-
☐	☐	☐	☐	☐

۲. آیا مجله فهرستی از اسامی داوران را نگهداری می‌کند؟ ☐ بله ☐ خیر

۳. به طور متوسط چند داور برای هر مقاله در نظر می‌گیرید؟ (دور مناسبترین گزینه دایره بکشید.)

۰ (صفر) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ و بالاتر

هیچوقت	به ندرت	گاهی	اغلب	همیشه
☐	☐	☐	☐	☐
				۴. چه میزان از داوران داخلی (اعم از سردبیر، دستیاران سردبیر، یا هیئت تحریریه) استفاده می‌شود؟
☐	☐	☐	☐	☐
				۵. آیا قبل از اینکه مقاله‌ای برای داوران فرستاده شود، با آنها تماس گرفته می‌شود؟
☐	☐	☐	☐	☐
				۶. آیا عملکرد داوران مورد ارزیابی قرار می‌گیرد؟
☐	☐	☐	☐	☐
				۷. آیا سابقه‌ای از عملکرد داوران نگهداری می‌شود؟

۸. آیا با شواهدی از سوگیری داوران در مجله مواجه

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

شده‌اید؟

۹. تعداد داوران داخلی و خارجی که در فاصله سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ با مجله شما همکاری داشته‌اند، چند نفر بوده

است؟

داوران داخلی _____ داوران خارجی _____

۱۰. اگر تا به حال با شواهدی از سوگیری داوران مواجه شده‌اید، به چه میزان هر یک از دلایل زیر را در آن دخیل می‌دانید؟

هیچوقت به ندرت گاهی اغلب همیشه

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

- یافته‌های مقاله با نتایج مطالعات انجام‌شده توسط داور همخوانی ندارد

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

- داور معروف به این است که عقاید خاصی در زمینه موضوع مقاله دارد

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

- داور سوگیری شخصی نسبت به نویسنده (اعم از مثبت یا منفی) دارد

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

- داور سوگیری شخصی نسبت به سازمان متبوع نویسنده (اعم از مثبت یا منفی) دارد

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

- موارد دیگر (مشخص کنید)

۱۱. گزارشهای داوری در مجله شما به چه میزان با هر یک از نقایص و کاستیهای زیر همراه هستند؟

هیچوقت به ندرت گاهی اغلب همیشه

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

- داور مقاله را نفهمیده است

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

- گزارش داوری به حدی مختصر است که نمی‌توان از آن استفاده کرد

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

- داور به اندازه‌ای طول کشیده است که فرایند تصویب مقاله را به تأخیر انداخته

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

- داور بیش از حد با مقاله انتقادی برخورد کرده است

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

- داور نسبت به نویسنده خشن و توهین آمیز برخورد کرده است

- موارد دیگر (ذکر کنید):

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

..... -

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

..... -

۱۲. در مجله شما هر یک از معیارهای زیر به چه میزان برای انتخاب داور مد نظر قرار می‌گیرد؟

همیشه	اغلب	گاهی	به ندرت	هیچوقت	
☐	☐	☐	☐	☐	- تعداد مقالات علمی-پژوهشی
☐	☐	☐	☐	☐	- تخصص در روش‌شناسی
☐	☐	☐	☐	☐	- سابقه در اجرای طرح‌های پژوهشی
☐	☐	☐	☐	☐	- سرشناس بودن در حوزه‌های موضوعی مجله
☐	☐	☐	☐	☐	- نظم و رعایت وقت
☐	☐	☐	☐	☐	- سن داور
☐	☐	☐	☐	☐	- مرتبه دانشگاهی
☐	☐	☐	☐	☐	- داشتن تجربه در حوزه داوری برای مجلات علمی
☐	☐	☐	☐	☐	- سابقه ارائه گزارشهای داوری مفید و سازنده
					- موارد دیگر (ذکر کنید):
☐	☐	☐	☐	☐	 -
☐	☐	☐	☐	☐	 -
☐	☐	☐	☐	☐	 -

۱۳. آیا از داورانی با تخصص / تحصیلات در رشته‌هایی غیر از حوزه موضوعی مجله استفاده می‌شود؟

☐ بله ☐ خیر

۱۴. به طور کلی وضعیت عملکرد داوران جوان را نسبت به داوران مسن از نظر هر یک از معیارهای زیر در مجله خودتان چگونه ارزیابی می‌کنید؟

کاملاً تضعیف	تضعیف	مساوی	ترقوی	کاملاً قوی	
☐	☐	☐	☐	☐	- نظم و رعایت وقت
☐	☐	☐	☐	☐	- خودداری از سوگیری (bias) در

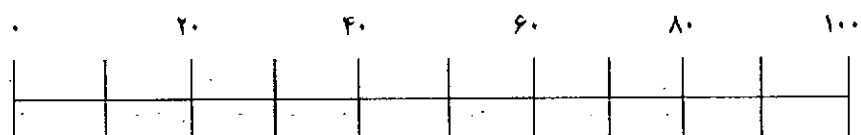
نتیجه گیری

- دقت نظر در داوری مقاله ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
- ارائه پیشنهادهای سازنده برای اصلاح مقاله ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
- ...

۱۵. آیا مجله شما به داوران مقالات حق الزحمه پرداخت می کند؟

☐ بله ☐ خیر

۱۶. چه درصدی از داوران مجله شما از دانشگاههای تهران انتخاب می شوند؟

فرایند داوری

۱. آیا فرایند داوری در مجله شما به صورت الکترونیکی انجام می‌شود؟ ☐ بله ☐ خیر

۲. در صورت مثبت بودن پاسخ سؤال ۱، کدامیک از فعالیتهای زیر در مجله شما الکترونیکی شده‌اند؟

- ☐ دریافت مقاله و اعلام به نویسنده
- ☐ مطالعه مقاله توسط سردبیر و اعضای هیئت تحریریه
- ☐ انتخاب داوران با توجه به موضوع مقاله
- ☐ فرستادن مقاله برای داوران
- ☐ بررسی مقاله توسط داوران
- ☐ تنظیم گزارش داوری
- ☐ دریافت گزارش داوری و اعلام نتیجه داوری به نویسنده
- ☐ ارائه مقاله اصلاح شده از سوی نویسنده
- ☐ انجام کارهای مدیریتی و اجرایی دفتر مجله (مانند ثبت مقاله‌های دریافت شده، مشخصات افراد مرتبط با مجله و نامه‌های مربوط به فرایند داوری و ...)
- ☐ ارزشیابی گزارشهای داوری و کار داوران
- ☐ موارد دیگر (ذکر کنید):

۳. به‌طور متوسط چه مدت زمانی برای داوری یک مقاله در نظر گرفته می‌شود؟

- ☐ ۱۰-۲۰ روز ☐ ۲۱-۳۰ روز ☐ ۳۱-۴۵ روز ☐ بیشتر از ۴۵ روز

۴. مجله شما در فاصله سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ چه تعداد مقاله دریافت کرده است؟ _____

وضعیت این مقاله‌ها در زمان تکمیل پرسشنامه: تعداد _____ پذیرفته شده، _____ رد شده، و _____ در دست داوری و یا اصلاح هستند.

۵. نوع داوری در مجله شما با کدام یک از موارد زیر مطابقت دارند؟

- ☐ داوری باز یا آزاد (open refereeing): در این حالت هویت نویسنده و داور برای یکدیگر آشکار است.
- ☐ داوری پنهان (blinded refereeing): در این حالت هویت نویسنده برای داور آشکار است، ولی هویت داوری برای نویسنده مشخص نیست.
- ☐ داوری امضاء شده (signed refereeing): این حالت کاملاً برعکس حالت قبل است؛ هویت داور برای نویسنده مشخص است ولی هویت نویسنده از داور پنهان می‌ماند.
- ☐ داوری پنهان دوطرفه (double-blinded refereeing): در این حالت هیچ‌کدام از دو طرف - نویسنده و داور - از هویت یکدیگر آگاه نیستند.

۶. کدام نوع از مقاله‌های زیر در مجله شما مورد داوری قرار می‌گیرند؟

هیچوقت	به ندرت	گاهی	اغلب	همیشه
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

۷. چند وقت یک‌بار مقاله‌ها به یکی از روش‌های زیر پذیرفته می‌شود (می‌توانید بیش از یک مورد را مشخص کنید):

هیچوقت	به ندرت	گاهی	اغلب	همیشه
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

۸. در مجله شما تصمیم‌گیری‌ها در هر یک از مراحل زیر به عهده چه کسی است؟

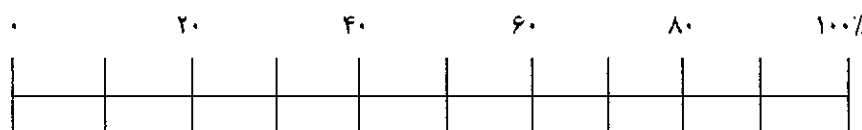
مدیر مسئول	سر دبیر	دستیاران سر دبیر	هیئت تحریریه	مدیر اجرایی
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

☐	☐	☐	☐	☐	قضاوت بر روی نظر داور مقاله ..
☐	☐	☐	☐	☐	تصمیم گیری در مورد پذیرش مقاله
☐	☐	☐	☐	☐	اعلام نتیجه به نویسنده

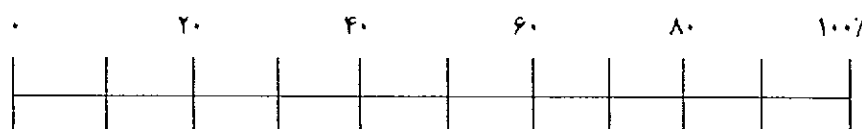
هیچوقت به گاهی اغلب همیشه
ندرت

☐	☐	☐	☐	☐	۹. آیا در مجله شما گزارش داوران عیناً برای نویسنده ارسال می شود؟
☐	☐	☐	☐	☐	۱۰. آیا تفسیری از گزارش داوران که توسط مجله تهیه شده باشد، برای نویسنده ارسال می شود؟
☐	☐	☐	☐	☐	۱۱. آیا مجله شما نام داوران را به نویسنده مقاله اعلام می کند؟
☐	☐	☐	☐	☐	۱۲. آیا مجله شما اطلاعات نویسندگان مقاله را در اختیار داوران قرار می دهد؟
☐	☐	☐	☐	☐	۱۳. آیا مقاله اصلاح شده توسط نویسنده برای داوران قبلی آن ارسال می شود؟
☐	☐	☐	☐	☐	۱۴. به چه میزان وجهه و منزلت نویسنده بر پذیرش مقاله تأثیر می گذارد؟
☐	☐	☐	☐	☐	۱۵. آیا به درخواست یک نویسنده برای <u>فرستادن</u> مقاله اش به یک داور خاص، توجه می شود؟
☐	☐	☐	☐	☐	۱۶. آیا به درخواست یک نویسنده برای <u>نفرستادن</u> مقاله اش به یک داور خاص، توجه می شود؟

۱۷. چند درصد از مقاله های پذیرفته شده در مجله شما، قبل از انتشار مورد بازنگری قرار می گیرند؟ (اصلاحات ویراستاری صوری را در نظر نگیرید)؟

۱۸. در مواقعی که داوران یک مقاله به طور عمومی نظر یکسانی دارند، در چه درصدی از مواقع از پیشنهادهای آنها پیروی می کنید؟

b. در مواقعی که داوران با هم اختلاف دارند، مرجع حل مسئله کدام یک از گزینه‌های زیر است؟

هیچوقت	به ندرت	گاهی	اغلب	همیشه
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- مدیر مسئول
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- سردبیر
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- دستیار سردبیر
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- اعضای هیئت تحریریه
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- مدیر اجرایی
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- ارجاع مقاله به داورانی دیگر
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- رجوع به کامل‌ترین گزارش داوری موجود ...
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- موارد دیگر (ذکر کنید):

۱۹. چه معیارهایی بر پذیرش یا رد مقاله‌ها تأثیر می‌گذارد؟

هیچوقت	به ندرت	گاهی	اغلب	همیشه
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- ارتباط موضوع با خط‌مشی موضوعی مجله
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- اصیل و بدیع بودن پژوهش
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- درستی و استحکام روش‌شناسی
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- مناسب بودن زمان طرح موضوع
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- توانایی نویسنده در بیان موثر موضوع
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- مرتبه دانشگاهی نویسنده
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- موارد دیگر (ذکر کنید)
☐	☐	☐	☐	☐
.....				-
☐	☐	☐	☐	☐
.....				-

۲۰. چه کسی تصمیم‌نهایی را در خصوص پذیرش یا رد مقاله می‌گیرد؟

هیچوقت	به ندرت	گاهی	اغلب	همیشه
☐	☐	☐	☐	☐
.....				- مدیر مسئول

☐	☐	☐	☐	☐	- سردبیر
☐	☐	☐	☐	☐	- دستیار سردبیر
☐	☐	☐	☐	☐	- اعضای هیئت تحریریه
☐	☐	☐	☐	☐	- مدیر اجرایی
☐	☐	☐	☐	☐	- موارد دیگر (مشخص فرمایید):
☐	☐	☐	☐	☐	

۲۱. به هنگام اعتراض یک نویسنده نسبت به رد مقاله‌اش، شما چه واکنشی نشان می‌دهید؟

هیچوقت	به	گاهی	اغلب	همیشه	
ندرت					
☐	☐	☐	☐	☐	- کار خاصی انجام نمی‌دهیم
☐	☐	☐	☐	☐	- با نویسنده تماس می‌گیریم و درباره دلایل رد توضیح می‌دهیم
☐	☐	☐	☐	☐	- با نویسنده تماس می‌گیریم و مجله دیگری را به او پیشنهاد می‌کنیم
☐	☐	☐	☐	☐	- مقاله را برای داوری خارجی می‌فرستیم
☐	☐	☐	☐	☐	- مقاله را برای داوری داخلی می‌فرستیم
☐	☐	☐	☐	☐	- موارد دیگر (ذکر کنید)
☐	☐	☐	☐	☐	

۲۲. به‌طور متوسط چند ماه بین دریافت یک مقاله تا انتشار آن طول می‌کشد؟ _____ ماه

۲۳. برای انتخاب داوران یک مقاله چه کسی تصمیم می‌گیرد؟

مدیر مسئول ☐ سردبیر ☐ دستیار سردبیر ☐ هیئت تحریریه ☐ مدیر اجرایی ☐ نویسنده مقاله ☐

۲۴. در مجله شما به‌طور متوسط یک مقاله چه مدت نزد داور می‌ماند؟ _____ روز

سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه

a1. سمت شما در مجله‌ای که نام آن بر روی پاکت نامه ذکر شده است، چیست؟

مدیر مسئول ☐ سردبیر ☐ دستیار سردبیر ☐ عضو هیئت تحریریه ☐ مدیر اجرایی ☐

(لطفاً، مشخصات خودتان را قید بفرمایید:

۱. رشته _____ ۲. درجه دانشگاهی _____ ۳. سابقه همکاری با این مجله _____

۴. غیر از سمت (ذکر شده در بالا) در این مجله، در مجلات دیگر

سردبیر ☐ عضو هیئت تحریریه ☐ دستیار سردبیر ☐ مدیر مسئول ☐ مدیر اجرایی ☐ هستم.

۵. جنس _____ ۶. سن _____

۷. تعداد مقالات چاپ شده در مجلات علمی _____ ۸. تعداد مقالات چاپ شده در این مجله _____

b. آیا مجله در کنار سردبیر از همکار سردبیر (Co-editor) و یا دستیار سردبیر (Associate editor) استفاده می‌کند؟

همکار سردبیر ☐ دستیار سردبیر ☐ هیچکدام ☐

در صورت مثبت بودن جواب تعداد این افراد چند نفر است؟ همکار سردبیر _____ دستیار سردبیر _____
c. هر کدام از افراد ذکر شده در بالا به طور متوسط چند ساعت در هفته برای مجله صرف می‌کنند؟

سردبیر _____ همکار سردبیر _____ دستیار سردبیر _____

۲. اگر مجله همکار/دستیار سردبیر داشته باشد، آیا آنها اختیار و تصمیم‌گیری موارد زیر را بر عهده دارند؟

بله	خیر	
☐	☐	داوری مقاله
☐	☐	انتخاب داوران
☐	☐	اصلاح مقاله
☐	☐	رد مقاله
☐	☐	پذیرش مقاله

a3. آیا جلسات اعضای هیئت تحریریه به طور منظم برگزار می‌شود؟

بله ☐ خیر ☐

b. اگر جواب مثبت است، معمولاً هر ماه چند جلسه برگزار می‌کنید؟ (دور مناسبترین گزینه دایره بکشید).

۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ و بیشتر

۴. مسائل و مشکلات روزمره سردبیر مجله شما چیست؟

هیچوقت به گاهی اغلب همیشه
ندرت

☐	☐	☐	☐	☐	 کمبود زمان برای ویراستاری مجله
☐	☐	☐	☐	☐	 در دسترس نبودن مقالات خوب به اندازه کافی
☐	☐	☐	☐	☐	 کیفیت ضعیف نگارش مقاله‌ها
☐	☐	☐	☐	☐	 زمان طولانی مدت برای داوری مقاله‌ها
☐	☐	☐	☐	☐	 رد مقاله‌های همکاران
☐	☐	☐	☐	☐	 نحوه برخورد با نویسندگان مقاله‌های رد شده
☐	☐	☐	☐	☐	 موثر نبودن پست سردبیری در ارتقاء شغلی و حرفه‌ای
☐	☐	☐	☐	☐	 انتخاب مناسبترین داوران
☐	☐	☐	☐	☐	 مشکلات مالی
☐	☐	☐	☐	☐	 موارد دیگر (ذکر کنید):
☐	☐	☐	☐	☐	

۵. اعضاء هیئت تحریریه را چه کسی / کسانی تعیین می‌کنند؟ (می‌توانید بیش از یک مورد را مشخص نمایید):

مدیر مسئول ☐ سردبیر ☐ هیئت تحریریه ☐ هیئت مدیره انجمن علمی ☐
موارد دیگر (ذکر کنید): ☐

۶. وظایف اعضای هیئت تحریریه در مجله شما چیست؟ (می‌توانید بیش از یک مورد را مشخص نمایید):

- ☐ ۱. ایفای نقش در بررسی مقاله‌ها به عنوان داوران داخلی
- ☐ ۲. مشارکت در تهیه خط مشی و سیاست‌های مجله
- ☐ ۳. تأثیر مثبت بر مجله با شیوه‌های گوناگون به عنوان نمونه ارائه مقاله، وجهه علمی، و غیره
- ☐ ۴. انتخاب داوران
- ☐ ۵. تصمیم‌گیری درباره مقاله‌ها
- ☐ ۶. موارد دیگر (ذکر کنید):

۷. چند نفر از اعضای هیئت تحریریه شما زن و چند نفر مرد هستند؟ مرد _____ زن _____

۸. معیارهای انتخاب سردبیر و اعضای هیئت تحریریه در مجله شما کدامند؟ (می‌توانید بیش از یک مورد را مشخص نمایید):

- ☐ ۱. تعداد مقالات علمی
- ☐ ۲. وابستگی به یک سازمان (مانند دانشگاه یا انجمن علمی)
- ☐ ۳. دارا بودن وجهه علمی در یک رشته یا یک تخصص
- ☐ ۴. داشتن ارتباطات فردی با همکاران علمی
- ☐ ۵. همکاری با مجلات دیگر
- ☐ ۶. مرتبه دانشگاهی
- ☐ ۷. موارد دیگر (ذکر کنید):
- ☐

۹. آیا مقالات سردبیر و اعضای هیئت تحریریه در مجله شما داوری می‌شوند؟

☐ بلی ☐ خیر

بررسی وضعیت فرایند داوری مقالات در

01XF000000000336

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران